DOKUMENTUMOK

A MAGYAR PÁRTTÖRTÉNET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

V.

1939 szeptemberétől 1945 áprilisáig

SZIKRA

SZIKRA

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET

DOKUMENTUMOK

A MAGYAR PÁRTTÖRTÉNET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

V.

1939 szeptemberétől — 1945 áprilisáig

SZIKRA

BUDAPEST 1955

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

I. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELSŐ SZAKASZÁBAN

1939 szeptember 1 — 1941 június 22

1. A TELEKI-KORMÁNY KIVÉTELES HATALMAT ÉLETBELÉPTETŐ RENDELETEI[1]

a) *A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 100. M. E. számú rendelete a háború idejére, vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetére megállapított kivételes hatalom hatálybalépéséről*

1939 szeptember 1

A m. kir. minisztérium az 1939 : II. tc. 141. §-ának (7.) bekezdésében[2] kapott felhatalmazás alapján azt a napot, amelyen a hivatkozott törvénycikk 141—170. §-aiban háború idejére vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetére megállapított kivételes hatalom igénybevételének lehetősége beáll, 1939. évi szeptember hó 2. napjában állapítja meg.

gróf Teleki Pál s. k.
m. kir. miniszterelnök

---

b) *A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 110. M. E. számú rendelete az egyesülési jog korlátozásáról*

1939 szeptember 1

A m. kir. minisztérium az 1939 : II. tc. 148. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

---

[1] 1939 szeptember 1-én a német fasiszták megtámadták Lengyelországot, s ezzel kitört a második világháború. Magyarország ekkor még nem vett részt a háborúban, de a kormány már életbeléptette a kivételes hatalmat, és olyan rendelkezéseket bocsátott ki, mint a hadiállapotban levő országok. A közölteken kívül rendelet jelent meg „a közrend, közbiztonság és más fontos államérdekek szempontjából káros egyének" kitiltásáról és rendőrhatósági felügyelet alá helyezéséről, a sajtóellenőrzésről stb.

[2] Az 1939 : II. tc. a honvédelemről szóló törvény. Az idézett bekezdés a Miniszterelnökségre bízza a kivételes hatalom életbeléptetése napjának megállapítását.

1. §. Új egyesületnek, fiókegyesületnek vagy bármily más megjelölésű egyesületi jellegű szervezetnek (1938 : XVII. tc. 1. §.) alakítása további rendelkezésig tilos.

2. §. A kormányhatóság által láttamozott, illetőleg jóváhagyott alapszabályok alapján működő egyesületek, fiókegyesületek vagy bármily más megjelölésű egyesületi jellegű szervezet felett a rendőrhatóság fokozott ellenőrzést köteles gyakorolni, és indokolt esetben egyes egyesületek, fiókegyesületek vagy bármily más megjelölésű egyesületi jellegű szervezetek működésének korlátozása vagy felfüggesztése végett a belügyminiszter haladéktalanul javaslatot köteles tenni.

3. §. A 2. §. értelmében tett felterjesztés alapján a minisztérium határoz.

A minisztérium — felterjesztés bevárása nélkül — közvetlenül is intézkedhetik.

4. §. Azok az egyesületek, fiókegyesületek és bármily más megjelölésű egyesületi jellegű szervezetek, amelyeknek működése fel van függesztve, semmiféle tevékenységet nem fejthetnek ki.

Ennek a tilalomnak a rendőrhatóság — szükség esetében — karhatalommal is köteles érvényt szerezni.

5. §. (1) Aki az 1. vagy 4. §-ban foglalt tilalmat vagy a minisztériumnak a 3. §. alapján kiadott rendelkezését megszegi, kihágást követ el, és két hónapig, háború idején hat hónapig terjedhető elzárással büntetendő . . .

6. §. Ez a rendelet kihirdetése napján (1939 szeptember 2.) lép hatályba.

gróf Teleki Pál s. k.
m. kir. miniszterelnök

---

c) *A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 120. M. E. számú rendelete a gyülekezési jog korlátozásáról*

1939 szeptember 1

A m. kir. minisztérium az 1939 : II. tc. 149. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. Politikai jellegű népgyűlések, felvonulások és más politikai összejövetelek tartása további intézkedésig tilos, és azok megtartását — szükség esetén — karhatalommal is meg kell akadályozni.

2. §. Az 1. §. hatálya alá nem eső minden egyéb gyűlés — amennyiben ez a rendelet kifejezetten másként nem rendelkezik — csak a rendőrhatóság előzetes engedélyével tartható meg.

3. §. A 2. §. rendelkezése nem vonatkozik a közigazgatási hatóságok, valamint a bevett és törvényesen elismert vallásfelekezetek testületi szerveinek gyűlésére.

4. §. (1) Aki az 1. vagy 2. §-ban foglalt tilalom ellenére tartott népgyűlésen, felvonulásban, más politikai összejövetelen vagy egyéb gyűlésen részt vesz — amennyiben cselekménye nem esik az 1939 : II. tc. 197. §-ában foglalt büntető rendelkezések alá —, kihágást követ el, és

két hónapig, háború esetén hat hónapig terjedhető elzárással büntetendő . . .

5. §. Ez a rendelet kihirdetése napján (1939 szeptember 2.) lép hatályba.

gróf Teleki Pál s. k.
m. kir. miniszterelnök

Magyarországi rendeletek tára 1939. II. köt. Stádium nyomda, Budapest 1940, 1268. old.

---

2. AZ ORSZÁGOS IFJÚSÁGI BIZOTTSÁG CIKKE A DOLGOZÓ IFJÚSÁGNAK A HÁBORÚVAL KAPCSOLATOS ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL

A dolgozó és haladó magyar ifjúság álláspontját e sorsdöntő napokban, mint mindig és mindenben, csak a dolgozó nép érdekei szabhatják meg. A dolgozók joga és kenyere, tehát az ország igazi érdeke a békét kívánja. A mi követelésünk tehát csak a béke lehet!

Nem elég azonban leszögeznünk ezt az álláspontunkat, hanem hirdetnünk kell és küzdenünk kell érte. Hangot kell adnunk az ország népében élő mély békevágynak, és szembe kell fordulnunk a nyilas uszítókkal, akik az ifjúság lelkesedését, cselekvő és változtató vágyát a háborús rombolás szolgálatába akarják állítani.

A békét akarjuk — de azt meg is védjük. Ahogy nem akarunk más nemzet szabadságának az árulójává válni, úgy a magunk függetlenségét sem prédáljuk el. A függetlenség, a szabadság a dolgozó nép érdeke, amely nem hajlandó még egy urat a nyakába venni — hiszen egy urat sem akar szolgálni. Az osztályelnyomatás mellé nem akarunk hát nemzeti elnyomatást is . . .

Hűek maradunk e hitvalláshoz, mert az ország népének érdekét szolgáljuk. Ennek jegyében követel a dolgozó magyar ifjúság békét és függetlenséget, mert szabad és boldog népet akar — szabad és független országban.

Népszava, 1939 szeptember 2. [A béke mellett — a függetlenségért!]
Közli: „Előre, harcra ifjúmunkás!" Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest 1954. 581. old.

---

3. CSENDŐRSÉGI ÉS RENDŐRSÉGI JELENTÉSEK A MUNKÁSSÁG HANGULATÁRÓL

a) *A vidéki rendőrfőkapitányság jelentése a belügyminiszterhez a gyöngyösi építőmunkások kommunista agitációjáról*

1939 október 26

Tisztelettel jelentem, hogy a gyöngyösi kapitányság bizalmas értesülése szerint az ottani építőmunkásság körében kommunista érzelmű megnyilatkozások hangzanak el. Ez abból következtethető, hogy az

építőmunkások egymásközti beszélgetés során olyan kijelentéseket tettek, hogy ha az oroszok 1919. évben is szomszédok lettek volna, akkor másként alakultak volna az események; most azonban „virrad, a nap felkelőben van, és nemsokára jövünk mi".

A kapitányság a bizalmas nyomozást folyamatba tette, s a kommunista érzelmükről ismert egyéneket állandó megfigyelés alatt tartja . . .

MMI Archivum. B. M. VII. res. 1939-7-15 368. A. IV. 24/1939/3.

---

b) *Csendőrségi jelentés a belügyminiszterhez: Peyer Károly 1939 november 7-én tartott beszéde a munkásság felháborodását váltotta ki*

1939 november 17

November 7-én a Magdolna utca 5. szám alatti Vasmunkás-Otthonban összvezetőségi ülést tartottak, amelyen kb. 600 egyén vett részt. A vezetőségi ülésen Peyer Károly . . . figyelmeztette a munkásságot, hogy Sztálintól segítséget nem várhat. A magyar munkásságnak meg kell őrizni erejét, mert Peyer szerint nagyon rövid idő alatt változás lesz . . .

Peyernek Sztálinra vonatkozó kijelentései a hallgatóság körében nemtetszést váltottak ki, és fenyegető magatartást tanusítottak, és ha az R-gárdisták közbe nem lépnek, Peyert bántalmazták volna. A hallgatóság közül többen Peyer Károlyt csirkefogónak, gazembernek és kapitalista bérencnek nevezték. Peyer Károly a történtek után az ülésteremből eltávozott anélkül, hogy előadását program szerint befejezte volna.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

4. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A BELÜGYMINISZTERHEZ: A PÉCSI JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK IGYEKSZENEK A HADIÜZEMEK TERMELÉSÉNEK ZAVARTALANSÁGÁT BIZTOSÍTANI

1939 november 17

November 8-án szakszervezeti bizottsági ülésen Pécsett Tolnai[1] beszámolt arról, hogy a szakszervezeti bizottságnak jelenleg 4 700 pengő készpénze van. Említést tett Tolnai arról is, hogy a bőripari és cipőipari munkások taglétszáma az utóbbi időben emelkedett. Majd a hadiüzemnek nyilvánított gyárak helyzetével foglalkozott. Figyelmeztette

[1] Tolnai József, jobboldali szociáldemokrata, a szociáldemokrata párt pécsi titkára, sorozatosan elárulta a pécskörnyéki bányászok megmozdulásait.

az egyes szakmák vezetőségi tagjait, hogy előadásokat kell tartani a hadiüzemekben dolgozó munkásoknak, és figyelmeztetni őket, hogy munkáját mindenki jól végezze el, nehogy, mint az az egyik pécsi üzemben előfordult, a munkásságot szabotázzsal meggyanúsíthassák. Erre azért is ügyelni kell, mert a szovjet rádióban olyan felhívást adtak a világ munkásaihoz, hogy tüntessenek a háború ellen. A munkának lelkiismeretlen elvégzése esetén a hatóságok ezt a felhívást a munkásság ellen felhasználhatják, és ráfoghatják a magyar munkásságra, hogy a szovjet felhívásra szabotál.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

5. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK RÖPLAPJA NEMZETI ÖSSZEFOGÁSRA, EGYSÉGES HÁBORÚELLENES HARCRA HÍVJA FEL A DOLGOZÓKAT

1940 első fele

Felemeljük szavunkat a második imperialista háború közepette[1], amikor a föld lakosságának már több mint a felét háborúba kergették az imperialista hatalmak, amikor Magyarország háborúba való bevonását készítik elő Magyarország mai urai . . .

Magyarország csak úgy menekülhet meg a háborútól, ha függetleníti magát az imperialista hatalmaktól, és külpolitikájában a Szovjetunióra támaszkodik, mely egyedül biztosíthatja számára a békét.

A mai reakciós kormányzat Magyarországon nem biztosítéka ennek az igazi békepolitikának. Ellenkezőleg, a „semlegesség" jelszava alatt Magyarország bevonását a háborúba készíti elő. Élelmiszereinket már most külföldre szállítják és meggazdagodnak rajta, míg itthon nincs mit enni és nő a drágaság.

Nem a nyilasoktól a szociáldemokrata vezetőkig terjedő „nemzeti egységfront", hanem a *dolgozó nép alulról szervezett széles frontja lesz csak képes biztosítani az igazi békepolitikát és a békét!*

Csak ha a munkások egységesek lesznek, ha a munkások, parasztok, a dolgozó értelmiség összefognak, lesznek képesek kiharcolni a békét, kenyeret, földet, szabadságot.

Le a drágasággal! Biztosítsák a magyarországi dolgozók ellátását, és ne szállítsák külföldre élelmiszereinket!

Munkát és rendes bért! Munkanélküli segélyt a munkanélkülieknek! Földosztást kártalanítás nélkül!

---

[1] A Kommunisták Magyarországi Pártja — éppenúgy, mint a Kommunista Internacionálé más szekciói — a második világháborút, első szakaszában, helytelenül a „tengelyhatalmak" ellen hadat viselő államok részéről is imperialista háborúnak tartotta.

Le a háborús diktatúrával! Gyülekezési, szervezkedési, sajtószabadságot! Önrendelkezési jogot az elnyomott nemzetiségeknek, az állami hovátartozás jogát beleértve!

Ezért hív titeket harcba

a Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1940/1732/-1.

---

6. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A BELÜGYMINISZTERHEZ A KMP SZERVEZKEDÉSÉNEK IRÁNYELVEIRŐL

1940 január 16

Bizalmas értesülés szerint a magyarországi kommunisták tevékenységükre az alábbi útmutatásokat, irányelveket kapták:

1. Fel kell adni a felülről, vagyis a vezetőséggel való egységfront megteremtésére irányuló eddigi békés törekvéseket, mert a szocdem párt vezetőségének áruló tevékenysége miatt ezt megvalósítani... nem lehet. Az eddigi törekvések helyett meg kell valósítani a *munkásosztály alulról való egységét és az egységes népfrontot* az alulról való szervezkedés módszerével.

A munkásosztály [egységének] megteremtéséhez alap a tömegmozgalom kifejlesztése és együttartás, az áruló szocdem vezérek elleni kíméletlen harc...

2. Meg kell teremteni a munkásosztály, a parasztság, a városi dolgozók és a haladó intellektüelek összefogását — jelenlegi vezetőiktől függetlenül, sőt azok ellenére is; ezáltal az imperialista háború elleni harc hangoztatásával és az alulról való szervezkedéssel — meg kell teremteni az új egységfrontot.

Erre a feladatra csakis a munkásosztály képes, mert az tudja összefogni a parasztság és a dolgozók tömegeit.

3. A harcot a munkásosztály kommunistáinak kell megszervezni és vezetni.

Legfontosabb teendők:

a) a tömegeket az imperialista háború és a kapitalista reakció [elleni harc] jelszavaival mozgalomba hozni.

b) Erre irányuló tevékenységet a tömegben bátor és elszánt akciókkal kell bevezetni a mindenkori tömeghangulatnak megfelelően.

c) A kommunista vezetőknek nem szabad meghátrálni üldözések és az elnyomás elől; erélyesen kell harcolni a háború és a burzsoázia ellen.

d) A kommunistáknak meg kell tisztítani soraikat a megalkuvóktól és azoktól, akik a haza megvédésének ürügye alatt a kapitalisták érdekében hajlandók — a munkásosztály érdekeivel szemben — az imperialista háborúban részt venni...

Jelentem, hogy a kommunisták ily irányú tevékenysége máris meg-

figyelhető a szocdem párt által tartott összejöveteleken és előadásokon, amelyeken különösen az ifjúmunkások a szocdem vezetők, előadók ellen foglalnak állást.

MMI Archivum. A. IV. 1940/8.

---

7. RÉVAI JÓZSEF CIKKE A FASISZTA MANNERHEIMET[1] DICSŐÍTŐ JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA KÉPVISELŐRŐL

Malasits Géza szociáldemokrata képviselő — a Népszava képviselőházi beszámolója szerint — többek között a következőket mondotta parlamenti beszédében:

„... ez a drámai harc mindannyiunk lelkét rezegteti, mert olyan hatalom igyekszik a derék, demokratikus finn népet letiporni, amely bennünket is letört 1849-ben"[2].

Ezután a „történelmi hasonlat" után természetesen Malasits, a nyilasok tapsai közben, rokonszenvéről biztosította a „finn népet".

1849-ben a forradalmi Magyarországot a cárizmus csapatai tiporták le. Az ellenforradalmi cári seregeket Paszkevics herceg vezette. Ha ma Finnországban olyasvalamiről volna szó, mint 1849-ben Magyarországban, akkor Finnországban valamilyen finn Kossuth kellene, hogy vezesse az ellenállást. A fehérgárdista Finnország hadseregeinek élén Mannerheim tábornok áll. Malasits Géza tehát Mannerheim tábornokban olyasvalakit lát, mint aki Kossuth volt az 1848—1849-es Magyarország számára. A magyar dolgozó nép felvilágosítására azonban meg kell jegyeznünk, hogy Malasits elvétette a „történelmi hasonlatot". Ugyanis Mannerheim tábornok, akit Malasits a finn Kossuthtá nevez ki, maga is a Paszkevicsek iskolájában nevelkedett: a volt cári hadseregben lett tábornokká, a cárizmus nevelte generálissá, a világháborúban a cári hadsereg soraiban harcolt, és amikor 1918-ban Finnország — az Októberi Forradalom győzelme következtében — független állammá lett, Mannerheim generális cári tábornoki vállrojtokkal, és a cárizmustól eltanult hóhérmódszerekkel, szóval igazi Paszkevics módjára, állt az élére annak a véres ellenforradalomnak, amely idegen segítséggel verte le a finn

[1] C. G. Mannerheim fasiszta tábornok 1918—1919-ben Finnország kormányzója. Ő fojtotta vérbe 1918-ban a finn proletariátus harcát. 1939-től 1944-ig a finn hadsereg fővezére, 1944 augusztusától 1946-ig a Finn Köztársaság elnöke.

[2] A Szovjetunióval szembenálló ellenséges imperialista államok Finnországot katonai felvonulási területté változtatták. A Szovjetunió határa védelmére felajánlotta a finn kormánynak, hogy néhány kilométernyi határkiigazításért Leningrádnál, kétszer akkora területet enged át Szovjet-Karéliából. A finn kormány visszautasította ezt az ajánlatot. Finnország vezető klikkje, Anglia, Franciaország, az Egyesült Államok és a hitleri Németország buzdítására, háborút robbantott ki a Szovjetunió ellen. Az amerikai, angol, francia imperialisták és a német fasiszták fegyverekkel és hadianyaggal támogatták a finn militaristákat.

dolgozók szabadságharcát. Finnországnak is meg voltak akkor a maga igazi Paszkevicsei. És Mannerheim, volt cári generális és újdonsült finn patrióta, ezekkel a Paszkevicsekkel, idegen intervenciós hadseregekkel együtt öldöste halomra a finn munkások és szegényparasztok tízezreit. Ebben a munkáshóhérban, ebben a cári generálisban, aki idegen csapatok élén verte le 1918-ban a finn nép forradalmát — ebben látja Malasits a finn Kossuthot.

Tiltakozunk a magyar szabadságharc szellemének e meggyalázása, Kossuth emlékének e bemocskolása ellen. Ha Malasits védeni akarja a Paszkevicsek utódait, ám védje őket, ha szíve az 1918-as ellenforradalom hóhérlegényei felé akar dobogni, ám dobogjon — de ne nevezze el a feheret feketének, Paszkevicset Kossuthnak, Mannerheimet nemzeti hősnek, az ellenforradalmat nemzeti szabadságharcnak.

Mannerheim maga nem is tart igényt arra, hogy Malasitsék forradalmi színűre mázolják azt a harcot, amit ő ma vezet. Szerinte ma „az 1918-as szabadságharc folytatásáról van szó". Ha már a magyar történelemből vett hasonlattal akarjuk érthetőbbé tenni a mannerheimi kijelentést, akkor Orgoványra, Siófokra, a Britannia Szállóra kell gondolnunk, mert ez a mai finn „szabadságharc" valóban semmi más, mint folytatása a finn Orgománynak, a finn Siófoknak, a finn Britannia Szállónak. A finn Prónayk, a finn Ostenburgok, a finn Héjjas Iványok „szabadságharca" folytatódik ma. Amikor Malasits Kossuthtal hasonlítja össze Mannerheimet, akkor Prónayval, Ostenburggal, Héjjas Ivánnal hasonlítja össze Kossuthot, Bemet, Damjanichot, és az 1919-es magyar forradalom ezer és ezer munkásmártírjának emlékét gyalázza meg.

Az 1849-es forradalmi Magyarország igazi szabadságharcával az egész akkori haladó Európa rokonszenvezett; de ki rokonszenvezik a Mannerheimek „szabadságharcával"? Chamberlain, Daladier, Mussolini, Franco és a mikádó[1]. Svéd és angol milliomosok, akik finn erdőségekbe és papírgyárakba fektették tőkéiket. A nemzetközi burzsoázia aranyifjúsága, az amerikai fegyverkezési tőke. De az 1849-es magyar szabadságharccal mások rokonszenveztek: Marx, Engels, Heine, Dembinszky, Bem. Hogy ma a szociáldemokrácia vezérei is beálltak azoknak a sorába, akik a Mannerheimek mellett állnak, nem teszi Kossuthokká a Mannerheimeket, hanem csak a Malasitsokat teszi Mannerheim-csatlósokká.

Meggyőződésünk, hogy a magyar munkások undorral és utálattal fognak el ordulni a Mannerheimek magyar szociáldemokrata csatlósaitól. És már fordulnak is el. Malasits parlamenti kijelentése a szakszervezetekben, a pártszervezetekben a felháborodás viharát váltotta ki. A Népszava előfizetését nem egy szakszervezeti helyi csoportban e Malasits beszéd hatására szüntették be. A magyar munkások nem akarnak a finn munkáshóhérokkal egy frontba kerülni.

Révai József

Új Hang, 1940 február. III. évf. 2. sz. 91—92. old. [Mannerheim és Paszkevics.]

[1] A japán császár.

8. AZ ÚJ HANG LELEPLEZI: A SZAKSZERVEZETI TANÁCS NYILATKOZATA A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÚJABB ÁRULÁSA

A magyar politikai életnek szenzációja van. Nyilatkozatok, vezércikkek, miniszterelnöki felszólalások értékelik, latolgatják azt a politikai dokumentumot, amelyet a „Szakszervezeti Tanács deklarációja"[1] címen könyvelt el a napi krónika.

A deklaráció leszögezi, hogy a magyar szervezett munkásság „nem kíván állam lenni az államban, nem kíván osztályuralmat, ellenkezőleg, küzd minden osztályuralom ellen". „Kívánja a maga részéről a közjogokból megillető részt. Kívánja a munka igazságos társadalmának megteremtését. Ragaszkodik Magyarország függetlenségéhez és szabadságához... Kész közreműködni abban, hogy az ország megrázkódtatások, katasztrófák nélkül jusson el a fejlődés útján a szebb és boldogabb jövőhöz." Szó van továbbá a deklarációban „a munka értelmes megszervezéséről", „a jogok és kötelességek összhangjáról, az ország régi határainak helyreállításáról". És hogy az „egy akol, egy pásztor" elve csorbát ne szenvedjen, kijelenti a deklaráció, hogy „a mostani súlyos időkben különös jelentősége lehet annak, hogy a nemzeti célok tekintetében tökéletes felfogásbeli egység alakuljon ki".

A magyar munkás, olvasva ezt a deklarációt, nem akar hinni a szemének: mikor bízta ő meg Peyeréket és Kabókékat, hogy az ő nevében így nyilatkozzanak? Ki hatalmazta fel őket arra, hogy a magyar munkásság bőrét vásárra vigyék, hogy az ő nevében felkínálkozzanak azoknak, akik az osztályuralmat gyakorolják? A munka igazságos társadalmának megteremtése, a munka értelmes megszervezése, katasztrófa nélküli fejlődés? Ugyan, ugyan. Mintha már hallottunk volna a „szervezett kapitalizmus" hilferdingi elméletéről, mely szerint csak meg kell teremteni a burzsoázia és proletariátus politikai és gazdasági együttműködését, és minden megrázkódtatás és katasztrófa nélkül szépen belenövünk a szocializmusba. Szépen belenövünk! Soha rettenetesebb katasztrófa nem fenyegette az emberiséget, mint éppen napjainkban.

A deklarációból azt olv ssa ki továbbá a magyar munkás, hogy Buchingerék, Szakasitsék, Peyerék és Kabókék ugyanazt a siralmas és arcpirító szerepet szánják a magyar proletariátusnak, amit Citrine-ék[2] az angol, Blumék[3] a francia és Tannerék[4] a finn proletariátusnak.

[1] A Szakszervezeti Tanács 1940 január 22-i ülésén szövegezték meg a Szakszervezeti Tanács nyilatkozatát, amelyet a Népszava 1940 január 24-én közölt.

[2] W. M. Citrine, jobboldali angol szakszervezeti vezető. 1945—1946-ban a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség Végrehajtó Bizottságának elnöke.

[3] L. Blum, francia jobboldali szociáldemokrata, a Francia Szocialista Párt egyik vezetője. 1936—1937-ben a népfront-kormány miniszterelnöke. A francia népfront-politika egyik árulója. A spanyol polgárháború idején a fasisztákat támogató „benemavatkozási politika" híve. 1946 decemberétől 1947 januárjáig miniszterelnök. Az ő kormánya indította meg az imperialista érdeket szolgáló háborút Vietnam ellen.

[4] V. A. Tanner, finn jobboldali szociáldemokrata. A második világháború idején külügyminiszter, a szovjetellenes, németbarát politika képviselője.

Ez lappang náluk a magyar függetlenség és szabadság bokra mögött.

És mi az, hogy minden osztályuralom ellen akarnak küzdeni? A fentiekből nyilvánvaló, hogy a fennálló tőkés uralom ellen dehogyis akarnak. Sőt! Világos, hogy itt arra az osztályuralomra gondolnak, amely Marx szerint „kisajátítja a kisajátítókat", megszünteti embernek ember által való kizsákmányolását, és nemcsak fecseg az osztályellenes társadalomról, hanem azt meg is teremti, nem kis bosszúságára a burzsoázia símaszájú kiszolgálóinak.

Ez ellen az osztályuralom ellen, a proletariátus osztályuralma ellen akarnak küzdeni. Ebben aztán csakugyan agilisak, fáradhatatlanok, következetesek.

Ezt olvashatja ki az osztálytudatos munkás a deklarációból. És tegyük fel, kezébe vesz egy polgári lapot. Mondjuk a Magyar Nemzetet. Fontos, hogyan vélekedik a „szellemi honvédelem"[1] társadalma erről a nagy port felvert dokumentumról.

„A magyar munkásság egyeteme végleg búcsút mond az ortodox marxizmusnak — írja a Magyar Nemzet... — Tudtuk, hogy ez a nagyszerű magyar réteg (persze most már nem «osztály», hanem «réteg») nem sokáig hordhatja magán a lelkének, testének egyaránt idegen ideológia kényszerzubbonyát... Szabad akaratból és belátásból elhangzott a magyar szocializmus hitvallása. Testvéri bizalom, a kinyújtott kéz hűséges és becsületes elfogadása..."

Ejnye, a jóreggelét neki — mintha a Vanczák „kérges tenyere"[2] kísértene újból. Igaza van a felháborodott munkásnak, az kísért. És kísért 1914. Kísértenek a hadihiteleket megszavazó német, francia, angol, belga „szocialista honatyák". Kísértenek a lágyan süppedő miniszteri székek, amelyeknek puha öble elringatja a honvédő ülepet. Kísért — ismételjük — a hadihitelek megszavazásának fenkölt gyönyöre, melyben a magyar szociáldemokrata képviselők csak azért nem vettek részt annak idején, mert a magyar szociáldemokráciának 1914-ben nem volt parlamenti képviselete. De azért buzgott a honért kegyetlenül. Most pedig — mily boldogság! — pótolhatja az elmulasztottakat a parlamentben is.

Természetes, amíg egy szociáldemokrata vezérkar eljut a deklarációig, annak megvannak a maga ideológiai és gyakorlati előzményei. A kíváncsi

---

[1] A „szellemi honvédelem" képviselői a Magyar Nemzet című lap köré csoportosultak. A „szellemi honvédelem" ideológiája a burzsoáziának a kommunizmustól való félelmét és egyes tőkés és értelmiségi csoportoknak a német imperializmus előretörésével szembeni aggodalmát fejezte ki. E csoportok fogalmazták meg az önállóságra törekvő magyar imperializmus jelszavát: „Két pogány közt egy hazáért!" Egyaránt hivatkoztak „germán" és „pánszláv" veszedelemre, noha nyilvánvaló volt, hogy csak a német hódítók veszélyeztetik a békét és országunk függetlenségét. A kommunista pártnak az értelmiség megnyeréséért kemény harcot kellett vívnia a „szellemi honvédelem" burzsoá-nacionalista ideológiája ellen.

[2] A cikk Vanczák Jánosnak a Népszava 1920 március 2-i számában megjelent vezércikkére utal. Vanczák Horthy Miklós kormányzóvá választása másnapján felajánlotta „a munkásság kérges tenyerét" a kormányzónak.

munkás tovább kutat, hogy úgy mondjuk, felfedező útra indul, keresi az okozati összefüggést a deklaráció és itt-ott a múltban elpotyogtatott vezérkari kiszólások, elszólások és nyilatkozatok között. És fáradozását siker koronázza. Talál egész csokorra való épületes erkölcsi szabályt bizonyos Népszava nevezetű lapban. Például: „Ha a háború miatt egy háborús országban nem lehet a szocializmus célkitűzéséért dolgozni, ez nem jelenti azt, hogy a mi igazságaink és törekvéseink nem valósíthatók meg, hanem csak azt, hogy a háborús viszonyok elmúlását felkészülődéssel, belső elmélyedéssel és tanulással ki kell várni, és a háború befejezése után folytatni kell a békében megkezdett mozgalmat, folytatni kell a szocializmus eszméinek terjesztését, híveinek toborzását . . .”

Lám, lám: a szocializmusnak tehát nincsenek semmiféle célkitűzései háború idején. Ezért várni kell, lelkigyakorlatokat kell végezni, és csak a háború után lehet újból szocializmusdit játszani. Látnivaló, hogy ez nagyon szelíd, békés és mindenekfelett szerény program.

Ugyancsak a Népszavában bukkan rá munkásunk egy másik értékes leletre. Az osztályárulás fejlődési görbéje azonban most már határozottan felfelé ível:

„A kormány belső egységet tart kívánatosnak és helyesnek — fuvolázza a Népszava. — A politikai pártharcokat tegyük el olyan időkre, amikor az ország túl lesz mindazon, ami ma még előtte van. Ezt a kormány akarja. Az ország helyzete, a külpolitikai szempontok mindezt igazolják. E jogosult érdekeket mi is elismerjük. A belpolitikai fegyverszünet kötelezettsége előtt meghajoltunk, abbahagytuk politikai ellenfeleink támadását.”

Lélekemelő! Ez az idézet már a nyílt osztályárulás nagyon is jelentős állomása. Munkásunk fejcsóválva veszi tudomásul ezt a félre nem érthető, tudatos osztályharc-iszonyt. Ez már az osztályárulásnak nem csörgedező patakja, hanem hömpölygő folyama, melynek be kellett torkolnia a deklarációba . . .

Új Hang, 1940 március. III. évf. 3. sz. 106—108. old. [Részlet a „A tejes köcsög” című cikkből.]

---

9. A FÖLDMUNKÁSSZÖVETSÉG[1] 1940 MÁRCIUS 30—31-ÉN TARTOTT KÖZGYŰLÉSÉNEK RÉSZTVEVŐI A MUNKÁS-PARASZT SZÖVETSÉGRŐL

a) *Részlet Darvas József ünnepi beszédéből*

. . . A falu széle bizalmatlan és mindig számon kér, de joggal is, mert akik innen eddig elmentek, legtöbbször nem is jöttek ide vissza. Úgy

[1] A Földmunkásszövetség 1906 január 7-én alakult meg. Megalakításával a szociáldemokrata pártvezetőségnek az volt a célja, hogy a megélénkülő parasztmozgalmakat leszerelje. A harmincas évektől kezdve a KMP a Földmunkásszövetségben is küzdött a munkás-paraszt szövetség, majd a Nemzeti Függetlenségi Front megteremtéséért.

látszik, az élmények, az emlékek önmagukban még nem elég erős kötelékek, hogy valakit meg tudjanak tartani hűségben volt osztálytársai mellett, sőt, igen sokszor arra biztatják az illetőt, hogy próbáljon felejteni, és dobja ki magából a rossz emlékek kényelmetlenségét. Lehet, hogy engem is elsodort volna messzire fölfelé tartó utamon a faluszéli nehéz élettől való szabadulás vágya, még lélekben és gondolkozásban is, nemcsak térben és időben, de az élményeken túl a világnézet parancsa is kötött. Az élményeket itt kaptam a paraszti szegénység életének szűk határai között, de elrendező, útmutató világnézetet az ipari munkássággal, az ipari munkásság mozgalmával való találkozás adott. Azt mondhatom, hogy tulajdonképpen az ipari munkásság tartott meg a paraszti szegénységhez való hűségben. Ha ezt így megvallom, nem csupán a magam sorsáról teszek tanúságot, mert — úgy érzem — ennek az én példámnak szimbolikus jelentése, értelme van. A parasztságból, a parasztság legr élyebb rétegéből jöttem, s író, szellemi ember lettem az ipari munkássaggal való találkozás által, s most így próbálok szólani minden szegényekért, éljenek akár a falu szélen vagy a külvárosban. Vajon nem példázza ez is elevenen azt, hogy a parasztság, az ipari munkásság és a szellemben velük azonosult, haladó értelmiség szövetkezése a követendő út? Ha az ilyen összetalálkozás és összefogás az egyéneket meg tudja tartani hűségben, bizonyára az összességnek is erőt tud adni a kitartásra . . .

Ahogy ott a falu szélen, a kemence mellett végigfutottak bennem ezek a gondolatok, egyszerre szilárd egységgé állt bennem össze minden tusakodás, próbálkozás, kétkedés, amiben az utóbbi időben részem volt. S már nemcsak a magam végső kérdését láttam benne, hanem az egész szellemi táborét, amelyekkel együtt mondtam, mondom az elveket, eszméket, s együtt próbálgatom a terveket. Az legyen és az lehet a munkánk és hivatásunk, hogy ezt a két réteget: a parasztságot és munkásságot, a falu és a külvárosok népét minél jobban összeforrasszuk a közös szellem tüzével. A cél, amely felé törekszenek, mindkét rétegnél ugyanaz, de külön-külön nem érhetik el soha. És — ha hűségesek vagyunk — a mi célunk, szellemi embereké is ugyanaz, mint az övék, s terveink és magunk is mit sem érünk nélkülük . . . Íme, a méltó feladat: munkálkodni az összetalálkozás és együttmaradás érdekében. Ezt azonban csak az irántuk való hűségben lehet, mert a falu széle és a külvárosok népe egyaránt bizalmatlan: nem hisznek abban, aki elmegy tőlük, nem hisznek annak, aki közéjük jön, csak annak, aki közöttük van.

A földmunkásmozgalom. A Földmunkásszövetség 35 esztendeje. Világosság nyomda, Budapest 1940. 20—21. old.

*

b) *Kulich Gyula felszólalása*

Kulich Gyula az ifjúmunkások nevében szólalt fel. A szocialista ifjúmunkásság — mondotta — már régóta érzi a mai találkozás hiányát. Minden öntudatos szocialista tudatában van annak, hogy a munkásság

felszabadító küzdelme csak akkor érheti el a kívánt eredményt, ha az ipari munkásság mellé sikerül a parasztság szervezett erejét is felsorakoztatni. Csak az ipari és mezőgazdasági munkásság összefogása teremtheti meg a jobb és emberibb megélhetést. Ez az összefogás nemcsak azért fontos, mert enélkül az ipari munkásság sem tudja elérni a maga elé tűzött célokat, hanem azért is, mert ha a parasztság nincs megszervezve, akkor minduntalan martaléka lesz a különböző jobboldali vagy álszocialista pártoknak. Ha mi nem tudjuk megszervezni a parasztságot, akkor mások szervezik meg — természetesen az ipari munkásság ellen. Szeretném, ha ez a kongresszus azzal az eredménnyel járna, hogy a résztvevők, hazatérve falujukba, folytatnák a parasztság megszervezésének nehéz, de szükséges munkáját.

Ugyanott, 31—32. old.
Kozli „Előre, harcra ifjúmunkás!" 585-586. old.

*

c) *Fehér János (Békéscsaba)* elmondotta, hogy Magyarországon ilyen rossz helyzetben sohasem volt a mezőgazdasági munkásság, mint ma. Ő már 23 kongresszuson vett részt, több küldöttségben jelent meg a minisztériumban, s mégsem történt semmi lényeges változás. A háború előtt is megtörtént, hogy reggel 3 órától este 9 óráig dolgozott a mezőgazdasági munkás, de ez ma még fokozottabb mértékben fennáll. Nagy baj az is, hogy a hozott törvényeket a földmunkások nem ismerik. Keresztül kell vinni, hogy a mezőgazdasági munkások könyveiben benne legyenek a legújabb munkabér-megállapító törvények, rendeletek is. Az öregségi biztosítás mellett ki kell harcolni a családi pótlékot is.

*

d) *Fári László (Hódmezővásárhely)* elmondotta, hogy egy gazdasági cseléd 6 500 órát dolgozik egy évben. Az ünnepnapokat nem tartják be a munkaadók. A cselédek az istállókban laknak, legtöbbször az állatok között alusznak, s ki vannak téve annak, hogy az állatok összerugdalják, megtapossák és lepiszkolják őket. A tisztálkodásra nincs megfelelő helyük. A gazdasági cselédség munkaidejét és munkabérét meg kell állapítani. Vezessék be a 12 órás munkanapot és az órabér-fizetést, akkor nem fordulhat elő, hogy a munkanapot a végtelenségig nyújtsák. A túlórázásért dupla órabért fizessenek a munkáltatók. Vitába szállt Peyer elvtársnak azzal a kijelentésével[1], hogy a mezőgazdasági munkásságnak nincsenek igényei. Volnának igényeink — mondotta —, de nem tudjuk ezeket az igényeket érvényesíteni és kielégíteni.

*

[1] A Földmunkáskongresszuson Peyer Károly is felszólalt. Beszédében azt fejtegette, hogy „a földmunkásoknak nincsenek igényeik, és ez az igénytelenségük csökkenti az ipari munkásság életszínvonalát", és rájuk hivatkozik a tőkés is a bérharcok idején.

e) *Vajda Imre (Szentes)* elítélte, hogy magyar munkásokat külföldre visznek ki dolgozni[1]. Itthon kell olyan állapotot teremteni, amelyben mindenki megtalálja a maga boldogulását. Az elmúlt év kereset szempontjából az utolsó évtized csúcsesztendeje volt, s az emberek mégis nélkülöztek.

f) *Szabó János (Makó)* a földreform kérdéséről beszélt. Amíg ez a kérdés dűlőre nem jut, a földmunkásság helyzete nem javul. A mezőgazdasági munkásságot már nem lehet a demagógia szolgálatába állítani. Az utóbbi évek politikai áramlatai közepette megtanulta, hogy csak az ipari munkássággal való együttes küzdelem vezethet eredményre.

Ugyanott, 34—35. old.

---

10. MÁJUS 1 MEGÜNNEPLÉSE 1940-BEN

a) *A Belügyminisztérium körlevélben megtiltja a május 1-i népgyűléseket és biztonsági intézkedéseket tesz az esetleges tüntetések leverésére, de engedélyezi a szociáldemokrata párt ünnepségeit*

1940 április 27

Május 1-ével kapcsolatosan az alábbiakat rendelem:

A gyülekezési jog korlátozásáról szóló 8 120—1939. M. E. számú rendelet 1. §-a értelmében a *politikai* jellegű népgyűlések, felvonulások és más politikai összejövetelek tartása további intézkedésig tilos, és azok megtartását — szükség esetén — karhatalommal is meg kell akadályozni.

Folyó évi május hó 1-től május hó 2-ig bezárólag mindennemű egyéb gyűlés, felvonulás és nyilvános ünnepség engedélyezését is megtiltom; nincs azonban észrevételem az ellen, hogy a szociáldemokrata párt — természetesen csak abban az esetben, ha ilyen irányú konkrét kérelmet előterjeszt — az alábbi városokban, községekben saját tagjai részére, kizárólag zárt helyen, május 1-i ünnepséget tarthasson:

Debrecen, Diósgyőr, Győr, Miskolc, Pécs, Salgótarján, Sopron, Szeged, Szombathely, Tatabánya, Kassa, Komárom.

Ezeken az ünnepségeken azonban a napi kül- és belpolitikai kérdéseket érinteni nem szabad . . .

Ha annak gyanúja merülne fel, hogy a tilalom dacára gyűléseket, felvonulásokat stb. akarnak tartani, vagy ha közbiztonsági szempontokból és a helyi viszonyok mérlegelése után ez szükségesnek

---

[1] A harmincas évek végén, a negyvenes évek elején sok magyar mezőgazdasági munkás Németországba ment mezőgazdasági munkára. 1939-ben 15 000, 1941-ben már 18 000, 1942-ben pedig 20 000 volt a Németországban dolgozó magyar mezőgazdasági munkások száma.

mutatkoznék, úgy a május 1-ét megelőzőleg megfelelő preventív [megelőző] intézkedések teendők:

A közbiztonsági és államrendészeti okokból gyanús egyéneket intenzíven kell megfigyelni, esetleg őrizetbe venni.

Különös tekintettel kell lenni a május 1-ével kapcsolatos tüntetésekre vonatkozó preventív rendőri intézkedéseknél arra, hogy a munkanélküliek nagyobb tömegei a szélsőséges politikai agitáció részére könnyen beszervezhető tömegként kínálkoznak.

A legéberebb figyelemmel kell kísérni a munkanélküliek (úgy az ipari munkások, mint a mezőgazdasági munkások és kubikosok) minden megmozdulását, valamint a szervezésükre irányuló szélsőséges politikai törekvéseket is.

Arra való tekintettel, hogy a fentebb elrendeltek végrehajtásának biztosítása esetleg a közbiztonsági karhatalomnak megerősítését fogja szükségessé tenni, felhívom Címet ezúttal arra is, hogy az illetékes katonai parancsnokságokkal az érintkezést a jelen rendeletem kézhezvételekor azonnal vegye fel, és a szükségessé válható karhatalom készenlétéről a velük való együttműködés útján már előre gondoskodjék . . .

dr. vitéz Keresztes-Fischer Ferenc sk.

MMI Archivum. A. XXII. 7/1940/30.
Közli: Magyar május elsejék. Szikra 1953. 297. old.

---

b) *Az Országos Ifjúsági Bizottság 1940 május 1-i röpirata harcba hívja az ifjúságot a „békéért, szabadságért — független és demokratikus Magyarországért!"*

1940 április vége

Magyar dolgozó fiatalok! Szeretett elvtársaink!

Május 1-e, a világ dolgozóinak nagy seregszemléje, újra szólít benneteket!

Ötven esztendeje, hogy a dolgozók a világ minden országában hitet tesznek a szabadság, az emberi élet és a népek testvéri együttműködése mellett.

Ötven esztendeje — hiába a megfélemlítés és elnyomás — a dolgozók millióinak összetartása és harci akarata erősödik.

Mert nem érdemes élni éhezve, otthontalanul, munka nélkül lődörögve, mert nem érdemes élni pihenő nélküli robotban, napról napra remegve az elbocsátástól és meghunyászkodva, mert nem érdemes élni szolgaságban, fenyegető háborúk árnyékában.

Dolgozó fiatalok!

Május 1-e egy jobb világ reménysugara. Az osztálynélküli társadalom, a szocialista társadalom biztos hírnöke.

Rajtatok is múlik, a ti elszántságtokon, a ti kitartó munkátokon, hogy meggyorsítsátok a történelem kerekét.

Rajtatok is múlik, hogy szabadságban éljünk és mindnyájunknak jusson kenyér a magyar földön.

Rajtatok is múlik, hogy béke és egyetértés legyen a világ minden népe között.

Harcoljatok velünk a nyilaskeresztes népámítás és a jobboldali reakció ellen. Földért, munkáért, munkanélküli segélyért. Békéért, szabadságért. Független és demokratikus Magyarországért.

Legyen ez a május a magyar dolgozó ifjúság rendíthetetlen összetartásának és harci akaratának tanúbizonysága.

Testvéri üdvözlettel
a Szociáldemokrata Párt
Országos Ifjúsági Bizottsága

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 22/1940/IV.
Kozli: „Előre, harcra ifjúmunkás!" 586—587. old.

---

11. A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ KULICH GYULA ÉS SCHÖNHERZ ZOLTÁN MOZGALMI MUNKÁJÁRÓL

1940 május 5

Az utóbbi hetekben a vezérkari főnökség 2. „D"[1] alcsoportja a főkapitányság politikai osztályától kirendelt detektívek és a csendőrnyomozók támogatása mellett széleskörű nyomozást indítottak az egész országra kiterjedő hűtlenségi ügy[2] és kommunista szervezkedés felderítése iránt.

E nyomozás befejezést még nem nyert, az eddig összegyűjtött adatokból a következő tényállás azonban máris megállapítható:

Kulich hozzáfogott az ifjúmunkások beszervezéséhez, amit nagy fokban elősegített az a körülmény is, hogy Kulich hamarosan vezetője lett a szociáldemokrata párt kebelén belül az Országos Ifjúbizottságnak[3]. A már felállított munkacsoportok részére programot állított össze, és a csoportvezetőknek kiadta azzal, hogy a vezetők hetenként legalább négyszer kötelesek a csoport tagjait megfelelő „nevelő-oktatásban" részesíteni. A program első pontja volt a Kommunista Kiáltvány részletes megismertetése . . . Kulich, mint az OIB vezetője, a szociáldemokrata pártszervezet megbízásából és költségén beutazta a visszacsatolt felvidéki városokat, hogy az ottani ifjúmunkás szervezetekkel az érintkezést felvegye. Így került többek között Kassára, ahol kapcsolatot keresett Schönherz Zoltán mérnökkel. Egymás között megbeszélték

[1] Defenzív osztály, a vezérkari főnökség kémelhárító osztálya.
[2] A letartóztatott kommunistákat koholt vádak alapján azzal gyanúsították, hogy katonai titkokat szolgáltattak ki idegen hatalmaknak.
[3] Helyesen: Országos Ifjúsági Bizottság (OIB).

azokat a fedőcímeket, melyre Kulich Schönherznek, Schönherz pedig Kulichnak fog írni.

Ezután a találkozás után néhány hónappal Schönherz Budapestre jött és közölte Kulich Gyulával, hogy a pártszervezkedés központi irányítását őreá bízták, tehát ettől fogva Kulich tartozik az ő utasításának megfelelően tevékenykedni.

Ettől fogva indult meg a központilag irányított és rendszeresnek tekinthető pártszervezkedés.

A szervezkedés élén Schönherz Zoltán, kassai származású mérnök állt.

Schönherz körülbelül három hónappal ezelőtt véglegesen Budapestre költözött, és itt a Mexikói út 25. szám alatt bérelt főbérleti lakást.

A szervezkedéssel kapcsolatban Budapesten kb. 117, Kassán kb. 12, Debrecenben kb. 10 őrizetbevétel történt.

Schönherz jelenleg szökésben van . . .

MMI Archivum. A. IV. 4/1940/22.

Eliássy Sándor s. k.
főkapitány

---

12. AZ 1940 OKTÓBERI BÁNYÁSZSZTRÁJK.

1940. október 7 — október 25

a) *Jelentés a m. kir. honvédség vezérkari főnökségéhez a sztrájk lefolyásáról*

I. Bevezetés

A bányász-sztrájkmozgalom október 7-én kezdődött azzal, hogy a salgótarjáni bányában a munkások beszüntették a munkát, béremelést követelve.

A sztrájk kezdetén eszközölt kivizsgálások, valamint a sztrájk folyamán történt események világosan mutatják, hogy a sztrájk kimondottan bérmozgalom gyanánt indult meg és csak később terelődött át politikai térre.

A sztrájk Salgótarjánból fokozatosan elterjedt az ország többi szénbánya telepein is, úgyhogy ma már, pár kisjelentőségű bányát kivéve, összes nagyobb szénbányáink kisebb-nagyobb százalékban sztrájk alatt állanak.

A sztrájkmozgalom tulajdonképpen 19-e, 20-a táján kulminált [érte el tetőpontját], azóta fokozatos javulás tapasztalható, és egyes bányák (Egercsehi) a munkát újból 100%-ban fel is vették.

Átlagosan számítva a termelésben a sztrájk ideje alatt 50%-os kieséssel számolhatunk.

A sztrájkmozgalom letörésére karhatalom kirendelése vált szükségessé. A sztrájkmozgalom kiterjedésével kapcsolatban a karhatalmi alakulatok megerősítése is szükségessé vált . . .

A karhatalmi csapatok a sztrájkterületeken az alábbi ténykedéseket hajtották végre:

Hirdetmények útján felszólították a munkásságot a munka felvételére, figyelmeztetve őket arra a körülményre, hogy hadiüzemről lévén szó, a munkások honvédelmi munkakötelezettség alatt állanak, és mint ilyenek, a katonai fegyelmi fenyítőhatalom és katonai büntetőbíráskodás alá tartoznak.

A nem hadiüzemmé nyilvánított üzemek munkásai számára a honvédelmi munkára vonatkozó behívójegyet kikézbesítették.

Lezárták a sztrájkterületet és a munkásság lakótelepeit.

Fenntartották a rendet, és őrködtek a közbiztonság felett.

A szóvivőket, agitátorokat és a behívó parancsnak nem engedelmeskedőket letartóztatták, és honvédtörvényszék elé állították.

Biztosították a fenntartási munkák elvégzését, ahol szükséges volt, a karhatalom igénybevételével is.

Biztosították a munkába menő munkások és hozzátartozóik élet- és vagyonbiztonságát.

II. A sztrájk részletes története

okt. 7 A salgótarjáni munkások sztrájkba léptek.

okt. 8 Salgótarjánba karhatalom gyanánt egy puskásszázadot a Hadügyminisztérium kirendelt.
A karhatalom parancsnokául vitéz báró Ungár Károly ezredes jelöltetett ki, kit a hadügyminiszter úr személyesen igazított el, és neki a salgótarjáni üzemi katonai parancsnokot alárendelte.

okt. 9 Nagybátony is sztrájkba lépett.
A salgótarjáni karhatalom megerősítésére négy egypuskás-század rendeltetett ki.

okt. 10 Barabás alhadnagy úr a helyszínre kiszállt. Benyomása, hogy a sztrájk bérmozgalomnak indult, és csak később terelődött át politikai térre . . .
A karhatalom megerősítésére a 2. lovasdandár-parancsnokság apparátus százada kirendeltetett.

okt. 11 Ekkor járt le a behívójegyek által előírt munkábaállási határidő. Az eredmény nulla.

okt. 12 A vezérkari főnök hivatalos útjáról visszaérkezett, és a hadügyminiszter által kirendelt karhatalom felett a parancsnokságot átvette.
Ezzel kapcsolatban a vezérkari főnök intézkedést adott ki, hogy a munkásság újra felszólítandó, miszerint legkésőbb 14-én reggelig lépjen munkába.
A parancsnak ellenszegülőket külön parancsra le kell tartóztatni és honvédtörvényszék elé állítani,
A képviselők mozgásának megakadályozására a kormány a Belügyminisztérium útján intézkedik a közrendészeti szervekkel. Eme intézkedés megtételére vitéz László ezredes úr a belügyminiszter urat felkérte.

okt. 13 Vasárnapi munkaszünet, helyzet változatlan.

okt. 14 A dorogi és tokodi bányák is sztrájkba léptek, valamint Salgótarjánban a Salgó és Hirsch Gépgyár.
Hírek érkeztek arról, hogy a sztrájkhoz Pécs és Tata is csatlakozni fog.
Dorogra és Tokodra a hadügyminiszter egy-egy karhatalmi zászlóaljat kirendelt.
Salgótarjánban a bányászok kiemelése megkezdődött.
A vezérkari főnök rendeletet adott ki, melynek értelmében a bányaterületet körül kell zárni, hogy kívülről idegen ne jöhessen be. Az úszítókat honvédtörvényszék elé kell állítani és a Karhatalmi Utasítás 7. §-a szerinti rendzavarókat le kell tartóztatni.

okt. 15 Teljes Tatabánya sztrájkba lépett.
A nem hadiüzemnek számító üzemek munkásai számára a behívójegyek kidobattak.
Az 1. gépkocsizó dandárt Erdélyből visszarendeltük béke állomáshelyére, valamint egy huszárosztagot és egy kerékpározó zászlóaljat a hadügyminiszter Budapestre berendelt.
Dorogon, Tokodon és Salgótarjánban a karhatalmat megerősítette, Tatára és Pécsre (prevenció gyanánt) karhatalmat rendelt ki.
Az anyaországban a honvédséget karhatalmi készenlétbe helyezte, a szabadságokat beszüntette.
A vezérkari főnök úr szabályozta az újonnan kirendelt karhatalmak alárendelési viszonyait, a sztrájkterület teljes lezárását rendelte el, intezkedett, hogy az ott található idegeneket a csendőrség útján kell eltávolítani, valamint járőrszolgálattal a munkába menő munkásokat biztosítani kell . . .

okt. 16 A sztrájk elterjedt Egercsehire (egy zászlóalj karhatalom gyanánt kirendelve), a délután folyamán Pécs is leállt.
Salgótarjánba 398 fő katona-bányász érkezett be, kik azonnal munkába állottak.
Tatabányára a karhatalom megerősítésére a hadügyminiszter még három zászlóaljat rendelt ki. Bántay tábornok helyett Tatabányán a karhatalmi csoport parancsnokságot vitéz Hennyey tábornok vette át.

A vezérkari főnök úr elrendelte, hogy ha agitátorokat nem lehet találni, az exponált munkásokat kell letartóztatni. A munkabér kifizetésének és az élelmiszer kiosztásának kérdése a karhatalom hatáskörén kívül esik, erre a bányaigazgatóság a kormánytól kap utasítást.

A honvédelmi munkakötelezettség alatt állóknál a munka felvételét ki kell kényszeríteni.

A karhatalmi parancsnokoknak szigorúan az a feladata, hogy a sztrájkot letörje és a rendet fenntartsa.

okt. 17 Újabb sztrájk tört ki Móron és a Budapest—Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Rt.-nál. Ez utóbbi azonban délután a munkát újból felvette, Pécs-bányatelepen a munkásoknak 80%-a még dolgozott, a többi helyeken a munka szünetelt.

Tatabányára palatörés, valamint a bánhidai üzemnek szánt szén felrakása céljából három zsidó munkásszázad beérkezett. Salgótarjánba újabb 329 fő bányász-katona érkezett, kik azonnal munkába állottak.

Letartóztattak Tatabányán 112, Dorogon 52 főt.

A vezérkari főnök úr elrendelte:

A fenntartási munkák elvégzésére műszaki keretet kell alakítani, az Erdélyben lévő alakulatoktól az ott szolgálatot teljesítő bányász mesterségű legénység Aszódra szállítandó.

okt. 18 A Budapest—Salgótarjáni üzem működik, különben a helyzet változatlan.

Tatabányára szénberakodás céljaira 300 fő lengyel beérkezett. Az Erdélyből menekült bányászok közül Salgótarjánban 60 fő nem állott munkába.

okt. 19 Újabb sztrájk tört ki Gánton. A helyzet ekkor kulminált. Nagybátonyban kezdenek munkába állani.

Salgótarjánban újabb 258 fő katona-bányász állott munkába. Hírek érkeztek a Nyergesújfalui Eternit Művek sztrájkjáról. Hadügyminiszter úr elrendelte, hogy a jövőben a helyzetjelentést a karhatalmi parancsnokok neki is terjesszék fel, melyben a naponkénti termelést is jelenteni kell.

A vezérkari főnök úr elrendelte, hogy az élelmiszerkiosztás és munkabér-kifizetés szabályozása a karhatalom hatáskörén kívül esik. E téren kezdeményezőleg fellépni a karhatalom parancsnokainak nem szabad. E tárgyban a belügyminiszter úr a közrendészeti szerveknek ad utasítást, melyeknek azonban a szükséges támogatást a karhatalom részéről meg kell adni.

okt. 20 Vasárnapi munkaszünet. A helyzet változatlan.

okt. 21 Az ózdi munkások a béremelés tárgyában memorandumot nyújtanak át. Salgótarjánban a hatvani munkásszázadba beosztott 200 fő munkás a bányában a munkát felveszi.

Móron a munkásság 95%-a munkába állott.

Nagybátonyban a helyzet szintén javult, a többi helyeken stagnál.

A vezérkari főnök úr kérte, hogy a kormány a karhatalmi parancsnokok mellé kormány-megbízottat osszon be.

okt. 22 Az ózdi bánya sztrájkba lépett.
Salgótarjánban a helyzet enyhült, a termelés emelkedett.
Egercsehiben a sztrájk megtört.

okt. 23 A ragyolci bánya (Losonc mellett) sztrájkba lépett. Salgótarjánba az erdélyi alakulatoktól 108 fő katona-bányász beérkezett.
A többi bányatelepen, kivéve Dorogot, fokozatos javulás tapasztalható.

okt. 24 Mór újra sztrájkba lépett.
Dorogra, a karbantartási munkák elvégzésére (füstöl a bánya) az erdélyi alakulatoktól 400 fő bányász-katona beérkezett.
A többi bányáknál fokozatos javulást látunk.

okt. 25 A helyzet Dorog kivételével tovább javult...
Október 25-én a miskolci honvédbíróság megtartotta a letartóztatott bányászok ügyében az első számú főtárgyalást...

III. Összefoglalás

A sztrájkhelyzet lényegében 20-a óta kisebb ingadozásokkal fokozatos javulást mutat, ami a karhatalmi parancsnokok céltudatos magatartásának és annak a ténynek tudható be, hogy a munkásság, átérezvén a honvédelmi munkakötelezettség megtagadásával járó súlyos következményeket, a munkát a legtöbb helyen önként vállalta.

Tekintettel azonban arra, hogy úgy a szemlélő előljárók, mint a karhatalmi parancsnokok egyöntetű jelentése szerint a munkásság szociális helyzete feltétlen javításra szorul, szükségét látom annak, hogy mindazokon a helyeken, ahol a munkásság a katonai karhatalom ténykedésének hatása alatt a munkát újból vállalja, ezt azonnal a munkásság helyzetének megjavítását célzó kormányintézkedések kövessék.

Jelenlegi helyzet:
Teljes üzemmel dolgozik Egercsehi és Komló.
Nincs termelés: Nagymányokon, Móron, Dorogon és Gánton.
A többi helyeken a javulás állandó és fokozatos.

vitéz Németh
százados

H. I. L. Eln. 1. Vkf. 5366/1940.

---

b) *A magyar királyi 7. honvéd kerületi parancsnokság hirdetményben közli a bányászsztrájkban résztvett munkások ellen hozott ítéleteket*[1]

1940 október 26

Hirdetmény

A m. kir. miskolci honvédtörvényszék, mint ítélőbíróság, folyó évi október hó 25. és 26. napján megtartott főtárgyaláson az alábbi bányamunkásokat a honvédségi törvény (1939 : II. tc.) 203. §. 1. bekezdésében

[1] A hirdetményt elrettentő példaként minden bányában és üzemben ki kellett függeszteni.

meghatározott ama bűntett miatt, hogy Salgótarjánban 1940. évi október hó 8-án a salgótarjáni kőszénbányának, mint honvédelem céljára dolgozó hadiüzemnek a munkásai, előzetes összebeszélés következtében, a munka abbahagyásával az üzem hivatásszerű működését szándékosan megzavarták, s egyben előidézőjévé váltak, hogy a fenti cselekményt tömegesen követték el, az 1939 : II. tc. 203. §. 1. bekezdése és a 213. §. 3. bekezdése alapján

Kaszás József bányamunkást 3 évi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 8 évi hivatalvesztésre és politikai jogai ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Pintér Mihály bányamunkást (kicsiny) 2 évi és 9 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 8 évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Orczi Sándor bányamunkást 2 évi és 8 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 8 évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Danyi Sándor Péter, *Pintér László*, *Pintér András*, *Kaszás János*, *Ádám Sándor* bányamunkásokat egyenként 2 évi és 6 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 6 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

ifj. Pintér János, *Danyi József* (hanyus), *Pintér Sándor* (matyi) bányamunkásokat egyenként 2 évi és 6 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

ifj. Katona Lajos, *Végh Sándor*, *Kiss György*, *Bakos István* bányamunkásokat egyenként 2 évi és 2 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Fekete Vilmost, *Danyi Istvánt* (csombék) 2 évi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Danyi Józsefet (pajok), *Danyi Gábort* (Ambrus) 1 évi és 8 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Kiss Gábor, *Kovács István*, *Kiss Rudolf*, *Kaszás György* bányamunkásokat egyenként 1 évi és 6 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

ifj. Pintér István (rőfös), *Végh József* bányamunkásokat egyenként 1 évi és 6 havi börtönre, mint főbüntetésre, valamint 4 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre;

Susán Menyhért bányamunkást 1 évi és 4 havi börtönre, mint főbün-

tetésre, valamint 5 évi hivatalvesztésre és politikai jogaik gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre *ítélte.*

A kezdeményezőkre és vezetőkre súlyosabb büntetés vár.

M. kir. 7. honvéd kerületi parancsnokság

H. M. Eln. 1. Vkf. 5283/1940.

---

c) *Visszaemlékezés az 1940-es tatabányai bányászsztrájkra*

1940-ben, mikor Hitlerék egy új borzalmas háború felé sodorták az országot, megindult a haditermelés a szénbányákban is. Éjjel-nappal, sőt ünnepnapokon is folyt a munka, ezzel szemben a megélhetési lehetőség állandóan romlott. Egyre fokozódó drágaság és lehetetlenül alacsony munkàbérek mellett tarthatatlanná vált a munkások helyzete. A reakció törekvéseinek ellenére 1940 őszén a munkásság újból harcba lépett. A munkások az igazgatósághoz fordultak béremelés végett. De a jogos követelést az igazgatóság visszautasította. Nem volt más kiút, mint a harc. Kitört a sztrájk. Az éjjel-nappal zakatoló üzemek elnémultak, és csönd feküdt a hatalmas bányatelepre. Csak az utcákon izgatottan beszélgető munkások zavarták a némaságot. Már a sztrájk első éjjelén katonaság érkezett a telepre a legközelebbi helyőrségből, ahol én is akkor szolgáltam több tatabányai bajtársammal tényleges katonai időmet. Zászlóaljunkat azzal riadóztatták, hogy Tatabányán a munkásság fellázadt, rombol. Zászlóaljunk után egyre több és több katonaság érkezett, megszállták az egész környéket, géppuskák álltak a központoknál, üzemeknél, fegyverek álltak a munkásokkal szemben a bérjavítás és a nagyobb darab kenyér helyett. Mindennap több és több katonaság érkezett, akiket Erdélyből rendeltek haza.

De ennek ellenére a bérharc folyt tovább. Sajnos, akadtak sztrájktörők ugyanúgy, mint a múltban. Ezek csak saját érdeküket nézték, nem törődve munkástársaiknak ezreivel. Nagyon sokszor ráfizettek gyalázatos munkájukra, ugyanis munkásnők gumibottal, csákánynyéllel, főzőkanalakkal őrszolgálatot teljesítettek, jaj volt annak a sztrájktörőnek, akit ezek lefogtak, rohamosan telt meg a kórház ilyen sebesülttel.

Egy eset a sok közül. Ünnepi ruhában, feleségével karöltve próbált munkahelyére jutni egy sztrájktörő. De rájöttek és mindkettőjüket agyba-főbe verték. Számos ilyen és más furfangos eset történt. Próbálkoztak mindenféle gyalázatos eszközzel, hogy a sztrájkolókat munkára kényszerítsék. Behívókat küldtek ki, röplapokon statáriummal fenyegetőztek, de mindez nem járt sikerrel. Egyre jobban erősödött a terror, munkaszolgálatosokat, lengyel menekült hadifoglyokat hoztak, de így sem ment a munka, mert a botokkal felszerelt munkásasszonyok megrohanták ezeket a segéderőket. Ezeket a munkára kényszerítetteket nem nagyon kellett zavarni, mert tisztán látták a hangulatot, örömmel elhagyták a munkát. A csendőrök és katonaság százakat hurcolt el

táborokba, börtönökbe feleségestül, gyermekestül együtt. De a munkásság ellenállt.

Egy eset a sok közül: egy szivattyúkezelőért jöttek. Az összegyűlt asszonyok meg akarták akadályozni az elhurcolását. A készültséget vezető őrmester revolvert fogott az asszonyokra, de azok nem ijedtek meg. A csoportból eléje állott egy állapotos asszony, igazi harcos munkásanya, és a szívére mutatva kiáltotta: „Ide lőjj, magyar, magyar munkásanyát ölsz meg, jövendő gyermekével együtt." Különösen a ceglédi huszároknak lett szégyenteljes a nevük. Ezek közül sokan örömmel teljesítették reakciós uraik gyalázatos parancsát, sőt virtuskodásból túl is tettek azon. Lóháton gázoltak az asszonyok és gyermekek közé, és kardlappal ütlegelték őket. A sztrájk menetében a főszerepet a munkásnők vitték. Ők akadályozták a munkások elhurcolását és a sztrájktörőket abban, hogy titokban munkába mehessenek.

A sztrájk második hetében nehezebb lett, az élelmiszer elfogyott, ki-ki módja szerint segítette egymást. De ez nem mehetett soká, az éhség kezdte munkába szorítani a sztrájkoló családapákat. Közben megjelentek a nyilasok, a hitlerbérenc zöld kígyók, kik a munkások harcát propagandára vagy uralomrajutásra akarták kihasználni. A bérharc két hét után eredmény nélkül ért véget.

De az akkori viszonyok közt a kétheti sztrájk is nagy dolog volt. Ha a dolgozók követték volna a tatabányai példát, talán másképp fordult volna a magyar történelem.

Csapucha Mihály
hadifogoly

Igaz Szó. 1944 október 3. [Bányászsztrájk Tatabányán.]

---

13. A PRAVDA RÁKOSI MÁTYÁS ÉS VAS ZOLTÁN MOSZKVÁBA ÉRKEZÉSÉRŐL

Örömmel és nagy melegséggel fogadta tegnap Moszkva a magyar munkásmozgalom kimagasló vezetőjét, Rákosi Mátyás elvtársat és a magyar forradalmárt, Vas Zoltán elvtársat. Reggel, a vonat érkezésének idejére a Kievi-pályaudvaron összegyűltek Moszkva dolgozóinak küldöttségei, a főváros, a párt-, szovjet- és társadalmi szervezetek képviselői, a magyar forradalmárok barátai és hozzátartozói, újságírók, foto- és filmriporte ek.

A peront orosz és magyar nyelvű üdvözlő feliratokkal díszítették. A várakozók kezében óriási őszi virágcsokrok. Az üzemek, gyárak és tanintézetek küldöttségei zászlókkal érkeztek. A várakozók között sokan voltak olyanok, akik személyesen ismerték Rákosi elvtársat, harcos társai voltak forradalmi munkájában.

Amint a vonat lassítani kezdett, az összes jelenlévők az utolsó kocsihoz rohantak, melyben Rákosi és Vas elvtársak voltak. Manuilszkij, Scserbakov, Wilhelm Pieck, Antikainen és Popov elvtársak beszálltak

a vasúti kocsiba. Szívélyesen üdvözölték a forradalmárokat, akik tizenöt évi fogság után mindössze néhány napja szabadultak.

Rákosi Mátyás és Vas Zoltán kiszállnak a peronra. Örömteljes kiáltásokkal, öleléssel, csókokkal üdvözlik őket. Minden oldalról kezek nyúlnak feléjük, virágokkal árasztják el őket. Alig győznek a rengeteg köszöntésre, üdvözletre válaszolni.

Rákosi és Vas elvtársak sűrű tömeg kíséretében a kijárathoz mennek. Mindketten teli örömmel, lendülettel beszélnek a Szovjetunióban előttük álló nagy alkotó munkáról, terveiket közlik.

„Boldog vagyok, hogy ismét Moszkvában, a Szovjetunióban lehetek — mondja Rákosi elvtárs. — Milyen melegséggel fogadtak bennünket a határon, Lwówban, Kievben! E pár nap alatt testileg és lelkileg teljesen kipihentem magam. Máris munkáról, nagy ügyünket előrevivő munkáról tervezgetek."

Pravda, 1940 november 7. [Rákosi Mátyás megérkezése Moszkvába.] Közli: A Rákosi-per. Szikra 1950. 562—563. old.

---

14. A NÉPSZAVA CIKKE A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGI SIKEREIT ISMERTETI[1]

... Vizsgáljuk meg most a legelsőrendű emberi szükségletek kielégítését szolgáló mezőgazdasági termelést és élelmiszeripart: erre nézve érdekes tájékoztatást nyújt A. Rogov professzor a Népszövetség 1937. évi statisztikai évkönyvében.

A mezőgazdaság mechanizálására szolgáló gépek gyártása 1913 óta a negyvenszeresére emelkedett. A társadalmasított mezőgazdaság az ipartól óriási anyagi támogatást kapott, ami által a világ legelső mezőgazdasága lett. Ma körülbelül félmillió traktor dolgozik a Szovjetunió területén, amelyek összes teljesítőképessége 1937-ben 8,4 millió lóerőt tett ki. Az aratógépek száma 1934-ben 2 540 volt, míg 1937-ben már 121 000 darabra szökött fel, és ez a szám napról napra növekszik. 1938-ban már az összes termésnek 42,5%-át aratták ilyen géppel, holott 1934-ben még csak 23%-át, és a többi aratást nehéz testi munkával végezték el. A Szovjetunió búzatermése 1925—1929-ig a világ második, 1935—1936-ban már a világ első helyét foglalta el. Rozs-, árpa- és burgonyatermelés tekintetében feltétlenül az első helyen áll. A Föld burgonyatermelése az 1925—1929-es időszaktól az 1935—1936-os időszakig átlagosan 8% emelkedést mutat, míg a Szovjetunióé 65%-ot. Az utolsó tíz évben a zabtermelés terén is az első helyre nyomult föl, mert termelése 27%-kal emelkedett, míg a többi ország átlagos emelkedése ugyanakkor csak 1% volt. A cukoriparban termelése 10 év alatt

[1] A Kommunisták Magyarországi Pártja népfront-politikájának eredményeképpen nemcsak a Népszavában, hanem más, baloldali, ellenzéki polgári lapokban is jelentek meg hasonló témájú cikkek.

megduplázódott, míg a világtermelés csak 19%-kal növekedett. Ebben a nyerstermelési ágban is legelső helyre került, bár 1927-ben még csak a világ negyedik helyét foglalta el.

Az említett évkönyv 193—194. oldalán érdekes adatok találhatók a megnövekedett termelés kapcsán a vasúti szállításokra nézve:

Vasúti forgalom millió tonnakilométerben (tonnakilométer = egy tonna árunak egy kilométer távolságra való szállítása):

	1928	1935
Afrika	11 350	11 910
Ázsia (Szovjetunió nélkül)	53 000	58 000
Amerika	703 360	546 000 (1936-ban)
Európa (Szovjetunió nélkül)	208 900	168 050
Szovjetunió	93 389	323 500 (1936-ban)

Amíg tehát a világ többi részének vasúti forgalma fenti hét év alatt vagy stagnált, vagy visszafejlődött, az a Szovjetunióban több mint háromszorosára emelkedett. A repülő áru- és személyforgalom, amely Amerikában és Európában 1931-től 1935-ig körülbelül háromszorosára növekedett, a Szovjetunióban ugyanakkor a korábbi érték nyolcszorosát érte el.

Prof. W. Krischonuwski a Szovjetunió élelmiszeriparának helyzetéről a következő adatokat közli: 1938-ban 163 millió tonna halat, 900 000 tonna füstölt húst, 330 000 tonna kolbászt, 27 millió mázsa cukrot, 9 millió tonna kenyeret, 885 000 tonna tejterméket, 1 500 millió tonna dobozkonzervet, 180 000 tonna vajat, egymillió palack pezsgőt, 8,3 millió palack bort, 98 millió hektoliter sört stb. stb. termeltek.

Állatállomány 1937-ben: 12 millió szarvasmarha, 5 300 000 disznó, 18 700 000 juh és kecske; míg öt évvel ezelőtt csak 5 400 000 szarvasmarha, 2 100 000 sertés és 1 600 000 juh és kecske állott rendelkezésre. Utóbbiaknál tehát a szaporodás több mint tízszeres.

Népszava, 1941 január 15. [Részlet „A szovjet gazdasági fejlődés" című cikkből.]

---

15. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A KMP EREDMÉNYES PROPAGANDAMUNKÁJÁRÓL A SZOVJETUNIÓ NÉPSZERŰSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

1941 február 7

... Bizalmas értesülés szerint a kommunista munkások körében nagy örömet kelt, hogy a Népszavában, de egyéb polgári lapokban is, mind sűrűbben szovjetet dicsőítő cikkek jelennek meg. Ezekben a

cikkekben a szovjet által gazdasági téren elért sikereket tüntetik fel, tárgyalják a munkások kedvező szociális helyzetét, politikai jogait, nemzetiségi szabadságát és az általános jólétet. Megítélésük szerint ez a legjobb propaganda a szovjet érdekében.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

16. A SZOVJETUNIÓ VISSZAADJA A CÁRI HADSEREG ÁLTAL 1849-BEN ZSÁKMÁNYOLT HONVÉDZÁSZLÓKAT

a) *A moszkvai magyar követ távirata a magyar külügyminiszternek*

1941 január 6

Külügyi vezértitkár közölte, hogy ... a szovjet kormány kész a Forradalmi Múzeumban őrzött 48-as honvédzászlókat a magyar kormánynak átadni. Előzékenységéért a magyar kormány előzetes köszönetét kifejeztem. Átvétel időpontjára nézve Külügyi Népbiztossággal érintkezésbe fogok lépni.

Kristóffy

MMI Archivum. Küm. számjelosz.

---

b) *A Szovjet Távirati Iroda jelentése az 1848-as honvédzászlók ünnepélyes átadásáról*

Március 20-án a Vörös Hadsereg központi székházában Tyulenyev hadseregtábornok a szovjetorosz kormány nevében átadta Kristóffy József moszkvai magyar követnek azt az 56 magyar hadizászlót, amelyet I. Miklós cár csapatai a magyar nemzeti szabadságért indított küzdelem leverése során 1848—1849-ben zsákmányoltak. A Vörös Hadsereg központi székházának abban a termében, amelyben a zászlókat átadták, díszőrséget állítottak fel. A magyar zászlók átadásakor eljátszották a két ország nemzeti himnuszát. A zászlóátadásról kiállított okmány aláírása után Tyulenyev hadseregtábornok és Kristóffy József követ beszédet mondott. Ugyanazon a napon a magyar zászlókat egy díszőrség, valamint a Szovjetunió Nemzetvédelmi Népbiztossága és a moszkvai magyar követség képviselőinek kísérete mellett Moszkvából a szovjetorosz—magyar határra indították, hogy ott átadják az ebből a célból odaérkező magyar küldöttségnek ...

A honvédzászlók átvételére március 22-én, szombaton 23 órakor a Keleti-pályaudvarról különvonattal indul tizenhét tagú tiszti küldöttség. A küldöttséget Ljaktyerov Nikoláj ezredes, az Egyesült Szovjet

Szocialista Köztársaságok katonai attaséja kíséri. A küldöttséggel egy tiszt parancsnoksága alatt tizenhárom tagú díszőrség is utazik. A zászlókat szállító különvonat március 24-én, hétfőn 9 órakor érkezik a budapesti Keleti-pályaudvarra, ahol azokat a honvédség ünnepélyesen fogadja és a Hősök Emlékkövénél történt néma tisztelgés közbeiktatásával a Thököly út, Aréna út, Hősök tere, Andrássy út, Tisza István utca, Lánchíd, Hunyadi János út, Dísztér, Tárnok utca, Országház utca, Kapisztrán tér menetvonalon a Görgei-szoborhoz kísérik, ahol a honvédzászlókat ünnepség keretében a Hadimúzeumnak adják át megőrzésre.

Népszava, 1941 március 22. [Hétfőn reggel Budapestre érkeznek a szabadságharcnak a szovjetorosz kormány által visszaadott zászlói.]

---

c) *Csendőrségi jelentések a honvédzászlók visszaadásának hatásáról a munkásság körében*

1941 március 28

... Az 1848. évi ereklyés zászló hazahozatala alkalmával a Hősök terén a szovjet tisztek gépkocsija körül bőr „mici" sapkás egyének éltették Oroszországot, és kisebb tömeg csoportosult a gépkocsi körül.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

1941 április 4

... A kommunista érzelmű munkásság élénken tárgyalja a honvédzászlók hazaérkezésekor lezajlott kommunista tüntetéseket, és a mozgalom erősödésére számítanak.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

17. SOMLAY ARTUR SZÍNÉSZ A MAGYAR MUNKÁSOK KULTÚRASZERETETÉRŐL[1]

... Egy-egy ilyen munkáselőadáson gyakran támad az a gondolatom, hogy érdemes volna néhány helyet fenntartani a nézőtéren azoknak az unott és nagyképű színházi „habitüéknek" [törzsvendégek], akik

[1] 1940—1941-ben egyes színházak, baloldali színészek közreműködésével, vasárnap délelőttönként munkáselőadásokat tartottak.

fáradtan, unottan és értetlenül nézik a mi legnagyobb és legkomolyabb művészi törekvéseinket is. Szóval, mondom, kedvem volna idehozatni néhányat ezekből a „szakértőkből", hogy lássák és tanulják meg, hogyan méltányolja a munkásság a komoly kultúrát és az igazi színházi játékot. Mert nehogy azt gondolja, hogy a munkásság is fenntartás nélkül lelkesedik mindenért, amit csak eléje adnak. Nem: a munkásság kitűnő ösztönnel és mély intelligenciával el tudja választani a ripacskodást a művészettől, a giccset a komoly irodalomtól. Minden ilyen előadáson a munkásság bizonyságot tesz kultúrájáról és főként kultúraszeretetéről, ami olyan ritka és olyan megbecsülésre méltó a mai viszonyok között... Nekem sem ez az első szereplésem a munkásság előtt. De mondhatom, örömmel várom mindig azokat a napokat, amikor munkáselőadáson játszhatom...

Népszava, 1941 április 13. [Losonczy Géza riportja: „Munkásszínház, munkásének, munkássport."].

---

18. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A KOMMUNISTA ELŐADÓK AGITÁCIÓS MUNKÁJÁRÓL

1941 április 25

A szocdem párt- és szakszervezetekben a kommunista meggyőződésű emberek folytatják megkezdett agitációjukat. Szerintük Magyarországnak Jugoszlávia ellen tanúsított magatartását[1] úgy a Szovjetunió, mint a magyar közvélemény egyformán helytelenítette. A MÉMOSZ[2] Aréna úti székházában április 17-én este a kőművesek értekezletén az előadó felhívta a hallgatók figyelmét, világosítsák fel a dolgozókat, hogy a most folyó háború után csakis a szovjet támogatásával számíthatunk felszabadulásunkra.

Április 20-án délelőtt a festők értekezletén egyik előadó azt hangoztatta, hogy a német nemzeti szocializmus és az angol demokrácia hallgatólag bár, de egyetértőleg azért szervezi a munkástömegeket, hogy azokat kezükben tarthassák a kapitalizmus megmentésére. A dolgozóknak pedig azért kell az ellen küzdeniük, hogy a kapitalizmus eltűnjön a föld színéről, mert csak azután tudják magukhoz ragadni a hatalmat és a termelés egységes irányítását...

A Conti utca 4. szám alatti szocdem központban április 18-án este az ifjúsági szeminárium előadója az imperializmus ismertetése során azt fejtegette, hogy a háború a tőkéseknek nagyobb profitot, a munkásoknak pedig csupán halált, éhezést és nyomorúságot hoz. Az előadó felhívta a hallgatókat, hogy a Népszava-agitáció során ezt a körülményt

---

[1] Horthy-Magyarország 1941 április 10-én — megszegve az 1940 decemberében a jugoszláv kormánnyal kötött „örök barátsági szerződést" — a német fasiszták vazallusaként megtámadta Jugoszláviát.

[2] Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége.

hirdessék a dolgozók között. Előadó szerint a háború az osztálytársadalom sajátos tünete. Ha sikerült az osztálytársadalmat megszüntetni, úgy megszűnik a háború, és ezzel azok a szenvedések is, amelyek egy háborúval a dolgozókra nehezednek.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

19. A SZOVJETUNIÓ KIÁLLÍTÁSA AZ 1941-BEN BUDAPESTEN RENDEZETT NEMZETKÖZI VÁSÁRON

a) *Csendőrségi jelentés a munkások készülődéséről a kiállítással kapcsolatban*

1941 február 21

... Bizalmas értesülés szerint a kommunista érzelmű munkások nagy várakozással tekintenek a Budapesti Nemzetközi Vásár megnyitása elé, mert azon a szovjet kiállításával is számolnak. A kommunista érzelműek ezt propagandára akarják kihasználni és hirdetik, hogy a szovjet elmaradottságáról terjesztett hírek nem voltak igazak, s azt a kapitalisták terjesztették. A kiállítás is fogja igazolni, hogy más munkások helyzete mennyivel rosszabb, mint a szovjet munkásoké.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

b) *A Népszava cikke a szovjet külkereskedelemről és a Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjáról*

Amint ismeretes, a Szovjetunió külkereskedelmét állami monopólium alapján kizárólagos jogú szervek bonyolítják le. Ilyenek: az Ekszporthleb, az Ekszportljon, az Ekszportlesz, a Szojuzpusnyina, a Szojuznyeftyekszport, a Szojuzpromekszport, a Tyehnoekszport, a Raznoekszport és bizonyos vonatkozásban a Mezsdunarodnaja Knyiga és az Inturiszt. De idetartozik még az Intorgkino is.

A Szovjetunió kiviteli szervei ma már számos országgal tartanak fenn érintkezést. A Szovjet-Oroszország és Magyarország közötti kereskedelmi és hajózási szerződést, továbbá az 1940—1941. évre szóló áruforgalmi és fizetési egyezményt 1940 szeptember 3-án Moszkvában írták alá. Az egyezmény alapján a Szovjetunió és Magyarország között az áruforgalom mindkét fél részéről 3,7 millió amerikai dollár keretében mozog.

A Szovjetunió Magyarországon vasúti kocsik részére kerekeket és tengelyeket, kőolajvezető csöveket, hajókat, elektromos motorokat és

egyéb ipari felszerelést óhajt vásárolni, és Magyarországnak gyapotot, fűrészárukat, mangánt és krómércet stb. szándékozik eladni.

Mit állítanak ki Budapesten a szovjet-orosz külforgalmi monopolszervek?

A Stefánia út felé néző főbejárattól balra épül az orosz pavilon. A hatalmas építmény mögött a Gázművek építménye áll. Jobbra az olasz kiállítási csarnok épülete emelkedik.

Érdeklődtünk a vásár irodájában, hogy mi 'llí anak ki az oroszok. köve kező választ kaptuk:

Az Ekszporthleb állami kiviteli szervezet búzát, rozsot, árpát, zabot, tengerit, babot és egyéb hüvelyeseket mutat be; de bemutatja a mezőgazdaság, halászat és élelmiszeripar más termékeit is. Mindazokat a cikkeket, amelyeket ez a szervezet exportál. Például: konzerveket, borokat, cukorkákat, teasüteményeket és a Szovjetunió területén termelt citromot, mandarint, narancsot.

Az Ekszportljon a szovjet gyapottermelés szerve. A Szovjetunió gyapottermelése ma a második a világon, míg az orosz lentermelés világviszonylatban az első.

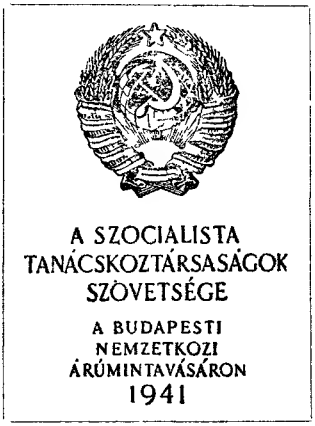

Az 1941-es budapesti Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjában terjesztett, a Szovjetunió eredményeit ismertető füzet címlapja

Az Ekszportlesz az erdőipart képviseli. Ismeretes, hogy a világ összes erdőterületének egyharmada a Szovjetunióban van. Az Ekszportlesz épület- és bútorfát, furnírt, cellulózt, papírost, különféle feldolgozott fákat állít ki. A Szovjetunióból exportált épület- és bútorfaanyagokat rostjainak finom rétegződése és selymesen sima felületük pótolhatatlanokká teszik. Tudott dolog, hogy az orosz erdőgazdaság igen fejlett.

A Szojuzpusnyina különféle prémeket, szőrméket s ezekből készült árukat mutat be. Az európai és ázsiai vadállomány legértékesebb prémjei kerültek ez alkalommal a budapesti vásárra.

A Szojuznyeftyekszport kőolajat, benzint, ligroint, petróleumot, gazolint stb. mutat be.

A Szojuzpromekszport szemléltető képet nyújt a Szovjetunió vas- és mangánérceiről s ezek gyártásáról. De ez a szervezet ismerteti az orosz vegyipar egyes termékeit is (műtrágya stb.)

A Tyehnoekszport a gépeket állítja ki. A Szovjetunió sok mezőgazdasági gépet exportál Bulgáriába, Finnországba, Törökországba, Iránba és más országokba is. A „Roszszelmas", a „Krasznij Akszaj", az „Oktyjabrszkaja Revoljucija" és más gyárak jegyeivel ellátott gépek számos ország mezőgazdasági köreiben ismeretesek. Újabban gázgenerátoros motorokat is előállítanak.

A Raznoekszport a dohányt (szuhumi, trapezundi, szamazuni stb.) mutatja be. Ugyanez a szerv állítja ki a különféle bél, lószőr, sertésszőr, szaru, toll, tollpehely, gyógynövény, éter, olajmagvak, illóolajok és más cikkek sokaságát is.

Szovjet filmrészletek. A kiállítás látogatója, mielőtt elhagyná a pavilont, megszemlélheti a Mezsdunarodnaja Knyiga és a Szojuzintorgkino, valamint az Inturiszt anyagát is. Az első szerv az elmúlt két-három év szovjet könyvtermelését mutatja be. Az orosz és a világirodalom minden műfaja szóhoz jut e gyűjteményben. A Szojuzintorgkino az orosz filmről szól. A leghíresebb orosz filmek egy-egy rövid részletét bemutatják a kiállításon.

A következő híresebb szovjet filmeket hozzák el Budapestre: „Minyin és Pozsarszkij", „Sztyenka Razin", „Zenés történet", „Az össz-szövetségi mezőgazdasági kiállítás", „Első Péter", „Cirkusz", „Mi Kronstadtiak", „A kormány tagja", „A Mannerheim-vonal", „A tanító", „Egyetemeim" stb.[1]

Végezetül az Inturiszt képei következnek, amelyek a Szovjetunió üdülőhelyeit, természeti szépségeit stb. ismertetik.

Földes Mihály

Népszava, 1941 április 26. [A Szovjet kiállítása és a magyar-szovjet árucsere-forgalom.]

---

c) *A bajai rendőrkapitányság jelentése a belügyminiszterhez: vidékről is sokan utaznak Budapestre a szovjet kiállításra*

1941 április 29

Tisztelettel jelentem, hogy tudomásomra jutott, miszerint a Budapesti Nemzetközi Vásárra többen szándékoznak felutazni, akik mint kommunista érzelműek ismeretesek a rendőrség előtt.

Bizalmasan lefolytatott nyomozás során megállapítottam, hogy ezek legtöbbje rossz anyagi viszonyok között él, állandóan tele van panasszal a megélhetési viszonyok miatt, és csupán azért utazik fel, mert a szovjet pavilont és árukat szeretné látni...

MMI Archivum. B. M. VII. res. 1941—7—7535. A. XXIV. 2/1941—1.

---

[1] Filmszínházaink e filmek nagyrészét, mint például „I. Péter", „Cirkusz", „A kormány tagja", vagy a Gorkij életéről szóló „Egyetemeim" című filmeket felszabadulásunk óta már bemutatták.

Minyin és Pozsárszkij a XVII. század elején a lengyel pánok ellen kitört népfelkelés vezetői.

Sztyepán Razin a XVII. század közepén lezajlott szegénykozák és paraszti felkelések vezetője.

d) *Bizalmas rendőrségi jelentés a Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjának látogatókönyvéről*

1941 május 8

Az orosz kiállítási pavilonban több aláírási könyvet helyeztek ki, amelybe a látogatók aláírhatják a neveiket. Emellett azonban valóságos hazaáruló szövegeket jegyeznek bele.

Az aláírás alkalmával az aláíró elé egy elfedő papírlapocskát (ujság vagy más papírlap) tesznek. Ha valaki meg akarja nézni, mit ír az illető, az orosz alkalmazott figyelmezteti, hogy nem szabad ezt tenni.

Megfigyelés szerint effajta aláírások, bejegyzések fordulnak elő a könyvben: „Éljen a Szovjet!" „Ez a legideálisabb ország!" „Várjuk, hogy felszabadítsanak bennünket az elnyomás alól!" stb.

MMI Archivum. Küm. pol. oszt. 1941—37—8363.

---

e) *„Kéthónapi fogház a szovjet pavilon látogatókönyvébe írt emléksorokért"*

A Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjában — amint emlékezetes — vendégkönyvet tettek ki, és a kiállítás vendégei írhattak a vendégkönyvbe. Lakos Károly cukrászmunkás olyan sorokat írt a vendégkönyvbe, amelyek miatt izgatás címén eljárás indult ellene. A kiállítási pavilonban szolgálatot teljesítő detektív szószerint lemásolta az emlékkönyvből Lakos bejegyzéseit. Az ötöstanács Lakost egyhónapi fogházra ítélte, s ezt a büntetést most a Kuria Töreky-tanácsa kéthónapi fogházra súlyosbította.

Népszava, 1942 március 7. [Kéthónapi fogház a szovjet pavilon látogatókönyvébe írt emléksorokért.]

---

f) *Egy magyar katona beszámolója az Igaz Szó hasábjain a Budapesti Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjáról*

Bizony késve küldöm az Igaz Szó szerkesztőségének ezt a beszámolót. Két és féléves késéssel . . .

Ott állott a hatalmas épület, az egész kiállítás legnagyobb szabású építészeti alkotása, a főbejárat mellett balkéz felől. Magasba szökellő vonalaival, homlokzatán diszkréten tündöklő szovjet felségjelvénnyel és bejárata előtt ízléses fakorláttal. A fakorlátot egyébként a kiállítás megnyitásának első perceiben összetörte az érdeklődők tömegének ostroma. Másnapra azután a mélyen cövekelt vaskorlát és a kirendelt rendőrszakasz enyhítette türelmes sorrá az érdeklődők ezreit. Az első perctől kezdve a kapuk zárásáig, egy pillanatra sem csökkent az érdeklődés, Európának egyetlen olyan népe sem volt, amely elől olyan hideg-

lelős idegességgel igyekeztek volna eltitkolni urai egy kétszázmilliós birodalom negyedszázados létezését, mint a magyarok elől.

És íme: hirtelen... — ott csillogott a budapesti Városliget májusi napfényében a „Sarló és Kalapács".

Bizonyos, hogy a dolog nagy fejfájást okozott egyeseknek. A szovjet pavilon kiállítási vezetője például a szovjet munkabérek alapján fizette a szovjet pavilon építésénél közreműködő mesterembereket és munkásokat. Ezek háromszor annyi bért kaptak, mint a többiek. Erre a Vásár összes munkásai sztrájkba léptek. Mindannyian sürgősen 50 százalékos béremelést kaptak. Erre a technikai vezetőség kijelentette: „ez nem jelent precedenst" [például szolgáló esetet].

Így kezdődött. Aztán következett a szovjet kiállítás minden konkurrenciát elsöprő sikere. Tízezrek és tízezrek álltak türelmesen sorban, órák hosszat, hogy megpillantsák a két évtizede eltitkolt rejtelmeket.

És mit láttak, mit találtak vajon? Rejtelmet a legkevésbé. Valóságot. A szovjet pavilon mint beszédes dokumentumok sorozata, megmutatta a szovjet nehézipart, bányakultúrát, iparosított mezőgazdaságot (Magyarországon aligha látott kombinált arató-cséplő kolosszusokat), a szovjet petróleumtermelést, háziipart, művészetet és kultúrát és a szovjet népek életének és munkásságának minden megnyilvánulását.

Lóránt László Endre
hadifogoly hírlapíró

Igaz Szó, 1943 november 9. [Elkésett beszámoló a szovjetek kiállításáról Budapesten.]

---

20. AZ ÚJ HANG CIKKE ISMERTETI A DOLGOZÓK FOKOZÓDÓ NYOMORÁNAK ÉS A TŐKÉSEK EGYRE NÖVEKEDŐ HASZNÁNAK ADATAIT

... A Nemzeti Bank évi jelentése szerint 1940 folyamán mintegy 20%-kal emelkedtek a megélhetési költségek. A budapesti élelmiszerjelzőszám 1940 januárban 94-et, 1941 januárban 115,3-at, 1941 februárjában 115,6-ot mutat. Az emelkedés tehát több mint 20%. A ruházati cikkek drágulása ennél is lényegesebb.

És a bérek? Hogyan tartottak azok lépést a több mint 20%-os drágulással?

Csak egy-két jellemző példát idézünk.

A kőművesek és ácsok a múlt év őszén 1 pengő feletti órabért kerestek Budapesten. Mióta a 7%-os emelést megkapták, órabérüket 92 fillérre szállították le.

A mezőgazdasági munkabéreket csak az idén állapították meg mindenütt az országban. Ezek a bérek nemcsak hallatlanul alacsonyak, Csanád megyében pl. a felnőtt férfimunkás bére télen 2,30 pengő, tavasszal—ősszel 2,80—3,20 és csak júliusban emelkedik 4 pengőre —

de sokhelyt, így Orosházán, Hódmezővásárhelyen és másutt alacsonyabbak, mint voltak a bérmegállapítás előtt.

Mindegy, a nagybirtoknak még ezek a bérek is túl magasak. És mert a nagybirtoknak hazánkban még mindig van némi politikai befolyása, nem csodálkozhatunk rajta, hogy nemrég rendelet hatalmazta fel a mezőgazdasági munkabérbizottságokat, hogy ne csak a legkisebb, hanem a legmagasabb munkabéreket is meghatározzák . . .

És a munkafeltételek? Azokat talán megjavította az a politika, melynél „a munka a termelés irányító tényezője"?

Csak két példát említünk. Nem kis vállalatok köréből, hisz ott tudvalevőleg különösen rosszak a munkaviszonyok. Nem onnan, hanem a dorogi szénmedencéből és a Dreher Sörgyárból.

Dorogról írja egy bányász:

„A második aknában, vagyis U-mezőben és D-mezőben olyan rossz levegő van, hogy a lámpásaink egyáltalán nem akarnak égni, a nehéz munkával küzdő emberek fuldokolnak, állandóan köhögnek, fél műszak után fejfájással szállnak ki a munkahelyről. — Térdigérő vizes, sáros munkahelyeken — ilyen van különösen a Ferenc-aknában — reumát kapunk . . ."

A Dreher Sörgyárban néhány szakmunkáson kívül betanított munkások dolgoznak. Munkaidejük hetenként legalább 56 óra, órabérük 45—50 fillér, a 48 órán felüli munkáért járó törvényes pótlékot nem kapják meg. Vasárnapi munkaszünetük nincs. A malátacsiráztató „pincések" reggel 5-től 9-ig és délután ½5-től ½9-ig dolgoznak. Mielőtt a hűvös pincébe lemennek, 60 fokos hőségben végzik munkájukat. Odalent pedig a magasan álló víz miatt mezítláb dolgoznak. Nagyrészük reumás.

De ezek a munkások mégis legalább dolgoznak, megkeresik, ha nagyon szűkösen is, a szárazkenyérre valót. Vannak igen sokan, akiknek ennyi sem jut.

Budapestnek az 1941-es népszámláláskor 1 162 822 lakosa volt. Mennyi közülük a nyomorgó, az ínséges? Nem tudjuk, de tudjuk, hány ínségest segélyez a főváros, és ez a szám igen nagy.

Szendy polgármester jelentése szerint 1941 februárjában napi átlagban 14 621 felnőtt és 19 050 gyerek, összesen 33 671 személy kapott ingyen ebédet a fővárostól. Az iskolai reggeliztetés keretében naponként átlag 8 000 palack tejet és kenyeret osztottak ki a rászorulók között. Ínségeseknek 466 932 darab 40 dekás kenyeret, a hatósági melegedők további 82 600 adag kenyeret osztottak ki. Ezek a segély főbb tételei.

Kikből kerülnek ki a nyomorgók, nem tudjuk. Megbízható kimutatás munkanélküliekről pl. nem készül. Az Állami Munkaközvetítőnél csak a munkanélkülieknek egy töredéke keres munkát. Ezek száma február végén 6 961 volt, köztük 3 529 ipari szakmunkás és 2 023 gyári betanított munkás. Munkáltatók 489 munkást kerestek, köztük 71 ipari szakmunkást. A Magántisztviselők Szövetsége 1 200 munkanélküli tagját tartja nyilván, és 8 000-re becsüli a szakszervezeten kívüli munkanélküli magántisztviselők számát . . .

Az elmúlt hónapokban jelentek meg a magyar nagybankok mérlegei

az 1940-es esztendőről. Nincs köztük egy sem, mely ne nagyobb forgalomról és nagyobb nyereségről, a vállalat örvendetes fejlődéséről számolna be. Csak példaként említjük a Hitelbankot, melynek nyeresége az 1939-es 6 417 179 pengőről 7 276 500 pengőre, betétállománya pedig 316 millióról 337,5 millióra emelkedett. Az intézet fejlesztette fiókhálózatát, növelte leányvállalatai számát, különösen a visszatért Felvidéken, a visszatért Erdélyben.

És ilyen kedvező a helyzet a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál és a Pesti Hazai Első Takaréknál, a Leszámítolóbanknál és a Magyar Országos Központi Takaréknál és mind a többinél.

Utóbbi büszkén említi évi jelentésében, hogy vállalatai jól fejlődtek, élükön a Dreher—Haggenmacher Első Magyar Részvényserfődével. Azzal a Dreherrel, amelynek munkaviszonyaival az imént megismerkedtünk.

És ilyen kedvező a helyzet nagyjában az iparban is, mely a múlt év folyamán még soha nem látott színvonalra fokozta a termelést. Igaz, hogy az év második felében a termelés némileg csökkent, de még mindig magasabb maradt az előző évinél. Egyedül a bőr- és textilipar egyes ágaiban hanyatlott a termelés az 1939-es szint alá, nyersanyaghiány következtében. Annál jobb volt a konjunktúra más iparágban. A Magyar Bauxitbányák Rt. 2,4 millióról egyszerre 7 millió pengőre emeli alaptőkéjét és alaptőkeemelést hajt végre sok más nagyvállalat is. Köztük nagyon jelentékeny mértékben a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt., aztán a Péti Nitrogén Rt., a Felten és Guilleaume Kábelgyár stb. stb...

Végi J.

[Friss István]

Új Hang, 1941 május. IV. évf. 5. sz. 52—53. old. [Tervszerű gazdálkodás Magyarországon.]

---

21. JÓZSA BÉLA[1] CIKKE A SZABAD SZÓBAN A MUNKÁS-PARASZT ÖSSZEFOGÁSRÓL

Sok, sok betű sorakozott már e lap hasábjain a falu és a város dolgozóinak találkozásáról, munkás- és parasztösszefogásról, a közös célról. Írtam magam is, de a nagy szakadékot is láttam, amit mesterségesen mélyítettek közöttük, s nehéznek hittem ennek az átugrását. Most láttam, hogy átugorható.

---

[1] Józsa Béla az erdélyi kommunista mozgalom egyik kimagasló alakja. Egész életében a román és a magyar nép testvéri összefogásáért harcolt. A második „bécsi döntés" után (1940 augusztus) a Kommunisták Magyarországi Pártja Erdélyi Területi Bizottságának tagja. 1943-ban rendőrkézre került és a szamosfalvi kínzókamrában gyilkolták meg Horthy pribékjei. [Lásd e kötet 169. old.]

Egy munkáskongresszuson voltam a napokban a fővárosban. Nyolcvan nehézkes, darabosan beszélő kőműves, ács, kőfaragó ült a füstös, nagy teremben. A fényképész nem tudott képet csinálni róluk, csak a fejek imbolygó körvonalai törtek át a vastag füstön. De áttört a szavuk keményen, mint a terméskő koppanása, amikor ráteszik a falra: . . . „Újpest munkásai üdvözlik Erdély dolgozóit" . . . majd Szalonta, Hódmezővásárhely, Debrecen, Szombathely építői ajkáról folyt a végtelen munkáspanasz, de felcsattant minden felszólaló ajkán a további munkásküzdelem akarása is.

De munkáspanaszhoz szokott fülembe élesen csengett a városi munkásajkakról a falu dolgozó tömegeinek a keserve is: a kubikosok, az útcsinálók, a napszámosok panasza, baja. Akiket a falu nyomora hajt be a városba, s akik — mint egyik szónok mondotta — „a híd a falu és a város között". Soha el nem felejtem, ahogy ott állt egy pesti munkás az asztal mellett, s a hangja melegen buggyant ki a száján, bele a nagy füstös terembe:

„Szaktársak! Simogassátok meg a faluról bejött s a tiéteknél is állatibb munkát végző napszámos testvéreiteket. Ha a kezetek durva is a simogatásra, legalább a szavatokkal. Érezzék, hogy emberek ők is; társaitok a küzdelemben. S ha nektek kevés ma a fizetés, gondoljatok arra: nekik vajon elég-e a fele vagy a negyede?"

Beszéltek már sokat a parasztságról máshol is. Márványtermekben, csillárok alatt. „Felemelték, mentették, nemesítették" — már mint fajt. Olyan tudományos előadásokat penderítettek róla, hogy ha valamilyen csoda folytán egy kubikos is hallgathatta volna: könyörgött volna, hogy ne csúfolódjanak vele. Utána mindig taps volt és bankett. Itt nem tapsoltak. Bankett sem volt. A nehézkes, széthulló szavakat határozatokba szedték, s vitte mindenik haza magával. Otthon aztán újabb századok előtt böngészik a sorokat:

„7. pont . . . az építőiparban dolgozó segédmunkások munkabére és bánásmódja jóval az emberi élet színvonala alatt áll, s mivel a termelésben hasonló értékű munkát végeznek, mint a szakmunkások, s fizikailag sokszor fárasztóbbat, a közgyűlés kimondja, hogy a segédmunkások órabére nem lehet kevesebb, mint a szakmunkások órabérének a 80 százaléka. A szervezetek erkölcsi kötelessége a segédmunkások ezirányú bérharcát is a legmesszebbmenően támogatni . . . Az építőmunkások szocialista világnézetét, cselekvési szabadságát fenntartja magának az összes magyarországi ipari és földmunkásság, valamint az intellektuelek szolidaritása mellett".

Kábultan a füsttől, én is hoztam magammal megnövekedett bizakodást a jövőre. A darabosan beszélő munkások simogató szavát én is érzem. Gyerekkoromban de sok árkot, ahová beleestem, átugorhattam volna, úton a faluról be a városba, ha lett volna egy vezető kéz és simogató szó. De mert fáj a sok esés ma is — és fáj sokunknak —, nyújtom most és nyújtjuk számosan kezünket a faluk felé. Átvezetni a hídon az imbolygókat, a közös, szebb jövőnk felé . . .

Józsa Béla

Szabad Szó, 1941 június 1. [Simogassátok meg napszámos testvéreiteket.]

22. RENDŐRSÉGI JELENTÉS A SZAKSZERVEZETEKBEN FOLYÓ OROSZ NYELVTANFOLYAMOKRÓL

1941 június 7

Hivatkozással a 8 945/1941. VII. res. számú rendeletre, mély tisztelettel jelentem, hogy az eszperantó kurzusok égisze alatt a szakszervezetekben működő orosz nyelvtanfolyamok eredményesen megfigyelhetők nem voltak. A zárt helyen tartott tanfolyamok helyiségeibe igazoltatás után csak azokat engedik be, akik a tanfolyamon részt vesznek, míg a melegebb idő beállta óta a szabadban tartott nyelvórákat oly körültekintéssel rendezik, hogy azok közelébe jutni lehetetlen...

Dr. Sombor
rendőrfőtanácsos

MMI Archivum. A. XIX.1/1941/2.

---

23. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A MUNKÁSSÁG KÖRÉBEN VÉGZETT KOMMUNISTA AGITÁCIÓS MUNKA HATÁSÁRÓL

1941 június 13

A szocdem pártban helyetfoglaló kommunista érzelmű munkások e héten is támadták szóbeli agitációjukban a szocdem párt és szakszervezetek vezetőit. Támadásaikban azzal vádolják azokat, hogy a jelenlegi rendszert kiszolgálják és nem képviselik a munkásság érdekeit. A vezetők kétkulacsos politikát folytatnak, mert a hatóság felé jó arcot mutatnak, a hatósággal és rendőrséggel joban vannak csak azért, hogy vezető helyeiken megmaradhassanak. Ezzel szemben elsorvasztják a munkásmozgalmakat, és ennek tulajdonítható, hogy a munkásság sohasem tud érdemleges szociális eredményeket elérni, mert hiányoznak a harcos, forradalmi tömegeik.

A munkásság nagy reményekkel tekinthet Oroszország felé. A küzdelmükhöz példának kell venni a proletárok hősi küzdelmét, amelyek végeredményben kiküzdötték szabadságukat. Nincs már messze az idő, amikor az egész világ szocializálódni fog.

A kommunista munkásság körében a párt- és szakszervezetek forradalmasítását tartják szükségesnek, és hangoztatják, hogy meg kell szerezniük ennek érdekében a vezető helyeket is, és elő kell készülniük, hogy a hatalmat átvehessék.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

24. A SZABAD SZÓ A PARASZTSÁG ÉS A NEMZETI EGYSÉG KÉRDÉSÉRŐL

A Szabad Szó olvasói bizonyára helyesléssel fogadták Varjú Ákos cikkét a május 18-i számban. Valóban a felülről irányított parasztmozgalmak sokszor váltak parasztfogássá. Érthetőek tehát Varjú kiábrándult szavai: „Ezekután csak ábrándkép a mai világrendben «osztályegység» vagy akár a «parasztegység» hirdetése és megvalósítása."

Csak az beszélhet „osztályegységről" falun, aki tájszólás vagy kendőviselet alapján ítéli meg a vidék népét, nem pedig a földhöz való viszonya, a földtulajdonban való tényleges részesedése szerint. Bizonyára helyes tehát a legnagyobb éberséggel figyelni, hogy a parasztegység jelszavát ki röppenti fel, kinek az érdekeit szolgálja. De arra is vigyázni kell, hogy ez az éberség ne véljék megcsontosodott bizalmatlansággá magával a jelszóval szemben. A parasztegység megteremtésének jelszava nemcsak a kevesek fegyvere lehet a nagy tömegek ellen. E jelszóval nemcsak visszaélni, hanem élni is lehet. Tehát ne lássunk mindig áthághatatlan árkot az alvég és a felvég, a módosabb gazdák és a falu nincstelenjei közt, amikor esetleg a mélyebb árok másutt van. Nemcsak az jelent döntő sikert a kevesek számára, ha a parasztegység jelszavával tömegeket foghatnak a maguk hintajába, hanem az is, ha a tömegek kishitűen és kiábrándultan saját érdekeik kivívásánál is lemondanak a parasztegység megvalósításáról.

Varjú Ákos nem esik ebbe a hibába. Kimondja: „népek, nemzetek, osztályok, rétegek együttműködése azért mégsem lehetetlen... Így a parasztegység megvalósulása sem lehetetlen a jövőben, ha egyszer a társadalmi katasztrófák vagy gazdasági válságok oly súlyosakká válnak, hogy egy táborba sodorják a különböző parasztrétegeket. Azoknak az öntudatos parasztoknak, akik társadalmi, politikai műveltséget szereztek, akkor jut az a nagy feladat, hogy a szekér rúdját jó útra fordítsák..."

E sorokkal kapcsolatban önkéntelenül kérdések merülnek fel az olvasóban. Vajon nem időszerű-e máris a parasztegység megteremtése? Vajon valóban a válságokra bízzuk a feladatot, hogy „egy táborba sodorják" a parasztságot? Nem azoknak az „öntudatos parasztoknak, akik társadalmi, politikai műveltséget szereztek", kell máris eggyé kovácsolni a parasztságot, hogy utat tudjunk törni a válságokból és katasztrófákból a szabad emberi élet felé?

Ezen az úton csak az első lépések egyikét jelenti a parasztegység megteremtése. Azért csak az első lépést, mert utat kell találnunk a város dolgozóihoz is. Több mint nyolcszázezer magyar munkás dolgozik a gyárakban, s ugyanannyi mezőgazdasági munkás, s jóval több gazda munkálja a magyar földet. De a falusi lakosság számára mégis nehéz gond az iparcikkek megszerzése, s nem könnyebb a városi dolgozók kenyerének gondja sem. Oly bajok ezek, amelyek, ha nem is egyformán, de mindenesetre súlyosan érintik úgy a parasztság nincstelen és birtokló részét, mint a városi munkásságot és kispolgárságot. A közös bajokból közös összefogásnak kell születnie.

Még ennél is tovább kell mennünk.

Az ország megnagyobbodása újra idegen nemzetiségeket hozott körünkbe. Az idei nyáron valószínűleg már nagyobb számban fogunk találkozni az Alföldön, a Dunántúlon kárpátukrán, román, szlovák munkásokkal. Fogadjuk őket jószívvel, ahogy sorstársakhoz illik. Támogassuk egymást: ha nyelvünk nem is azonos az övékével, érdekeink azonosak.

Országunk aránylag kedvező helyzetben volt idáig a háborús összecsapások közepette is. A veszély azonban az utóbbi időben nem csökkent. Arra a következtetésre kell tehát jutnunk, hogy egész széles — mondjuk ki a szót — nemzeti összefogásra van szükség. Nemzeti összefogásra, amely a nemzet érdekeit azonosítja a nemzet zömének, a legszélesebb tömegeknek: a munkásoknak és parasztoknak érdekeivel. E szónak vissza kell nyernie azt a nemes csengést, amelyet 1848—1849-ben kapott, amikor a nép egyszerre harcolt a haza ezeréves földjéért s a sajátjáért, jobbágytelkének biztosításáért.

Mód Aladár

Szabad Szó, 1941 június 15. [Megvalósítható-e a parasztegység?]

II. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK HARCA A SZOVJETUNIÓ ELLENI HÁBORÚ KEZDETÉTŐL A SZTÁLINGRÁDI FORDULATIG

1941 június — 1943 január

25. WERTH HENRIKNEK, A HONVÉDVEZÉRKAR FŐNÖKÉNEK SZIGORÚAN BIZALMAS TÁJÉKOZTATÓJA BÁRDOSSY KÜLÜGYMINISZTERHEZ A SZOVJETUNIÓ ELLENI HÁBORÚ ELŐKÉSZÜLETEIRŐL

1941 június 14

Folyó évi május hó 6-án kelt 10 501/K. 1. — vkf. — 1941. sz. emlékiratomban a német-orosz viszony várható alakulásával kapcsolatban a m. kir. kormányt kértem, hogy egy Szovjet-Oroszországgal szembeni német-magyar katonai együttműködés esetére külpolitikai vonalon mielőbb állapodjunk meg a német birodalmi kormánnyal, az együttműködés részleteit politikai vonalon tisztázzuk, és kössünk kötelező erejű szerződést, hogy mindezekkel a műveletekkel a hadműveleteink előkészítéséhez szilárd alapokat szerezhessünk.

A miniszterelnök úr őnagyméltósága május hó 12-én kelt res. 19/1941. sz. válasziratában ama nézetének adott kifejezést, hogy a német birodalom és Magyarország között, a hatalmi és erőviszonyok tekintetében fenn-

álló óriási különbség mellett, alig képzelhető el, hogy Németország velünk kölcsönösség alapján ilyen szerződés megkötésére, vagy akár csak az erre vonatkozó tárgyalások megindítására hajlandó volna.

A m. kir. kormány fenti felfogásának ismeretében, május hó 31-én kelt 10 508/K.—l. vkf.—1941. sz. alatt, a német-magyar katonai együttműködés előkészítése érdekében, mivel a kormány nézete szerint politikai vonalon ez az út nem járható, felhatalmazást kértem, hogy katonai vonalon vehessem fel az érintkezést az illetékes német katonai vezetőkkel.

Eme felhatalmazást mind ez ideig nem kaptam meg, illetőleg javaslatomra válasz még nem érkezett.

Valószínűnek látszik, hogy a feszültségi idő, illetőleg a háború az aratás időszakára is átnyúlik, ezért kívánatos a mezőgazdasági munkálatokat már most úgy megszervezni, hogy adott esetben ez ne befolyásolja a kormány elhatározását, és ne gátolja az esetleg meghozandó katonai rendszabályokat.

Kérem a kormányt, hogy a nagy elhatározásában ne befolyásoltassa magát se az ország pillanatnyi gazdasági helyzete, se a mezőgazdasági és aratási szempontok által. A háború kérdése igen rövid idő alatt biztosan el fog dőlni. Ha pedig Németország a háborúra határozza magát, egyfelől a német haderő eddigi átütő sikerei alapján, másfelől az orosz haderő értékének és ellenálló erejének ismeretében, biztosan számolhatunk azzal, hogy a német haderő rövid idő alatt ki fogja vívni a győzelmet éppúgy, mint eddig is tette. A gyors döntés Németországnak is életbevágó érdeke, és biztos vagyok benne, hogy ennek érdekében már eddig is mindent megtett és meg is fog tenni. Oroszországgal szemben épp olyan gyors sikerekre számíthatunk, mint eddig. Ekkor pedig Magyarország részvétele is igen rövid ideig fog tartani, olyannyira, hogy néhány hét múlva a mozgósított magyar haderő fokozatos leszerelésére számíthatunk, hogy a bevonultatott tartalékosok a leszerelés után még az aratásra is hazatérhetnek.

Esetleges mozgósításkor az ország szegényebb néprétegét immáron három éven belül ötödször vennék igénybe. Ezért az ország belső hangulata és nyugalma érdekében felkérem nagyméltóságod, hogy mindazokat a szociális intézkedéseket (családi segély stb.), melyeket átiratomban kértem, felkarolni és sürgősen életbeléptetni méltóztassék.

Emlékirataim elküldése óta a német-orosz viszonylatban nem állott be enyhülés... Német részről az előkészületek még most teljes ütemben folynak, sőt, az utóbbi időben fokozódnak. Románia német irányítás szerint leplezetten teljes mozgósítást hajtott végre, és felvonulását a keleti határai mentén majdnem teljesen befejezte. Hasonló a helyzet Finnországban is.

A katonai előkészületek alapján, megítélésem szerint, a háború Európa keleti felében rövid időn belül kirobbantható. Tekintettel Magyarország viszonylag kedvezőtlen katonai helyzetére, mely főként a nehéz közlekedési helyzetből és a német szállításokból adódik, Oroszország elleni teljes katonai felkészülésünkhöz kereken egy hónapi időre van szükségünk.

Mint az elől idézett emlékiratomban már kifejtettem, katonai-politikai helyzetünkből kifolyólag egy német-orosz háború esetén nem lehetünk tétlen szemlélői az eseményeknek.

Szilárd meggyőződésem szerint Magyarország német-orosz háborúban nem maradhat tétlen. E háborúban részt kell vennünk:

1. mert ezt megköveteli az ország területi épségének, valamint állami, társadalmi és gazdasági rendszerünk biztosítása;
2. mert jövőnk érdekében az orosz szomszédság gyengítése és eltávolítása határainkról elsőrendű nemzeti érdekünk;
3. mert erre kötelez a keresztény nemzeti alapon álló világnézetünk és a bolsevizmussal szembeni elvi állásfoglalásunk úgy a múltban, mint a jelenben is;
4. mert politikailag a tengelyhatalmak mellett véglegesen lekötöttük magunkat;
5. mert további országgyarapításunk is ettől függ.

Német-orosz háború esetén az Északi-tengertől a Fekete-tengerig húzódó arcvonalban nem lehet a magyar kárpáti arcvonalat üresen, biztosítatlanul hagynunk... Ezzel rést nyitnánk, amely az egész német arcvonal felgöngyölítésével járhatna, a német győzelmet kérdésessé tehetné... s utat nyitna a bolsevizálásra. Ennek elmulasztásáért eredő katonai hátrányért a felelősséget a magyar kormány nem vállalhatja...

De erkölcsi és presztizs okokból is részt kell vennünk ebben a háborúban, mert Magyarország volt Európában az első állam, amely a bolsevizmussal szemben a harcot felvette, mi voltunk az elsők, akik a keresztény nemzeti szellem újjáéledését Európában felgyújtottuk. Keresztény nemzeti eszmén alapuló világnézetünkkel jutnánk ellentétbe, ha a bolsevizmus elleni harchoz nem csatlakoznánk.

A tengelyhatalmakhoz való csatlakozásunk is kötelességünkké teszi a háborúban való csatlakozásunkat, és ezenfelül még az is, hogy a további országgyarapításunkat is csak akkor remélhetjük, ha továbbra is kitartunk a tengelyhez hű politika mellett, aminek jutalmaképpen biztosan visszakapjuk a történelmi Magyarország egész területét. Erre a német illetékes körök mindig céloznak, és ezt a tengelyhatalmak eddigi gestiói [cselekedetei] után biztosítani remélhetjük is.

Annál is inkább csatlakoznunk kell, mert Románia máris lekötelezte magát a háborúban való részvételre. Ezt az ügyes román propaganda már eddig is kihasználta ellenünk. Ha pedig a mi csatlakozásunk elmaradna, akkor nemcsak a Romániával szemben táplált további revíziós igényeinkről kell talán örökidőkre lemondanunk, hanem az eddigi országgyarapodásunk is veszendőbe mehet.

Kérem ezért a m. kir. kormány közlését, hogy Magyarország német-orosz háború esetén milyen álláspontra kíván helyezkedni, illetőleg milyen magatartást fog tanúsítani. Eme álláspont mielőbbi rögzítése annál is inkább szükséges, mert az idő sürget és tervszerű katonai

előkészületeinket csak a kormány álláspontjának ismeretében tehetjük meg.

Legutóbbi 24 órában — az eddigi, a kárpátaljai és a jugoszláviai eseményeknél is bevált igen megbízható helyről — olyan értesüléseket szereztem, hogy a német-orosz háború igen rövid idő — talán 9—10 nap — alatt kirobbanhat. Ez a hír annál is inkább elhihető, mert a németeknek nagy érdekük, hogy ha háborút kezdenek, ezt még a termés betakarítása előtt, a zöld vetés időszakában indítsák meg.

Eszerint már csak igen rövid idő áll rendelkezésünkre ahhoz, hogy ha részt akarunk venni ebben a háborúban, arra katonailag felkészüljünk. A kormány részéről igen gyors, végérvényes elhatározásra van szükség, hogy annak alapján a szükséges katonai rendszabályokat késlekedés nélkül, még idejekorán megtehessük. Ezt az ország biztonsága és érdekeink feltétlenül megkövetelik.

Meggyőződésem szerint — és ezt a múlt eseményei is igazolták — a német kormány e tekintetben nem fog előre kezdeményezőleg fellépni velünk szemben. Csak az utolsó pillanatban, néhány nappal, vagy néhány órával a háború megindítása előtt fog arról értesíteni és a csatlakozásra esetleg felhívni. Így tette ezt a jugoszláviai esetnél is, amikor a háború megindítása előtt arról csak 10 nappal előbb értesített. Ha pedig ez most is úgy fog történni és ha mi erre várunk, akkor a katonai előkészületekkel megint el fogunk késni. De ekkor ebből sokkal nagyobb veszély származhat az országra.

Éppen ezért utólag javaslom, hogy a kormány haladéktalanul lépjen érintkezésbe a német kormánnyal, és tegyen formális ajánlatot a német-orosz háborúhoz való önkéntes csatlakozásra.

A fokozódó háborús veszély miatt, ettől függetlenül, illetve a tárgyalások eredményének bevárása előtt is kérem az ország katonai biztonságát célzó rendszabályok elrendelését. Ehhez javaslom:

a) a határvédelem teljessé tételéhez szükséges alakulatok mozgósítását,

b) repülőerők és légvédelem mozgósítását, és a katonai honi légvédelmi készültségek elrendelését,

c) a gyorshadtest mozgósítását,

d) egyelőre az I., VI., VII., VIII. hadtest és a legfontosabb fővezérségi közvetlen alakulatok mozgósítását.

E katonai rendszabályok megtételét sürgősnek és az ország érdekében halaszthatatlannak tartom.

Rá kell mutatnom arra, hogy a mozgósítás és a felvonulás maga még nem jelent háborút. E rendszabályok részben az ország felvonulás elleni biztonságával, de kifelé Románia mozgósításával is indokolhatók.

MMI Archivum. A. XXII. 7/1920/62.

---

26. A KOSSUTH-RÁDIÓ[1] LELEPLEZI A KASSAI FASISZTA PROVOKÁCIÓT ÉS A SZOVJETUNIÓ ELLEN INDÍTOTT HÁBORÚ NÉPELLENESSÉGÉT

1941 november 14

Megdöbbenéssel hallottuk a honvédelmi miniszter szavaiból, hogy támadó háborút, vagy ahogy Bartha mondotta, megelőző háborút folytatunk Oroszország ellen. Mi egy percig sem hittük el Kassa bombázásának ürügyét[2], megvetéssel utasítottuk el a „kereszteshadjárat" Berlinben készült beállítását is — és az első pillanattól kezdve hangsúlyoztuk, hogy a háborúban a magyar nép életérdekei ellenére, Hitler parancsára veszünk részt.

Most maga a honvédelmi miniszter mondja ugyanezt más szavakkal — pontosabban Hitler szavaival. Amíg a német nácik azt remélték, hogy a bolsevizmus elleni „kereszteshadjárat" jelszava megszédíti Angliát és az Egyesült Államokat, addig Berlin utasítására a magyar hivatalos álláspont is a civilizációs hadjáratot hajtogatta. Mikor kiderült, hogy a nácik várakozása nem vált be, Hitler új indokolással jött, ugyanis azzal, hogy a júniusi orvtámadás tulajdonképpen megelőzése volt annak a támadásnak, melyre Oroszország készült. Ezt az új indokolást Hitler a múlt hónapban röpítette világgá. Csak természetes, hogy ezek után, a háború ötödik hónapjában, a honvédelmi miniszter is felfedezi, hogy a magyar hadüzenet tulajdonképpen a szovjet támadás megelőzésére történt.

A hadüzenet azért történt, mert a nép nyakán olyan németbérencek ülnek, mint Horthy, Bárdossy, Bartha. Hitlertől kapták erre a parancsot és hozzá az indokolást is. És ha holnap a német nácik valamilyen okból más ürügyet találnak ki, biztosak lehetünk benne, hogy a mi úgynevezett államférfiaink ugyanolyan szolgaian és szajkómódra fogják azt is ismételgetni, mint most a megelőző hadjárat meséjét.

A magyar nép nem akart háborút, sem „kereszteset", sem megelőzőt. A magyar nép békét akart. Áruló urai mégis háborút kezdtek. Ők kezdték, de a magyar nép fogja befejezni. És megígérhetjük, hogy ebben a befejezésben nem lesz sok öröme Horthynak, Barthának és egyéb hitlerbérenceknek.

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Megdöbbenéssel hallottuk . . .]

---

[1] A Kossuth-rádió a KMP-nak a Szovjetunióban működő magyar nyelvű rádióadója volt. 1941 szeptemberétől 1945 április 4-ig sugározta adásait.

[2] Kassa bombázásakor az első légvédelmi hadtest alakulata jelentést küldött a vezérkari főnökség 1. osztályának. „A támadó repülőgépek felségjele — állapítja meg a jelentés — a kedvezőtlen időjárás miatt nem volt felismerhető, ellenben látható volt a repülőgépek törzsén a magyar és szövetséges repülőgépekhez hasonló sárga gyűrű." A repülőgépek típusáról pedig azt jelentették, hogy az általában hasonlított a JU 52. német és a magyar Savoya-típusú nehézbombázókhoz. [VKF. eln. 1. 1941—5617.]

27. RENDŐRSÉGI JELENTÉS A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK 1941 JÚNIUS 27-I KÖRRENDELETÉRŐL

1941 június 28

Bizalmas úton a következőkről értesültünk:

„A szociáldemokrata pártvezetőség a június 26-i figyelmeztetés után, amelyben az ázsan provokatőrök[1] elleni védekezésre szólította fel a párttagokat, június 27-én újabb körrendelkezést juttatott el a párt- és szakszervezeti titkároknak az alábbi utasításokkal:

1. Az a korábban kelt pártvezetőségi intézkedés, amely szerint a szakszervezetek vagy a párt működésének betiltására a munkásságnak egy órás tüntető sztrájkkal kell válaszolni, a háborús időszakra való tekintettel, érvényét veszti. (Legelőször még az általános sztrájk gondolatával is foglalkozott a pártvezetőség, amikor a feloszlatás kérdése annak idején szóbakerült. Később már csak egy napos, majd csak egy órás tüntető sztrájkban állapodtak meg, míg végül most ettől a demonstrációtól is elálltak.)

2. A párttitkároknak kötelessége minden felelőtlen sztrájkbujtogatással szemben erélyesen fellépni, mert a jelenlegi helyzet nem alkalmas a bérkövetelések kiharcolására, még kevésbé a politikai követelésekre.

3. A titkároknak gondoskodniuk kell arról, hogy a leltárakban szereplő vagyontá gyak állandóan rendelkezésre álljanak. Sürgősen el kell készíteni a június 30-án záruló félévi mérlegeket.

4. Az új tagfelvételi kérelmeket külön-külön fel kell terjeszteni a központi titkársághoz és a felvétel csak ennek jóváhagyásával eszközölhető. (Ennek a rendelkezésnek valószínű célja, hogy a gyanús célból jelentkezőket[2] távoltartsák.)

5. Sürgősen kimutatást kell küldeni a pártközpontnak arról, hogy az egyes szakszervezetek vezetősége hány esetben lépett közbe sikerrel az ú. n. „vad-sztrájkok" leszerelése érdekében. Ez az intézkedés kapcsolatban van azzal az információnkkal, amely szerint a pártvezetőség most emlékiratot készít a kormány számára, melyben a következőket fogja kiemelni:

a) a pártvezetőség soha nem támogatta a kommunistákat; ellenkezőleg: a kommunisták ellen állandó hadjáratot viselt; emiatt a bolseviki sajtó pergőtüzét zúdította magára;

b) a pártvezetőség soha nem tűrte, hogy szervezeteiben a bolsevikiek vezető vagy akárcsak hangadó szerepet érhessenek el. Nem csupán egyéni kizárásokkal küzdött a kommunisták térhódítása ellen, hanem szükség esetén még attól sem riadt vissza, hogy egész szervezetekkel megszakítsa a kapcsolatot, amikor ezek szélsőséges irányban kalandoztak el. Az emlékirat... azt a megállapítást kockáztatja meg, hogy a

---

[1] Bujtogatók. — A jobboldali szociáldemokrata vezetők a kommunistákra használták ezt a kifejezést.

[2] Értsd: a kommunistákat.

pártvezetőség körültekintő gondossága és áldozatokat sem kímélő ellenállása nélkül a magyarországi munkásság élén ma számos iparágban kommunista vezérek állnának és veszélyeztetnék a termelést;

c) részletes adatokat tár fel a bolsevizmus és a szociáldemokrácia kiegyenlíthetetlen ellentéteiről...

d) hivatkozik a szociáldemokráciának a világháború alatt tett szolgálataira, amely mindenkor arról tanúskodott, hogy nemzeti veszély esetén a párt elsősorban az ország érdekeit tartja szem előtt;

e) legvégül hivatkozik arra, hogy a szociáldemokrácia a német birodalom új rendszerével is össze tudja egyeztetni törekvéseit, amint az a dán és a svéd szociáldemokrata párt példájából is megállapítható.

dr. Sombor
rendőrfőtanácsos

MMI Archivum. A. XVII. 1/1941/38.

---

28. A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK A NÉPSZAVÁBAN FEGYELMEZETT MUNKÁRA SZÓLÍTJÁK FEL A DOLGOZÓKAT

Újra felhívjuk az ország szervezett munkásságát, hogy a leghatározottabban őrizze meg fegyelmét, hárítson el magától minden olyan törekvést, amely ennek a szilárd fegyelemnek a megbontására irányul. Ne üljön föl gyanús szándékú ügynököknek, sem rémhíreknek, sem fecsegéseknek. Az üzemekben, műhelyekben, épületekben viselkedjék szervezett munkásokhoz éltóan: végezze buzgóan munkáját, vigyázzon az üzemek berendezésére és az ázsán provokatőrökre, irgalom nélkül rekessze ki maga közül azokat, akik ezekben a nehéz időkben meg akarják bontani egységét, vagy olyan cselekedetre akarják rávenni, amely ellenkezik a szervezett munkásságnak az ország érdekeivel szemben tanúsított magatartásával, erkölcsi és jogérzetével. Őrizze a szervezett munkásság intézményeit, szervezeteit, otthonait.

Népszava, 1941 július 1. [Figyelmeztetés a szervezett munkássághoz.]

---

29. PEYER KÁROLY BOÓR ALADÁR ÁLLAMTITKÁRHOZ ÍRT LEVELÉBEN FELJELENTI A SZAKSZERVEZETEKBEN DOLGOZÓ KOMMUNISTÁKAT

1941 július 1

Méltóságos Uram!

A vezetésem alatt álló szakszervezetek helyiségeiben az utóbbi napokban ismételten jelentek meg egyének, s az ott tartózkodó munkásokat különböző törvénybe ütköző cselekedetek elkövetésére kívánták

bírni. A hozzám érkezett jelentéseket mellékelve van szerencsém tisztelettel felterjeszteni[1].

Méltóságodnak őszinte tisztelője

Peyer Károly
főtitkár,
országgyűlési képviselő

MMI Archivum. A. XVII. 1/1941/137.

---

30. RÁKOSI MÁTYÁS: „MAGYARORSZÁG A FASISZTA NÉMETORSZÁG HŰBÉRESE"

A fasiszta Németország valamennyi bérencét és hűbéresét a Szovjetunió szabad népei elleni háborúba hajtotta. Hitler táborában összeverődött az emberi szabadság minden esküdt ellensége, és csak természetes, hogy ott Horthy sem hiányozhatott. Horthy véres bandája mindenkor ott található, ahol remény van arra, hogy valamit rabolni lehet. Most, amikor Európa vérszomjas tigrise, a német fasizmus a Szovjetunióra támad, a sakálok között, akik utána kullognak, a német fasiszták bérence, Horthy is ott van.

A magyar népnek semmi közössége sincs Horthyval. A magyar nép története szinte szakadatlan harc a német elnyomás ellen, a németek ama kísérlete ellen, hogy megsemmisítsék a magyarokat. A magyar nép legnagyobb tragédiája, hogy gazdáinak, akik húsz évvel ezelőtt a hatalmat magukhoz ragadták, sikerült most Magyarországot háborúba vinni.

A fasiszta banditák mint a pókok hálózták be a magyar népet. Hogyan történt, hogy Magyarország Hitler hűbérese lett? Lassan, majdnem észrevétlenül fecskendezték a fasiszta mérget a magyar nép életereibe mindaddig, amíg Magyarország át nem változott a fasiszta Németország alázatos, kizsákmányolható gyarmatává. A magyar nép egész életét alárendelik a fasiszta banditák érdekeinek. Berlin adja ki a parancsot arra, mennyi kenyeret, mennyi gabonát, húst, zsírt, cukrot kell szállítani Németországba, mennyit kell a magyar parasztnak termelnie egyik vagy másik termékből. Német fasiszták állapítják meg, milyen adagot kapjon fejenként Magyarország lakossága, ők rendelik el a kukoricának és burgonyának hány százalékát kell keverni a liszthez, amellyel a magyar nép táplálkozik. A német fasiszták állapítják meg, hogy az aratásból mennyit kell a magyar parasztnak a németek rendelkezésére bocsátani.

Az egész magyar ipar lényegében Németország kezén van. Német hadiszakértők ellenőrzik a magyar gyárakat. A fasiszták kezén van valamennyi magyar vasút. A legfontosabb csomópontokat, a legnagyobb állomásokat és vasúti hidakat német katonák szállták meg. A magyar állami vasutak igazgatóságának budapesti központi épülete a németek

[1] Az említett jelentéseket eddig még nem találtuk meg.

kezében van és a német parancsnok engedélye nélkül magyar vasutasoknak nincs joguk az épületbe bemenni. Ugyanezen kép tárul elénk a Magyar Folyamhajózás Igazgatóságában is. Itt is minden a fasiszták kezén van. A Magyar Nemzeti Banknak meg kell térítenie a magyarországi német fasiszta hadsereg kiadásait. A sajtó, a törvényhozás — minden alá van rendelve a német fasizmus érdekeinek. Magyarország „nemzeti" hadseregéhez már régen hitleri „tanácsosokat" vezényeltek. És amióta Magyarország részt vesz a háborúban, likvidálták a magyar „függetlenség" utolsó maradványait is, és most a magyar hadsereg teljesen a német vezérkar ellenőrzése alatt áll.

Formálisan Magyarországnak önálló, saját kormánya van. Magyar zsandárok sajtolják ki a magyar parasztból az adót, magyar bírák küldenek börtönbe mindenkit, aki elégedetlenségének kifejezést mer adni az idegen fasiszták elnyomása ellen és magyar cenzorok gondoskodnak arról, hogy a magyar ujságok csak azt írják, ami kellemes a német gazdának. Időről időre Horthy vagy Magyarország miniszterelnöke Berlinbe utaznak, ahol őket „mint szuverén állam képviselőjét" fogadják. De mindez csak undorító és szánalmas komédia!

Az ilyen ünnepélyes találkozások fölötte prózai módon végződnek. Horthy vagy miniszterelnöke meghatározott parancsot, vagy ahogy ezt nevezik, „vezérelveket" kap, amelyeket kötelesek betartani. De Hitler csak kivételesen ad közvetlen parancsokat. Lényegében Magyarország igazi kormánya nem a magyarországi miniszterelnökségi palotában székel, hanem a budapesti német követségen. Magyarország igazi kormányzója a német követ. Hitler hatalomrajutása előtt a magyarországi német követség tizennégy emberből állott. De a követség személyzete abban a mértékben kezdett nőni, amelyben a fasiszták behatoltak Magyarországra és ez év áprilisában már a német követség személyzetének száma ötszáznegyven emberre rúgott — ami igen tekintélyes szám. A követség ellenőrzi az egész országot, megvannak ugyanazok az ügyosztályai, mint a magyar minisztériumoknak. Ott a kémkedés központja is. Ezenkívül magyar területen egész sor kereskedelmi kamara, „kultúr"-szervezet, jegyiroda, mozi stb. működik, amelyek mind a fasiszta befolyás közvetítői, a német fasizmus előőrsei Magyarországon.

Még undorítóbb a német fasizmus magyar bérenceinek szerepe — a megvesztegethető, telhetetlen keselyűk, a feudális mágnások, a nagy földbirtokosok szerepe. A magyar feudális nemesség e bandája századokon át arról volt ismert, hogy eladta a magyar népet minden ellenségnek, ha ebből anyagi haszna volt. A magyar nép története egyúttal az árulások története, melyekkel feudális gazdái és kizsákmányolói eladták.

A német fasisztáknak nem volt elég, hogy a feudális mágnások személyében már képviseletük van Magyarországon, megkísérelték egy fasiszta párt megteremtését is a szűklátókörű, reakciós tisztviselők, a kispolgárság és a gyülevész-proletariátus salakjából. A „nyilaskeresztesek" pártja fekély a magyar nép testén. Mint a dühödt vérebek vetik magukat a német fasizmus parancsára a magyar tömegekre. Nincs az

a követelése Hitlernek, legyen az bármilyen aljas és káros, amelyet ezek nem volnának hajlandók készséggel teljesíteni.

Ezek azok az elemek, amelyek Magyarországot a Szovjetunió elleni háborúba hajtották. A magyar nép nem akarta ezt a háborút, a magyar nép a legnagyobb rokonszenvvel viseltetik a Szovjetunió népei iránt, és láncai ellenére talált módot arra, hogy kifejezze együttérzését a Szovjetunióval. A Szovjetunió kormánya néhány hónappal ezelőtt nagylelkűen visszaadta Magyarországnak az 1848-as forradalom lobogóit. A zászlók átadásánál Budapesten a sokezer főből álló tömeg zajos tüntetése mutatta, hogy a magyar nép megértéssel és elismeréssel adózott a Szovjetunió e barátságos gesztusának. Mindössze két hónappal ezelőtt a budapesti tavaszi vásáron, a szovjet pavilon előtt, még hatalmasabb tüntetések fejezték ki a Szovjetunió iránt érzett barátságot. Több mint egymillió ember látogatta meg a szovjet pavilont. A magyar tömegek valóságos zarándoklása volt ez. Ezer módon, a legmeghatóbb eszközökkel adták tanújelét a magyarok a Szovjetunió iránt érzett szeretetüknek. Nem a magyar nép harcol most a Szovjetunió ellen, hanem a hivatalos Magyarország, a megvesztegethető, kapzsi mágnások, a német fasiszták kitartottjai. A magyar nép, a dolgozók, az értelmiség milliói ma éppúgy megvetik a német fasisztákat és magyar bérenceiket, mint azelőtt. A magyar nép lelke mélyén teljesen a szabadságért küzdő Szovjetunió oldalán áll.

„Ebben a felszabadító háborúban — mondotta Sztálin elvtárs — nem leszünk egyedül. Ebben a nagy háborúban hű szövetségeseink lesznek Európa és Amerika népei, köztük a német nép is, melyet a hitleri főkolomposok rabigába döntöttek[1]."

A magyar nép a német fasiszták és magyar zsoldosaik kettős igájában nyög. A szovjet nép felszabadító harca egyben a magyar nép felszabadításáért is folyik. A szovjet nép ügye ezért egyben a magyar nép ügye is. A Szovjetunió győzelme hozza a magyar népnek is a felszabadulást a német elnyomás alól, elhárítja felőle az elnémetesítés veszélyét, lehetővé teszi nemzeti és állami függetlenségének megmentését.

Pravda, 1941 július 10.
Közli: Rákosi Mátyás. Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1952. 5—8. old.

---

31. INTERNÁLÁSI HATÁROZAT A JOGAIKAT KÖVETELŐ ÉS SZTRÁJKOLÓ MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK ELLEN

1941 július 18

Véghatározat

1. Makai Sándor, 2. Szarka Károly, 3. Kovács Károly, 4. Barabás József, 5. Danyi Ferenc, 6. Haga György, 7. Lakatos Béla, 8. Balogh Kálmán, 9. Bálint Károly, 10. Esik Lajos jelenleg Füle községhez

[1] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 12. old.

tartozó Sándorka-pusztán tartózkodó és szerződéses kötelezettségüket teljesíteni nem akaró mezőgazdasági munkások az 199 390/1941. IX. 1. F. M. sz. rendelet, valamint a 4 860/1941. M. E. sz. rendelet 1. §., illetve a 8 130/1939. M. E. sz. rendelet 1. §. b. pontja alapján rendőrhatósági őrizetbevételét és a kistarcsai munkatáborba karhatalommal való előállítását elrendelem.

Hasonlóképpen a fenti jogszabályok alapján elrendelem:

1. Nyiri Sándor, 2. Cap B. István, 3. Lakatos Ferenc, 4. Balogh András, jelen munkahelyükről, Füléről ismeretlen helyre távozott munkások körözését és feltalálás esetén rendőrhatósági őrizetbevételét s a kistarcsai munkatáborba való beszállítását is.

Ezen véghatározatomat az 1929. évi XXX. tc. 56. §-a 1. bekezdés 6. pontja értelmében a fellebbezésre való tekintet nélkül azonnal végrehajthatónak nyilvánítom.

Megokolás

A munkaadó veszprémi káptalan fülei gazdaságának panaszára kiszállt munkafelügyelő megállapította, hogy nevezett munkások dologtalanok . . . A munkások az engedelmességet megtagadták, nem teljesítették az előírtakat, és kijelentették, hogy mivel a szomszédban a búza aratását megkezdték, ezért mint sommások már nem dolgoznak, hanem ezután ők részesaratók, esős időben, ha az aratás megáll, akkor más munkát végezni nem hajlandók.

Minthogy a jelenlegi háborús időkben nevezett munkások magatartása az ország honvédelmi és közgazdasági érdekeire felette káros és megengedhetetlen, a hivatkozott jogszabályok alapján őket internálni és munkatáborba való beszállításukat elrendelni kellett. Már csak a többieknek példaadás kedvéért is . . .

A főszolgabíró megbízásából:
Olvashatatlan aláírás s. k.
th. főszolgabíró

MMI Archivum. A. XIII. 3/1941/4.

---

32. A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY HELYETTESÉNEK JELENTÉSEI A BELÜGYMINISZTERHEZ A NÉMET FINÁNCTŐKE NÖVEKVŐ TÉRFOGLALÁSÁRÓL A MAGYAR GAZDASÁGI ÉLETBEN

1941 július 25

a) A német gazdasági élet vezetői a megelőző évek során csak lassan és fokozatosan igyekeztek tért hódítani a magyarországi iparban, de 1941-ben ez az expanzió [terjeszkedés] erősebb lendületet vett és

— az előkészületek arányait tekintve — ősztől kezdve egészen rohamos lesz. Az év első felében bekövetkezett nagy tőzsdei árfolyamemelkedés is jelentős részben német kezek felvásárlási akcióinak tulajdonítható. Tekintve, hogy a magyarországi részvénytársaságok alaptőkéinek összege mindössze 1,5 milliárd pengő, a németek számára nem látszott lehetetlen feladatnak akár az összes piacon levő iparvállalati részvényeket felvásárolni mindaddig, amíg a részvények árfolyama legfeljebb névértéken, de legtöbb esetben messze a névérték alatt állott. De a megindult hausse [árfolyamemelkedés] folyamat 5—10-szeresére verte fel ezeket az alacsony árfolyamokat, és a viharos áremelkedéseket a kormány és a tőzsdetanács erélyes ellenintézkedései sem tudták megakadályozni. Az ilymódon rendkívül magasra szökött árfolyamokon a németek már nem vásárolhattak, ezért más utat kerestek, hogy a kívánt részvénypakettek birtokába jussanak. A tárgyalások során azt a megoldást választották, hogy a németekkel összeköttetésben álló magyar vállalatokat alaptőkeemelésekre bírják, és a kibocsátásra kerülő új részvényeket, vagy azok jelentős részét németek veszik át. Ezt a tőkeemelési tranzakciót [ügyletet] legelőször (valószínűleg már szeptemberben) budapesti nagybankoknál hajtják végre. A német bankérdekeltség nálunk eddig csak a Creditanstalt-Bankvereinből és a Merkur Bankból állott, ezenkívül kisebb részvényérdekeltséggel rendelkezett a német tőke a Kereskedelmi Banknál, a Hitelbanknál és a Leszámítoló Banknál. Most elsősorban ennél a három banknál, valamint a Magyar Banknál fognak az eddiginél jóval nagyobb érdekeltséget vállalni. Természetesen a németeket nem az a szempont vezérli magyar bankérdekeltségeik kiterjesztésénél, mintha az itteni gazdasági élet hitelellátásában és általában a bankszerű tevékenységben komoly szerepet szeretnének játszani. Ehelyett az a céljuk, hogy a négy nagybank útján, amely tárcájában tartja a magyar iparvállalatok nagyobb részének részvénytöbbségét, tovább erősítsék befolyásukat az iparvállalatokra. A nagybankok után a németek természetesen részt vesznek az iparvállalati tőkeemelésekben is. Ezzel kapcsolatban most elsősorban a Ganz-gyárról és a Hungária Műtrágyagyárról beszélnek. Clodius német meghatalmazott miniszter egyik budapesti nyilatkozatában is utalt a magyarországi ipari életbe való aktív német bekapcsolódásra.

Külön pikantériája a fentemlített tranzakcióknak, hogy a németek névértéken, illetve néhány százalékkal a névérték fölött veszik át az új részvényeket, amelyeket pedig sokkal magasabb árfolyamon jegyeznek a tőzsdén. Ezek szerint tehát a németek valóságos nemzeti ajándékot kapnak. Abban a pillanatban, mihelyt a németek valamilyen oknál fogva likvidálni akarják itteni új érdekeltségeiket, a kibocsátási és tőzsdei árfolyam közötti különbözetből nyereségre tehetnek szert.

*

b) Bizalmas úton a következőkről értesültünk:
A német finánctőke és a magyarországi Volksbund[1] közös gazdasági

[1] A Magyarországon élő németek fasiszta szövetsége.

terjeszkedése most már az ország keleti részére is kiterjed. Pár nap előtt jegyeztek be a céghivatalnál egy újabb korlátolt felelősségű társaságot, amely német tőkével és a Volksbund-vezérkar irányítása alatt a hazai faiparban akar domináns [uralkodó] szerepet játszani. A cég neve: Keletkárpáti Erdőipari Kft ...

A fenti cégalapítás összefüggésben áll azzal a régi törekvéssel, hogy az erdélyi és kárpátaljai erdőgazdálkodást teljesen német kézben egyesítsék. A németek célja az, hogy az itteni gazdag fakitermelés a fokozódó német szükséglet rendelkezésére álljon. Ez a terv gyakorlatilag az erdőüzemi rablógazdálkodás bevezetését jelenti, tehát nemzetgazdasági szempontból erősen kifogásolható, mert a hazai erdők kiirtására vezethet.

Az erdőipartól eltekintve, Erdélyben erőltetett, sőt erőszakos törekvés nyilvánul meg abban az irányban, hogy az ottani ipart a Volksbündlerek kezére játszák át.

A németek egyidejűleg nagy érdekeltségeket akarnak vállalni az erdőbérletekben is, hogy a vadállományt Németország számára biztosítsák. Ebből a célból Budapesten megalakult a „Deutsche Jägerschaft"[1] fiókja. A társaság júniusban beadta pályázatát a kárpátaljai állami erdőségek bérletére. A „Deutsche Jägerschaft" pesti fiókjának állítólag olyan utasítása van, hogy minden más ajánlatot túllicitáljon.

dr. Sombor
főkapitányhelyettes

MMI Archivum. A. XXII. 5/11/1941/1.

---

33. A SZENTESI GAZDASÁGI FELÜGYELŐSÉG JELENTÉSE: FOKOZÓDNAK A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK BÉRMOZGALMAI

1941 augusztus 1

Csongrád vármegye és Hódmezővásárhely törvényhatósági joggal felruházott város általános munkaügyi helyzetéről tisztelettel jelentem a következőket:

Az aratást megelőző időszakban az arató- és cséplőszerződések kötése igen vontatottan haladt. A megkötött szerződések száma közvetlenül az aratás megkezdése előtt sem érte el a tavalyinak negyedrészét. A szerződéskötési kedv ellanyhulásának kettős oka volt. Egyrészt nem tudta a munkásság, mennyit tarthat meg gabonakeresményéből a maga szükségletére, és a fejadagok hivatalos megszabásáig a legképtelenebb hírek keringtek a munkásság soraiban. A szerződéskötéstől való

[1] „Német vadászok." Az ilyen jellegű társaságok a gazdasági terjeszkedés mellett a kémkedést is szolgálták.

tartózkodás másik oka: szélsőbaloldalról jövő bujtogatás, amely különösen felélénkült a német-orosz háború kitörésekor. Ez a bujtogatás Hódmezővásárhelyen a munkaerkölcsi helyzet észrevehető romlására vezetett, amit leginkább bizonyított a cselédügyi panaszok felszaporodott száma: június hónapban 66 panaszt adtak be, holott azelőtt 25—30 eset volt a havi átlag. A legtöbb panasz amiatt érkezett, hogy a munkások önkényesen otthagyták munkahelyüket. Ezek közül egynéhány rövid időre internáló táborba került. Az internálás igen jó orvosságnak bizonyult: egycsapásra jobb belátásra bírta a munkásság könnyelmű felfogású tagjait, úgy, hogy hasonló intézkedés szükségessége a továbbiakban nem merült fel. Fenti eset élénk igazolása annak, hogy a kormányzatnak a munkafegyelem biztosításával kapcsolatban tett rendelkezései hatékony eszközt adtak az intézkedő szervek kezébe . . .

MMI Archivum. F. M. 62. t.—1941. Iktatatlan.

---

34. A BUDAPESTI HELYETTES RENDŐRFŐKAPITÁNY JELENTÉSE: TERJEDNEK A KOMMUNISTA ESZMÉK A SZAKSZERVEZETEKBEN

1941 augusztus 21

Bizalmas úton a következőkről értesültünk:

A Magyar Vasmunkások Lapja, a Vas- és Fémmunkások Szövetségének hivatalos lapja, a folyó hó 16-án megjelent számában[1] az alább szószerint idézett figyelmeztető sorokat közli:

„Szaktársak, figyelem!

Az utóbbi napokban több helyről jelentették, hogy ismeretlen egyének különféle címeken és ürügy alatt, a szervezet helyiségeiben tartózkodók és a munkahelyeken a munkások közé furakodva, a szaktársakat a szervezet céljaival ellentétes és törvenybe ütköző cselekedetekre igyekeznek rábírni.

Ez okból nyomatékosan kérjük a szaktársakat az alábbi intézkedések szigorú végrehajtására:

1. Gondoskodás történjék arról, hogy a szervezet bármely helyiségébe való belépés csak szigorú igazoltatás után történjék, és a szervezet helyiségeit állandóan ellenőrizzék.

2. Állandóan figyelmeztessék a szervezet tagjait arra, hogy mind a mozgalomban, mind a munkahelyen kerüljék a felesleges vitatkozást és az olyan kérdésekkel való foglalkozást, amelyek a mai háborús állapotot érintik.

3. Szigorúan ügyeljenek arra, hogy a szervezet helyiségeibe, a munkahelyen pedig a szerszámfiókokba és ruhaszekrényekbe senki röpiratokat be ne csempészhessen.

---

[1] Helyesen: 1941 augusztus 15.

4. Mindazokat, akik bármilyen provokatív célból a szervezetben jelentkeznek, azonnal fogják le és adják át a legközelebbi rendőrőrszemnek.

A Központi Vezetőség"

E határozott hangú felhívást — amely elsősorban szólítja fel a szervezett munkást, hogy a szabotázsra biztató személyeket azonnal adja át a rendőrnek — a szakszervezet minden helyiségében kifüggesztették. A vezetőség permanens [folyamatos] ellenőrzést gyakorol, az utasítás értelmének megfelelően, a szakszervezeti helyiségbe érkezők felett, de ügyelnek arra is, hogy a jogosan ott-tartózkodók beszélgetései se fajuljanak el. A munkások politikai beszélgetéseit azonban teljes mértékben nem tudják megakadályozni, mert ehhez esetenként és állandóan 100—120 emberre volna szükség.

Meg kell állapítani, hogy úgy a szervezett, mint a szervezeten kívül álló ipari munkásság körében napról napra fokozódik a Szovjetunió iránt érzett szimpátia. Jellemzésül megemlítjük, hogy éppen a vasmunkások körében az idézett felhívás megjelenése után feltűnő sok munkás kelt ki a vezetők ellen, akik „beálltak a fasiszta háborús uszítók védelmezőinek".

Igaz ugyan, hogy látható komoly kommunista szervezkedésről ma még nem lehet beszélni, de az kétségtelen, hogy a munkások körében a kommunista eszme napról napra nagyobb mértékben terjed. A mód, ahogyan a háborús helyzetről beszélnek, minden vitát kizáróan bizonyítja a szovjet szimpátiát, ami természetesen már nem esik messze a kommunista magatartástól sem ...

dr. Sombor
főkapitányhelyettes

MMI Archivum. A. XVII/1/1941/84.

---

35. A KMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NÉMET FASIZMUS ELLENI HARCRÓL

1941 szeptember 1

A német megszállás és a szovjetellenes háború súlyos terheket ró Magyarország népére. Az ország kirablása a németek által éhínséggel, a fokozódó nyersanyaghiány munkanélküliséggel fenyegeti az országot.

A magyar katonáknak a németek kilátástalan háborújában való részvétele csak a drága magyar vér oktalan pazarlását hozza az országnak. Hadseregünknek a távoli harcmezőkön való célnélküli feláldozása viszont az országot függetlenségének és létének legbiztosabb védelmétől fosztja meg.

A világpolitikai helyzet és a háborús erőviszonyok alakulása a német imperializmus vereségét bizonyossá teszi. Magyarország, mint a hódító

német imperializmus szövetségese, újabb, az elsőnél sokkal súlyosabb Trianon elébe nézhet, amelyben annál biztosabban felosztják az országot a környező kapitalista országok, minél inkább legyöngül Magyarország a Szovjetunió elleni háborúban.

Minthogy a németek önkényuralma Magyarországon az összes néprétegek legfőbb veszedelmévé nőtt, és a szovjetellenes háborúnak a megszüntetése a nemzet egyetemének érdeke, a kommunista párt Központi Bizottsága elhatározta, hogy minden munkáját és akcióját a jelenleg döntő, fő feladat alá rendeli, úgymint: „Magyarország felszabadítása a német imperializmus igája alól, a német hadsereg eltávolítása az országból, a Szovjetunió elleni indokolhatatlan háború megszüntetése."

A kommunista pártnak ezen legfontosabb alapvető politikai célok megvalósítása érdekében együtt kell működnie mindazon néposztályokkal és körökkel, amelyek szintén felismerték az okot, a veszélyeket, amelyeket a német fennhatóság és a háború folytatása a magyar nemzet számára jelent és mindazokkal, amelyek hajlandók a fenti célok megvalósítása érdekében harcolni, azok pártállására való tekintet nélkül.

A Központi Bizottságnak ez a határozata logikus folytatása annak a politikának, amelyet a KMP az ország függetlenségének és szabadságának a német imperializmus elleni megvédésére immár egy esztendeje folytat. Ez a politika, amely a pártvezetőség 1940 október 3-i, 1941 április 2-i, és 1941 június 28-i határozataiban[1] kifejezésre jutott, az ország szabadságának a megvédése érdekében minden németellenes és haladó politikai erővel való együttműködést kívánatosnak tart.

Mindezért a párt bizottsága utasítja a párt vezetőségét, hogy a németellenes nemzeti egység megvalósítása érdekében lépjen érintkezésbe a jelentős magyar polgári pártokkal, közük az uralkodó kormánypárt vezetőségével és a KMP jelenlegi célkitűzéseinek és tevékenységének ismertetésével is igyekezzen az osztályok és a pártok a nemzet érdekében való együttműködésének útjában álló akadályokat elhárítani.

A KMP jelenlegi célkitűzéseit a következőkben állapítja meg:

1. A céltalan szovjetellenes háború megszüntetése és honvédségünknek az ország határainak védelmére való visszarendelése.

2. Az ország lakosságának élelmiszerrel való ellátásának a biztosítása; csak a tényleges felesleg vihető ki az országból.

3. A falunak áruval való ellátása; az ország iparának további fejlesztése.

Ezeknek a célkitűzéseknek a megvalósítása a nemzet egyetemének, tehát a polgári pártoknak és a kormányzó pártnak is érdeke. Az azonos célért felsorakozó erőknek az ország fennállását fenyegető veszély közelségében nem szabad egymást felemészteniük, hanem együttműködéssel kölcsönösen erősíteniük kell egymást.

Ezt az együttműködést indítványozza a KMP a polgári pártoknak egy nemzeti alapon álló, németellenes politikai mozgalom keretében. A kommunista pártot ne kezeljék ellenségként, hanem ellenkezőleg,

[1] A hivatkozott párthatározatokat eddig nem találtuk meg.

szövetségesként; szervezeteit és híveit ne üldözzék közigazgatási és egyéb úton, annál is inkább, mivel a közös nemzeti célok eléréséig az együttműködés egész tartama alatt a KMP tevékenysége a magyar alkotmány korlátait nem lépi túl és nem irányul a meglevő állami és társadalmi rend erőszakos megváltoztatására.

A KMP egész tevékenységét, tömegbefolyását és szervezeti erejét a közös nemzeti célok megvalósításáig kizárólag a közös ellenség, a megszálló német hatalom ellen fogja fordítani, és a polgári pártoknak a dolgozó tömegek támogatását nyújtja az egyre fokozódó német kívánságokkal szemben.

A KMP Központi Bizottsága reméli, hogy a polgári pártok vezető politikusai és a kormány felelős férfiai felülemelkednek az osztálykorlátokon és a politikai előítéleteken, és felismerik javaslatának a politikai jelentőségét. Az összes osztályoknak és a pártoknak az együttműködése a végveszély elhárítására a nemzetet legválságosabb óráin segítheti át. Újabb Trianont háríthat el országunk feje felől, amely nemzeti létünk vesztét is okozhatja.

A muhi puszta hétszázadik és Trianon huszadik emlékévében szívleljük meg nemzeti tragédiáink tanulságát: csak az összefogás a közös ellennel szemben mentheti meg az országot a pusztulástól és a szolgaságtól.

MMI Archivum. A. IV. 4/1941/88.

---

36. RENDŐRSÉGI JELENTÉS: SZAMAI LAJOS SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTTITKÁR AZ SZDP LEGALITÁSÁNAK MEGŐRZÉSE ÉRDEKÉBEN A FASISZTA HÁBORÚ TÁMOGATÁSÁRA BUZDÍTJA A MUNKÁSSÁGOT

1941 október

„Európa-szerte forradalmi jellegű megmozdulások vannak. A szabotázscselekmények állandó növekedését jelentik Csehországból, Norvégiából, Franciaországból, Szerbiából, Görögországból stb...

A magyarországi szocialista munkás speciális helyzete következtében azzal használ önmagának és a népek felszabadulásának a legjobban, ha ilyen cselekményektől távoltartja magát. Gondoljuk meg csak jól, milyen nagy dolog, hogy az európai fasiszta tengerben a magyar szociáldemokrata párt — ha megtépázva is — még él, élhet és készülhet a jobb időkre. Gondoljuk meg azt, milyen nagy hordereje lehet még annak, hogy a szociáldemokrata párt átvészelheti ezeket a nehéz időket, és az esetleges változásnál megtartott erőivel szállhat síkra céljai megvalósításáért. Ugyanakkor gondoljuk meg azt, hogy ellenségeink milyen örömmel vennék, ha mi meggondolatlanul ilyen útra térnénk, mert tudjuk jól, hogy ezt követően órákon belül oszlatnák fel a pártot és a szak-

szervezeteket. Mi tudjuk, hogy a háború sorsa még nem dőlt el, és miránk nagyobb feladatok várnak, mint szabotálni. De tudják ezt a kormányon lévők is, mennyit használhatunk még az országnak, ha a demokráciák[1] győznek, és a győzelem bennünket a helyünkön talál. Ez jórészben a magyarázata annak, hogy a szociáldemokrata párt működhet és a Népszava megjelenhet. Lehet, hogy akadni fognak, akik elégedetlenek lesznek álláspontunkkal, de ha alaposan utánagondolnak, rájönnek maguk is, hogy a magyarországi munkások akkor teljesítik igazi szocialista kötelességüket, ha elvetik a szabotázs eszközét. Senki se üljön fel az ilyen propagandának, mert csak önmagának, a szocialista mozgalomnak ártana . . ."

MMI Archivum. A. XVII. 1/1941/81.

---

37. RENDŐRSÉGI JELENTÉS AZ IFJÚMUNKÁSOK 1941 OKTÓBER 6-ÁN A BATTHYÁNY-EMLÉKMÉCSESNÉL TARTOTT TÜNTETÉSÉRŐL

1941 október 13

Tisztelettel jelentem, hogy folyó évi október 6-án bizalmas úton tudomást szereztem arról, miszerint a szociáldemokrata ifjúmunkások 1941. évi október hó 6-án este Budapesten a Batthyány-szobor előtt néma tüntetést szándékoznak rendezni. Azért választották Batthyány szobrát, mert szerintük ő volt az a szabadsághős, aki a németeknek ellensége volt. A tervezett és meg is rendezett néma tüntetést azonnal, folyó hó 6-án délelőtt távbeszélőn bejelentettem a budapesti főkapitányság politikai osztályának a szükséges intézkedések megtétele végett.

Bizalmas puhatolás útján az ifjúmunkások szervezkedését illetően a következőket tudtam meg:

20 óra 10 perckor vonult a budafoki csoport a Batthyány-szobor elé, ahol akkor már kb. 250 ifjúmunkás gyűlt össze. Két-három percig csendben megálltak a szobor előtt, a szobrot megkoszorúzták, majd szétoszlottak.

MMI Archivum. A. VI. 24/1941/2.
Közli: „Előre, harcra ifjúmunkás!" 604. old.

---

[1] A szociáldemokrata szónok itt az Északamerikai Egyesült Államokra, Angliára és Franciaországra utal.

38. A HALADÓ IFJÚSÁG 1941 NOVEMBER 1-I TÜNTETÉSE KOSSUTH ÉS TÁNCSICS SÍRJÁNÁL

a) *Tudósítás a Kossuth és Táncsics sírjánál tartott tüntetésről*

Budapest lakossága november 1-én a temetőkbe zarándokolt, hogy felkeresse elhúnyt szeretteinek a sírjait. Az idén nem gyújthattak gyertyákat a háborús helyzetre való tekintettel, és csak néma kegyelettel adóztak halottaik emlékének. Sokan voltak a temetők látogatói között olyanok is, akik nemcsak a hozzátartozóik sírjait keresték fel, hanem a nemzet nagy halottainak síremlékénél is tisztelegtek. Kegyeletes ünnepségek voltak Kossuth, Táncsics, Ady és még sok nagy magyar halott sírjánál. Az ünnepségek sorából kimagaslik a budapesti paraszt-, munkás- és egyetemi ifjúság koszorú elhelyezése Kossuth és Táncsics síremlékén.

Szombaton délután 4 órakor a budapesti ifjúmunkások két nagy koszorút vittek a Kerepesi úti temetőbe. A koszorúkra szalagot kötött az egyetemi ifjúság több csoportja és valamennyi haladó szellemű folyóirat szerkesztősége. A Szabad Szó szalagján ez állt: „A magyar parasztság nevében a Szabad Szó." A temető bejáratánál gyülekezett a küldöttség. Ott voltak a népi írók, a munkások vezetői és az egyetemi ifjúság képviselői. A koszorúkat egy-egy munkásifjú és egyetemi hallgató vitte a menet élén. Kossuth sírjánál már többezer főnyi közönség állt levett kalappal és némán. Sipos Gyula egyetemi hallgató helyezte el a koszorút.

Utána egy munkáskórus hazafias dalokat énekelt. Kossuth sírjától a többezer főnyi közönség Táncsics sírjához zarándokolt . . .

A rövid ünnepi beszéd után a Bólyai-kollégium ifjúsága elénekelte a Kossuth-nótát, majd az ünneplő közönség kétperces néma tisztelg ssel búcsúzott Táncsicstól.

Kossuth és Táncsics sírjának a megkoszorúzása biztató cselekedet a haladó magyarság egységének megteremtése felé. Azt bizonyítja a szombat délutáni ünnepség, hogy a magyar ifjúság és a magyar szellem kész az *egység* megteremtésére. Az egység politikai alapját Kossuth és Táncsics tanítása határozza meg. Kossuth nevével a jobbágyfelszabadítás történelmi cselekedete van összekapcsolva, s azt is tudjuk róla, hogy a szabadság és a függetlenség nagy harcosa volt.

Szabad Szó, 1941 november 9. [Kossuth és Táncsics sírjánál.]
Közli: „Előre, harcra ifjúmunkás!" 608. old.

---

b) *A Szabad Szó cikke a Kossuth és Táncsics emlékét gyalázó nyilasokról*

A Szabad Szó múltheti számában írtunk arról a kegyeletes ünnepségről, amelyet a Kerepesi úti temetőben Kossuth és Táncsics sírjánál rendezett a budapesti munkás-, paraszt- és egyetemi ifjúság. Koszorút helyeztek

el a két nagy szabadságharcos és népvezér sírjára, s némán tisztelegtek és hódoltak emlékünknek. Az ünnepségen ott voltak a haladó szellemű folyoiratok szerkesztői, a népi írók... Semmi sem zavarta meg a temetői ünnepséget: az ötezer főnyi közönség a legpéldásabban viselkedett és oszlott szét. Azt gondoltuk, ezzel a mai nehéz időkben eleget tettünk magyarságunknak; nem feledkeztünk meg nagyjaink tanításáról, nem felejtettük el a nevüket, mint annyi sokan mások, s egyúttal a mai nehéz helyzet parancsának is engedelmeskedtünk: az egység megvalósítása mellett tettünk hitet.

Alig hagytuk el a Kerepesi úti temetőt, máris dühös támadások indultak meg ellenünk, amit sehogy sem értünk és ami ellen, úgy érezzük, nem is kell védekezni. Vannak megtévedt magyarok, akik nem tudják, hogy ma mi a teendő és hogyan kell viselkedni. Kossuthról nem mernek szívük szerint nyilatkozni, mert félnek, hogy a nemzet felháborodása elsöpri, megtapossa és megsemmisíti őket. Félnek ennek a nagy magyarnak sugárzó szellemétől. Félnek, mert jól tudják, hogy a neve örökre beleivódott a magyar lelkekbe. Félnek, mert tudják, hogy Kossuth szabadította fel 1848-ban a jobbágyságot, és ha fellapozzuk írásait, most is időszerű sorokat találunk bennük. Kossuth Lajos ma is a magyar parasztság bálványa, és mi is örökségét vállaljuk.

Táncsiccsal szemben már bátrabbak ezek a gyászmagyarok. Támadják Táncsics Mihályt, és olyasmiket írnak róla, ami már a halottgyalázással határos. „Bolond kend, Táncsics Mihály" — olvassuk az egyik újság vezércikkében[1]. A másik zavarosfejű embernek mondja, s inti tőle az ifjúságot.

Támadják szegény Táncsics Mihályt, a sírban sem hagyják nyugodni, pedig megérdemelné a nyugalmat, mert nagyon sokat szenvedett életében. Táncsics Mihály a munkások és a parasztok írója volt. Meggyőződéséért tíz évig raboskodott: először 1848 forradalma szabadította ki a börtönből, másodszor a császár kegyelme, amikor a kiegyezés idején a magyar hazafiak börtöneinek megnyílt az ajtaja. Tanításaiban nem volt mindig következetes: a kor volt rá nagy hatással, és amint igazságtalanságot vett észre, azonnal cselekedett, és nem hallgatta el belső érzelmeit. Egyben nem változott, egyben nem alkudott, s ez a munkások és parasztok érdeke volt. A szociális kérdések megoldását hirdette, követelései szélsőségesek voltak, mert Magyarország akkori berendezkedését csak szélsőséges követelésekkel lehetett megváltoztatni.

Nem csatázunk tovább: a halottak többen vannak, mint az élők, s a holtaknak nem kell segítség. Kossuth és Táncsics neve még él, s élni fog, míg magyar lesz e hazában. A támadók majd a történelem előtt felelnek, s ha haláluk után annyi idő telik el, mint Kossuthé és Táncsicsé után, s még véletlenül emlékezik rájuk valaki, akkor talán kapnak választ.

Szabad Szó, 1941 november 16. [Nagy zajgás Kossuth és Táncsics körül.]

---

[1] Milotay István „Októberi mécsesek" című vezércikke az Új Magyarság 1941 november 7-i számában jelent meg.

39. RENDŐRSÉGI JELENTÉS A BELÜGYMINISZTERHEZ: A SZAKSZERVEZETI TANÁCS SEGÍTSÉGÉVEL NYOMJÁK EL A MUNKÁSSÁG HARCÁT A NYILAS GYÁRVEZETŐK ELLEN

1941 november 30

... Általános jelenség a magyar gyáriparban, hogy az őrségváltás során[1] elhelyezkedett új vezető réteg ellenségként kezeli a munkásokat, különösen, amikor azt tapasztalja, hogy a munkásság vele ellentétes politikai nézetet vall. Ez a megállapítás elsősorban a szélsőjobboldali elveket valló új gyári vezetőkre vonatkozik, akik a szocialisták szerint rabszolgaként hajszolják a munkásokat.

Több esetben előfordult már, hogy a munkásság munkabeszüntetéssel akarta kierőszakolni néhány új gyári vezető eltávolítását. A Szakszervezeti Tanács azonban minden ilyen esetben sikerrel lépett közbe a sztrájkmozgalom leszerelése érdekében, mert attól tart, hogy az ilyen munkásfellépést a hatóságok kommunista szabotázscselekménynek minősítenék.

MMI Archivum. A. XVII. 1/1941/90.

---

40. A KOSSUTH-RÁDIÓ A NÉMETEK MOSZKVA ALATT ELSZENVEDETT VERESÉGÉRŐL

1941 december 13

Hitler két nappal ezelőtt a német csapatok taktikai visszavonulásáról beszélt a keleti fronton. Ma végre megtudta a világ, hogy mi rejtőzött Hitler szavai mögött. A német hadak támadása Moszkva ellen végleg összeomlott. A németek Moszkvánál döntő vereséget szenvedtek. Az orosz hadsereg kergeti, üldözi, irtja a rendetlenül visszavonuló német seregeket. Ezt próbálta Hitler leplezni a taktikai visszavonulás meséjével.

A nagy fordulat az orosz fronton letagadhatatlan valóság. Hitler nagyhangú dicsekvése arról, hogy a győzelem már a németek zsebében van, hogy orosz hadsereg nincs is, lelepleződött, mint egy kalandor szerencsejátékos üres hazudozása. Sztálin nyugodt és magabízó jóslása arról, hogy a szörnyű német veszteségek felőrlik a németek erejét, igaznak bizonyult. A náci-farsangra most elkövetkezett a böjt. Megváltozott a világ képe. A szabadságért vívó nemzetek fellélegzenek.

Mi magyarok is fellélegzünk. Az orosz csapatok győzelmei a magyar szabadság győzelmei is. Minél jobban verik az oroszok a náci hadakat,

[1] Az 1939: IV. tc. „a zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról" szóló törvény értelmében a gyárak és üzemek vezetésében beállott változást nevezte a fasiszta sajtó „őrségváltásnak".

annál jobbak a magyar függetlenség visszaszerzésének kilátásai. Csak verjék hát őket! Verjék kiadósan, szünet nélkül, hogy hírmondó se maradjon belőlük! Az orosz győzelem után elmondhatjuk mi is: ezeréves országunk nem lesz ennek a rablóbandának meghódított tartománya.

Szabadabban lélegzünk! De örömünkbe üröm is vegyül. Katonáink német kötelékekbe beosztva ott állanak az orosz fronton. Akiben a nemzeti érzés egy szikrája él, akinek szívéhez nőtt honvédségünk, nemzetünk e féltett kincse, akinek drága a magyar katona vitézi híre és hadseregünk katonai becsülete, az nem akarhatja, hogy a vert német hadak honvédeinket is belerántsák szégyenletes futásukba és megsemmisülésükbe.

Az ország újra választót elé került. Vagy együtt pusztulunk Hitler vert hadaival, vagy kihasználjuk az orosz győzelmeket, a nácik meggyengülését arra, hogy visszaszerezzük nemzeti függetlenségünket. Vagy elpusztulunk Hitlerrel együtt, vagy üstökön ragadjuk a kedvező alkalmat! Most vagy scha!

Bárdossyék már választottak: ők készek Magyarországot vesztébe kormányozni. Annál sürgősebb, hogy a magyar nép is válasszon, és odakiáltsa Hitler cselédjeinek: pusztuljatok! Bárdossy politikája a németek gyors győzelmére épített Oroszországban — ez a politika most országvilág előtt csődöt mondott. Csődbe jutott kormánynak el kell takarodnia helyéről. Új férfiakra van szüksége az országnak! Csak jó magyarok legyenek, akik a náci-cselédekkel szemben készek arra, hogy csak a magyar, egyedül és kizárólag a magyar érdekeket nézzék. Jó magyar férfiak kellenek, akik a meggyengült náci hódítóktól visszaszerzik az ország cselekvési szabadságát. Vannak ilyen magyar férfiak bőven!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Révai József: Mi lesz velünk?]

---

41. KÁLLAI GYULA CIKKE A NÉPSZAVÁBAN A BUDAPESTI VIGADÓBAN MEGTARTOTT PETŐFI-ESTRŐL

A vers varázsáról, tömegeket mozgató erejéről sok szó esik manapság. A könyvpiac állása elárulja, hogy apró költők s rövidéletű verseik nagyobb utat futnak be ma, mint máskor a koszorús poéták és műveik. A jelenség oka nyilván korunk zűrzavarában rejlik. A lángok elől, a földcsuszamlások és égrengések elől sokan menekülnek a költészet forrásaihoz. Ki feledni, ki erőt meríteni.

A verskultusz e reneszánszában valóban nagyszerű pillanat, amikor a tömeg találkozik a költővel, költőjével. A tömeg, amely megoldást, útmutatást keres, alaktalan masszából fegyelmezett, társadalomformáló erővé válik, ha a költő fellobbantja előtte az utat. Ritka eset egy-egy nép lelkéből fogant költő és a tömeg találkozása, s éppen ezért hosszú időre szóló élmény is.

Közel száz éve annak, hogy a forradalmár Petőfi kibontotta szavai zászlaját, de a közeledő centenárium semmit sem vesz el szavai fényéből és haragja suhogásából. Petőfi meglátásai oly tisztán fénylenek, haragja oly emberien mennydörög, hogy bárki nyugodtan elindulhatna ma is e szavakkal a tömegek és a világhír felé.

A szombati vigadói Petőfi-est próbája volt ennek a költészetnek. Állításainkat támogatja az a körülmény is, hogy a földszint és a karzat egy testté olvadt embertömeg volt. A nagyterem zsúfolásig megtelt. Vonzotta őket a program és a zászló: Petőfi. A nagy név, amely szikrázik, ha idézni kezdjük, de izzásba jön az is, aki hozzáér. Feszültség keletkezik körülötte.

Mi a titka ennek a varázsnak?

Nem volt még költő, legalább is magyar, aki úgy tudta kiejteni a szót: — Szabadság. Igaza van Móricz Zsigmondnak, amikor bevezető tanulmányában Petőfiről azt mondja: „Korlátlan benne . . . a szabadságvágy s ezt a korlátlanságot követeli . . . a nép számára is"[1]. Igaz az is, hogy a kor szabadságeszméi fokozták fel benne a többit. Petőfinek minden, minden, a puszta, a vihar, a Tisza, a tavasz, a vasút és a szerelem csak ürügy arra, hogy elkiáltsa legnagyobb hitvallását, a szabadságot.

De ez még nem minden. A szabadság jelszava önmagában még oly emelkedett írótolltól támogatva sem lett volna korszakokra szóló program, mint a Petőfié. Petőfi azonban ezt a nagy eszmét belülről teljesen átmelegítette, komoly, mély tartalmat adott neki. Ennek a szabadságeszmének hordozója: a nép, és feszítőereje: a nép szociális követelései.

„Jogot a népnek, az emberiség
Nagy, szent nevében, adjatok jogot"

— fedezi föl eszméi megvalósulásának sorrendjét is, mert

„Haza csak ott van, hol jog is van,
S a népnek nincs joga."

Így Petőfi élete Móricz Zsigmond szerint „egyetlen harc volt nagy eszme érdekében: megszüntetni a jogtalan és oktalan rabságot, amiben emberek milliói feküdtek"[2].

Petőfi ma is harcol, szavait ismételni kell. S a tömeg szomjazza e szavakat. A szombati Petőfi-est 1 200 főnyi közönsége a lenyűgöző szavak hatása alatt eggyé olvadt a szabadság, a népjogok és a szociális követelések igenlésében. Fokozta a hatást, hogy Petőfi szavai hivatott előadók tolmácsolásában szikráztak a tömeg felé. Major Tamás ajkáról, mint a kalapácsütés zuhogtak a közönség felé „A XIX. század költői"-nek súlyos szavai . . . Gellért Endre „Az ítélet" és az „Egy gondolat bánt engemet" című látomásokkal fanatizált sikert ért el. A szereplők csaknem kivétel nélkül a maximumot adták. Medgyaszay Vilma bájosan

[1] *Móricz Zsigmond:* Válogatott irodalmi tanulmányok. Művelt Nép Könyvkiadó 1952. 326. old.
[2] Ugyanott.

előadott szanzónjai, Gábor Miklós szavalatai és Hont Erzsi énekszámai magasan kiemelték az estet a szokványpróbálkozások sorából . . .

Nem fejezhetjük be e tudósítást anélkül, hogy néhány szót ne szóljunk a közönségről. A közönség összetétele — munkások, írók, diákok, haladó értelmiségiek — a nagy gondolatban összeforrva azt példázták: készek a múlt nemes hagyományaihoz visszahajolni, hogy nemzeti, népi és szociális követeléseikben megerősödjenek, és a követeléseiket készek a jövendő együttműködés sarkpontjává is tenni. Hont Ferenc szakavatott rendezésével nagy mértékben elősegítette e szempontok megvalósulását.

Kállai Gyula

Népszava, 1941 december 16. [Kállai Gyula: A tömeg és költője. Petőfi-est a Vigadóban.]

---

42. SZEMELVÉNYEK AZ 1941-ES „KARÁCSONYI NÉPSZAVÁBÓL"[1]

a) *Szekfű Gyula: „A szabadság fogalma"*

A szerkesztő úr felszólított, hogy a karácsonyi számban a magyar munkásság előtt fejtsem ki röviden véleményemet a szabadság fogalmáról. A magyar munkássággal, akárcsak a magyar parasztsággal, nem voltak soha kapcsolataim, viszont, ami a marxizmus tanelveit illeti, ezekkel szemben elfoglalt álláspontomat sohasem tartottam titokban. Mégsem csodálkoztam a szerkesztő úr felszólításán. Nagy elemi csapások idején, felhőszakadás után, árvízveszedelemben senki sem tud négy fala közt maradni, mindenki az utcára tódul és fölfedezi, hogy emberek közt van a helye, ő is ember, nem pedig valamely zárt életforma önkéntes rabja, mert ilyen veszedelmek idején senki sem segíthet önmagán, mindenki másokra, a többiekre van utalva. Ilyen viharban élünk ma is, s már nem arról van szó, hogy milyen négy fal közül léptünk ki és térünk vissza, hanem bizonyos lényeges dolgokban meg kell értenünk egymást, mert különben egyenként, különválva még könnyebb az elpusztulás, mint ha sokan, nagyon sokan megértik egymás szavát. Azt hiszem, a szabadság dolgában megérthetjük egymást, mégha különböző pontokról indulunk is el . . .

Népszava, 1941 december 25. [Szekfű Gyula: A szabadság fogalma.]

---

[1] A KMP kezdeményezésére a Népszava 1941 december 25-i számában több kommunista és haladó szellemű író, politikus szállt síkra a béke és a nemzeti függetlenség ügye mellett. A Népszava 1941 karácsonyi száma a demokratikus és hazafias erők kézfogását jelképezte, és bátor tüntetés volt a német fasiszták s hazai bérenceik ellen. A Népszavának ebben a számában az itt közölt cikkrészleteken kívül megjelentek Benedek Marcell, Darvas József, Földes Ferenc, Gosztonyi Lajos, Kállai Gyula, Kasztel András, Mód Aladár, Móricz Zsigmond és mások írásai is.

b) *Bajcsy-Zsilinszky Endre: „Kossuth és a magyar külpolitika"*

... A közelmúltban részt vettem egy vitában a Széchenyi—Kossuth-kérdésben. S bár gyermekkorom óta, még a szülői házban, Széchenyi-kultuszban nőttem fel, e vita során mély fájdalommal állapítottam meg, hogy Kossuth Lajost halála után, éppen Széchenyi István egyoldalú kultuszával, a Széchenyi—Kossuth-ellentét egyoldalú magyarázatával és mesterséges kiélezésével, a legnagyobb magyar nevében újból száműzték a magyar közéletből... Most a magyar sors olyan fordulat elé érkezett, amikor haza kell hívnunk húszéves szellemi száműzetéséből Széchenyi István nemes és nagy ellenfelét, Kossuth Lajost. A magyar sors felelős intézőinek a fő helyre kell ültetniük ezt a hatalmas és fenséges szellemalakot, aki éppoly halhatatlan és örökké izgalmas, rejtélyes és varázslatot árasztó mestere a magyar sorsnak és a mindenkori magyar jövendőformálásnak, mint Szent István volt a középkor magyarsága számára.

Ez a mi szegény — igen szegény — nemzedékünk nem felejtheti el, hogy Kossuth Lajos, az ő szép, bölcs, hagyományt és korszellemet zseniálisan összeolvasztó alkotmányreformja, az ő külpolitikai tisztánlátása, az ő nagy szociális reformja a jobbágyság eltörléséről és a magyar parasztság földtulajdonba helyezéséről, az ő messzetekintő nemzetiségi és a dunavölgyi népeket összebékíteni kívánó európai politikája és mindenekfölött az ő életmentő nagy merészsége, hogy a nemzet örök életéért, az ország függetlenségéért és integritásáért [épségéért] fegyverbe szólította a szentistváni birodalom fiait, a lángeszű ihlet, mely megérezte, hogy bármennyire is bizonytalan a harc kimenetele, de nem hozhat végleges bukást egy nagylelkű és bátor nemzet számára, ha minden erejével kiáll nála sokszorta hatalmasabb erőkkel szemben is, egy évezredes nagy nemzeti küldetésért és az emberi szabadságért, ez a Bocskaiból, Bethlen Gáborból, II. Rákóczi Ferencből, e szabadsághősök és a magyar Corpus Juris [törvénytár] halhatatlanságából új életre kelt isteni megnyilatkozása a magyar szellemnek és magyar akaratnak, ez a Kossuth Lajos lassan-lassan újból betölti a magyar lelkeket ihlettel, elszántsággal, helytállással.

A magyar nép, amely sohasem hagyta cserben Kossuth Lajost, a népdal egyszerű, de igaz nyelvén adta tudomására mindeneknek, hogy mondhatnak egész nemzedékek elferdült, a magyar egyensúlyból kibillent tudós és főleg tudálékos tényezői, akár egész korszakok is bármit Kossuth Lajos művéről és küldetéséről és eredményeiről és igazságairól, a maguk szegényes gyertyavilágánál: Kossuthnak az ég csillagai világítanak:

„Nem kell neki gyertyavilág,
Megírja ő a levelet
A ragyogó csillag mellett..."

Népszava, 1941 december 25. [Bajcsy-Zsilinszky Endre: Kossuth és a magyar külpolitika.]

---

c) *Az OIB a magyar ifjúság feladatairól*

A nemzetek életében vannak olyan történelmi fordulópontok, amelyek hosszú időre eldöntik a jövőt. Ilyen időkben lét vagy nemlét kérdése az, hogy sikerül-e mozgósítani az egész nép erejét, energiáját a történelmi forduló előnyös alakulása érdekében. Ilyen idők súlyos, felelősségteljes feladatokat rónak az ifjúságra is.

Az ifjúságnak megvannak a speciális ifjúsági problémái, amelyekkel mindennapi életében állandóan szembetalálkozik, és amelyeknek megoldása elsősorban őt érdekli. A speciális ifjúsági problémák azonban sohasem meritették ki teljesen a magyar ifjúság érdeklődését, és különösen súlyosabb időkben foglalkozott állandóan az ifjúsági politika, a politizáló ifjúság a magyar nép egyetemes kérdéseivel is. Ez az ifjúságnak nemcsak joga, hanem elsőrendű kötelessége is, mert egy nemzet sem tudja nélkülözni sorsdöntő időkben ifjúságának tetterejét és lelkes odaadását.

A mai súlyos időkben is az a helyzet, hogy a magyar ifjúságnak feladatait, teendőit nem korlátozhatják a speciális ifjúsági problémák. Az ifjúság nem maradhat néma — a múltban sem maradt néma, ha szavára, tetterejére szükség volt —, hanem állást kell foglalnia és részt kell vennie az ország egyetemes sorskérdéseinek a megvitatásában és megoldásában.

Ez a felismerés vezeti a szervezett munkásifjúságot, amikor ankétot rendez az Ifjúság Szavának[1] hasábjain a magyar ifjúság feladatairól, és kéri az ifjúság különböző rétegeiből és az ifjúsághoz közel álló népi íróktól a hozzászólást.

De az ifjúság többi rétegei is vállalhatják és vállalniuk kell a megoldásra váró feladatok és konkrét célok érdekében az összefogást, anélkül, hogy gazdasági, társadalmi helyzetükből folyó érdekeiket és szemléletüket feladnák. A nemzet egyetemének közös problémái csak az egész nép egységes erőfeszítésével oldhatók meg.

Éppen ez az érdek- és problémaközösség teszi lehetővé, sőt követeli egy ilyen ankét összehívását, a közös ügyek közös megvitatását. Mert ha a napirenden forgó feladatok tekintetében nem lehetne egységes állásfoglalást kialakítani, ha azok az ellentétes érdekek ütköző pontjában állanának, akkor fölösleges szalmacséplés lenne minden vita. Így azonban nem fölösleges, hanem éppen hogy szükséges, mint a sokat hangoztatott összefogás tárgyi alapjainak, céljának a tisztázása.

Mik a magyar ifjúság speciális problémái közül a legsürgetőbbek? Természetszerűleg előtérbe nyomul a dolgozó ifjúság emberi megélhetésének, szociális viszonyainak rendezése. A tanoncok munkaviszonyainak, a szegényparaszt ifjúság bérének, megélhetésének az egyetemes rendezése nemcsak a dolgozó, de az egész magyar ifjúság, az egész nemzet ügye. Nem mindegy az ország jövője szempontjából, hogy a dolgozó ifjúsága megrokkan-e mindennapi életének terhe alatt, vagy pedig emberi

[1] Az Ifjúság Szava az Országos Ifjúsági Bizottság rovata volt a Népszava vasárnapi számaiban.

életfeltételek birtokában tud továbbfejlődni. Politikai jogokban való részesedés, a választójog korhatárának leszállítása; az egész alsó-, közép- és felsőfokú oktatás ingyenessége, az ösztöndíjak széleskörű kiterjesztése úgy, hogy módjában álljon a dolgozók és szegénysorsúak gyermekeinek is tanulni; olcsó kultúrával lehetővé tenni, hogy a magyar ifjúság széles rétegei megismerkedhessenek a magyar kultúra értékeivel és a magyar szabadság hagyományaival; ezek a magyar ifjúság legsürgetőbb speciális problémái.

Ezeken az ifjúsági problémákon túlmenően az ország, a magyar nép ügye egyúttal a magyar ifjúság ügye. A nemzet függetlensége, a nép szabadságjogai és a dolgozók szociális jóléte az a hármas pillér, amely az ország önálló létének és boldogulásának az alapja kell hogy legyen. Ez a három követelmény egymással szoros összefüggésben áll, egymást feltételezi. A nemzeti önállóság legjobb biztosítéka a dolgozó nép elégedettsége, jóléte. Aki erős, boldog, önálló nemzeti létet akar, annak akarnia kell a dolgozók emberi megélhetését, szociális viszonyainak rendezését, szervezeteinek szabadságát, átfogó földreformot, a szólás, írás, szervezkedés szabadságát, általános választójogot: a megelégedettség és jólét alapjául szolgáló életet. Aki ezekkel a követelményekkel: a nemzeti, politikai és szociális szabadság követelményeivel szemben áll — mint pl. a magyar történelem szabadsághagyományait és a szabadságjogokat elvető nyilasok —, az nemcsak a munkásság, de az egész nemzet egyetemes érdekei ellen vét.

A szervezett ifjúmunkásság ezekben látja a jelen nagy sorskérdéseit, és így fogalmazza meg a maga részéről a magyar ifjúság legsürgetőbb feladatát is.

E feladat mögött háttérbe szorulnak azok az ellentétek, amelyek kevésbé aktuális kérdések tekintetében természetszerűleg fennállanak. Ezeknek a céloknak az érdekében megvalósítható a magyarul érző és gondolkodó ifjúság összefogása, mert megvalósulásuk az egész magyar ifjúság érdeke.

Hisszük, hogy ez az ankét termékeny lesz és eredményesen szolgálja a magyar nép boldogulásának ügyét!

Népszava, 1941 december 25. „Az Ifjúság Szava" című rovat. [Ankét a magyar ifjúság feladatairól.]

---

43. MUNKÁSLEVELEK A „KARÁCSONYI NÉPSZAVÁRÓL"

a)

Tisztelt Szerkesztőség!

A Népszava karácsonyi száma körül nagy vihar támadt. A jobboldal keresztesvitézei rárontottak a Népszavára, és átlátszó taktikával igyekeztek különválasztani a Népszavát és a munkásságot. Teljes erejükből

csépelték a munkásság lapját, de közben megsimogatták a munkásság nemzeti érzéseit, mivel az utóbbiban lehetőséget láttak saját pecsenyéjük megsütésére.

Minket azonban ez a vihar nem ijesztett meg. A munkásság és a parasztság sok vihart átvészelt már. És sokat is tanult a múltban és a közelmúltban. Sok ígéretet kapott, talán még több magasztalást és szívreható rábeszélést. Kívánságai teljesítésétől ugyan elzárkóztak, de mindig beszéltek róla, hol mint az állam talpkövéről, a fajiság megtartójáról, hol mint a történelem örök folytatójáról — mindig úgy, ahogy pillanatnyi helyzetük és érdekük megkívánta.

A múltban, a történelem folyamán mindig megálltuk helyünket. Ősi és elidegeníthetetlen jussunk van itt, ebben az országban a földhöz, a kenyérhez és a javakhoz. A mi nemzeti érzésünk nem mai keletű és nemcsak politikai eszköz. Együtt meneteltünk Rákóczi, Kossuth zászlaival.

A nemzeti gondolatot kisajátították bizonyos körök a maguk sokszor gyanús céljainak igazolására és palástolására, s most felháborodottan hördülnek fel, hogy mi ismét felvettük küzdelmes évszázadok igazi nemzeti hagyományainak a fonalát.

Népfront alakításával vádolnak bennünket, és ezzel akarják kompromittálni ügyünket. Nem tagadjuk, hogy csomóba akarunk gyűjteni minden becsületes magyar politikai szándékot és cselekedetet s kifelé függetlenséget, befelé szabadságjogokat követelünk. Hiábavaló törekvés az is, amely el akar bennünket idegeníteni a Népszavától, a munkásság egyetlen lapjától. A munkásság — ha a szükség úgy kívánja — bírálja lapját és vezetőit, de nem a jobboldal szemüvegén keresztül és nem a jobboldal szándékaival. Lapunk karácsonyi száma azonban nem bírálatra, hanem a legteljesebb elismerésre és dícséretre tarthat számot. Elismerés illeti a lap szerkesztőségét azért, hogy a Népszava hasábjain megszólaltatták azokat a magyar szellemeket, akik ugyan nem tartoznak a mi sorainkba, de tiszta szándékkal képviselik elveiket.

Barátsággal:
Cserta Lajos

Népszava, 1942 január 1. [Levelek a függetlenségi és nemzeti gondolatról.]

---

b)

Kedves Főszerkesztő Elvtárs!

Engedje meg, hogy hozzászóljak a Népszava karácsonyi számához. Karácsony reggelén, kezembe véve a Népszavát, őszinte örömmel olvastam azokat a sorokat, amelyeket a független, önálló magyar gondolat mellett szóló polgárság képviselői írtak a magyar szervezett munkássághoz. Jóleső érzéssel töltött el az az őszinteség, amit a sorokból kiolvastam, szemben azzal a megszokott, vállveregető, hozzánk leeresz-

kedő stílussal vagy gyűlölködő hanggal, amelyet velünk szemben a túloldal szokott használni.

Mint szervezett munkás, én is szükségesnek, létérdekemnek tartom helytállni, és ha kell, a legsúlyosabb áldozatot hozni, hogy Magyarország szabad, független, demokratikus ország legyen.

De, szerintem, hogy a függetlenségi törekvések minden dolgozó számára tartalmat és értelmet jelentsenek, szükség van egy komoly szociális átalakulásra is.

Szükséges, hogy ezeket a szavakat együttesen átvigyük a gyakorlatba, hogy legyen tartalma annak a közös küzdelemnek, amely egyébként mindenkinek érdeke, aki a nemzeti érdekeket szem előtt tartja, és valóban a népért dolgozik. Maradok elvtársi üdvözlettel:

Bakos Lajos
tímársegéd, Újpest

Népszava, 1942 január 3. [A magyar munkásság nem áll egyedül...]

---

44. A BELÜGYMINISZTER A KÖZIGAZGATÁSI, RENDŐR- ÉS CSENDŐRHATÓSÁGOKHOZ INTÉZETT KÖRRENDELETÉBEN HÍVJA FEL A FIGYELMET, HOGY A HARCTÉRRŐL VISSZATÉRT KATONÁK SZOVJET JELVÉNYEKET OSZTOGATNAK

1942 január 31

Értesülésem szerint a harctérről visszatért katonák sok esetben különféle orosz eredetű jelvényeket hoztak magukkal, és azokat ismerőseiknek elajándékozták, illetőleg maguknak megtartották. Kommunista érzelmű polgári egyének az ily jelvényeket kabátjuk gallérjának belső részén viselik, azt ismerőseiknek, hasonló gondolkodású társaiknak bizalmasan mutogatják.

Felhívom, hogy ezt kísérje éber figyelemmel, és a jelvények viselőivel, valamint azok propagandaszerű terjesztőivel szemben a vonatkozó jogszabályok teljes szigorát alkalmazza.

A miniszter rendeletéből:
dr. Pásztóy Ámon s. k.
miniszteri tanácsos

MMI Archivum. A. XXII. 7/1942/28.

---

45. A SZOVJETUNIÓBAN LÉVŐ MAGYAR HADIFOGLYOK ELSŐ KONFERENCIÁJÁNAK KIÁLTVÁNYA[1]

1942 január

A magyar néphez és a magyar hadsereghez!

Magyar testvérek! Bajtársak!

Hozzátok fordulunk a Szovjetunióból, ahol hadifogságban vagyunk. A kormány erőszakkal háborúba kergetett bennünket a szovjet nép ellen, mellyel nekünk semmi perlekedésünk, semmi viszályunk sem volt. Háborúba kergettek bennünket, hogy a magyar nép legádázabb ellensége, Hitler-Németország érdekeiért harcoljunk. A németek a fronton rosszabbul bántak velünk, mint a földesúr a béreseivel. Mindenütt a németek voltak az urak, minket alig vettek emberszámba.

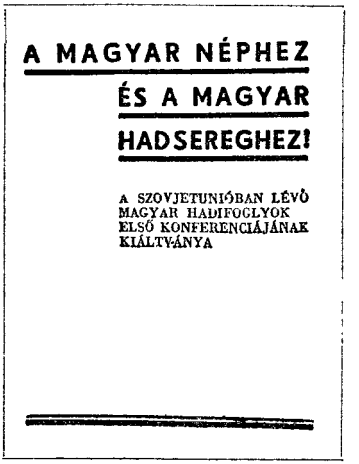

A Szovjetunióban lévő magyar hadifoglyok első konferenciáján elfogadott kiáltvány címlapja (1942 január)

Tudjátok, magyar testvérek, hogy népünk története évszázadok óta a németek ellen vívott harcok története volt, akik rabigába akarták dönteni Magyarországot. Németek ellen harcoltak Rákóczi Ferenc kurucai! Németek ellen vezette harcba a magyar honvédeket Kossuth apánk! De hiába volt az a tengernyi vér, amit nemzetünk a függetlenségért folytatott harcokban kiontott — most megint a német lett úrrá Magyarországon.

Hitler és cselédje, Horthy, háborúskodni kényszerít bennünket a Szovjetország szabad népei ellen Hitler és bandája érdekeiért. Hitler érdekében öntözi vérével a magyar hadsereg Oroszország hómezőit . . .

Horthy és Bárdossy kormánya eladta magát Hitlernek és most német füttyszóra táncol. Hitler parancsára lett miniszterelnök a németlakáj Bárdossy . . . Az ő parancsára adtak a magyarországi német kisebbségnek több jogot, mint amennyi nekünk, magyaroknak van.

A németek, Horthy és Bárdossy kezével, könyörtelenül rabolják

[1] A Szovjetunióban lévő magyar hadifoglyok 1942 január végén megtartották első konferenciájukat. A konferencián a hadifoglyok arról tárgyaltak, mit kell tennie a magyar népnek és a magyar hadsereg katonáinak, hogy megmentsék Magyarországot a katasztrófától és a pusztulástól. Miután a hadifoglyok elmondták véleményüket, a konferencia szükségesnek látta, hogy kiáltványban forduljon a magyar néphez és a magyar katonákhoz. — A kiáltványt a konferencia minden résztvevője aláírásával erősítette meg.

a magyar népet. Kezükbe kaparintják a magyar gyárakat, üzemeket, bányákat. Rátették kezüket a magyar vasutakra. Tönkreteszik parasztgazdaságunkat, bennünket, magyar parasztokat pedig koldusbotra juttatnak. A mezőgazdasági termékeket kiviszik Németországba, a magyar asszonyok és gyermekek pedig éheznek.

Ki tette gazdag országunkat Hitler-Németország gyarmatává? Ki adta el a németeknek magyar hazánkat? Kik ezek a hazaárulók? A hóhér Horthy, a fehérterror megszervezője, akinek kezei magyar munkások és parasztok ezreinek vérétől pirosak... Hazánk alávaló árulója — Bárdossy, Hitler régi bérence, aki öngyilkosságba kergette Teleki grófot és holttestén keresztül jutott hatalomra. Horthy és Bárdossy — mit jelent ez a két név? Internáló táborokat, börtönöket, statáriumot, akasztófák és kivégzések százait. Horthy és Bárdossy taszították hazánkat a legnagyobb nemzeti szerencsétlenségbe, a Szovjet-Oroszország elleni háborúba.

Nekünk, magyaroknak nincs okunk háborút viselni orosz testvéreink ellen. Azzal, hogy a szabad szovjet nép ellen harcolunk, csak erősítjük a magyar reakciósok uralmát fölöttünk, saját országunkat a német rabszolgaság bilincseibe verjük.

Azt mondják nekünk, hogy Horthy és Hitler együttműködése segített Magyarországnak lerázni Trianon igáját. De Trianon helyett a németek jármába hajtottak bennünket.

Azt mondják a fasiszta Németország szolgái, hogy Magyarország Hitler segítségével szerezte vissza az előző háborúban elvesztett területek egy részét. A valóságban azonban ez csak látszat. Csak a vak nem látja, hogy Magyarország semmit sem nyert, ellenben elvesztette függetlenségét — Hitler tartományává lett.

Azt mondják a fasiszta Németország szolgái, hogy Magyarország határait kell megvédenünk Ukrajnában. Mi pedig azt mondjuk, hogy a magyaroknak nincs mit keresniük Ukrajnában. Házi tűzhelyeinket kell megvédenünk a hitlerista rablóktól.

Nem a szovjet munkások és parasztok ellen kell harcolnunk nekünk, magyaroknak, hanem Horthy és Bárdossy ellen kell harcba szállnunk, akik kiszolgáltatták Magyarországot a rabló német náciknak. Nem Hitler győzelméért kell a magyaroknak harcolniuk, de minden eszközzel elő kell mozdítaniuk Hitler mielőbbi vereségét. Hitler veresége az átkozott háború végét és a németországi Hitler-rendszer megdőlését jelenti. Hitler veresége megkönnyíti a magyar nép számára Horthy és Bárdossy gyűlölt kormányának megdöntését, széles rétegekre kiterjedő demokrácia kivívását és igazi nemzeti kormány alakítását, amely majd meghozza a sokatszenvedett Magyarországnak a békét és a szabadságot és biztosítani fogja az ország teljes függetlenségét. Hitler veresége — ez az előfeltétele a független Magyarország újjászületésének, az összes szabadságszerető népekkel való barátság és szoros együttműködés alapján.

A szabad és boldog Magyarországért folytatott harcunkban nem vagyunk egyedül. Harcunkat más népek is támogatják. Támogatják a Hitler-Németország igája alatt nyögő országok népei. Támogatják Nagybritannia és az Amerikai Egyesült Államok demokratikus népei.

Hatalmas támasza népünknek az új, szabad Magyarországért folytatott harcban a nagy szovjet nép és hősies Vörös Hadserege, melynek csapásai alatt Hitler seregei visszafelé hömpölyögnek.

Hitler pusztulása elkerülhetetlen. A Vörös Hadsereg az egyik csapást a másik után mérte a hitlerista hadseregre, s ezzel megtörte annak harci szellemét. Németországnak, éppúgy mint az előző világháborúban, most sincs elegendő nyersanyaga és munkása. A fegyvergyártás terén Németország elmarad a világ három legnagyobb hatalma — a Szovjetunió, Anglia és Amerika mögött. Hitlert már a saját katonái is kezdik megtagadni, mint azt a Szovjetunióban lévő német hadifoglyok első értekezlete megmutatta.

Hitler és bandájának pusztulása elkerülhetetlen. Közeledik a megtorlás órája. Nekünk magyaroknak is súlyos felelősséget kell viselnünk, ha tovább folytatjuk a háborút Hitler oldalán. Minden nép teljes joggal Hitler bűntársának fog tekinteni bennünket.

Elérkezett az idő, mikor a magyar népnek fel kell emelnie szavát. Hangozzék fel erőteljes szava, követelje a háború azonnali befejezését, a magyar hadseregnek hazájába való azonnali visszaküldését.

Magyar katonák! Alakítsatok katonai bizottságokat a háború elleni harc, a német leigázók és magyar csatlósaik elleni harc vezetésére!

Lépjetek érintkezésbe a Vörös Hadsereg csapataival — századaival, zászlóaljaival, ezredeivel, fegyverrel a kezetekben menjetek át a Vörös Hadsereg oldalára! Fordítsátok fegyvereiteket a magyar nép legádázabb ellenségei — a hitleristák és magyar lakájaik ellen!

Újoncok! Ne jelenjetek meg a sorozóbizottságok előtt!

Munkások! Tegyétek használhatatlanná a lőszereket és a fegyvereket! Állítsátok meg Budapest, Csepel, Diósgyőr hadigyárait! Tartóztassátok fel a csapatokat és fegyvereket szállító vonatokat!

Parasztok! Egy karéj kenyeret se, egy darab szalonnát se a német rablóknak és cselédjeiknek, Horthynak és Bárdossynak!

Le Hitlerrel és bűnös bandájával!

Előre, magyar testvérek! Harcra a demokratikus, független, újjászületett Magyarországért!

MMI Könyvtár. 21. b./295. [A magyar néphez és a magyar hadsereghez!]

---

46. AZ ILLEGÁLIS SZABAD NÉP MEGMUTATJA A FÜGGETLEN, SZABAD, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG MEGTEREMTÉSÉHEZ VEZETŐ UTAT

a) „*Szabad Nép — szabad országban*"[1]

Pártlapunk neve jelképezi azt a történelmi feladatot, amely elé a politikai fejlődés a magyar népet és annak hivatott vezetőjét — a

[1] Ezt a cikket Schönherz Zoltán elvtárs, a KMP Központi Bizottságának titkára írta.

KMP-t — állította. Ezt a történelmi feladatot Sztálin elvtárs ismerte fel és foglalta szavakba elsőnek, amikor a német-szovjet háború kitörésekor bejelentette, hogy most Európa elnyomott nemzeteinek szabadságharca következik a közös elnyomó, a fasiszta reakció ellen. A reakció sötét erőinek elsöprése szabaddá teszi az utat Európa demokratikus fejlődése előtt, amely ezen a kontinensen végképp kiküszöböli a népek erőszakos elnyomását és a háborút.

A KMP Sztálin elvtárs útmutatása alapján felismerte azt a jelszót és megragadta azt a történelmi pillanatot, amely az egész nemzetet egyesítheti a munkásság vezetése alatt, évszázados történelmi feladatának megvalósítására: a *független, szabad, demokratikus Magyarország* megteremtésére.

Ennek a nagy történelmi feladatnak a szolgál tába állítjuk a Szabad Népet, pá tunk hivatalos lapját. A háború és a reakció nyomasztó sötétségében a Szabad Népnek mint a *szabadság világítótornyának* kell sugároznia. A Szabad Népnek kell azokat az eszméket kisugároznia, amelyek a magyar nép felszabadító harcának útját bevilágítják.

De a Szabad Nép csak akkor felelhet meg rendeltetésének, ha nagy és erős pártra támaszkodhat. Olyan pártra van szükség, mely ideológiailag felkészült, egységes és fegyelmezett, amelynek szervezetei mindenütt jelen vannak. Egy ilyen felkészült párt vezetni tudja osztályának széles tömegeit, napi harcaiba be tudja vonni a többi néprétegeket s a létérdekeiért folytatott harcba, aktív tényezője lehet a politikai életnek.

Pártunk jelenleg még sem szervezetileg, sem ideológiailag nem elég erős ahhoz, hogy vezető szerepet vigyen a politikai életben. A Szabad Nép ezért arra fordítja munkásságát, hogy a párttagság politikai színvonalát emelje és ideológiailag felkészítse vezető szerepére. A Szabad Nép a külföldi és magyarországi aktuális politikai eseményeket a marxizmus-leninizmus fénycsóvájával éles megvilágításba helyezi, irányt ad elvtársai knak az összes aktuális politikai eseményekhez, és azoknak a napi munkában való felhasználására.

A Szabad Nép egyelőre csak a párttagoknak szól. Amilyen mértékben erősödik pártunk szervezetileg és ideológiailag, olyan mértékben válik lehetővé, hogy a Szabad Nép az összes dolgozókhoz, a magyar néphez szóljon.

Gyorsítsátok meg ezt a folyamatot elvtársak azzal, hogy a Szabad Nép cikkeit figyelemmel olvassátok, megvitatjátok és napi munkátokban felhasználjátok.

Szabad Nép, 1942 február 1. [Szabad Nép — szabad országban.]
Közli: Az illegális Szabad Nép, Szikra 1954. 11—12. old.

---

b) „*Munkásegységet!*"

A hitlerfasizmus elleni offenzíva kibontakozásával Magyarország nemzeti szabadságharcának új szakaszába lépett. A hitlerfasizmus védekezésbe való visszavonulása megteremti a lehetőségét a nemzeti

ellenállás kiterjesztésének az egész nemzetre és a magyar nemzet felszabadító harcának aktív bekapcsolódását az európai nemzetek szabadságharcába, a reakcióellenes, szabad, független, demokratikus Magyarországért.

Ez a harc érdeke a munkásságnak éppúgy, mint a parasztságnak és a polgárságnak, sőt, az uralkodó osztály egy részének is. Ezt a harcot tehát a nemzet döntő többségének akaratává kell tenni. Erre és a harc megszervezésére és vezetésére a munkásosztály hivatott.

A burzsoázia csoportokra szakadozott. Ingadozó, kapkodó, taktikázó csoportjai közül egyik sem alkalmas a nemzeti összefogás megszervezésére. És amelyik monopolkapitalista-klikk (Bárdossyék) erre mégis törekszik, az a nemzet létérdekei ellen akarja fordítani a nemzeti összefogást: a háború további folytatása, Németország kiszolgálása, a reakció fenntartása érdekében.

A parasztság szervezetlen rétegeződése, szétszórtsága, a központoktól való távolléte nem teszi alkalmassá a vezető szerepre sem a társadalmi, sem a nemzeti harcban.

Mi a helyzet a munkásosztálynál?

A munkásosztálynak van határozott álláspontja a legfontosabb aktuális kérdésekben. A munkásosztály ellenzi a háborút, a szovjet-angol-amerikai szövetség híve, a demokratikus társadalmi berendezkedésekért küzd. A munkásosztálynak vannak szervezetei. A munkásosztálynak vannak harci tapasztalatai. És végül: a társadalmi fejlődés imperialista szakaszában a munkásosztály hivatott arra, hogy a társadalmi harcokat a haladás irányába vezesse. A munkásosztály azonban csak úgy teljesítheti történelmi hivatását, ha *egységes*. Ha osztályának döntő többségét *harcra egyesíti!*

Ha a munkásosztály nem egységes, akkor nem képes mozgalmait kifejleszteni és győzelemre vinni, a többi dolgozó rétegeket és osztályokat maga mögé állítani. A munkásosztály vezető szerepének előfeltétele a munkásosztály egységes fellépése.

Meg kell teremtenünk a munkásosztály *mozgalmi egységét!*

A mozgalmi egységet helyes érzékkel kell megvalósítanunk. Meg kell értenie mindenkinek, hogy itt nem „taktikázásról" van szó, hanem harcos együtthaladásról. Meg kell birkóznunk a „baloldali" gáncsoskodókkal, akiknek nem elég forradalmi a nemzeti felszabadító harc, az ő tevékenységük azonban a szájalásból és a gáncsoskodásból áll. Meg kell birkóznunk a jobboldali kerékkötőkkel, akik minden mozgalom ellen és a mindenkori kormány mellett vannak.

De ezzel nem elégedhetünk meg. A munkásegységet ki kell terjesztenünk a szervezett munkásságon túl a keresztényszocialista és egyéb sárga szervezetben lévő, sőt a ma még nyilas befolyás alatt álló munkásokra is.

Erre ma megvannak a tárgyi lehetőségek. Az elmúlt világháború óta nem nehezedett ilyen súlyosan a munkásságra a kapitalista-imperialista kizsákmányolás és elnyomás terhe. Ez a nyomorúság most nem egyes rétegeket érint, hanem úgyszólván egyformán érinti az egész osztályt.

Kedvező lehetőség van tehát a munkásosztály mozgalmi egységének megteremtésére. Elsősorban a mi munkánkon múlik, hogy meg is valósuljon.

A megvalósítás útja az, hogy bérharcainkba, élelemért stb. indított harcainkba a keresztényszocialista, hivatásszervezeti[1] és nyilas munkásokat is bevonjuk, és szerepet juttatunk nekik a vezetésben. A közös érdekekért folytatott közös harc kovácsolja egybe a munkásságot egységes acéltömbbé, amelyet csak keményíteni tud az elnyomás és az árulás pörölye.

Szabad Nép, 1942 február 1. [Munkásegységet!]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 18—19. old.

---

c) „*Együtt a parasztsággal és a haladó polgársággal!*"

A Nemzeti Harci Front programjában egész sor olyan követelés van, ami nem kimondottan munkáskövetelés, mint: a földosztás, iparfejlesztés, demokratikus parlament stb. követelése. Mi mégis, nemcsak hogy támogatjuk, hanem elsősorban kiállunk ezekért a követelésekért. Egyes „baloldali" frakciósoknak nem elég „forradalmi" a fellépésünk. Tanítsuk meg őket, elvtársak, arra, hogy jelenleg ez az egyedüli út, amely a szocializmushoz vezet.

A munkásság az egyedüli az összes osztályok közül, amely az összes többi osztályok és csoportok haladó irányú követeléseit fenntartás nélkül magáévá teheti. Minden, még oly kis haladás, akár politikai, akár társadalmi, akár gazdasági téren is — egy lépéssel közelebb visz bennünket a szocializmushoz. *A munkásosztály* ezért *bátran együtt haladhat a többi osztályokkal*, akár a burzsoázia egy részével is, *ha ez az együttműködés a politikai fejlődést előmozdítja.*

De a munkásosztály nem is elégedhet meg a haladó mozgalmak támogatásával. *Neki a kezdeményezést és a vezetést kell vállalnia.* A többi osztály vagy nem képes saját érdekeiért kiállni és azokat érvényesíteni, mint a parasztság —, vagy pedig annyi szállal van a meglevő gazdasági és társadalmi rendszerhez hozzákötve (ipari burzsoázia), hogy ha vállalja is a vezetést, amint a fejlődés menete a saját legszűkebb érdekeire nézve veszélyessé válhat, megegyezik tegnapi ellenfeleivel és szembefordul a haladás ügyével. A politikai fejlődés csak akkor van biztosítva, ha azt a munkásosztály vezeti, amely azt az összes következményeivel együtt vállalja. A munkásosztály viszont csak akkor szerezheti meg a többi osztályok vezetését is, ha magáévá teszi és harcaiba foglalja ezeknek az osztályoknak haladó követeléseit.

Ezért bátran ki kell állnunk a demokratikus követelések mellett, mert azok a mi követeléseink is.

A többi osztályokkal való együttműködés megvalósítására igen ked-

[1] A fasiszta állam által létrehozott „munkásszervezet".

vező alkalom a közelgő március 15. Gondoskodjunk arról, hogy az összes munkásszervezetekben kellően értékeljék ezt az alkalmat. Készüljenek fel idejében és kellőképpen arra, hogy a közös követelések, a szabadság, a függetlenség és a demokrácia jegyében méltó módon ünnepeljék meg a munkások március 15-ét.

Változtassuk ismét valóságos nemzeti ünneppé a szabadságharc emléknapját, amely a munkásságot, a parasztságot és a haladó polgárságot egyesíti a reakció ellen a Nemzeti Harci Frontban!

Szabad Nép, 1942 február 1. [Együtt a parasztsággal és a haladó polgársággal.] Közli: Az illegális Szabad Nép. 16—17. old.

---

d) *A kommunista párt szervezeti és politikai megerősítésének fontosságáról*

Az utóbbi évben pártunk több győzelmes csatát vívott meg. A győzelmek sorozatából emeljük ki a következőket:

a szabadságért és függetlenségért indított mozgalmat sikerült nemzeti mozgalommá és nagy politikai tényezővé tenni;

a nyilas mozgalom magyarság- és munkásellenes politikai tartalmát sikerült kimutatni és sikerült őket mint a nemzet ellenségeit leleplezni;

az üzemekben több eredményes mozgalmat vezettünk munkabérért és élelemért.

Mindezen győzelmes csatáinkkal a munkásmozgalom új szakaszát nyitottuk meg Magyarországon. Megteremtettük a munkásosztály egységének előfeltételeit, és annak, hogy ezen egység megvalósításával a munkásosztály álljon a további politikai helyzet irányításának élére, és a vezetése alatt valósuljon meg a szabad, független, demokratikus Magyarország.

Feladatunk most az, hogy ebben az új szakaszban is győzelmes csatákat vezessünk. Ebből a szempontból néhány kérdést önkritikával kell tárgyalni. E cikk keretében nem vetjük fel az összes megtárgyalásra váró kérdéseket, csak a fontosabbakat:

1. A pártot szervezetileg és politikailag meg kell erősíteni.

Új tagokat kell felvenni a pártba, új alapszervezeteket kell létesíteni. E feladatot már régebben kitűztük a pártbizottságok elé; sajnos, egyes bizottságok ezt nem jól értelmezik és még mindig a régi módszert alkalmazzák, különösen szervezeti téren, s ezért szervezeteink lassan fejlődnek. Szervezeteink fejlődésének kérdését alaposabban kell megfogni! Gyorsabb siker elérésére állítsuk be pártszervezeteinket! Ez azonban nem jelenti azt, hogy a konspirációban és a frakciósokkal szemben a legkisebb engedményt is tegyünk, ellenkezőleg, még fokozottabb éberségre van szükség!

2. Meg kell valósítani a vezetésben a személyi felelősséget, a bizottságok és az alapszervek fokozottabb önállósága és kezdeményezése érdekében. A magasabb pártszervekben a személyi felelősség létrejött a Központi Bizottság határozata alapján. Most arra van szükség, hogy a személyi felelősség elve a lehető leggyorsabban érvényesüljön a körzeti,

kerületi és szakmai bizottságokban és az alapszervekben is. A bizottságokban és az alapszervekben meg kell bízni egy-egy elvtársat, aki felelős a politikai és a szervezeti munkáért.

A pártbizottságok és alapszervek eddiginél nagyobbfokú önállóságára és kezdeményezésére van szükség. Megtörténhet, hogy bizonyos okok miatt megszakad a kapcsolat a felső szervekkel. A mozgalomnak akkor is fennakadás nélkül kell haladnia.

A múltban egy-két szervezetnél súlyos hiba történt. Például a Batthyány- és a halottak napjai akciókra azért nem mozgósították a tömegeket, mert nem kaptak ilyen utasítást. A párt vonalát jól meg kell tanulni, és annak szellemében, ha arra szükség van, önállóan is cselekedni és kezdeményezni kell!

3. A feladatokat és megbízásokat fegyelmezetten, önfeláldozóan és bolsevik öntudattal kell végrehajtani. A pártpolitikai vonalat világosan állítsuk fel, és szervezzük annak propagálását. E tekintetben egyes szakmai és kerületi bizottságok hiányosan működnek. Ezen kerületi és szakmai bizottságok megsegítésére magasabb pártszervek beavatkozása szükséges.

A szervezeti rendszabályok végrehajtása minden párttag szívügye legyen! Építsük, erősítsük a pártot törhetetlen következetességgel. Óvjuk ellenségeitől, és vigyázzunk rá, mint a két szemünkre! *Csak erős, bolsevik szellemű és fegyelmezett párttal tudjuk az előttünk álló nagy akadályokat legyőzni!*

4. Tekintettel a folyó behívásokra, mindenütt meg kell teremteni a *pótkapcsolatokat.* A nőket fokozott mértékben kell bevonni a pártmunkába, és főként a kapcsolatok fenntartására kell beállítani őket. Mindent el kell követni a kapcsolatok megőrzéséért.

5. Elő kell készíteni a párt egész tagságát az osztályellenség fokozott támadására, a rendőrség, csendőrség, katonaság alkalmazására minden osztályharcos, demokratikus vagy háborúellenes mozgalom ellen. Elvtársainknak, akik ezeket a mozgalmakat vezetik, meg kell állniuk a helyüket a rendőrség, a bíróság, de még a hóhér előtt is! A párttagokat olyan erős szellemi és erkölcsi fegyverzettel kell ellátni, hogy ne roppanjanak össze a rendőrségi kínzások alatt, ne árulják el a pártot és a kapcsolatokat, amikről tudomásuk van. *Semmilyen kínzás sem mentség a pártárulásra!*

A mai idők hősöket kívánnak és a KMP hősökkel fog példát adni népének, osztályának a helytállásban és a harcban.

Szabad Nép, 1942 február 1. [Erősítsük a pártot!]
Kozli: Az illegális Szabad Nép. 30—31. old.

---

c) „*El a kezekkel a szakszervezetektől!*"

Események meg szoktak ismétlődni. Azonban más viszonyok között, más összefüggésben, más jelentőséggel. A reakció két évtizedes uralma alatt Magyarországon nem egyszer indult meg támadás a munkásság

szabad szervezetei ellen. Mi a különleges jellegzetessége a mostani támadásoknak, amelyekkel állami ellenőrzés alá akarják helyezni a szakszervezetek belső életét, és a másik intézkedésnek, amellyel el akarják venni a szakszervezetek munkaközvetítési jogát?[1]

A német hódítóknak nem sikerült Magyarországot leigázniuk. Városok, falvak népe kezd összefogni a független, szabad, demokratikus Magyarországért, és élükre a munkásosztály áll. Ez keresztezi a német hódítók és az őket kiszolgáló kapitulánsok, Bárdossyék terveit. Harc indul meg a Nemzeti Harci Front vezetéséért. A kapitulánsok reakciós tartalommal akarják megtölteni a „függetlenség" és „szabadság" jelszavait, hogy kihasználják az összefogást a magyar imperializmus önálló érdekeiért, a háború továbbfolytatására. Tervüket akadályozza, hogy a munkásosztály áll a kibontakozó Nemzeti Harci Front élére. Ezért igyekeznek támadásaikkal a munkásosztályt háttérbe szorítani, erejét meggyöngíteni, szervezkedési jogait megcsorbítani. Így a *munkásosztály harca a szakszervezet jogaiért, a Nemzeti Harci Front vezetéséért való küzdelem egy része.*

A szakszervezeteket érő támadások visszaverésénél ma a munkásosztály olyan előnyös körülmények között van, mint soha eddig. A magyar nemzet összes rétegeinek az érdeke, hogy felszabadító küzdelmük támasztó oszlopa: a munkásosztály ne gyengüljön meg, hanem minél nagyobb erővel bírjon. Ezért megvannak az előfeltételei annak, hogy a munkásosztály harca a szakszervezetek jogaiért a polgárságnál és a parasztságnál is szimpátiára és támogatásra találjon. Elsősorban is a szakszervezetek tömegeit kell meggyőzni, hogy a veszély milyen akut [égető]. Az állami munkaközvetítésről szóló törvénytervezet 4. §-a szerint a szakszervezetek munkaközvetítő irodájának „működését a jelen törvény hatálybalépésének napjától számított két hónap elteltéig engedély nélkül folytathatják".

Magyarul mondva a törvény életbeléptetése után két hónap múlva megszüntethetik a szakszervezetek munkaközvetítési jogát[2].

A másik intézkedés mélyen belenyúl a szakszervezetek belső életébe, és veszélyezteti szabad működésüket. Keresztes-Fischer belügyminiszter január hó 13-án 191 309. szám alatt kelt átirata a szakszervezetekhez többek között ezt tartalmazza:

„... kötelezem az említett munkásegyesületeket (szakszervezeteket), hogy ... az egyesületi ingatlanvagyonukat megterhelő vagy elidegenítő mindennemű határozataikat jóváhagyás végett a m. kir. belügyminiszterhez terjesszék fel ... a tagoktól beszedett, valamint a tagok részére kifizetésre kerülő mindenféle tagsági díjak, járulékok stb. változásokat ... jóváhagyás végett mindenkor terjesszék fel." Tehát

---

[1] 1942 januárjában Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter támadást intézett a szakszervezetek ellen, megnyírbálta a szakszervezetek munkaközvetítési jogát, és megfosztotta őket attól a joguktól, hogy szabadon rendelkezzenek vagyonuk felett.

[2] A munkaközvetítést nem sikerült állami kézbe venni. A törvénytervezetet a kormány kénytelen volt visszavonni.

egy bürokratikus állami apparátus kénye-kedvétől teszik függővé a szakszervezetek szabad működését, ami megbéníthatja a szakszervezetek egész munkáját.

Meg kell győzni a szakszervezetek egyes, még rövidlátó funkcionáriusait, mennyire fenyegeti ez a törvényjavaslat a szakszervezetek egész létét. Sorozatos tiltakozó gyűlésekkel kell megindítani a harcot a szakszervezetek megvédéséért.

A munkásság azonban nem fog megelégedni e támadás visszaverésével, hanem akciójában követeli a gyülekezési és sajtószabadságot, a cenzúra eltörlését, a politikai foglyok szabadonbocsátását stb. Így *a szakszervezetek jogaiért folytatott harc, összekötve a demokratikus jogokért való harccal, a nemzet minden rétegének közös küzdelme lesz a mindinkább védekezésbe szoruló német hódítók és magyar lakájaik, a kapitulánsok ellen.*

*

Pártunk hős vezetőjének, Rákosi Mátyás elvtársnak lelkes üdvözletünket küldjük.
Fogadjuk, hogy bátorságunkkal és odaadó munkánkkal akarunk vezetőnkhöz méltóknak mutatkozni!

Szabad Nép, 1942 február 1. [El a kezekkel a szakszervezetektől!]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 19—20. old.

---

47. A KMP RÖPIRATÁBAN AZ ORSZÁG ELLENSÉGEI ÉS ÁRULÓI ELLENI KÖZÖS HARCRA HÍVJA FEL A MAGYAR NÉPET

1942 február 6

Olvasd és add tovább!

Magyarok!
Munkások, parasztok és polgárok!

Délvidéken többezer polgári lakost ítélet nélkül végeztek ki Horthy hóhérlegényei[1]. Gépfegyverrel lekaszabolták két délvidéki falu ártatlan lakosságát. Újvidék tiltakozását vérbefojtották, és számtalan békés polgárát legyilkolták. *Ma Újvidék, szerbek, horvátok, és zsidók, holnap a háborúval és nyomorral elégedetlen magyar nép kerül a puskacső elé. Ki felelős ezért?*

---

[1] A fasiszta magyar kormány borzalmas terrorral nyomta el az elfoglalt délvidéki nemzetiségi területek dolgozóit. A vezérkari főnökség titkos bírósága 1941 őszétől 1942 februárjáig 323 halálos ítéletet hozott. 1942 januárjában pedig Zsablya és Újvidék környékén csendőr-határvadász- és folyamőr-alakulatok 7 650 embert gyilkoltak meg.

EGYESITSÜK A NEMZET EREJÉT
az ország elenségei és árulói ellen!

Össze kell fogni minden magyarnak, hogy megszabaduljunk a német hóditóktól, hogy lerázzuk a nemzet testéről az áruló labancokat: a nyilasokat, Imrédyéket, Bárdossyákat. Félre kell tenni mindent, ami megoszthat bennünket. Együtt kell haladni a velünk együttélő népekkel a közös ellenség ellen a közös szabadságért.

A német elnyomás és feudális maradványok alól felszabadulva, fellendül a magyar ipar, uj nyersanyagokhoz jutunk, szabad ut nyilik Magyarország demokratikus fejlődésének.

Németország gazdasági éskatonai összeomlás előtt áll. Utolsó csepp vérünket akarja a hitlerizmus kiszivni, hogy meghosszabbitsa gyilkos életét.

Röviditsük meg Magyarország háborus szenvedését!

Verjük vissza a német követeléseket! Emeljük fel szavunkat és harcoljunk egységesen a magyar szabadság-követelésekért:

Azonnali békét Magyarországnak!
Ki a háromhatalmi szövetségből!
Egy magyar katonát sem Hitlernek!
Biróság elé a délvidéki vérengzés bünöseit!
Önrendelkezést és egyenjogusságot a velünk élő nemzeteknek!
Magyar buzát magyar népnek! Le a drágasággal!
T ö b b b ú z t !
Földosztást! A nagyok adóhátralékának és bankadósságainak elengedését!
FÜGGETLEN, SZABAD, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁGOT!

Budapest, 1942. február 6. Kommunisták Magyarországi Pártja

Részlet a KMP 1942 február 6-án megjelent sokszorositott röplapjából

A Bárdossy-kormány kapitulációs politikája...

Abba kell hagyni a háborút!

Szakítani kell Magyarország elnyomóival! Ki kell lépni a háromhatalmi szövetségből. Ez a szövetség Magyarország életét, vérét és nemzeti becsületét veszi el. Együtt kell haladnunk a szovjet-angol-amerikai szövetséggel. Ez a demokratikus világszövetség, amelyhez már 26 nemzet csatlakozott, célul tűzte ki az európai reakció megsemmisítését és biztosítani akarja a népek önrendelkezését.

Olyan kormányt az ország élére, amely szembeszáll a német elnyomókkal és megvalósítja ezeket a követeléseket!

Egyesítsük a nemzet erejét az ország ellenségei és árulói ellen!

Össze kell fogni minden magyarnak, hogy megszabaduljunk a német hódítóktól, hogy lerázzuk a nemzet testéről az áruló labancokat: a nyilasokat, Imrédyéket, Bárdossyékat. Félre kell tenni mindent, ami megoszthat bennünket. Együtt kell haladni a velünk együttélő népekkel a közös ellenség ellen — a közös szabadságért.

A német elnyomás és feudális maradványok alól felszabadulva fellendül a magyar ipar, új nyersanyagokhoz jutunk, *szabad út nyílik Magyarország demokratikus fejlődésének.*

Németország gazdasági és katonai összeomlás előtt áll. Utolsó csepp vérünket akarja a hitlerizmus kiszívni, hogy meghosszabbítsa gyilkos életét.

Rövidítsük meg Magyarország háborús szenvedését!

Verjük vissza a német követelés két! Emeljük fel szavunkat és harcoljunk egységesen a magyar szabadság-követelésekért:

Azonnali békét Magyarországnak!
Ki a háromhatalmi szövetségből!
Egy magyar katonát sem Hitlernek!
Bíróság elé a délvidéki vérengzés bűnöseit!
Önrendelkezést és egyenjogúságot a velünk élő nemzeteknek!
Magyar búzát magyar népnek! Le a drágasággal!
Több bért!
Földosztást! A parasztok adóhátralékának és bankadósságainak elengedését!
Független, szabad, demokratikus Magyarországot!

Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1942/11.
Kozli: Az illegális Szabad Nép. 33—34. old.

---

48. AZ ILLEGÁLIS SZABAD NÉP AZ ÚJPESTI MÜLLER BÚTORGYÁRBAN LEZAJLOTT SZTRÁJKRÓL

Az iparügyi miniszter rendelete értelmében az iparban foglalkoztatott munkások munkabérét december 1-i hatállyal újabb 15%-os drágasági pótlékkal kellett felemelni. Müllerné, a gyáros, ezt nem a meg-

levő, hanem a minimális bérekre akarta kifizetni. A rendelet ilyen értelmezése és végrehajtása a legtöbb munkásnak nem jelentett volna több keresetet. A munkabérek területén a helyzet az, hogy az ipari konjunktúra és az állandó munkáskereslet következtében úgyszólván nincs asztalossegéd, aki a minimális bérért dolgozna.

Természetes, hogy a gyáros javaslatát a munkások nem fogadhatták el. A munkások követelése az volt, hogy a meglevő bérekre fizessék a 15%-ot. A gyárvezetőség ragaszkodott eredeti álláspontjához, ezért a munkások december 24-én beszüntették a munkát.

A gyárvezetőség mindent elkövetett, részben terrorral, részben rábeszéléssel, hogy a munkát újból megindítsa, de sikertelenül. Így kénytelen volt komolyan tárgyalni. A sztrájk egy napig tartott, a tárgyalások eredménnyel végződtek. Az eredmény az, hogy a minimális bérekre fizetik a kétszer 15%-os pótlékot, míg a minimális és tényleges bérek közötti különbséget, pótlék nélkül ugyan, de kifizetik.

Ime az iskolapéldája annak, hogyan tud az osztályharc alapján a munkásság nagyobb darab kenyeret kiharcolni magának.

Elvtársi üdvözlettel:
egy újpesti fás

Szabad Nép, 1942 február 1. [Sztrájk Újpesten a Müller Nándor-féle bútorgyárban.] Közli: Az illegális Szabad Nép. 30. old.

---

49. A KOSSUTH-RÁDIÓ HARCBA HÍVJA A MAGYAR NÉPET A BÉKÉÉRT, KENYÉRÉRT, AZ ÚJ, FÜGGETLEN MAGYARORSZÁGÉRT

1942 február 15

A 20 dekás kenyéradag bevezetése óta lapjaink tele vannak megnyugtató cikkekkel. Bárdossyék nem nagyon bíznak, s ezért sajtónk egybehangzóan s tele tüdővel fújja a rend, a belső egység, „a belső egyensúly" nótáját . . .

A Horthy rendje az, ha a magyar anya, a rendet nem zavarva, nyugodtan nézi, hogy a gyermeke lesoványodik, tüdőbajt meg angolkórt kap, mert élelmét Hitleréknek adták. Bárdossy rendje az, hogy a magyar hadsereget mint a birkát, a vágóhídra vigyék német tábornokok. Az ő rendjük az, hogy a magyar nép csak azt teheti, a magyar sajtó csak azt írhatja, amit Berlin diktál, hogy a magyar értelmiség, a paraszt, munkás kussoljon, szava csak a nácibérenceknek, meg a sváb „Volksbund" tagjainak legyen. Mi más rendet követelünk. Olyat, amelyet nem a kakastollas puskája és szuronya, hanem a szabad magyar nép akarata biztosít. Olyan rendet, amelyben a magyar föld termésétől a magyar gyerek arca lesz pirospozsgás, és nem a németeké. Olyan

rendet, amelyben a nemzeti hadsereg a hazát védi, és nem ágyútöltelék idegen kalandorok háborújában. Ahol senkit nem üldöznek meggyőződése miatt, sem vallása vagy nyelve miatt sehol... S a rendet ne Berlinből diktálják a magyar nép esküdt ellenségei, Hitlerék, hanem Budapesten határozza meg a szabad, független nemzeti kormány.

Jól tudjuk, hogy ezt a rendet ki kell harcolni. Nehéz, kíméletlen, áldozatos harc a békéért, a kenyérért, az új, szabad Magyarországért, Hitler és zsoldosai ellen; ez az, amit népünknek sürgősen döntésre kell vinnie.

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Rákosi Mátyás: A magyar nép már rendet akar.]

---

50. ÚJSÁGHÍR A KOMMUNISTA SZERVEZKEDÉSSEL GYANÚSÍTOTT 25 DÉLBARANYAI MUNKÁS PERÉNEK TÁRGYALÁSÁRÓL

A pécsi törvényszék ötös tanácsa tárgyalja a délbaranyai kommunista szervezkedés ügyét. 25 délbaranyai munkás gyanúsított került a vádlottak padjára. A vádirat szerint még 1941 július 5-én hajnalban Kiskőszegen kommunista röpiratokkal szórták tele a várost, nemsokára a nyomozó hatóságok kommunista szervezkedés nyomát fedezték fel.

Amint ismeretes, Kiss Ernő vörösmarti kárpitosmunkást elfogták, és a múlt év október 3-án a szegedi törvényszék halálra ítélte. Kiss Ernőt kivégezték.

A délbaranyai kommunista mozgalomnak a most vádlottak padjára ültetett 25 gyanúsítottját hallgatta ki a törvényszék. A három elsőrendű vádlott: Munkás István, 41 éves vörösmarti földműves, Bombárovits István, 45 éves darázsi földműves és a kivégzett Kiss Ernő felesége, született Seress Júlia, 28 éves asszony tagadták a vádbeli cselekményt.

A pécsi törvényszék ötös tanácsa a főtárgyalás folytatását elnapolta és elrendelte a meg nem jelent tanúk megidézését és kihallgatását. Ezenkívül beszerzik a szegedi törvényszéktől a kivégzett Kiss iratait. A három elsőrendű vádlottat a védő kérése ellenére sem helyezték szabadlábra, bár hónapok óta vannak vizsgálati fogságban.

A per folytatólagos tárgyalásának időpontjáról nem történt intézkedés.

Népszava, 1942 február 20. [Kommunista szervezkedéssel gyanúsított 25 délbaranyai munkás a vádlottak padján.]

---

51. A BUDAPESTI DOLGOZÓK HÁBORÚELLENES TÜNTETÉSE 1942 MÁRCIUS 15-ÉN

a) *A Magyar Történelmi Emlékbizottság*[1] *1942 március 1-i felhívása*

Nagy történelmi évfordulók felé közeledünk!

Az elkövetkezendő napok, hetek, hónapok és évek mindmegannyi százéves évforduló.

A sajtóban hetek óta cikkek jelennek meg, amelyek a hagyományok ápolására s az országban mindenütt gondozatlanul kallódó ereklyék összegyűjtésére hívják fel a magyar társadalom figyelmét. Ezek a cikkek máris igen nagy visszhangot keltettek a történelmi hagyományokhoz ragaszkodó társadalmi rétegekben. Ezért szükségesnek tartottuk egy olyan országos társadalmi megmozdulás életrehívását, amely életképes keretet adhat a különféle egyéni kezdeményezéseknek. Így született meg a Magyar Történelmi Emlékbizottság.

A bizottság nem önmagában és nem önmagáért akar élni. Szüksége van az egész magyar társadalom megmozdulására.

Álljanak sorainkba mindazok, akik tisztán őrzik magukban a történelmi hagyományt és hiszik, hogy e nagyszerű örökség ápolása és elmélyítése fontos nemzeti feladat. Jelentkezzenek magánosok, egyesületek és intézmények, hogy hol, kinél, milyen emléktárgyak és írásos dokumentumok találhatók. A bizottság gondoskodik arról, hogy a beérkezett levelek, cikkek és beszámolók a sajtó útján nyilvánosságra kerüljenek. Gondoskodik az emléktárgyak összegyűjtéséről és kiállításáról is.

A bizottság címe: Budapest, V. Mária Valéria utca 10.

Várjuk a nemzeti eszmékhez és a történelmi hagyományokhoz ragaszkodó társadalom megmozdulását.

A Magyar Történelmi Emlékbizottság

Népszava, 1942 március 1.

---

b) *Kállai Gyula: A felemelkedés útján*[2]

„Nagy történelmi évfordulók felé közeledünk! Az elkövetkezendő napok, hetek, hónapok és évek mindmegannyi százéves évforduló" — mondja a Magyar Történelmi Emlékbizottság felhívása. És valóban. Napjaink a magyar nemzeti függetlenségért és szabadságért, a szociális

[1] A Magyar Történelmi Emlékbizottság a függetlenségi mozgalom legális szerve volt. A KMP-nak a nemzeti összefogást irányító illegális Függetlenségi Bizottsága hívta életre. A Történelmi Emlékbizottságban ismert szociáldemokrata, szakszervezeti funkcionáriusok, vezető polgári ellenzéki politikusok, értelmiségiek, tudósok, művészek, írók vettek részt.

[2] A cikk 1942 márciusában a Magyar Történelmi Emlékbizottság „Petőfi útján" című kiadványában jelent meg. A „Petőfi útján" Kállai Gyula cikkén kívül Bajcsy-Zsilinszky Endre, Szekfű Gyula, Darvas József, Illyés Gyula, Nagy István, Parragi György és mások írásait tartalmazza.

jogokért és haladásért, a magyar társadalom átalakulásáért vívott nehéz harcok évfordulói. Száz évvel ezelőtt már égett az ország a függetlenség vágyától és visszhangzott az emberi jogok és szociális követelések kikerülhetetlen parancsaitól.

Százhúsz, százharminc éves tespedésből ébredt fel a nemzet akkor, és két hatalmas feladatot kellett egyszerre megoldania: megszüntetni az ország gyarmati helyzetét, és rálépni a polgárosodás, a szociális haladás útjára. Ezek a kérdések önmagukban is nagy feladatok voltak, s különös jellegzetességük, hogy elválaszthatatlanok egymástól: egyiket sem lehetett megoldani a másik nélkül. Az ország függetlensége és szabadsága, önrendelkezési joga nélkül lehetetlen volt a nemzeti termelésnek és értékesítésnek olyan irányt adni, amely a magyarság gazdaságát, ötletes-leszti, a feudális kereteket lebontja, s a jobbágyságot felszabadítja. Az ország függetlenségét és szabadságát lehetetlen volt kivívni a magyar nép gazdasági és politikai felszabadulása nélkül.

A Magyar Történelmi Emlékbizottság 1942 elején megjelent kiadványának címlapja

Nem először jelentkezik a magyar történelemben e két törekvés elválaszthatatlan egysége. A Rákóczi-felkelés, mely elsősorban az idegen uralom elleni jobbágyfelkelés volt, megmutatta, hogy nem lehet sikeresen harcolni a szabadságért anélkül, hogy a harcoló tömeg legelemibb gazdasági követeléseit ki ne elégítsék.

1848 ennek a törvényszerűségnek sokkal átütőbb erejű példája. A független magyar minisztérium nem rendezte radikálisan a kor és a pillanat követelményeinek megfelelően a jobbágyterheket és a népjogokat.

1848 március 15-én Madarász László ellenzéki képviselő így tiltakozik: „Veszélyesnek tartanám a népet felszólítani, hogy robotolni szíveskedjék. Somogyban híre terjedt, hogy az úrbéri terhek megszüntetése az adandó kármentesítéstől feltételeztetik, s máris nagy lett az ingerültség. Itt többé nem 300 000 arisztokrata, hanem 12 000 000-nyi nép érdeke forog fenn." Táncsics Munkások Újsága című lapjában jelent meg 1848 október 17-én egy levél, melyben ezeket olvashatjuk: „Bizony, mi még nem éreztük a szabadságnak jótékonyságát, csak kóstoltuk valami részben, de még fogalmunk kevés van róla; jó hazafiak sem lehetünk még, mert hazánk eddig nem volt, noha magyarok vagyunk, de nemzet nem voltunk; tudja kend, mi volt a mi nevünk? «Szegény adózó teherhordó nép»"[1].

[1] Idézi *Szabó Ervin*. Társadalmi és pártharcok a 48—49-es magyar forradalomban. Bécsi Magyar Kiadó 1921. 305. old.

Ugyancsak a Munkások Újságában írják a siklósi választókerület tagjai: „De hogy kié ez a haza, vagy hogy mit tarthatunk magunkénak mi, kik Magyarország népei vagyunk? micsoda javadalmakban részesülünk? arról úgy látszik, kerülik kendtek a beszédet"[1].

A szociális haladás követeléseit a legvilágosabban és legegyszerűbben a Petőfiék által szerkesztett 12 pont fejezi ki. E szociális követelések közül a legsúlyosabbakat nem rendezte a felelős magyar minisztérium, és sok esetben, ha törvényileg rendezte is, a gyakorlatban nem vitte keresztül. A közteherviselést nem hajtották végre, az úrbéri terheket nem szüntették meg általánosan, a sajtószabadságot nem valósították meg, a választójogot igen magas cenzushoz kötötték, katonáinkat kiengedték Olaszországba — harcolni az olasz szabadságharc ellen. A nemzet függetlenségéért folyó harcnak el kellett buknia, mert az ország vezető rétegei nem értették meg a magyar történelmi múlt tanulságait és a jelen sürgető követeléseit.

Mint 1848-ban, a magyar néptömegek, az ipari munkássággal az élükön ma is felismerték, hogy a magyarság létkérdése a mai Európában a függetlenség és a szabadság kérdése. A magyar munkásság legelsőnek ismerte fel ezeket a történelmi feladatokat, s döntő módon hallatta szavát a magyar önállóság kérdésében, és rövid fél év alatt a függetlenség és szabadság jelszava az egész magyar társadalmat áthatotta. De ugyanakkor, amikor a munkásság a függetlenségért és a szabadságért harcol, nem szűnik meg hangoztatni, hogy az önálló, minden kérdésben független, határozóképességgel rendelkező Magyarország csak úgy valósítható meg, ha a széles néptömegek megkapják mindazokat a gazdasági és politikai jogokat, amelyekre számuknál, nemzetgazdasági, társadalmi és kulturális jelentőségüknél fogva történelmi jussuk van. A munkásság és a parasztság csak úgy harcolhat a nemzeti függetlenségért, ha a nemzet egyenjogú tagjának érzi magát.

Az a polgárság, amelyet a magyarság nemzeti érdekei vezetnek, s amely ma világosan meglátta, hogy helyesen felfogott osztályérdekei egybeesnek a magyar nemzet egyetemes érdekeivel, igennel felelt a munkásság kezdeményezésére. Sőt azt is helyesen meglátta, mint ahogy Szekfű Gyula egyik Magyar Nemzetbeli cikke bizonyítja, hogy a munkásság és a parasztság társadalmi felemelkedése a „polgárság mellé", elválaszthatatlan a magyar szabadság kérdésétől.

Melyek azok a gazdasági és politikai jogok, amelyek nélkül a társadalmi átalakulás s ezzel a független, szabad Magyarország kivívása megvalósíthatatlan?

Első a magyar föld kérdése, s ezzel a mezőgazdasági népesség felszabadulása. A magyar birtokmegoszlás ma is feudális jellegű, 1 070 egyezer holdon felüli birtokkal rendelkező földtulajdonos kezében van az ország földjének majdnem egyharmada: 5 millió katasztrális hold.

A magyar nemzet egyetemes érdeke a földreform. De sokkal sürgetőbb a szegényparaszti és a kisparaszti tömegek szempontjából. A mezőgazdasági népesség 70%-a szegényparaszt, nincstelen földmunkás,

[1] Ugyanott, 267. old.

gazdasági cseléd és törpebirtokos, további 12—13%-a 5—10 kat. holdas kisparaszt, akik nagy tömegükben majdnem olyan színvonalon élnek, mint a törpebirtokosok. Ezeknek a hatalmas tömegeknek a gazdasági felszabadítása és életképes kisbirtokok teremtése a cél. A nehéz mezőgazdasági munka helyettesítése a gépek munkájával, a hitel és az értékesítés megszervezése a szövetkezetek útján szorosan hozzátartoznak az agrárlakosság felszabadításához. Ez a felszabadulás politikai jogokban kell hogy kifejezésre jusson.

Az ipari munkásság önálló szervezkedésével erős politikai öntudatra tett szert.

Ahhoz, hogy a munkásság valóban a magyarság nemzeti érdekeinek elsőrendű védelmezője lehessen, szükséges, hogy az a szervezett tömeg, amelyre minden igaz magyar szándék támaszkodhat, birtokában legyen a politikai és szabadságjogoknak: az általános titkos választójognak, a szólásszabadságnak, a sajtószabadságnak és a teljes kulturális szabadságnak.

A munkásság a múlt példáin okulva nem akar több történelmi katasztrófát. Se Mohácsot, se 1711-et, se világosi fegyverletételt. Ki akarja vívni jogait, hogy biztosíthassa a nemzet életét. Ezért nemcsak a célt jelöli meg, de rámutat a megvalósulás egyetlen lehetséges útjára is: megadni a gazdasági és politikai jogokat azoknak a tömegeknek, amelyek biztosítékai a magyar függetlenségnek és szabadságnak.

Azok, akik ezt az utat meg akarják kerülni és úgy akarnak harcolni a magyar függetlenségért, a valóságban nem azért a célért harcolnak, csupán jelszavakat hangoztatnak.

A megoldatlan történelmi kérdések sürgetik a megoldást — ha a munkássággal szövetkezett parasztság egyaránt küzd érte — meghozhatja az új márciust . . .

Petőfi útján. A Magyar Történelmi Emlékbizottság szerkesztésében. Budapest 1942. 37—39. old.

---

c) *Munkáslevél az illegális Szabad Népben az 1942 március 15-i tüntetésről*[1]

Vasárnap délután már ½3 órakor gyülekeztek az emberek a Petőfi-szobor körüli utcákban. Először csak egyenként, azután csoportosan. Valamivel 3 óra előtt megindultak a szoborhoz. Sok helyről lehetett hallani a sajnálkozást, hogy milyen kevesen vagyunk, különböző csoportok hiányoltak egyeseket, de azután mindenki megérkezett, akire számítottak, és egyszerre azon vettük magunkat észre, hogy jókora tömeg

[1] 1942 március 15 megünneplésére a kommunisták tömegtüntetést készítettek elő. A munkásság nyomására a szociáldemokrata párt március 9-i titkári értekezlete is a tüntetés mellett foglalt állást, de március 14-én a Népszavában megjelent cikkben a szociáldemokrata párt vezetősége felszólította a munkásságot, hogy tartózkodjék mindenféle tüntetéstől, és csak a szociáldemokrata párt hivatalos ünnepségein vegyen részt. A munkásárulók tevékenysége ellenére többezer főnyi tömeg vett részt a tüntetésen.

vagyunk, betöltve a szobor körüli teret. Az építők felvonulása impozáns látvány volt. Rendezett, kettős sorokban jöttek át a városon, az elsők hozták a vörös koszorút, lehettek vagy kétszázan. Mindenkiben felötlött a gondolat, hogy nekünk is így kellett volna jönnünk. Az ottlevő emberek valósággal boldogok voltak, hogy tömegben és akcióban vehetnek részt. A koszorúzás szép aktusa egészen elveszett, mert vagy szó nélkül vagy alig halkan helyezték el a koszorújukat, hogy azt senki nem hallotta. Egyedül a székely munkások képviselőit lehetett hallani, meg is éljenezte őket a tömeg. Így kellett volna a többieknek is elhelyezni koszorújukat, hogy mindenki hallja, tudja, hogy kik vannak velük együtt a függetlenségi harcban.

Már a koszorúzás alatt megkezdődött ilyen jelszavak kiabálása: „Függetlenség, szabadság! Demokratikus Magyarországot! Egy katonát sem a határon túlra!" Majd elindultunk a Kossuth-szoborhoz. Ekkorra már legalább négyezres tömeg menetelt a Mária Valéria utcán, időnként „Le a háborúval!", „Vesszen a háború!" kiáltások hangzottak el, de a „Függetlenség, szabadság!" jelszót vette át legszívesebben a tömeg, ezt ütemesen percekig harsogta. Valaki a Kossuth-nótát kezdte el, a tömeg átvette. Mindenki átérezte a felelősséget, hogy el kell jutni a Kossuth-szoborhoz, de a rendőrosztagok brutális támadása megakadályozta ezt.

A rendőrök által szétzavart tömeg még sokáig sétált a környéken. Szerették volna tudni, mi lesz azokkal, akiket bevittek. Nagy volt a sajnálkozás, hogy nem érhettünk el célunkhoz.

Mindenki kíváncsian várta, hogy mi lesz a szociáldemokrata párt állásfoglalása, miután éppen az aktív, szervezett munkásság ment ki a letiltás ellenére. Sokan találgatták, mi lehetett a letiltás oka, latolgatták, hogy hányszorosa lett volna kinn a mostani tömegeknek, ha ez közbe nem jön.

Szabad Nép, 1942 április 1. [Munkáslevél.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 70-71. old.

---

52. SÁGVÁRI ENDRE LEVELE A SZABAD SZÓ SZERKESZTŐSÉGÉHEZ A PARASZTIFJÚSÁG ÖNKÉPZÉSÉRŐL ÉS AZ IFJÚSÁGI EGYSÉGRŐL

Tisztelt Szerkesztőség!

Mellékelten küldünk néhány könyvet a Szabad Szó vándorkönyvtárának gyarapítására, hogy csekély erőnkhöz mérten mi is kivegyük részünket a parasztság önképzésének lehetővé tételéből. Nekünk, a dolgozó osztályok fiataljainak, valóban leghatásosabb fegyverünk a jó könyv, mert ezzel tudjuk legyőzni a tudatlanságot és a közönyt a még nem öntudatosodott dolgozók lelkében. Az ipari munkásság fiataljai is a könyv segítségével képezték magukat a munkásmozgalom harcos tagjaivá, bár az ő számukra más lehetőségek is vannak. A paraszt-

ság számára még fokozottabb jelentősége van a jó könyvnek, hiszen nincsenek szervezetei, ahol öntudatossá fejlődésük lehetséges volna. Ezt felismerve ajánljuk fel szerény hozzájárulásunkat a Szabad Szó akciójához. Nem vagyunk tehetősek, hiszen tagjaink nagy része tanonc és rosszul fizetett segédmunkás. Sokan közülünk gyalog jönnek be a perifériákról egy-egy előadásra vagy kiállításra, mert a villamost már nem tudják megfizetni. De megvan bennünk a készség és erő, küzdeni közös célért! Azt akarjuk, hogy ez a könyvküldemény is a paraszt-, értelmiségi és munkásifjúság közeledését és egy szebb magyar jövendőért folytatott közös küzdelmét szolgálja.

Szeretettel és barátsággal:

Ságvári Endre,
az MSZP Országos Ifjúsági
Bizottsága titkára

Szabad Szó, 1942 március 15. [„A szerkesztő postájából" című rovatban.]

---

53. A KMP RÖPIRATBAN ISMERTETI SZTÁLINNAK A VÖRÖS HADSEREG FENNÁLLÁSA 24. ÉVFORDULÓJÁN KIADOTT PARANCSÁT[1], S NEMZETI KORMÁNY MEGALAKÍTÁSÁRA HÍVJA FEL A MAGYAR NÉPET

1942 március

„... 1941 június 22-én gyáva orvtámadást intéztek ellenünk. Országunk nem volt a háborúra mozgósítva a németek mozgósított erejével szemben. Ennek következtében kényszerítve voltunk szovjet területünk egy részét kiüríteni ... Hitler azonban elszámította magát. Nem számított a Vörös Hadsereg vezető és szervező képességeivel, a partizánokkal, a bolsevik párt politikai erejével, azzal, hogy a támadás még szorosabb egységbe fogja tömöríteni a szovjet népet.

Mihelyt elmúlt a meglepetés előnye, megszűnt előnyös helyzetük is. Mozgósítottuk az egész szovjet népet, hogy kiverjük a betolakodott fasisztákat. A Vörös Hadsereg már megtisztította Moszkva, Kaluga és Tula körzetét az ellenségtől és épp így meg fogja tisztítani a fasisztáktól Leningrád körzetét, Fehéroroszországot, Ukrajnát, a Krimet, a balti országokat. A németeknek már nincsenek olyan tartalékaik, mint a háború elején. Ki vannak merülve, le vannak gyengülve. A német «Hinterland» [hátország] forrongó népekből áll, melyeket csak a fasiszta korbács tart össze erőszakkal. A német harci szellem bandíták szelleme, akik addig bátrak, míg túlsúlyban vannak, de gyávákká válnak, ha

[1] Az 55. számú napiparancs fordítása a moszkvai rádió — illegális viszonyok között vett — adásának nem pontos fordítása. A „Napiparancs" pontos szövegét lásd *Sztálin*. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 37—44. old.

nagyobb erővel találják magukat szemben. A Vörös Hadsereg szellemének ereje abban van, hogy nem imperialista támadó, hanem szülőföldjét védő, hogy igazságos háborút visel. Azt pedig egy német katona sem mondhatja magáról, hogy igazságos háborút visel . . . Hitler hadigépezete nem fog tudni soká ellenállni. Nincs már messze a nap, mikor összeomlik, és egész szovjet földön szovjet lobogó fog lengeni!"

Hitler veresége bizonyos. Minden frontramenő katona, minden Hitlernek adott vagon búza csak meghosszabbítja a háborút és megsokszorozza az özvegyek, árvák és nyomorékok számát.

Ezt akarja Hitler. Magyar, bolgár, román és más katonák hullahegyeivel akarja elsáncolni birodalmát, hogy átkos uralmát meghosszabbítsa. Vonatszámra hordatja ki az országból mindenünket, és a magyar nép éhenveszhet. *A magyar hadseregre itthon van szükség, hogy megvédjen bennünket Hitler banditáitól!*

Azzal uszítanak bennünket a Szovjetunió ellen, hogy ha Hitlert veszni hagyjuk, akkor a Szovjet megsemmisíti a magyar államot és kiirtja a magyarokat.

Mi a Szovjetunió célja?

Sztálin ezt mondja:

„A külföldi lapok arról fecsegnek, hogy a Szovjetunió ki akarja irtani a német népet és meg akarja semmisíteni a német államot. Ez buta rágalom! A Szovjetuniónak nincsenek ilyen agyalágyult céljai. *A Szovjetunió nem táplál gyűlöletet a fajok és nemzetek ellen. A Szovjetunió célja, hogy kikergesse földjéről a betolakodottakat.* Valószínű, hogy ez a Hitler-klikk megsemmisítését vonja maga után. A háború ilyen lefolyását üdvözölnénk! Nevetséges azonban a Hitler-klikket azonosítani a német néppel és a német állammal. A történelem azt tanítja, hogy hitlerek jönnek és hitlerek mennek, a német nép és a német állam azonban volt és megmarad.

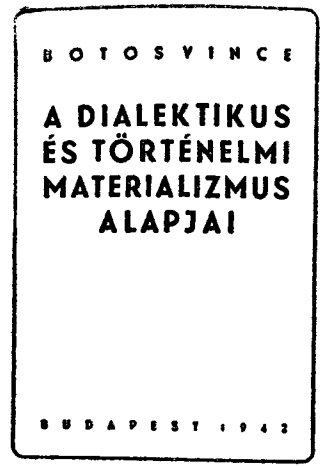

Sztálin elvtárs Botos Vince álnéven megjelent művének címlapja

Azt híresztelik továbbá, hogy nem ejtünk foglyokat és legyilkoljuk a német katonákat. Természetesen megsemmisítjük az országunkba betört hódítókat, ha nem akarják megadni magukat. A Vörös Hadsereg azonban nem azért semmisíti meg őket, mert németek, hanem azért, mert szülőföldünkre betörtek s le akarnak igázni minket . . .

A Vörös Hadsereg foglyul ejti őket, ha megadják magukat és megsemmisíti őket, ha fegyverrel a kézben harcolnak ellene!" Sztálin szavai Magyarországra is vonatkoznak.

A Szovjetunió nem akar háborút Magyarországgal!

A Szovjetunió népeinek van elég kenyerük, ruhájuk, megélhetésük, nem kell nekik a miénk. A Szovjetunió kinyilatkoztatta baráti érzését,

amikor elküldte nekünk az 1848-as szabadságzászlainkat. A hadüzenet ürügyéül szolgáló kassai bombázás a németek műve volt. A Szovjetunió nem táplál gyűlöletet a magyar nemzettel szemben. A Vörös Hadsereg nem is lép Magyarország földjére. Kizárólag csak akkor, ha Magyarország továbbra is Hitlert támogatja és a bevonulás Hitler leverése érdekében szükséges. Akkor is csak katonai lépés marad, és a *Szovjetunió tartózkodik attól, hogy Magyarország belügyeibe beleavatkozzék . . .*

A Szovjetunió emberségesen bánik a foglyulejtett magyarokkal. Ezt bizonyítja a magyar hadifoglyok konferenciája a Szovjetunióban[1]. A magyar hadifoglyok a keleti front borzalmain keresztül felismerték, hogy Hitler az ő ellenségük és népük ellensége, és felhívták a magyar népet, hogy velük harcoljanak Hitler leveréséért.

Véget kell vetni a háborús politikának.

A Vörös Hadsereg a legerősebb segítőtársa a függetlenségükért és szabadságukért harcoló nemzeteknek. A Vörös Hadsereg győzelmes harca megadja a lehetőséget, hogy felszabadítsuk hazánkat Hitler járma alól. Saját felszabadításunk t csak saját magunk végezhetjük el.

Számoljuk fel a Hitler előtt kapitulálók háborús politikáját. Az a kormány, amely eltávolítja saját hadseregünket akkor, amikor az ellenség az országban van — hazaáruló.

Nem az érdekli a magyar népet, hogy milyen minisztereket cserélnek ki, hanem, hogy a kormány szakít-e Hitlerékkel és ad-e békét, kenyeret, demokratikus jogokat.

Olyan kormány kell, amely nem egy kis hatalmi csoportnak, hanem *az egész nemzetnek a kormánya*, amely a magyar nemzetnek és Magyarország összes népeinek érdekeit képviseli.

Nemzeti kormány kell, amely beszünteti az élelmiszerszállítást és a katonák kiszolgáltatását Hitleréknek.

Nemzeti kormány kell, amely békét hoz, kilép a háromhatalmi szövetségből és külpolitikájában a szovjet-angol-amerikai szövetségre támaszkodik.

Nemzeti kormány kell, amely megkezdi Magyarország demokratikus átépítését, a parasztságot a földhöz juttatja és utat nyit az ipar fellendülésének.

A nemzet minden erejét össze kell fogni hatalmas németellenes nemzeti frontba! Tűnjön el minden akadály, amely a nemzeti összefogás útjába áll!

Városok és falvak visszhangozzák a nemzet követeléseit:

Egy katonát sem Hitlernek!

Ki a háromhatalmi szövetségből!

Békét, kenyeret!

Független, szabad, demokratikus Magyarországot!

Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1942/III/1739-1.

---

[1] Lásd e kötet 73—75. old.

54. A SZOVJETUNIÓBAN ÉLŐ MAGYAROK 1942 MÁRCIUSI KIÁLTVÁNYA A MAGYAR NÉPHEZ

Azt sürgetve, hogy Magyarország „legyen az első, mely megtöri a vazallus-államok frontját és visszautasítja, hogy továbbra is részt vegyen Hitler bűnös háborújában", több magyar művész, író, tudós, publicista, munkásvezető és antifasiszta emigráns adott ki aláírásával egy felhívást Magyarország népéhez, hogy „harcoljatok minden eszközzel, hogy megmentsétek népünket a pusztulástól".

A kiáltvány szövege, melyet a Szovjetunióból rádión továbbítottak Magyarországba, a következő:

„Magyarország népéhez!

A magyarországi reakció, a magyar nép elnyomói most azzal tetézik bűneik végtelen sorozatát, hogy a Szovjetunió ellen folytatott kalandorháborúban Hitler rendelkezésére akarják bocsátani az egész magyar hadsereget.

Felemeljük szavunkat az ellen, hogy ebben a bűnös rablóhadjáratban a magyarok részt vegyenek. Most, a tizenegyedik órában küldjük figyelmeztetésünket a magyar néphez, figyelmeztetjük ennek a bűnnek súlyos következményeire, amely a magyar katonák százezreinek életébe kerülhet. Felszólítjuk a magyar népet, hogy akadályozza meg ezt a végzetes, jóvátehetetlen lépést.

Magyarországnak nem voltak területi követelései vagy egyéb természetű vitái a Szovjetunióval.

Adjanak felvilágosítást a magyar népnek a reakciósok, ha erre magyarázatot tudnak adni: mi volt a vizály, vagy ok arra, hogy a Szovjetuniót megtámadták? A gazdasági kapcsolatok a Szovjetunióval a magyar ipar javát szolgálták. Ez az előnyös helyzet akkor kezdett kifejlődni, amikor a Szovjetunió és Magyarország határos országokká váltak, s a két ország között a politikai kapcsolatok javulóban voltak.

A magyar nemzet iránt tanusított megbecsülés jeléül a Szovjetunió kormánya ünnepélyesen visszaadta az 1848-as szabadságharc zászlóit. A német elnyomók már a multban is vérbefojtották a hősies magyar nemzet szabadságharcát.

A magyar kormány, válaszul a Szovjetunió barátságos, jószomszédi politikájára, Hitler utasítására áruló fegyveres támadást intézett a Szovjetunió ellen. Soha a történelem folyamán Magyarország nem játszott oly gyászos szerepet, mint ma a reakciósok parancsára. Maga az a tény, hogy a magyar katonák vállvetve harcolnak a német martalóc hadsereggel, nagy nemzeti szégyen Magyarországra.

Szégyenpír futotta el arcunkat, mikor Molotov külügyi népbiztos emlékezetes beszédében, melyben a német hordák által elkövetett kegyetlenkedésekről beszélt, a magyar katonákat is megemlítette... Nem lehet letagadni azt a tényt, hogy a magyar katonák is részt vettek a kegyetlenkedések elkövetésében, amit a németek terveltek ki.

A magyar hadsereg vezérkari főnöke, Szombathelyi tábornok, beismerte, hogy a magyar csapatok „rendfenntartó csapatok", azaz a hóhér szerepére vannak kirendelve Szovjet-Ukrajnában...

A magyar nép teljesítette történelmi feladatát a múlt idők folyamán és áldozatokat hozott az elnyomók elleni harcában saját felszabadulásáért. Harcával az egész világ csodálatát kivívta. És most? Ma ezt a népet a német imperialisták végrehajtó hóhérainak bélyegzik, Magyarország pedig szemben találja magát az egész világgal, erkölcsileg elszigetelten.

Ma ugyanazok a szent kötelességek várnak ránk, amire Petőfi 1848-ban szólította a magyar népet: megszüntetni azt a gyalázatot, amit a magyar reakciósok zúdítottak ránk...

Kik lesznek a győztesek?

Hitler magyar kiszolgálóinak a politikája azonban nemcsak hogy gyalázatos, hanem egyúttal végzetes is a nemzetre, vészthozó a magyar államra.

Azok, akik látták, mint ahogy mi láttuk, ennek a kétszázmilliós népnek a harcát, amint a saját területüket védik; azok, akik látták, teljesen bizonyosak afelől, hogy a Szovjetunió győzni fog.

Azok, akik józanul számításba vették a fasizmus erejét és ugyanakkor a szabadságszerető népek erejét..., kétségtelenül megállapítják, hogy a hitleri Németország máris elvesztette a háborút...

Merre tart Magyarország?

Miért kell, hogy Magyarország újra a legyőzött államok sorában találja magát? Miért kell Magyarországnak a biztos pusztulásba rohannia a hitleri Németországgal?...

Miért kell Magyarországnak odaadni a hadseregét? Azért, hogy a német imperialista rablók az ukrajnai búzát, a Don-medence szenét vagy a Kaukázus olaját megkapják? S ezzel a hitleri zsarnokság a szabadságszerető népek felett győzedelmeskedni tudjon? Magyarország ezzel a cselekedetével a saját sírját ásná meg. Ha Hitler uralkodni fog Európán, akkor Magyarország a még megmaradt kis önállóságát is végleg elvesztené. Eltűnne Európa térképéről mint független állam.

Azt akarják elhitetni a magyar néppel, hogy Magyarország háborúja a Szovjetunió ellen védelmi háború. De milyen védekező háborúnak lehet tekinteni azt, amikor a magyar reakciósok Hitleréknek segédkeznek Ukrajna, Fehéroroszország és a balti országok gúzsbakötésében? Milyen védekező háborúnak lehet tekinteni azt, amikor Hitleréknek segítenek szorosabbra fűzni a hurkot a letaposott Norvégia népe, a rabszolgaságba vert Lengyelország és Jugoszlávia, Belgium és Dánia köré? A Don mentén, a Krim-félszigeten a magyar hadsereg nemcsak a Szovjetunió ellen harcol, hanem a lengyelek, csehek, dánok, norvégek, franciák, szerbek, belgák és görögök ellen is...

Vádoljuk a magyar reakciót, hogy elárulták a nemzet érdekét, és országunkat a megsemmisülés felé viszik önző érdekeikért, hogy uralmukat továbbra is fenntarthassák.

A magyar reakció azonban nem jelent egyet a magyar néppel. Mi tudjuk, hogy a magyar nép többsége mély rokonszenvvel és csodálattal adózik a Vörös Hadsereg hősies harcának, és szívből örül, mikor a német rablók veréségeiről számolnak be.

Ezt bizonyítja az első magyar hadifogoly-konferencia is, amit a Szovjetunióban tartottak. Ezen a konferencián a következők hangzottak el:

„Mélységes meggyőződésünk, hogy mi itt népünk haladó szellemű rétegét képviseljük, amikor kijelentjük: szolidaritást vállalunk a Szovjetunióval ebben az igazságos háborúban, amely élethalálharc. Mély hálát érzünk a Vörös Hadsereg iránt, amely hozzásegíti a magyar népet függetlenségének visszanyeréséhez, amikor a német csapatokra megsemmisítő csapásokat mér."

Büszkék vagyunk azokra a magyar munkás és földműves katonákra, akik Hitler rablóhadjárata ellen lépnek fel, s ezzel bizonyítják, hogy a magyar nép nagyszerű fiai. Akik pedig még nem vettek részt ebben a küzdelemben, emlékezzenek arra, hogy tétlenségükkel felelősséget vállalnak országunk érdekeinek a hitleri Németországért való bűnös feláldozásában. A magyar katonák értelmetlen kiirtása a német imperializmus érdekében áll. A magyar nép országának függetlensége és szabadsága, amiért ma küzdelmet folytat, azon múlik, hogy vajon meg tudják-e akadályozni, hogy a magyarok százezreit Hitlernek szolgáltassák ki, aki ágyútöltelékként akarja felhasználni kalandorcéljainak elérésében. A magyar nép mindent elnyerhet azáltal, ha katonái védelmében ezt a csatát megnyeri.

Szabad Magyarországért!

Kettőzzük meg erőnket, kövessetek el mindent, hogy megakadályozzátok a magyar katonák frontra küldését.

Magyar férfiak és asszonyok!

Ne tegyetek eleget a mozgósítási parancsnak!

Rejtsétek el férjeiteket, gyermekeiteket! Szervezzetek sztrájkokat és tüntetéseket Hitler rablóháborúja ellen, Magyarország részvétele ellen!

Szabotáljátok a hadianyagtermelést!

Akadályozzátok meg a katonai vonatszállítmányokat!

Rejtsétek el a zsírt és élelmiszert, minden terméket, hogy ne kerüljön német kézre!

Zavarjátok el a rekviráló csendőröket és tisztjeiket!

Katonák, tagadjátok meg az engedelmességet, ne harcoljatok a német imperialisták érdekéért!

Követeljétek, hogy azonnal küldjenek vissza Magyarországra!

Adjátok meg magatokat a Vörös Hadseregnek századostól, zászlóaljastól, ezredestől!

Fordítsátok fegyvereiteket népünk igazi ellenségei ellen — a német kalózok és kiszolgálóik ellen!

Magyarok, fogjatok össze a rablóhadjárat ellen, a békéért, Magyarország függetlenségéért!

Nincs olyan súlyos áldozat, amit ennek a célnak az eléréséért meg ne kellene hozni.

Magyarok, népünk már nem egyszer példát mutatott szabadságért vívott harcában. Mutassunk példát most is!

A szabadságszerető népek győzelme a hitleri zsarnokság felett gyorsít-

hatja Magyarországnak, amelyet ebbe a rablóháborúba Hitler belevitt, a felszabadulását is, ha ő lesz az első, amely megtöri a vazallus-államok frontját és visszautasítja, hogy továbbra is részt vegyen Hitler bűnös háborújában.

Így Magyarország újból teljesítheti nemes szerepét Európa érdekében, és ezzel az egész világ megbecsülését, az összes népek bizalmát és megbecsülését vívná ki magának.

Magyarország újra felemelt fővel foglalhatna helyet a szabadságszerető nemzetek között.

Magyarok! Harcoljatok minden eszközzel, hogy megmentsétek népünket a pusztulástól!

Éljen a szabad, független Magyarország!"

Balázs Béla,
Dienes László,
Gábor Andor,
Gergely Sándor,
Háy Gyula,
Illés Béla,
Kenyeres Júlia,
Lányi Sarolta,
Szabó Ferenc,
Szilágyi Jolán,
Uitz Béla,
Vozári Dezső,
Andics Erzsébet,
Berzevici Gizella,
Bolgár Elek,
Fogarasi Béla,
Gerő Ernő,
Lukács György,
Révai József,
Rudas László,
Varga Jenő,
Csorba Mária,
dr. Havas Andor,
Hunya István,
Münnich Ferenc,
Nyisztor György,
Rákosi Mátyás,
Szántó Béla,
Szántó Zoltán,
Vas Zoltán,
Farkas Mihály.

Kanadai Magyar Munkás, 1942 április 22. [A Szovjetunióban élő magyarok 1942 márciusi kiáltványa a magyar néphez.]

---

55. MUNKÁSLEVÉL A JUTAGYÁRIAK BÉRLEVONÁS ELLENI HARCÁRÓL

A Jutagyárban, amely azelőtt erősen szervezett üzem volt, a katonai parancsnok most nem tűr szervezett munkásokat, sőt, akiről megtudják, hogy Népszavát olvas, azt is azonnal elküldik. Mégis, ebben a hírhedt üzemben most egy olyan mozgalom folyik, amely megérdemli, hogy foglalkozzunk vele. A gyár legnagyobb osztálya, a szövőde, ahol a munkások a karácsonyi lyukas hetek után, hogy egy kicsit rendbejöjjenek, erősen túlóráztak, és így két-három ember heti keresete felment 50—56 pengőre. Ezt a gyár vezetősége sokal'ta és tudatta a munkássággal, hogy az igazságosság kedvéért „kiegyenlítik" a munkások keresetét.

Meg kell említeni, hogy kétféle anyaggal dolgozunk: jutával és papírral, mert a jutahiány miatt papírra tért át a gyár már régebben. Az akkori mozgalmainkkal sikerült 100%-os béremelést elérni a papírra, mivel ezt sokkal nehezebb feldolgozni, mint a „régi" jutát. Azért írom

hogy a „régi" jutát, mert tudni kell, hogy amit most jutának neveznek, az valami kenderkóc. Ez is igen nehezen megy, tehát erre is kellene 100%-ot adni, mint a papírra. De hogy ezt ne követeljük, megelőztek bennünket. Azt mondták, nem tudják elnézni, hogy a jutánál csak 20 pengő a kereset, míg a papírnál egyesek 56 pengőt is megkerestek. Hogy ne legyen ilyen nagy különbség, levonnak a papírból 60%-ot és ebből 40%-ot hozzáadnak a juta árához. Ez a „kiegyenlítés" igen nagy hasznot hoz a gyárnak, nemcsak a 20%-os különbség miatt, hanem azért is, mert csak 4—5 gépen megy a juta, viszont cca 30 gép dolgozik papírral.

Bár ez nem volt helyes, a munkások mégis belementek az „igazság" ily értelmezésébe, és csak akkor kaptak észbe, amikor a legközelebbi kifizetésnél látták, hogy nemcsak a nagy-, hanem a kiskeresetű munkásokat is megrövidítették 60%-kal. Rettenetes elkeseredés vett rajtuk erőt. Elvtársaink ekkor bekapcsolódtak az ügyek irányításába. Néhány ember elment az igazgatóhoz, és tiltakoztak ez ellen a rablás ellen. Az igazgató azonban elzárkózott a panaszok orvoslása elől.

Az osztályon egyre izzóbb lett a hangulat. Fél órára leálltak a gépek. Erre az üzemi parancsnok hivatta a munkások küldöttségét, majd mikor ez felment hozzá, kijelentette, hogy mások is jöjjenek, mert szeretné tudni, hogy amit előadtak, az mindenki kívánsága-e? Rögtön megszervezték, hogy napokon keresztül mindig más és más ment fel az ezredeshez, és mindig ugyanazokat a követeléseket terjesztették elő. Az ezredes minden ténykedése arra irányult, hogy megbontsa az egységet, és mindenkitől, aki megfordult nála, igyekezett megtudni, hogy kik vezetik a harcot, de a munkások nagyszerűen viselkedtek, és kijelentették, hogy ezt mindenki egyformán akarja.

A munkások ilyen erőt felmutató egysége ellen a gyár vezetősége védelembe vonult, és az ezredesen keresztül alkudozni kezdett. Utána az első engedmény következett. Megígérték, hogy a levont összeg 50 százalékát a munkások visszakapják, és ez két hétre elosztva kerül kifizetésre. A munkások ezt nem fogadták el. Mindennap kétszer, reggel és délben bementek az ezredeshez és sürgették a dolgok elintézését. Az ezredes a távollevő vezérigazgatóra hivatkozva halogatta a dolgot . . . Mikor végre megjött a vezérigazgató és a munkások még mindig kitartottak követeléseik mellett, megígérték, hogy a levont bérek 70 százalékát kapják vissza, és hogy egyes gépeken felemelik az akkordbéreket.

A bérharc még nem zárult le. Bár egyesek belenyugodtak abba, hogy részleges eredményeket értek el, de elvtársaink mindent elkövetnek, hogy az egész bérlevonást visszaharcolják.

Szabad Nép, 1942 március. [Jutagyáriak harca a bérlevonás ellen.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 48—49. old.

---

56. A KOMMUNISTA PÁRT MÁJUSI RÖPLAPJA FELSZÓLÍTJA A MAGYAR MUNKÁSSÁGOT: TEGYE AZ EGÉSZ NEMZET SZABADSÁGHARCÁNAK NAPJÁVÁ A PROLETARIÁTUS NEMZETKÖZI ÜNNEPÉT

1942 április 25

Munkások ! Parasztok ! Polgárok ! Magyarok !

Közeledik május 1, a munkásosztály hagyományos harci napja. A magyar munkásság ezidén is munkaszünettel ünnepli meg május 1 napját.

A munkásság nemcsak saját osztályérdekeiért, hanem az egész nemzet legsúlyosabb követeléseiért harcol; május 1-ét is az egész nemzet szabadságharcának napjává teszi. Azt akarja, hogy ez a nap ne válassza el a nemzet többi részeitől, hanem egyesítse velük a nemzet ügyéért vívott közös harcban.

1942 május 1-én a francia, norvég, belga, holland, szerb, cseh, a magyar és Európa többi nemzete szabadságharcát vívja a hitleri elnyomással. Az európai nemzetek szabadságharcának a Vörös Hadsereg a hatalmas szövetségese. Az európai reakció erődjének, a hitlerizmusnak napjai meg vannak számlálva.

1942 május 1 nehéz helyzetben találja a magyar népet. Az országban idegen hódító áll. Szövetségesnek nevezi magát, és az országból minden elmozdíthatót kihord, és fiainkat messze idegenbe viszi ágyútölteléknek, hogy az ő vérükkel hosszabbítsa meg rémuralmát . . .

A magyar kenyérre a magyar népnek van szüksége, mert éhezik ! A magyar hadseregre itthon van szükség határaink védelmére és függetlenségünk kivívására ! . . .

Demokratikus Magyarországot !

A demokratikus Magyarország felosztja a feudális földbirtokot a parasztok között, szilárd és állandó felvevőpiacot ad a magyar iparnak, biztosítja a polgári szabadságjogokat, a nemzetiségek teljes egyenjogúságát és baráti viszonyt tart fenn Magyarország szomszédaival.

A demokratikus Magyarország egységessé és erőssé teszi a magyar nemzetet. Szembe tud szállni minden külső erőszakkal és úgy rendezheti be az életét, ahogy maga akarja.

Fel kell számolni a Horthy—Kállay-klikk behódoló politikáját !

Nemzeti kormányt kell az ország élére állítani, amely az egész nemzet érdekeit képviseli és megvalósítja a magyar nép követeléseit:

Egy katonát sem Hitlernek !

Ki a háromhatalmi szövetségből !

Békét, kenyeret !

Független, szabad, demokratikus Magyarországot !

Kommunisták Magyarországi Pártja[1]

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1942/IV/320-2.

[1] Május 1-re vonatkozólag lásd még Magyar május elsejék. Szikra 1953.

57. GYŐRFFY-BENGYEL SÁNDOR KÖZELLÁTÁSI MINISZTER A MINISZTERTANÁCS ÜLÉSÉN JELENTI, HOGY A MAGYAR PARASZTSÁG NEM SZOLGÁLTATJA BE A HITLERI NÉMETORSZÁGNAK SZÁNT GABONÁT

1942 május 5

A közellátási tárcanélküli miniszter úr bejelenti, hogy . . . a felajánlási rendszer nem vált be, úgy, hogy azt katonai igénybevétellel kellett kiegészítenie. Az így kézbevett és állandóan figyelemmel kísért közellátási gabona- és lisztkészletek szétosztása során igen sok nehézséggel kellett megküzdenie . . .

A felajánlások csekély voltát katonai rekvirálással, helyesebben honvédosztagok útján végrehajtott kötelező elszámoltatással igyekezett felfokozni . . .

Országos viszonylatban az önellátó lakosság összesen 12 000 vagon kenyérgabonával többet tartott vissza, mint amennyi megillette volna őket . . .

O. L. Min. Tan. jkv. 1942 május 5.

---

58. A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY HELYETTESÉNEK JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ A KOMMUNISTÁK SZAKSZERVEZETEKBEN FOLYTATOTT MUNKÁJÁRÓL

1942 május 25

A vezérkari főnökség 2. defenzív osztályával, valamint a m. kir. csendőrség központi nyomozóparancsnokságával karöltve folytatott, a jelenleg folyamatban levő kommunista szervezkedés felderítését célzó nyomozásunk eddigi eredményeképpen mély tisztelettel az alábbiakat jelentem:

. . . A KMP célja az volt, hogy valamennyi szakszervezetben háromtagú szakmai bizottságokat létesítsen, és ezeken keresztül nyerjék meg a szakszervezeti tagokat a kommunista ideológiának.

Ebben az időben a párt az ő determinációjuk [meghatározásuk] szerint „informatív" [tájékoztató] jellegű volt, amennyiben csak a tagok gyűjtésére fektettek súlyt.

Az „informatív" szervezkedés eredménye volt, hogy az egyes szakszervezeteknél a legális vezetőség néhány tagját sikerült a maguk céljaira megnyerni.

Így szakmai bizottságok alakultak a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségénél (KAOSZ), a vas- és fémmunkásoknál, a segédmunkásoknál, a textileseknél, a kesztyűsöknél, a nemesfémipari munká-

soknál, a szabóknál, a bőrdíszműveseknél, a vegyészeknél, a bőrösöknél, a fásoknál, a cukrászoknál, a BSZKRT- és HÉV-alkalmazottak szövetségénél, valamint az egyes sportszervezeteknél.

Az egyes szakmai bizottságok vezetőinek és tagjainak kiléte felderítés alatt áll.

A szakmai bizottságok tagjai valamennyien csak mozgalmi fedőnéven ismerték egymást, s egymással a kapcsolatot konspiratív utcai találkákon tartották fenn.

A szervezkedés folyamán két-három szakszervezetet közös irányítás alá helyeztek és élére állították a szakmaközi bizottságot, amelynek hat tagja volt.

Úgy a szakmai, mint a szakmaközi bizottságok illegális összejöveteleket (bizottsági üléseket) tartottak különböző helyeken. A szakmaközi bizottsági üléseken már részt vett a párt egy vezetőségi tagja is, aki minden bizonnyal már a központi titkárságnak is tagja volt.

Minden szakmánál a szakmai bizottság egy tagja volt megbízva a „pártadó" beszedésével. A pártadó az egyes szakmáknál különböző összegeket tett ki havonta, így például a KAOSZ-nál 2—300 pengőt. A pártadót gyűjtők a befutott összegeket a „Molnár" illegális néven működő, nyilvánvalóan párttitkár kezeihez juttatták.

Az eddig vázolt szervezkedés során körülbelül a múlt év december haváig a párt működése ebben merült ki.

Ekkor jött a felsőbb utasítás, hogy az „informatív párt" alakuljon át „akciós párttá".

Az átalakulás során az egyes tagozatok elnevezése megváltozott. Így a szakmaközi bizottságok „területi bizottságokká" alakultak át.

Folyó évi február havában már illegális nyomdát állítottak fel, és megkezdték a párt hivatalos sajtójának, a Szabad Nép című lapnak szerkesztését és kiadását. E sajtótermékből négy szám jelent meg, az első háromból 80—80 példány, a utolsóból már 120 példány. A lapot csak a funkcionáriusokhoz juttatták el illegális találkákon, azzal az utasítással, hogy azokat elolvasás után mindenki égesse el, de az olvasottakat a többi tagok között ismertessék.

Ez az utasítás volt az oka annak, hogy a lapból a nyomozás során csak négy példány került elő.

Folyó évi február, március és április hónapokban három különféle röplapot állítottak elő és terjesztettek. E röplapokat 10—10 000 példányban többszörösítették, és azok utcai terjesztésében az „agitációs gárda" tagjai vettek részt.

A nyomozás során adatok merültek fel arra vonatkozólag is, hogy a múlt év végén közéleti előkelőségek címére postán érkezett körleveleket is ők többszörösítették és terjesztették. E körlevelekben — hivatkozva a Komintern magyar szekciójának határozatára — arra szólították fel a címzetteket, hogy tekintélyüket latba vetve kényszerítsék a kormányt a németek elleni munkára és ebben a munkában vegyen részt velük együtt maga a kormánypárt is.

Úgy a pártsajtóban, mint a röplapokon az eddig ismert kommunista jelszavak helyett független, demokratikus Magyarországot, nemzeti

kormányt, „Egy katonát se Hitlernek!" stb. jelszavakat hangoztattak . . .

A most körülírt sajtóterméket stencil útján lehúzással többszörösítették.

Megállapítást nyert, hogy a párt összes sajtótermékeit Budafokon, az Arany János utca 59. szám alatti egy szoba-konyhás lakásban berendezett illegális nyomdában készítették . . .

Az ügyben jelenleg 82 személy van őrizet alatt.

A további felderítés a legerélyesebben folyik.

dr. Sombor
főkapitányhelyettes

MMI Archivum. A. IV. 4/1942/36.

---

59. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS: A VÖRÖS HADSEREGNEK A MAGYAR KATONÁKHOZ INTÉZETT FELHÍVÁSAIT A MUNKÁSSÁG KÖRÉBEN IS TERJESZTIK

1942 június 17

A bolyi örs jelentése szerint Novák István prügyi lakos a Szerencsi Cukorgyár gazdaságában dolgozó idénymunkások között az alábbi szövegű kommunista röpiratokat terjesztette:

„Katonaköpenybe bujtatott magyar parasztok! Ne emeljetek fegyvert Szovjet-Oroszországra, amely földet adott a parasztságnak!"

„Magyar katonák, ne kövessetek el nemzeti öngyilkosságot. Ne harcoljatok a munkások és parasztok Vörös Hadserege ellen, amelyik harcol a ti szabadságotokért is. Jöjjetek át hozzánk: mi életet, kenyeret és szabadságot biztosítunk nektek!"

A röpiratokat állítólag nevezett édesapja az orosz harctérről hozta magával.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

60. A MAGYAR TÁVIRATI IRODA KÖZLEMÉNYE A RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÁSKODÁSRÓL

A Magyar Távirati Iroda illetékes helyről a következő felvilágosító közleményt kapta:

Bárki, aki — feltehetőleg a Magyarországgal ellenséges hatalmak ügynökei által félrevezetve vagy megvesztegetve — bárminemű dolog szándékos megrongálása vagy megsemmisítése által, így különképpen

bárminemű termény vagy más közszükségleti cikknek tűzszerszámmal vagy vegyiszer alkalmazása által történő felgyújtásával a magyar állam vagy szövetségese fegyveres erejének vagy a velük működő fegyveres erőnek szándékosan hátrányt okoz vagy az ellenségnek szándékosan előnyt szerez vagy a honvédelem érdekét sérti: a honvéd-büntetőbíráskodás körében rögtönbíráskodás (statárium) alá esik és halállal büntetendő. Halálbüntetéssel sújtja a rögtönítélő bíróság a tettesen és részesen felül az ilyen cselekményre létrejött szövetség tagjait, úgyszintén azt, aki mást ilyen cselekmény elkövetésére felbujt. Mindenki, aki a fentemlített cselekmény elkövetéséről, az arra irányuló előkészületről vagy szövetkezésről tudomást szerez, köteles azt haladéktalanul feljelenteni a legközelebbi közbiztonsági szervnél (csendőr, rendőr).

Szabad Szó, 1942 július 19. [Rogtönítélő bíráskodás vár a szándékos rongálókra, a szándékos rongálásra szövetkezőkre és a felbújtókra.]

---

61. NÉMET LAP MAGYARORSZÁG HÁBORÚS ÉLETÉRŐL

A Grazer Tagepost című német lap cikket közölt a múlt héten „Látogatás a magyar vidéken" címmel.

„Az átutazó vendég — írja a lap — semmit sem vesz észre abból, hogy a magyar háziasszony csak jegyekkel és vásárlókönyvvel tudja elintézni vásárlásait, hogy még kevesebb kenyeret kap, mint a birodalomban lakó családok, és azt sem, hogy egyes cikkeket egyáltalán nem lehet kapni, s minden sokkal drágább, mint két éve. A vidéki lakosságnak lényegesen kisebb élelmiszeradagokkal kell kijönnie, mint a városinak. Ez Kecskemét városában is tapasztalható."

A lap ezután a város élelmezéséről ír. Mint példát megemlíti, hogy magyarországi vidéki helyeken a cukorfejadag személyenként csak egy fél kiló, ezzel szemben Budapesten egy kiló. A magyar vidék, amely régebben nem talált piacot feleslegei elhelyezésére, most a legegyszerűbb körülmények között él, hogy megtölthesse Budapest gyomrát és rendelkezésre bocsáthassa feleslegeit a Németországba és a többi európai államba irányuló kivitelre, és gondoskodhasson a hadseregről, amelynek természetesen szintén megnövekedtek a szükségletei.

A lap végül a híres kecskeméti gyümölcstermesztéssel foglalkozik, és közli, hogy a gyümölcsöt pulppá[1] dolgozzák fel, és így szállítják Németországba, ahol abból lekvárt készítenek. Pálinkafőzésre csupán kevés gyümölcs áll rendelkezésre.

Szabad Szó, 1942 július 26. [Német lap Magyarország háborús életéről.]

---

[1] Gyümölcspép, melyet a végleges feldolgozásig kénessavval tartósítanak.

62. A KOSSUTH-RÁDIÓ A FÜGGETLENSÉGI FRONT SZERVEZETEINEK MEGTEREMTÉSÉRE HÍVJA FEL A MAGYAR HAZAFIAKAT

1942 augusztus 25

A magyar nép többségének elege van a háborúból. A háború mégis folyik tovább. Miért van ez így? Azért, mert a maroknyi hitler-cselédnek szervezete van, mellyel rá tudja kényszeríteni akaratát a népre — a békére, szabadságra, függetlenségre vágyó magyarságnak pedig nincs szervezete. A magyar nép akaratának csak a nemzeti függetlenségi front szervezetei szerezhetnek érvényt.

A katonák nem akarnak meghalni Hitlerért. De a német parancsnokok halálba hajszoló parancsaival szemben az ellenállásnak csak akkor van kilátása sikerre, ha van bajtársi bizottság, mely szervezi és irányítja. A tisztekben hiába lázad fel a hazafias lelkiismeret a hadsereg pusztulása láttán, ha nem alakítanak hazafias tiszti csoportokat, melyek szervezetten működnek, akkor elégedetlenségükből a hazának semmi haszna. A munkások hiába akarnak ártani Hitler hadigépezetének, ha nincs üzemi bizottság, harci csoport, mely a szabotálástól a sztrájkig minden célravezető eszközt alkalmazni tud a háború ellen. A földműves hiába rejti el gabonáját a rekvirálók elől, ha a gazdák nem fognak össze az élelmezési biztosok besúgói, a parasztság árulói ellen. Az ellenzéki pártok hiába vannak teli aggodalommal a hitlerzsoldosok bel- és külpolitikája miatt, hiába látják, hogy ha így megy tovább, elkerülhetetlen az összeomlás, ha nem fognak össze, akkor nem lesznek tettekkel tényezői az ország megmentésének.

Szervezetekre van szüksége a függetlenségi frontnak, hogy hatalommá legyen! Titkos vagy nyílt szervezetekre, aszerint, hogy milyenek a hazafias munka feltételei. A gyárakban és az irodákban éppúgy össze kell fogniuk a hazafiaknak, mint ahogy mindent el kell követni k, hogy felrázzák és tettre serkentsék a népi szervezeteket és testületeket a gazdaköröktől az ellenzéki pártokig. Aki hazafi: cselekszik ott, ahol van és úgy, ahogy tud. Nem vár utasításra sehonnan, hanem megszervezi ott, ahol van, a kaszárnyában vagy az egyetemen, a gyárban vagy a gazdakörben a függetlenségi front megfelelő csoportjait. A függetlenségi front híve mindent elkövet, hogy az a szervezet, melyben működik, kezét nyújtsa más népi szervezeteknek és pártoknak a közös fellépésre.

Szervezet és összefogás nélkül a függetlenségi front csak jámbor óhaj. Összefogás és szervezet: ezzel áll vagy bukik a függetlenségi front és vele Magyarország. Az igét hirdetni nem elég. Hatalommá kell válnunk. Szervezet nélkül pedig nincs hatalom.

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Révai József: A függetlenségi frontot szervezni kell.]

63. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK KÖRLEVELE NEMZETI ÖSSZEFOGÁSRA, HAZAFIAS HELYTÁLLÁSRA SZÓLÍT FEL[1]

1942 szeptember

Tisztelt Cím!

Sorsdöntő időket élünk. Nemzetünk léte, országunk jövője forog veszélyben. Hazánk sorsa fölött érzett aggodalmunk késztet bennünket arra, hogy sorainkkal Önhöz forduljunk ...

Az utóbbi idők eseményei minden becsületesen gondolkodó magyart meg kell hogy győzzenek arról, hogy a német barátság az ország pusztulását, a nemzet halálát jelenti. Nem lehet ez kétséges az előtt sem, aki tárgyilagosan számba veszi a Hitlerrel való szövetség hatásait nemzeti létünk legfontosabb tényezőire.

Hitler minden katonánkat, teljes hadseregünket követeli ... Ki akarja vonni az országból és el akarja pusztítani az ország teljes fegyveres erejét, a magyar nemzeti lét legfőbb biztosítékát. A katonai erejétől megfosztott ország védtelenül lenne kiszolgáltatva minden ellenséges támadásnak.

A német barátság a magyar hadsereg pusztulását jelenti. Hitler második követelése: minden élelmiszer-tartalékunk kiszolgáltatása. A legfontosabb népélelmezési cikkek, a kenyér, zsír, tejtermékek hiánya mind katasztrofálisabbá válik ... A paraszt, a birtokos új búzáját már egyenesen a cséplőgépből viszik el a németek számára. Az állatállomány kipusztulása katasztrofális méreteket ölt.

A német barátság az ország kifosztását, a nép teljes elnyomorodását jelenti.

Hitler harmadik követelése: a magyar ipar feletti rendelkezés joga. Jól tudja, hogy a magyar ipar az ország függetlenségének legfőbb támasza, és az országot teljesen hatalmába keríteni csak akkor tudja, ha megdönti függetlenségének gazdasági alapját: az önálló magyar ipart ... A németektől való gyarmati függés több mint másfél évszázadon át kötötte gúzsba a magyar ipar fejlődését. A német felügyelet és ellenőrzés a magyar ipar fölött azt jelentené, hogy ne az ország szükséglete, hanem a német érdek döntsön a magyar ipar kérdéseiben. Ez pedig egyértelmű a gyarmati függéssel.

A német barátság a magyar ipar gleichschaltolását[2], erőszakos visszafejlesztését jelenti ...

A magyar kormány ezen a nemzeti katasztrófa felé vezető úton halad. Kiszolgálja Hitlert, katonát, élelmet bocsát rendelkezésére, nem védi meg a magyar ipart a német követelésekkel szemben. Ez a politika egyrészt a nemzet fokozódó ellenállásába ütközik, másrészt azonban felbátorította Hitlert, hogy újabb és újabb támadásra induljon

[1] A körlevelet a párt közéleti személyiségeknek küldte el.
[2] Itt: a magyar ipar erőszakos átállítása a német fasiszta haditermelésre.

az ország függetlensége ellen. Hitler jól tudja, hogy céljait maradéktalanul megvalósítani, a magyarságot teljesen népeket pusztító, nemzeteket irtó háborújának szolgálatába állítani csak az esetben tudja, ha kezébe kaparintja a magyar politikai élet irányítását . . .

Hitler támadása végveszélyt jelenthet az országra. Ennek megakadályozására a nemzet összes erőinek mozgósítása és összefogása szükséges . . .

Talán ez az utolsó pillanat, amikor még meg lehet menteni az országot az új nemzeti katasztrófától . . .

Haza kell hozni a magyar honvédeket az ország védelmére! Meg kell menteni őket a háború pusztításaitól! Itthon van szükség rájuk . . .

„Egy katonát se Hitlernek!" Ez az egész magyar nemzet követelése. Követelésből valósággá váltani csak a magyar függetlenség 1848-as zászlaja köré tömörült nemzeti összefogás tudja.

Meg kell védeni a magyar nép élelmét, gazdasági erőkészletét, nehogy a hiányos táplálkozás folytán fizikailag elsorvadjon és jövő feladatainak teljesítésére képtelenné váljék.

Meg kell védeni végül a magyar ipart, az ország függetlenségének és anyagi gyarapodásának legbiztosabb zálogát.

Ezeknek a céloknak az érdekében kell létrejönnie a nemzeti összefogásnak. Egy ilyen nemzeti frontra, Magyarország népeire támaszkodó nemzeti kormány képes lesz arra, hogy szakítson a németbarát politikával és valóra váltsa a fenti követeléseket . . .

A magyar függetlenség eszméje körül tömörülő nemzetnek oda kell kiáltania Hitlernek: El a kezekkel!

A Kommunisták Magyarországi Pártja ennek a politikának az érdekében, a független, szabad, demokratikus Magyarországért dolgozik minden erejével. Teszi ezt annak ellenére is, hogy a Hitlert kiszolgáló Kállay-kormány alatt a legborzalmasabb üldöztetések érik a hitlerellenes függetlenségi harca miatt. Épp az utóbbi hónapokban vetettek börtönbe és juttattak a Gestapo befolyása alatt álló katonai nyomozók kezébe kb. 600 munkást, parasztot, intellektuelt, köztük pártunknak is sok emberét. Ezeknek nem volt más bűnük, mint hogy jobban szerették hazájukat a német járomnál. Ezért a bűnért borzalmasan kellett lakolniuk. A legelképzelhetetlenebb Gestapo-módszerű kínzásoknak vetették alá ezeket a magyarokat, és többet — köztük pártunk egy tagját, Rózsa Ferenc építészmérnököt — halálra kínoztak.

De bármilyen erőszakkal is üldözik Hitler magyar csatlósai a nemzeti szabadság harcosait — ezek között pedig pártunk tagjait — azért, mert Petőfi-jelvényt hordanak, vagy március 15-ét megünneplik, semmilyen áldozat sem tud eltéríteni minket ettől az úttól. Mert számunkra a függetlenségi harc nem taktika, hanem a magyar dolgozók érdekeinek a szolgálata.

A független, szabad, demokratikus Magyarországért harcolunk tovább, és erre az új magyar szabadságharcra mozgósítjuk a munkásság és parasztság széles tömegeit.

Fejtegetéseinknek végére értünk. A Hitler elleni nemzeti összefogás megteremtése a nemzeti létérdek parancsa. Ennek megvalósítása

azonban minden becsületes magyar ember aktív munkáját, cselekvő közreműködését követeli. Ahogy mi a munkásság és parasztság tömegeiben ennek érdekében harcolunk, úgy másoknak is ezt kell cselekedniük a maguk körében. Önt, eddigi közéleti tevékenysége alapján úgy ismertük meg, mint hazáját szerető, nemzete sorsáért aggódó, becsületes magyart. Meg vagyunk győződve arról, hogy Ön közéleti befolyását, egyéni súlyát ugyancsak a független Magyarországért folyó harc érdekében fogja latbavetni. Ezért fog harcolni, és ha kell, életét is feláldozni.

A magyar nép történelmének egyik legválságosabb időszakát éli most. Ma tettekre, cselekedetekre van szükség.

A magyar nép számontartja és rövidesen eljön az idő, amikor könyörtelenül számon is fogja kérni, hogy ezekben a válságos időkben kik állottak mellette.

Tisztelettel:

Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1942/XI/1744-1.

---

64. A FEJÉR MEGYEI GAZDASÁGI FELÜGYELŐSÉG JELENTÉSE A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERHEZ A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK MUNKAMEGTAGADÁSÁRÓL

1942 szeptember 14

... Munkamegtagadás vagy a munkafegyelem egyéb megsértése 46 esetben fordult elő. A felügyelőség munkaügyi szolgálata minden ilyen esetben haladéktalan helyszíni vizsgálatot indított ...

Jelentem, hogy a munkamorál igen megromlott, a nyugalmat több gazdaságban csak többszöri eljárás után sikerült helyreállítani, mert a munkások lehetetlennél lehetetlenebb követelésekkel álltak elő, vagy bujtogatták társaikat, és végül is a munkát megtagadták.

A vármegye területén aránylag kevés internálás történt, mert gyakran a csendőrséggel karöltve történt erélyes és gyors intézkedések a munkásokat jobb belátásra bírták. Az internáltak száma összesen 19 egyén.

MMI Archivum. F. M. 62—1942/110 470.

---

65. SCHÖNHERZ ZOLTÁN MÁRTÍRHALÁLÁRÓL

a) *Hadbírósági vádindítvány Schönherz Zoltán és társai ellen*

1942 augusztus 11

Az 1930. évi III. tc. 59. §-ának 4. pontjába ütköző hűtlenség bűntette miatt, melyet azáltal követtek el, hogy Budapesten, 1941. évi július 1-től kezdődően, háború idején és részben az azt megelőző időben is,

mint az illegálisan működő KMP (ú. n. Kommunisták Magyarországi Pártja) központi, területi, szociáldemokrata pártbizottsági, illetve szakmaközi bizottsági tagjai az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló kommunista szervezkedéssel kapcsolatosan szövetkeztek arra, hogy a Magyarországgal szemben hadban álló Szovjetoroszország megsegítése, illetve tehermentesítése érdekében a szociáldemokrata pártban és szociáldemokrata szakszervezetekben tömörült munkásságot független, szabad és demokratikus Magyarország jelszavával és ennek követelésével befolyásuk alá vonva, a tömeget tengelyellenes propagandával és Szovjetoroszország elkerülhetetlen győzelmének hangoztatásával a háromhatalmi egyezményben vállalt kötelezettségek teljesítésével szemben ellenszenvet keltsenek és ekképp, a nemzet háborús akaratának megtörése útján, a magyar állam és szövetségesei fegyveres erejének hátrányt, az ellenségnek pedig előnyt okozzanak.

Indítványozom:

1. a főtárgyalás kitűzését és arra a fogva levő terheltek elővezetését,
2. a vonatkozó összes bűnügyi iratoknak ismertetését,
3. valamennyi vádlottal szemben az 1930. évi III. tc. 59. §-a 1. büntetési tételének (a tíz évtől tizenöt évig terjedő fegyház), valamint ugyanezen tc. 70. §-ában foglaltaknak alkalmazását.

dr. Várallyai-Boda Imre sk.
hadbíró százados

MMI Archivum. A. IV. 28/6.

---

b) *Részletek Schönherz Zoltán búcsúleveleiből*[1]

1942 október 8

Drága, kedves Szüleim, Kis Aranyom, Klári Hugom!

Elszorul a szívem, ha arra gondolok, hogy mennyi szomorúságot okoztam és okozok Nektek. Egy levelezőlapon azt írtam, hogy remélem, hogy vissza fogom tudni adni nektek azt a sok szeretetet, gondoskodást, mellyel körülvettetek. Sajnos, nem teljesíthetem már én azt, amit akartam. Ne gondoljatok azért rossz szívvel rám, hogy ennyi szomorúságot okoztam. Én nem cselekedhettem másképpen, mint ahogy cselekedtem. Mikor felismertem, hogy milyen veszély fenyegeti embertársaimat Magyarországon, nem hallgathattam, meg kellett szólalnom, nem tehettem másképpen ... Nem hal meg azért mindenki, akit a földbe tesznek. Sokat dolgoztam, és abban a hitben halok meg, hogy munkámban tovább élek. Tudom, hogy munkám nem volt hiába-

[1] Schönherz Zoltánt, a KMP Központi Bizottságának titkárát, 1942 október 9-én végezték ki Budapesten a Margit körúti katonai börtönben.

való. Ha még egyszer születnék és újból élnék, akkor sem tudnék másképpen élni. Ahogyan éltem, úgy is halok meg.

Remélem, hogy bizonyos vígasztalásotokra fog szolgálni a fiam: Gyuri. Ne kényeztessétek őt el, neveljétek keményen, hogy megállja minden körülmények között a helyét az életben. Gondoskodjatok, amennyire tudtok, Mártáról, bizony ő nehéz helyzetben van most. De meg vagyok győződve a legmélyebben, hogy nem fog eltelni sok idő és a hivatását, melyet most egészségi és más okokból megszakított, megint folytatni fogja. Mihelyt lehet, járjon társaságba. Próbáljon addig is valami módon pénzt keresni, hogy több önállósága legyen. Ha majd eljön az ideje, menjen férjhez. Hiszem és remélem, hogy olyan apja lesz Gyurinak, aki őt szeretni fogja, és nem fogja másképp, rosszul nevelni. Remélem, hogy életetek utolsó napjai nem fognak csak bánattal eltelni, de még örömtől lesznek megaranyozva. Még a hugom és nagybátyám családja is örömet okozhat Nektek. Kedves kis hugom, bizony én még most is gyakran úgy gondolok rád, mintha még egészen kicsi volnál. Hat éves. Mintha még együtt játszanánk. Aztán az élet szétdobott minket egymástól. Külön utakon jártunk. Én gyakran türelmetlen, durva voltam veled szemben. De minden jó, ha a vége jó. A végén mégiscsak találkoztunk, közel kerültünk egymáshoz. Sajnos én most már nem lehetek melletted. Épp akkor kell elválnunk, mikor egymáshoz közel kerültünk. De azért gondolatban továbbra is együtt leszünk! Gyönyörű szép élet áll még előtted. Kívánom, hogy minél előbb szebb legyen, és még talán a múltkor mondott tanácsaimnak is hasznát veszed...

Drága, kedves Gyuri Fiam!
Drága, kedves Feleségem!

... Búcsúzok tőled és Gyuritól. Visszaemlékszem sok szép dologra, ami közös volt. Prága, Slezská, brünni látogatás, Prága VII., Pilsen, Kassa stb. stb. Kívánom Neked, hogy helyes úton haladj és még sok boldogság érjen az életben. Én magam töretlenül állok itt, mint egész életemben és úgy is halok meg. Üdvözlet barátaimnak.

Szeretettel ölel:
Zolitok

MMI Archívum. A. IV. 28/8.

---

c) *A KMP röpiratban tudatja a dolgozókkal Schönherz Zoltán és Rózsa Ferenc második letartóztatását, és harcba hív a Kállay-kormány s a fasiszta terror ellen*

1942 október—november

Világ proletárjai egyesüljetek!
Magyarok! Munkások, Parasztok, Polgárok!

Honvédeink százezrei búcsúznak ismét anyától, feleségtől, gyermekektől. Európa véreskezű zsarnokai, Hitler Adolf és segítői hajtják az új áldozatokat milliók tömegsírjain át a biztos pusztulásba. A német

hódítóknak, Magyarország ősi ellenségeinek érdekeiért vérzik a magyar.

Bent éhezik, sorvad az ország népe. Tél küszöbén se tüzelője, se meleg ruhája. A munkás bérét rögzítik, törvényt készítenek, hogy munkapadjához láncolhassák. A paraszt termését, állatait elrekvirálják. Drágaságtól, áruhiánytól szenved a nép, amíg végtelen sorban szállítják a vagonok földünk gyümölcsét, gyáraink termékét Németországba — soha meg nem fizetésre.

Akik pedig harcolnak az ország kifosztása ellen, Magyarország függetlenségéért, szabadságáért, azokat az idegenek pribékei megkínozzák, börtönbe vetik, legyilkolják. Az Andrássy-laktanyában halálra kínozták Rózsa Ferencet, a Margit körúti fogházban kivégezték Schönherz Zoltánt, pártunk vezetőit, akik utolsó szavaikkal is a „független, szabad, demokratikus Magyarországot" éltették.

Ki felelős a nép pusztulásáért, az ország romlásáért? Felelős érte Kállay Miklós kormányának politikája. Ez a politika országunk sorsát életre-halálra összeköti Hitler zsarnoki uralmával...

A Kommunisták Magyarországi Pártja önfeláldozó küzdelmet folytat Kállay hazaáruló politikája ellen, a nemzet megmentéséért, a független, szabad, demokratikus Magyarországért. Hiába kísérelik meg Kállay és vérebei pártunk eltiprását, a szabadságharcosok kiirtását, Magyarország népeinek szabadságvágyát nem lehet megölni. Pártunk él, harcol, és harcba hív mindenkit Hitler zsarnoki uralma, Kállayék országáruló politikája ellen.

Fogjon össze mindenki az országban! Munkások és parasztok, szegények és gazdagok, magyarok és nem magyarok.

Tiporjuk el Kállay hazaáruló politikáját! Harcoljunk egységesen a nemzeti kormányért, független, szabad, demokratikus Magyarországért!

Egy katonát sem Hitlernek!

Hozzák haza honvédeinket! Azonnali különbékét!

Beszüntetni az élelmiszer-kiszállítást, míg itt ínség van!

Vagonjainkban tüzelőt szállítsanak, ne Hitlerék hadianyagát!

Legyen vége a falvak kirablásának! Vetőmagot és jószágot a parasztnak!

Le a drágasággal! Több bért!

Le a fasiszta terrorral! Engedjék szabadon a nemzet szabadságharcosait!

Békét, kenyeret, földet, szabadságot!

A Kommunisták Magyarországi Pártja

Olvasd és add tovább! Írd le röpiratunkat tíz példányban és küldd el vidéki ismerőseidnek.

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1943/1751—3.

A kommunista párt jelszavai a második világháború idején

66. RENDŐRSÉGI JELENTÉS A KOSSUTH-RÁDIÓ FELHÍVÁSÁNAK A SALGÓTARJÁNI BÁNYAMUNKÁSOK KÖZÖTTI HATÁSÁRÓL

1942 november 5

... Az úgynevezett „Kossuth-rádió" november 4-én reggel 6 óra 40-kor[1] Salgótarjánnal, helyesebben a salgótarjáni bányamedence munkásaival külön foglalkozott, azokhoz felhívást intézett. Arra ösztönözte őket, hogy november 7-én, a szovjet 25 éves fennállásának emlékünnepén 10 perccel előbb hagyják abba a munkát. Továbbá felhívta őket szabotázscselekmények elkövetésére, és arra oktatta, hogy az ezekhez szükséges robbanóanyagokat miképpen hordják ki a bányákból. Nincs kétség aziránt, hogy a felhívás termékeny talajra talált ...

A közhangulat az élelmezési nehézségek és a háborús behívások miatt eléggé nyomott.

MMI Archivum. A. XXII. 71/1942/11.

---

67. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A BUDAPESTEN ÉS PEST KÖRNYÉKÉN TERJESZTETT KOMMUNISTA RÖPLAPOKRÓL

1942 december 11

November közepén Budapest több utcáján, főként a XIII. kerületben és Csepelen, december 2-ára virradóra újból Csepel község utcáin, a Weiss Manfréd-gyár közelében és a Királyerdőben ismeretlen tettesek kommunista röpiratokat szórtak. A Budapesten terjesztett röpiratokat ólombetűs nyomdán állították elő. A röpirat éles kirohanást intéz a háború és a magyar kormány ellen. Foglalkozik a kivégzett Schönherz Zoltánnal, a háborúból való azonnali kilépéssel és a szovjettel való különbékével. Utasítást ad az olvasónak a röpirat lemásolására és vidéki ismerősöknek való elküldésére. Aláírásként „a Kommunisták Magyarországi Pártja" szerepel.

A Csepelen terjesztett röpiratokat kézisajtó útján állították elő, s azok a következő jelszavakat tartalmazták: „Ki a katonai parancsnoksággal a gyárból! Elég volt a hitlerkosztból! Békét a szovjettel!" Az ügyben a budapesti rendőrfőkapitányság politikai osztálya nyomozást folytat.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

[1] A rendőrségi jelentésben feltüntetett adást nem ismerjük.

A Kossuth-rádió 1942 október 31-i adása felhívja a magyar munkásság figyelmét a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójára. Felszólítja a magyar dolgozókat az évforduló megünneplésére.

68. A FÜGGETLENSÉGI FRONT PROGRAMJA[1]

1. A háborút azonnal befejezni! Szakítani a tengelyhatalmakkal! Visszahívni a honvédcsapatokat a Szovjetunióból! Felelősségre vonni azokat, akik Magyarországot Hitler háborújába taszították!

2. Önálló és aktív külpolitikát! Megegyezés és összefogás a szomszéd népekkel a német elnyomó törekvések ellen, a magyar nemzeti érdekek biztosítása alapján.

3. Minden élelmiszerkivitel eltiltása, amíg az ország ellátása nincs biztosítva.

4. A demokratikus szabadságjogok: az általános titkos választójog, sajtószabadság, a gyülekezési és szervezkedési jog megvalósítása. A közigazgatás demokratizálása. A zsidótörvény megszüntetése. A fasiszta pártok és szervezetek betiltása. Demokratikus szociálpolitika. A munkásság életszínvonalának emelése.

5. Széleskörű földreform. A parasztság földhözjuttatása. A nagybirtok felosztása. A birtokos nem tarthat meg többet 300 holdnál.

6. A magyar ipar hathatós fejlesztése. A német tőke kiküszöbölése a magyar gazdasági életből.

7. Demokratikus nemzetiségi politika. Szélesjogú nemzetiségi önkormányzat. A német kisebbség előjogainak a megszüntetése. A Volksbund feloszlatása.

8. Magyar nemzeti kultúrpolitika. A fasiszta métely kiküszöbölése a sajtóból, az iskolából, az irodalomból, az egész magyar kultúréletből.

9. Nemzeti függetlenségi kormány alakítása, mely összehívja az alkotmányozó nemzetgyűlést. A nemzetgyűlés feladata megvalósítani Magyarország szabadságának, függetlenségének és felvirágzásának alkotmányos és anyagi biztosítékait.

10. Minden rendelkezésre álló és célravezető eszközzel küzdeni e program megvalósításáért.

Magyar Újság, 1944 október 3.

---

69. IHÁSZ KOVÁCS SÁNDOR[2] LEVELE BAJTÁRSAIHOZ

Kedves magyar bajtársak!

Végre eljött az ideje, hogy életjelt adhatunk magunkról. Az orosz támadás alkalmával nem haltam meg, csak erős tüzérségi tűzbe kerül-

---

[1] A függetlenségi front programját a párt Külföldi Bizottsága dolgozta ki, és a Kossuth-rádió ismertette 1942 decemberében. A függetlenségi front programjáról az Igaz Szó 1943 január 25-i száma is hírt ad.

[2] Ihász Kovács Sándor Zala megyei parasztfiú volt. Behívták katonának és a szovjet fronton hadifogságba esett. Önként jelentkezett partizánnak. 1944 áprilisában a csendőrökkel és német katonákkal vívott tűzharcban esett el.

tem, és a légnyomástól eszméletlen állapotból az oroszok kezében ébredtem fel. Már lemondtam életemről, de legnagyobb meglepetésemre az oroszok nem bántottak. Úgy kezeltek bennünket, mint hadifoglyokat. Itt vagyunk egy átmeneti táborban többen magyarok, akik egy napon, de különböző helyen estünk fogságba.

Mikor valamilyen összeírás végett az irodába kell menni, az orosz tisztek leültetnek és adnak cigarettát is. A koszt jó, naponként háromszor eszünk. A betegekről is gondoskodnak, van a táborban kórház, és minden beteg a neki megfelelő diétás kosztot kapja. Ja, még külön cukrot is kapunk, naponként 20 grammot. A betegek, természetesen, többet. A szórakozásunk: hetenként kétszer moziba megyünk. Egészségügyi szempontból nem is gondoltam volna, hogy ilyen tisztaság legyen. Minden héten fürdünk, fehérneműt váltunk.

Kedves magyar testvér! Aki elolvasod ezt a levelemet, teljesítsd a magyar hadifogoly kérését. Értesítsd szüleinket hol- és hogylétünkről. Szüleim címe: Ihász Kovács Sándor földműves, Rezi község, Zala megye.

Igaz Szó, 1942 december 5. [Így élnek a hadifoglyok Oroszországban.]

---

70. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A KMP FOKOZÓDÓ TEVÉKENYSÉGÉRŐL

1942 december 18

Bizalmas értesülés szerint a KMP az 1942 nyári letartóztatások után átszervezte illegális sajtóelőállító és terjesztő vonalait.

1941 végén és 1942 elején egy központi sokszorosítón állították elő a röplapokat és a Szabad Nép című pártújságot . . .

Fentiekre figyelemmel a párt irányítói a mozgalom újjászervezésekor elrendelték, hogy minden kerület külön-külön szervezze meg a sokszorosító, elosztó és terjesztő vonalait. Ezzel azt akarják elérni, hogy ha a nyomozó hatóságoknak sikerül egy sajtóterjesztő vagy elosztó vonalat felderíteni, azon keresztül ne tudjanak eljutni a párt központi nyomdájához és legfőbb irányítóihoz.

*

A KMP mozgalmi tevékenységének fokozását bizonyítják a röpiratok terjesztésén kívül a falfestések is. Az elmúlt napokban Budapest Tűzoltó utcai, ferencvárosi és Kispest Teleki utcai szocdem párthelyiségek közelében a házak falára „Békét a Szovjettel!" „Éljen USSR!" kommunista jelszavakat és sarló-kalapácsos jelvényeket festettek.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

71. A SZABAD SZÓ CIKKE KÖVETELI: A PARASZTSZÖVETSÉGBEN ALAKULJON MEG A FÖLDMUNKÁS-TAGOZAT[1]

Amikor megalakult a Parasztszövetség, a Szabad Szó azonnal előlegezte bizalmát és támogatta az új szervezetet. Azt reméltük, hogy helyet kapnak benne a földmunkások, gazdasági cselédek és kisparasztok is. Mi már akkor sokat írtunk és terveztünk a parasztegységről, s a parasztság és a munkásság egymásrautaltságáról. Tudtuk és éreztük, hogy az idő méhében már megfogant az a történelmi és lélektani pillanat, amikor vágyaink valóra válnak, amikor a magyar parasztság végre valójában felszabadul. A Szabad Szó m n g a szeg nyparasztságért harcolt: készültségben vagyunk már évek óta, s úgy gondoltuk, minden lehetőséget figyelembe kell vennünk céljaink elérése érdekében. A Parasztszövetségről az volt a véleményünk, hogy feltétlenül támogatnunk kell, mert hiszen alapszabályai a földmunkásság, általában az agrárproletariátus külön megszervezését előírták. Különben sem tehettünk volna mást, mert a háborúra való tekintettel a politikai szervezkedés tilos, ma egyedül Nagy Ferenc országgyűlési képviselőnek, a Parasztszövetség elnökének van csak joga szervezkedni. Magunkévá tettük a Parasztszövetség ügyét, annál is inkább, mert

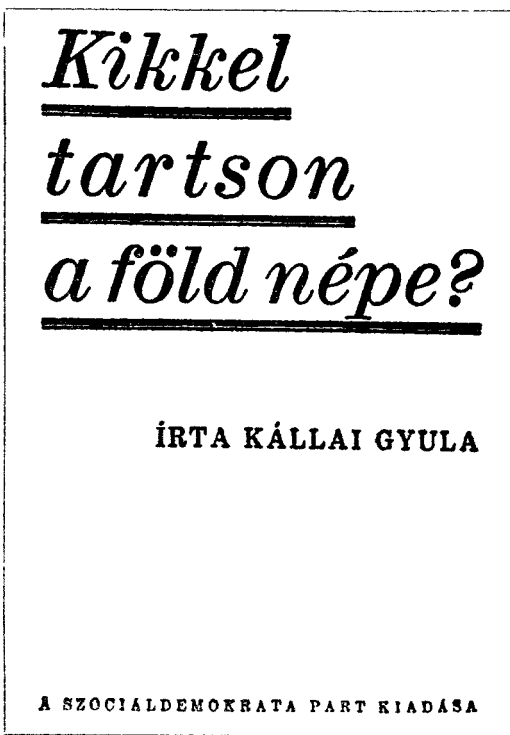

Kállai Gyula
brosúrájának címlapja. 1940

[1] A Parasztszövetségen belül 1943 május 9-én alakult meg a földmunkástagozat.

egy évvel ezelőtt határozott ígéretet kaptunk a földmunkás-szakosztály felállítására.

Az ígéretet Nagy Ferenc mindezideig nem váltotta be. Folyton halogatta, kérdéseinkre nem válaszolt. Azután legnagyobb megdöbbenésünkre azt is tapasztalnunk kellett, hogy mindjobban a nagygazdák, a zsírosparasztok kezébe csúszik át a vezetés, a Parasztszövetség az ő érdekeiket képviseli, az agrárproletárokért nem hajlandó ugyanolyan áldozatokra, kiállásra. Mindezeket a jelenségeket fájó szívvel írjuk le, mert hiszen az elsők voltunk, akik a Parasztszövetséget a faluval megismertettük. Fájó szívvel írjuk le e sorokat, de le kell írnunk, mert a közeli hónapok már igen nagy változásokat tartogatnak az emberiség, tehát a magyar parasztság számára is, és mi nem nézhetjük tétlenül, hogy mi lesz velünk. Felelősséggel tartozunk népünknek ezekben a válságos időkben, s kizárólag csak az ő érdekeiket képviseljük: senki és semmi másra nem lehetünk tekintettel!

Mód Aladár
könyve első kiadásának címlapja. 1943

A legnagyobb felelősség Nagy Ferencet terheli. Ma ő a Parasztszövetség vezére, egyedül ő szervezhet, dolgozhat falun, s ha nem jól csinálja, ha elhibázza, akkor az egész parasztság látja annak kárát. Nagy Ferenc, ha a közeledő történelmi és lélektani pillanatot elveti, akkor összeomlik a magyar parasztság minden terve és reménye. Nagy felelősség nyugszik Nagy Ferenc vállain, olyan felelősség, melyet egyszer a történelem kér számon, és jaj lesz neki, ha könnyűnek találtatik...

Itt a Szabad Szó hasábjain, a nagy nyilvánosság előtt kérdezzük őt: hajlandó-e a szegényparasztság érdekeit is figyelembe venni, és a földmunkás-szakosztályt egy hónapon belül megalakítani, vagy nem? Tovább nem várhatunk, az idő sürget, népünk sorsa veszélyben van, ha nem

cselekszik, akkor el kell szakadnunk és a magunk útjára lépnünk. A szakadásért is ő lesz felelős és a továbbiakért is. Mi meg tudunk állni a saját lábunkon is, hisz velünk vannak a szervezett ipari munkások és a dolgozókkal rokonszenvező értelmiségiek is, támogatásra inkább neki van szüksége. Ez a mi állásfoglalásunk, s nagyon szeretnénk, ha a Parasztszövetség nem értené félre ezt az írást, hanem megértené és úgy cselekedne, ahogy azt az egyetemes parasztság érdeke megköveteli!

Szabad Szó, 1943 január 10. [A Szabad Szó és a Parasztszövetség.]

---

72. A SZEGEDI RENDŐRKAPITÁNYSÁG JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ A RENDŐRSÉG ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL

1943 január 25

Tisztelettel jelentem, hogy a szociáldemokrata párt szegedi szervezete folyó évi január hó 16-án a párt újraszervezése érdekében választmányi ülést tartott, amelyen a központ képviseletében Szeder Ferenc országgyűlési képviselő vett részt . . .

Kijelentette, hogy ők nem bolsevisták. 1918-ban a „lumpenproletár" tömegek tódultak be a szervezetbe, és a régi vezetőket félretolták. Vigyázniuk kell nagyon, hogy ez többé ne fordulhasson elő, és a közeljövőben várható nagyobb betódulást úgy fogják megakadályozni, hogy minden egyes tagfelvételt vizsgálat tárgyává fognak tenni.

Tisztelettel jelentem, hogy Szeder Ferenc országgyűlési képviselő, szociáldemokrata országos főtitkár jószándékait és jóhiszeműségét nincs okom kétségbevonni. Sőt, magam is meg vagyok győződve róla, hogy szándékai egyenesek . . .

Minthogy engem szegedi viszonylatban semmiféle meglepetés nem érhet, a párt szervezkedése elé semmiféle akadályt nem gördítek, bejelentett gyűléseiket és értekezleteiket engedélyezem, az ellenőrzést is látszólag a legszükségesebb mérvre korlátozom, hogy a megindult szervezkedés irányát megfigyelhessem . . .[1]

MMI Archivum. A. XVI. 1/1943/107.

---

[1] A szegedi rendőrkapitány 1943 áprilisi jelentése már arról ad hírt, hogy a kommunisták befolyása, a szociáldemokrata vezetők minden törekvése ellenére, a szociáldemokrata párton belül is egyre erősödik. [MMI Archívum. A. XVI. 1/1943/47.]

III. A MAGYAR KOMMUNISTÁK HARCA A SZTÁLINGRÁDI FORDULATTÓL MAGYARORSZÁG NÉMET MEGSZÁLLÁSÁIG TERJEDŐ IDŐSZAKBAN

1943 január—1944 március 19

73. A SZTÁLINGRÁDI FORDULAT. A 2. MAGYAR HADSEREG VORONYEZSI KATASZTRÓFÁJA

a) *A Kossuth-rádió a háború fordulópontján harcra mozgósítja a demokratikus nemzeti erőket*

1943 január 17

... Az események megmutatták, hogy a Kállay-kormány németbérencek szolgalelkű kormánya. Ennek a kormánynak pusztulnia kell helyéről, hogy ne pusztuljon el teljesen a magyar hadsereg. Vissza kell hoznunk csapatainkat az orosz frontról mindenáron! Veszteni való idő nincsen! Mozduljon meg az egész magyar nép! Mozduljon meg a munkásság, a falvak népe, az értelmiség! Lépjenek sorompóba az ellenzéki szervezetek és politikai pártok. Szervezzenek gyűléseket engedéllyel vagy engedély nélkül. Szólítsák fel a népet, hogy tüntessen a városok utcáin! Követeljék hadseregünk azonnali visszatérését! Követeljék a tizenötezer magyar katona haláláért felelős Kállay-kormány azonnali távozását! Cselekedjenek abban a tudatban, hogy elsősorban tőlük függ ma az orosz fronton még életben levő, de már halálra ítélt 100 000 magyar honvéd sorsa!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Gerő Ernő: „Pusztuljon Kállay kormánya, hogy megmaradjon hadseregünk!"]

---

b) *A Kommunisták Magyarországi Pártjának röpirata a Szovjet Hadsereg sztálingrádi győzelméről és a magyar hazafiak kötelességeiről*

1943 január

Munkások! Parasztok! Polgárok!

A világháború fordulóponthoz érkezett. A Szovjetunió és szövetségesei támadásba mennek át Hitler hóhéruralma ellen. Sztálingrádnál, Ordzsonikidzénél kifüstölik a fasiszta banditákat. A negyedszázados szocialista haza az orvtámadó barbárok tömegsírja lesz ...

Hitlerék nem kerülhetik el katasztrófájukat.

Ebbe a háborús katasztrófába magukkal rántják szövetségeseiket. Ezt mindenkinek világosan kell látnia! ...

A Szovjetunió nem ellensége a magyar nemzetnek. A Szovjetunió nem veszélyezteti a magyar függetlenséget. Ellenkezőleg! A Szovjetunió harcol az elnyomott nemzetek felszabadításáért!

Nem a Szovjetunió, hanem a fasiszta Németország az ellenségünk. Németek nyomtak el századokon át, most is ők törnek függetlenségünkre. Ők vittek a háborúba. Német érdekért pusztulnak honvédeink. Miattuk éhezik, fázik, szenved a magyar nép!

A fasiszták oldalán való háború létében veszélyezteti országunkat. Követeljük az azonnali különbékét! A vesztes tengelytől való elszakadást! Szövetséget a szabadságért küzdő népekkel a zsarnokság elleni harcban!

Munkások! Munkásnők! Elvtársak!

Honvédeink ellenséges érdekekért véreznek, ti pedig idehaza gyártjátok a muníciót, hadigépeket. Jusson eszetekbe, hogy minden tankkal, repülőgéppel, gránáttal, lövedékkel hozzájárultok a szabadságért hősiesen küzdő szovjet nép gyilkolásához! Jusson eszetekbe, hogy ti teszitek lehetővé honvédeink pusztulását is! Gondoljatok proletárkötelességtekre: munkátokkal ne az ellenséget segítsétek!

Munkások! Parasztok! Polgárok!

A Kommunisták Magyarországi Pártja harcba hívja Magyarország népeit. Országunk sorsa, nemzetünk jövője veszélyben van. Fogjon össze mindenki osztályra, pártra való tekintet nélkül! Együttes harccal mentsük meg az országot a háborús katasztrófától!

Egy katonát se Hitlernek! Hozzák haza honvédeinket! Azonnali különbékét!

Együttes harccal tiporjuk el a hazaáruló, nemzetet sorvasztó reakciót!

Le Kállay munkásgyilkoló, parasztnyúzó éhségkormányával!

Le a drágasággal! Több bért! Több élelmet! Le a rekvirálásokkal!

Le az élelmiszercsökkentéssel!

Nemzeti kormányt! Békét, kenyeret, földet, szabadságot!

Le a háborúval! Éljen a Szovjetunió!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

A Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1943/1751—2.

---

c) *A Kossuth-rádió a 2. magyar hadsereg voronyezsi vereségéről*

1943 január 26

Hogy mi történt Voronyezsnél, az most már világosan áll a nemzet előtt. Hiába kertelnek, hiába szépítgetnek: tudjuk, hogy Voronyezsnél elpusztult a 2. magyar hadsereg, legjobb 10 hadosztályunk, 120 000 magyar katona. 40 000 jutott fogságba, 80 000-re rúg a halottak és sebesültek száma. A magyar seregből jó, ha hírmondó maradt. Oroszországban nincs már hadseregünk azon a 3 hadosztályon kívül, mely

Orelnél, Brianszknál a partizánok elleni harccal szennyezi be a magyar katonai becsületet. Kállay, Szombathelyi, Nagy Vilmos, Jány Gusztáv elkövette a magyar történelem legnagyobb katonagyilkosságát. Hadiárvák és hadiözvegyek új tízezrei sirathatják családfenntartójukat ...

Lesz-e még egy Voronyezs? Adjunk-e még egy hadsereget Hitlernek, hogy elpusztuljon az is? Ez ma a nemzet számára a lét vagy nemlét

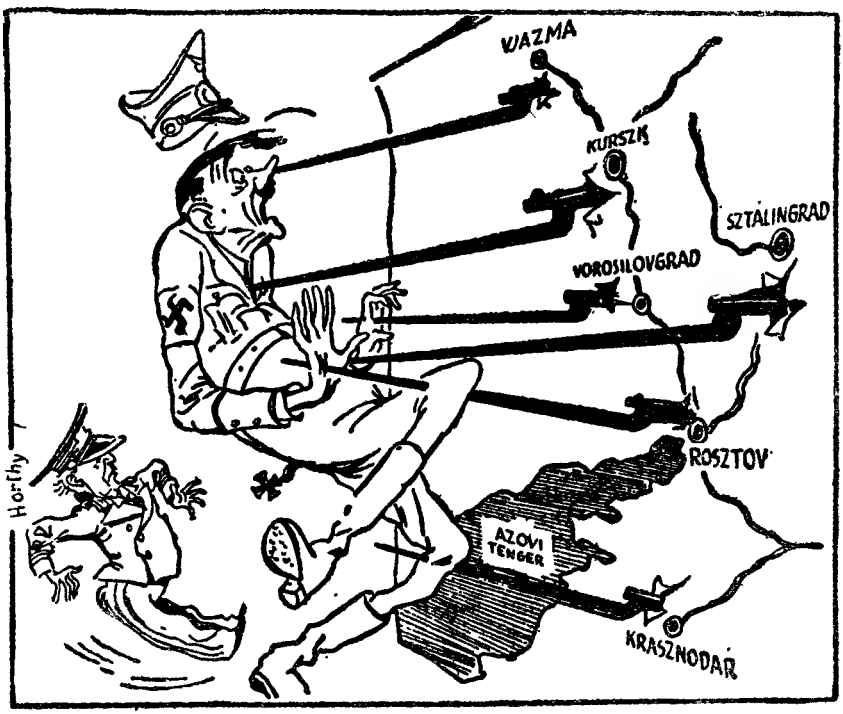

Gúnyrajz az Igaz Szó 1943 február 15-i számából

kérdése! A Voronyezsnél vesztükbe kergetett honvédek vére az égre kiált, a gaz katonagyilkosok, akik felelősek a katasztrófáért, nem viszik el, nem vihetik el szárazon! De a függetlenségi front és vele együtt a politikai élet számos befolyásos tényezője, tisztikarunk jelentős része a bűnösök felelősségrevonását elsősorban a jövő szempontjából követeli. Akik egyszer már pusztulásba kergettek 120 000 magyar honvédet, mindenre képesek! Képesek arra, hogy most sebtében összeszedjenek 100—150 000 embert, és odavetik az orosz támadás elé. Voronyezs előtt is jóelőre felemeltük intő szavunkat, most is felemeljük. Ha ma, amikor a német védelem egyre fejetlenebb és már-már összeomlik, ha ma új magyar hadsereget küldenek a frontra: az is elpusztul! A voro-

nyezsi katonagyilkosok ezzel persze nem törődnek! Hitlernek ágyútöltelék kell, tehermentesítés kell, hogy megvert hátráló hadait valahol megpróbálja megállítani. A katonagyilkosokat nemcsak Voronyezsért kell felelősségre vonni, hanem azért is, hogy elhárítsunk egy új Voronyezst!

Kállayt azért kell eltávolítani, Szombathelyit, Nagy Vilmost, Jányt azért kell elcsapni és bíróság elé állítani, hogy hazánk ne jusson Románia sorsára[1].

120 000 katonánk elveszett, de minden még nem veszett el. Még lehet fordítani a kormányrúdon! De le kell vonni Voronyezsből a tanulságokat. Voronyezs tanulsága pedig ez: elég volt egy Voronyezsből!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Voronyezs és ami utána következik.]

---

d) *A Kossuth-rádió a magyar függetlenségi mozgalom megnövekedett feladatairól*

1943 február 4

Minden jel arra mutat, hogy a német hadsereg a sztálingrádi katasztrófa után újabb katasztrófáknak néz elébe. A német hadvezetőség az egymást követő új és új orosz csapásokkal szemben szinte tehetetlen. Védekezése kapkodó és tervszerűtlen. A német hadsereg nem tudja sehol megvetni a lábát. A német védelem hellyel-közzel a teljes összeomlás képét mutatja. A német fasiszták szerint: tavasszal újra megfordul a kocka! De miért fordulna meg? Talán feltámad a Sztálingrádnál megsemmisített 330 000 német, a Voronyezsnél megsemmisített 120 000 magyar katona? Feltámad az a 110 hadosztály, melyet az oroszok eddig szétvertek? Megszólal az a 14 000 ágyú, melyet a német hadsereg két hónap alatt elvesztett? Igaz, Hitler most összekaparja utolsó tartalékait. De a sebtében összeszedett gyér emberanyagból két hónap alatt nem lesz komoly hadsereg! A német hadigyárak talán pótolhatják az elvesztett hadianyag egy részét. De mi ez az amerikai, angol, orosz haditermeléshez képest, amely máris háromszorosan múlja felül a németet? Vegyük ehhez hozzá, hogy az orosz győzelmek meggyorsítják a második front megteremtését. A háborús döntés kierőszakolásának időpontját ma az orosz előnyomulás irama diktálja. Az angolszász demokráciák ott akarnak lenni a döntésnél. Ezért lesz meg a második front — nem nyáron, nem ősszel, hanem már kora tavasszal![2]

Nem a hadiszerencse forgandóságának vagyunk ma szemtanúi, hanem a vég kezdetének . . .

---

[1] A Kossuth-rádió itt Romániának 1940 októberében történt német katonai megszállására utal.

[2] Az Egyesült Államok és Anglia csapatai a második frontot 1944 júniusában nyitották meg.

A magyar nemzeti függetlenségi frontot az események ... az elé a feladat elé állíthatják, hogy vállalja a felelősséget az ország sorsáért, hogy kezébe vegye a kormányhatalmat.

Erre a feladatra kell ma felkészülnie minden magyar hazafinak. Felkészülni: ez azt jelenti, hogy be kell hálózni az országot a függetlenségi front szervezeteivel. Kiépíteni és megerősíteni a függetlenségi front meglevő szervezeteit és megteremteni őket ott, ahol még nincsenek. Ne legyen egyetlen népkör, munkásszervezet, diákegyesület, politikai párt, ahol ne volna szervezete a függetlenségi frontnak. Ne legyen egyetlen szervezete sem a függetlenségi frontnak, mely nem tett meg mindent annak érdekében, hogy az illető népkör, politikai párt vagy társadalmi szervezet a maga egészében a függetlenségi front programját támogassa. A függetlenségi front minden szervezete hasson oda, hogy a magyar nép társadalmi szervezetei, politikai pártjai kezet nyújtsanak egymásnak a függetlenségi front programja alapján.

A függetlenségi front nem akarja, hogy a független Magyarország romokban heverő Magyarország legyen! Nem akarja bevárni az összeomlást: meg akarja előzni! Ezért, ha törik, ha szakad, meg kell buktatni a hitlerbérenc kormányrendszert még az összeomlás előtt! El kell érnünk, hogy a magyar nép általános elégedetlensége hatalmas, nyílt tömegakciókban nyilvánuljon meg. El kell érnünk, hogy olyan hatalmas, nyílt háborúellenes ellenzék lépjen fel az országban, melyet semmiféle terrorral nem lehet elnémítani!

Így vetjük meg az alapját a haza megmentésének és a magyar nemzeti függetlenségi front kormányrajutásának.

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [A vég kezdete és a függetlenségi front feladatai.]

---

e) *A Minisztertanács a dolgozó tömegek erősödő mozgalmának fékentartására csendőr-karhatalmi zászlóalj felállítását határozza el*

1943 február 9

A belügyminiszter úr, a pénzügyminiszter úr hozzájárulásával, a honvédelmi miniszter úrral egyetértve, kéri a Minisztertanács engedélyét, hogy az alábbiakban kifejtett indokai alapján egy csendőr-karhatalmi zászlóaljat állíthasson fel.

A háború megpróbáltatásai, amelyek Magyarországot eddig aránylag megkímélték, ezután fokozott mértékben fognak jelentkezni. A harctér eseményei, a közellátás fokozódó nehézségei, belpolitikai kérdések, esetleg külpolitikai események is egyre feszültebb közhangulatot teremtenek. Minden igyekezet mellett is megtörténhetik, hogy a feszültséget békés módszerekkel megszüntetni vagy levezetni nem lesz lehetséges, ezért fel kell készülni a kedvezőtlenebb eshetőségre, vagyis a közrendnek és közbiztonságnak karhatalmi eszközökkel való biztosítására is.

Ennek az alakulatnak felállítását nem lehet a háború utáni időkre halasztani, mert a feladatok előreláthatóan a most folyó háború alatt és közvetlenül azt követően fognak sürgetően jelentkezni. A tervszerű

előkészítés, alaposság rovására esnék, ha akkor kezdené el előadó miniszter úr ennek az alakulatnak szervezését, amikor azt már alkalmaznia kellene . . .

A Minisztertanács az engedélyt megadja.

O. L. Min. Tan. jkv. 1943 február 9.

---

f) *A hadügyminiszter jelentése a Minisztertanácsnak a 2. magyar hadsereg voronyezsi súlyos veszteségeiről*

1943 február 23

. . . Eddigi veszteségeink halottakban, sebesültekben és foglyokban az eddig beérkezett hírek szerint kb. 70 000 emberre tehető[1]. A nagy fagy mellett a visszavonuláskor sok csapattestétől elvágott katona eldobta fegyverét. Puska-utánpótlásról is tehát gondoskodni kell. Hibáztatja a német vezetést is, mert lebecsülte az oroszokat és túlbecsülték saját erejüket és fegyvereik hatóerejét. Sajnos, a mi csapatainknál egy fél kilométerre egy-egy géppuska jutott. Az oroszok hadosztályai 18—22 éves katonákból kerültek ki, míg mi, sajnos, kénytelenek voltunk a régi és idősebb korosztályok embereit bevonultatni. Nem volt olaj, zsiradék. Az oroszoknak nagyszerű puskájuk volt és nagyszámú géppisztolyuk. Nagyszámú aknavetőkkel is rendelkeztek . . .

O. L. Min. Tan. jkv. 1943 február 23.

---

g) *A KMP a sztálingrádi és voronyezsi csaták után újra azonnali különbékét követel*

1943 március

Olvasd és add tovább!

Munkások! Parasztok! Polgárok!

A világháború döntő szakaszába lépett. A Vörös Hadsereg Sztálingrád, Leningrád és Kaukázus felszabadítása után diadalmasan tör előre. Csapást csapásra mérve veri ki a szovjet földről a fasiszta hordákat. Sztálingrádnál a történelem egyik legnagyobb vereségét szenvedte el a 6. német hadsereg.

Voronyezsnél a Vörös Hadsereg szétverte a 2. magyar hadsereget.

---

[1] A hadügyminiszter újabb jelentése, melyet a Minisztertanács 1943 március 2-án tárgyalt, megállapítja, hogy az anyagi veszteség 75%, ami összegszerűleg 367 millió pengőt jelent. [O. L. Min. Tan. jkv. 1943 március 2.]

Idegen fasiszta ügyért több mint 100 000 jó magyar honvédünk színejava pusztult el vagy esett fogságba.

Az olaszok utolsó gyarmatukat: Líbiát is elvesztették. Többmilliós szövetséges haderő megindult az európai második front megteremtésére. A fasiszta zsarnokok felett megkondult a halálharang. Hitler, Mussolini és cinkosaik rémuralmának végórája közeledik.

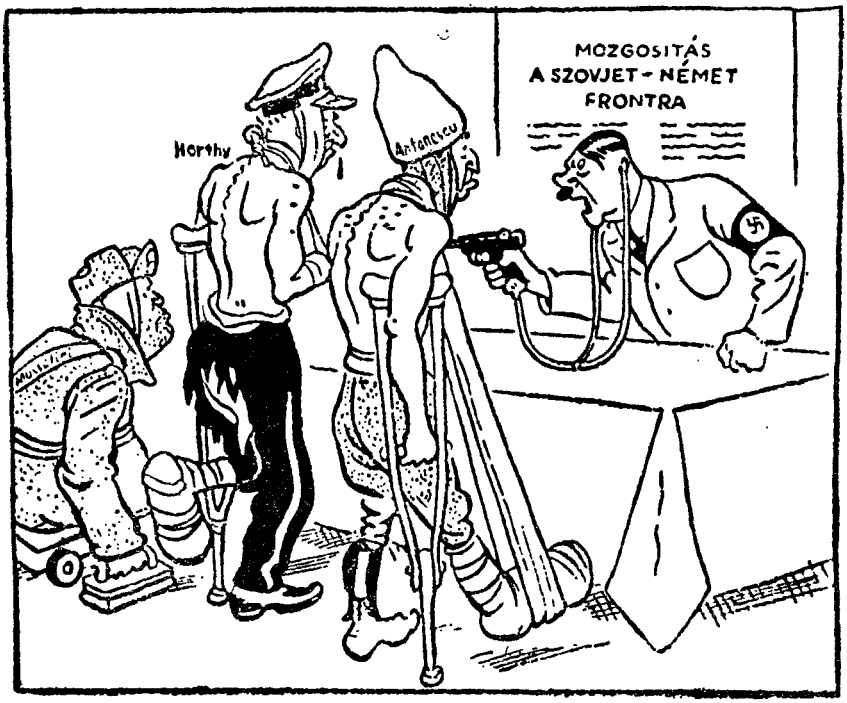

Gúnyrajz az Igaz Szó 1943 március 13-i számából

A hazaáruló Horthy—Kállay-klikknek még nem volt elég a voronyezsi lecke. Tovább alkudoznak Hitlerrel. Tovább küldik legjobb fiainkat a biztos pusztulásba.

Hitler zsoldosaival csak egy erő tud eredménnyel szembeszállni. A szabadságért küzdő nemzet ereje! A Horthy—Kállay-klikk el akarja nyomni ezt az erőt. A szabadságharcosokat ezrével bebörtönzi, legyilkolja. Brutális terrorral elidegeníti országunktól a nemzetiségi népeket. Ez a reakciós klikk csak egy ellenséget ismer: a népet, amely békét, kenyeret, földet és szabadságot akar!

Munkások! Parasztok! Polgárok!

A magyar történelem legválságosabb órájában szól hozzátok a Kommunisták Magyarországi Pártja:

Eszméljen fel végre Kossuth és Petőfi népe, és vegye kezébe sorsa intézését.

Ne tűrjük tovább, hogy fiainkat elhurcolják ágyútöltelékeknek.

Hozzák haza a még életben levőket. Ne adja a magyar vérét, munkáját, kenyerét és szabadságát, hogy Hitler pár héttel meghosszabbítsa Európa népeinek szörnyű rabságát.

Ne engedjük, hogy a balkánfront kialakulásával országunk felvonuló terep legyen, mely városaink lerombolását, országunk és népünk biztos pusztulását jelenti.

Munkások! Parasztok! Polgárok!

Ütött a cselekvés órája! Elég volt a tétlenségből.

A szabadságért küzdő népek milliói harcban állnak a fasiszta elnyomókkal. Kossuth, Petőfi népe sem maradhat ki a harcolók közül!

A KMP harcba hívja Magyarország népeit. Láncainkat magunknak kell széttörnünk. Vegyünk példát a szovjet, szerb, francia és más népek bátor, hősies szabadságharcából.

Fogjunk össze osztályra, pártra való tekintet nélkül függetlenségi nemzeti frontba, országunk védelmére. Akadályozzuk meg minden eszközzel Hitler zsarolásainak teljesítését.

Azonnali különbékével mentsük meg az országot a háborús vereség katasztrófájától!

Elég volt az esztelen véráldozatból. Egy katonát sem Hitlernek!

Elég volt a hitlerkosztból! Követeljétek:

Az élelmiszeradag emelését! Több bért! A drágaság letörését!

Szervezkedési, gyülekezési, sajtó- és szólásszabadságot!

Az üzemi katonai parancsnokok eltávolítását!

Az ipari és mezőgazdasági munkás szabad munkavállalási és felmondási jogát! A nemzetiségi elnyomás megszüntetését.

A szabadságért harcoló politikai foglyok szabadonbocsátását.

Pusztuljon az országunkat háborúba döntő Horthy—Kállay-klikk!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

A Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1943/1751—1.

---

74. DOLGOZÓ PARASZTOK LEVELEI A SZABAD SZÓBAN: MIT VÁRNAK AZ 1943-AS ESZTENDŐTŐL?

Várjuk ettől az esztendőtől:

1. A független, demokratikus magyar kormányzatot, mögötte a paraszt, munkás és a vele szolidáris értelmiség erős szervezeteivel.
2. Idegen beavatkozás teljes kiküszöbölését a magyar bel- és külpolitikából.

3. Tartós földbirtokreformot.
4. Szükséges a paraszt, munkás és értelmiségiek erőssé összekovácsolt egysége.

H. L.

Földreform

Az 1943-as esztendőnek nemcsak a háború befejezésében, hanem a földbirtokkérdésben is döntést kell hoznia. A cselédséget és a néhányholdas kisparasztokat végleg földhöz kell juttatni. Én ebben a két dologban látom a boldogabb Magyarország nyitját.

J. L.
Nagybajom

Egység

Egyik legfontosabb teendő a munkások és parasztok egységfrontjának megalakítása, hogy ezen keresztül felkészülhessünk a meginduló változások idejére, s azok ne találjanak készületlenül.

F. I.

Szabad Szó, 1943 március 14. [Mit vár a parasztság az 1943-as esztendőtől?]

---

75. A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT JOBBOLDALI VEZETŐI A BELÜGYMINISZTERHEZ ÍRT LEVELÜKBEN ISMÉTELTEN KIFEJEZIK HŰSÉGÜKET A KÁLLAY-KORMÁNY IRÁNT

1943 március 19

Nagyméltóságú Belügyminiszter Úr!

Pásztóy őméltósága közölte velem, hogy illetékes helyre több oldalról panasz érkezett, amely szerint a szociáldemokrata párt összejövetelein a honvédséget és a keleti hadműveleteket érintő kérdésekkel foglalkozik, ezeknek a kérdéseknek a bírálatánál valótlan tényeket sorakoztat föl, amelyek átmennek a közönség körébe, és így gyengítik, illetve csökkentik a belső ellenállás frontját.

Amikor ezt őméltósága közölte velem, rögtön tiltakoztam pártunk gyanúsítása ellen. A szociáldemokrata párt és annak vezetői sokkal komolyabban fogják fel a hivatásukat, semmint a fentemlített panaszokban meghatározott módon viselkednének. Nem folytatunk kétlaki politikát. Nagyon jól ismerjük azt a súlyos külpolitikai helyzetet, amelyben vagyunk, éppen ezért féltékenyen vigyázunk politikai összejöveteleinken is országunk nagy érdekeire, ismerjük a kormány igen súlyos helyzetét, és ha foglalkozunk is a keleti harctéren lefolyó eseményekkel, legkevésbé foglalkozunk olyan formában, amely a valótlan tények felsorakoztatásával a hadviselés érdekeinek ártana.

Azt hisszük, nem kell Nagyméltóságod előtt külön kihangsúlyoznunk a most folyó háborúval kapcsolatos felfogásunkat — amellyel nem állunk egyedül az országban —, de viszont azok a nagy érdekek, amelyek minden tekintetben tétként szerepelnek ebben a háborúban, kötelességünkké teszi a hallgatást még olyan kérdésekben is, amelyekben néha meg kellene nyíltan és határozottan mondani a véleményünket.

Mély tisztelettel:

Peyer Károly
elnök,
országgyűlési képviselő

Szeder Ferenc
főtitkár,
országgyűlési képviselő

MMI Archivum. A. XVII. 1/1943/114.

---

76. SZŐNYI MÁRTON[1] ÉS POVÁZSAY GYÖRGY, KÉT HADIFOGOLY TISZT ELMONDJA, MIÉRT LETT ANTIFASISZTA

Odahaza nem törődtem politikával. Csak a repülésnek éltem. A fronton lelkesedtem, amikor légiharcról volt szó, de azon sose gondolkodtam, hogy hogyan és miért folyik a harc, mik a háborús célok.

A hadifogságban gondolkodni kezdtem. Itt ismertem fel, hogy ez a háború igazságtalan háború, hogy Hitler és társasága gazul bánik az európai népekkel. Felismertem, hogy mint kötelességtudó tiszt nem támogathatom Hitlert és társaságát, ha magyar hazámat meg akarom menteni. Az antifasiszta tisztek között alkalmam nyílik a harcra azok ellen, akik a háborút előidézték. Antifasiszta lettem, és tudom, hogy ezzel hazám szabadságának ügyét szolgálom.

Szőnyi Márton
repülőhadnagy

*

1942 május 28-án hívtak be mint tartalékos tisztet. Menetszázadommal az orosz frontra kerültem. Ezelőtt, polgári életemben nem foglalkoztam politikával. Napi 10—12 órát dolgoztam, szabad időmben sportot űztem. Négy hónappal behívóm előtt megnősültem. Ezért örömérzet nélkül, csak kötelességből teljesítettem katonai szolgálatot.

Már útban a frontra, és még inkább 1942 szeptember 10-e után, amikor fogságba kerültem, világos lett előttem, hogy mi magyarok Oroszországban nem hazánkat védjük, hanem az imperialista Hitler-Németország rablóháborújában veszünk részt. Ezért lettem antifasiszta.

---

[1] Szőnyi Márton, Horthy hadseregének fiatal repülőtisztje 1941 augusztus 27-én került szovjet hadifogságba. Itt önként jelentkezett a német és magyar fasiszták elleni harcra. 1944 őszén mint partizáncsoport-parancsnok ejtőernyővel szállt le a Bükkben. Az ellenséggel vívott harcban hősi halált halt.

Harcolni akarok a kapitalista-fasiszta Hitler-rendszer ellen, és mindent meg akarok tenni annak érdekében, hogy hazám megszabaduljon a hitlerbitangoktól.

Leghőbb kívánságom az, hogy mielőbb szabad, független Magyarországba térhessek vissza dolgozni.

Povázsay György
hadnagy,
31. gyalogezred
II. zászlóalj

Igaz Szó, 1943 március 25. [Igaz magyar szakít Hitlerrel.]

---

77. CSENDŐRSÉGI JELENTÉSEK KOMMUNISTA RÖPIRATOK TERJESZTÉSÉRŐL ÉS AZ ÉPÍTŐMUNKÁSOK KÖZÖTT FOLYÓ KOMMUNISTA AGITÁCIÓRÓL

1943 március 26

a) 1. Március 15-én, 17-én és 18-án ismeretlen egyének Pestszenterzsébet és Csepel több utcáján nagy mennyiségű kommunista röpiratot szórtak. A röpiratok azonos szövegűek, de kétféle módon vannak sokszorosítva. A terjesztett röpiratokból — valószínűleg a hadiüzemekben dolgozó és vidéken lakó munkások útján — Soroksárra is került több példány.

A „Munkások" című, aláírás nélküli röpirat élesen bírálja a magyar kormány és tisztikar eljárását a Szovjetunióval viselt háború miatt. Követeli a szabad sajtót, a kommunista bűncselekményekért elítélt foglyok szabadonbocsátását és különbékét a Szovjettel.

A röpirat eredeti példányát a m. kir. belügyminiszter úrnak ... csatoltan felterjesztem.

2. A Magyarországi Építőipari Munkások Országos Szövetsége (MÉMOSZ) munkásai között az utóbbi időben kommunista jelszavakat hangoztatnak. Ismeretlen agitátorok a szovjet katonák hősiességéről, az oroszországi gazdasági viszonyokról tárgyalnak és azokat szembeállítják a németországi munkások kedvezőtlen helyzetével ...

MMI Archívum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

*

1943 április 9

b) Vidéki kommunista érzelmű építőmunkások azt hangoztatják, hogy a Népszava nem elég radikális a munkásság részére, mert nem nyújt kielégítő tájékoztatást a szovjet állapotokról. Szerintük a Szovjet

sok mindent alkotott, de a háború kitörése miatt az utóbbi ötéves tervet nem tudta megvalósítani. Hangoztatják, hogy az egész világon csupán a Szovjet képviseli a munkásság érdekeit. A háború kitörésének nem a Szovjet az oka, az csak a munkásság érdekeit védelmezi. Európa sorsa a szovjet fronton dől el s a háború csak akkor fejeződik be, ha a szovjet csapatok 1943 telén elindulnak Európa dolgozóinak felszabadítására. Az európai államok egy része ezt már érzi és hirdeti is.

Ezek a vidéki munkások bejárnak Budapesten a MÉMOSZ-székházba, így valószínű, az ott helyetfoglaló kommunista érzelmű egyénektől hallják és továbbítják a híreket. A rémhírterjesztést perrendszerűen bizonyítani nem lehet.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

78. MUNKÁSLEVÉL A SZABAD SZÓHOZ 1848 MÁRCIUS TÖRTÉNELMI PÉLDÁJÁNAK KÖVETÉSÉRŐL

Tekintetes Szerkesztőség!

Kell írnom arról a kellemes meglepetésről, amit a Szabad Szó március 15-i száma bennem okozott. Most, hogy az utóbbi időkben divat lett kiforgatni az 1848 március 15-i gondolat értelmét — helyesebben igazi értelmét és lényegét —, csak örülni és lelkesedni tudok azon, hogy bár a Szabad Szó meglehetősen korlátozott terjedelemmel rendelkezik, ennek a hatalmas eszmének a lényegét maradéktalanul idézte olvasótábora elé. Elolvastam még néhány újság március 15-i számát, és arra a megállapításra jutottam, hogy olyan tömören és egyszerűen egyiknek sem sikerült kifejezni — pláne, amelyik nem is akarta — a márciusi gondolatot, mint ahogy a Szabad Szó merte és tette.

Lehet, hogy ez részemről elfogultságból túlzás. A lényeg azonban az, hogy azok, akiknek leginkább szükségük van példát venni a márciusi ifjúság bátor kiállásából, most újra erőt meríthettek s bátorítást kaptak annak a hatalmas munkának elvégzésére, amelyet rájuk a történelmi sorsforduló hoz. A lap minden olvasójának tudatába idézték ismét, hogy 1848 március 15 a nép forradalma volt a nép jogaiért és a nemzeti szabadságért. Úgy hiszem, a márciusi gondolat hőseinek hagyományos útmutatása lesz az alapja a magyar dolgozó osztályok gyakorlati összefogásának.

Komócsin Zoltán
segéd, Szeged

Szabad Szó, 1943 március 28. [Levelek — válaszok.]

---

79. RÉVAI JÓZSEF: „MAGYARORSZÁG HITLER «ÚJ EURÓPÁJÁBAN»"

Európa minden nemzete élethalálharcban áll Hitler „új Európájával". Aki Hitler „új Európájáért" harcol: Európa népei ellen harcol. Aki segít a német hódítóknak elnyomni és a német uralomnak alávetni Európa népeit, az börtönőri, hóhérlegényi szerepre vállalkozott. Erre a szerepre vállalkozott a magyar reakció. Erre a szerepre vállalkoztak Horthy és kormányai...

Horthyék azt remélik, hogy Magyarország börtönőri szolgálataiért jutalmul megkapja albérletbe a dunavölgyi népek elnyomását. Abban bíznak, hogy ha a németek Európa urai lesznek, akkor a magyarok Európa legalább egy csücskében lesznek urak. Erről perszo szó sincs. Hitlernek esze ágában sincs a magyart, mint uralkodó nemzetet megtűrni a Duna-medencében. Ellenkezőleg: Hitler célja a magyar nemzeti állam megsemmisítése. A magyar nyilasok, Hitler közvetlen magyarországi ügynökei, Magyarország föderatív átépítését követelik. És csak következetesek, ha az így átépített országnak még a nevéből is kihagynak mindent, ami az ezeréves magyar nemzeti államra emlékeztet. Ők már nem is Magyarországnak hívják Magyarországot, hanem „Kárpát-Duna nagyhazának". Hitler valójában a magyarokat, szlovákokat, románokat, ruszinokat egyaránt német uralomnak akarja alávetni. Az eszköz erre a magyarországi német kisebbség, illetve annak fasiszta szervezete, a Volksbund... A Volksbund azt követeli, hogy Magyarország németlakta területeiből külön német területi önkormányzat alakuljon: az úgynevezett „Deutschungarn". Ez a „Deutschungarn" lenne a föderációvá átalakult Magyarország igazi magva. A német önkormányzatba szervezett svábság a „nagynémet birodalomra", a német hadseregre, 80 millió németre támaszkodva, tulajdonképpeni uralkodó nemzetté lenne Magyarországon. Hitler „új Európájában" tehát magát a magyar nemzeti államot törölnék ki Európa térképéről... Másszóval: magyar önállóság nem lesz az „új Európában".

Nemcsak „nem lesz", hanem már nincs is. Hogy egy ország önálló-e, az azon múlik, független-e külpolitikájában, gazdasági s kereskedelempolitikájában? Önálló-e a hadserege? Csak egy példa arra, önálló-e a magyar külpolitika? Magyarország 1940 óta tagja a „tengelynek", szerződést írt alá az ú. n. „háromhatalmi egyezményhez" való csatlakozásról[1]. E szerződés értelmében Magyarország nem léphet ki a „tengelyből". Másszóval: Magyarország a tengelybe belépve elvesztette külpolitikai önállóságát. Németország akarta: erre háborút kezdett a Szovjetunió ellen, Hitler akarta: erre hadat üzent Amerikának. A szerződés értelmében nemcsak kilépnie nem lehet — hacsak nem szabadságharccal — a tengelyből, de még semleges sem maradhat. Barátait és ellenségeit nem maga válogatja meg.

[1] 1940 szeptember 27-én írták alá a „háromhatalmi egyezményt" Olaszország, Németország és Japán között. Magyarország 1940 november 20-án csatlakozott az egyezményhez.

Van-e magyar hadügyi önállóság? Magyarországnak nincsen beleszólása a háború politikai és stratégiai terveibe. A zsoldost oda küldik, ahová ura parancsolja. A magyar katona Hitler parancsára tegnap Voronyezsnél vérzett, ma egy másik frontszakaszon vérzik, holnap talán Szalonikinél is.

Van-e Magyarországnak gazdasági önállósága? Ha lenne, azzal köthetne gazdasági-kereskedelmi szerződést, akivel előnyös, akivel akar. Az „új Európában" nem így van. A háború előtt pl. Magyarország jelentős gabonamennyiséget adott el Svájcnak. Kapott érte jó svájci frankot. Ma Magyarországnak nem szabad Svájcnak eladnia a gabonáját, hanem rossz márkáért Németországnak kell eladnia. Eladnia? Szó sincs róla! Németország nem fizet. A magyar kivitel Németországba évről évre nő, de nőnek évről évre a német adósságok is. Eddig Hitler 2 milliárd pengővel tartozik Magyarországnak. És a magyar nem mondhatja, hogy „adós, fizess, különben nem szállítok többet", hanem köteles tovább szállítani. Másszóval: a német-magyar kulkereskedelem az „új Európában" csak látszólag „kereskedelem", valójában Magyarország kifosztása. Magyarországnak arra sincs joga, hogy maga szabja meg: évről évre mennyit szállít Németországnak. Az 1940 októberi mezőgazdasági egyezményben[1] Németország és Magyarország között a magyar kormány kötelezettséget vállalt a magyar gabonatermés bizonyos, öt évre előre megszabott részének kiszállítására, tekintet nélkül a változó terméseredményekre. Kötelezettséget vállalt a terményárak rögzítésére. Ennek az egyezménynek a következménye, hogy Magyarországon 16 deka a napi kenyéradag, mikor a német 32 deka. Ennek a következménye, hogy a magyar gabonaár ma is 30 pengő, amikor a német már a duplája. Ennek a következménye a magyar mezőgazdasági törvény, mely gazdasági felügyelőket ültet a magyar gazda nyakára, akitől karhatalommal rekvirálják el termését.

Ezt hozta Magyarországnak Hitler „új Európája". Horthyék a fasiszta „új Európa" haszonélvezői között akartak lenni. Nekik lehet köszönni, hogy Magyarország a világ szemében a német rabtartók cinkosa, annak ellenére, hogy a magyar nép maga is áldozata Hitler „új Európájának".

Igaz Szó, 1943 április 8. [Révai József]: „Magyarország Hitler »új Európájában«"]

---

80. EGY GYÁR IGAZGATÓSÁGÁNAK LEVELE AZ IPARÜGYI MINISZTERHEZ A MUNKÁSSÁG HÁBORÚELLENES SZABOTÁZSAKCIÓINAK FOKOZÓDÁSÁRÓL

1943 április 8

... A bizalmi rendszert ismerjük 1918—1919-ből, az Isten óvja meg tőle a magyar ipart. Még jól emlékezunk annak rohamos, szinte hetek

[1] 1940 október 12-én fejeződtek be azok a gazdasági tárgyalások Németország és Magyarország között, amelyeknek keretében ez a mezőgazdaságra vonatkozó megállapodás történt.

alatti elfajulására, átvedlésére a legvörösebb kommunista szervekké.

A szakszervezetek agitátorainak munkája már hónapok óta ismeretes a gyárakban kommunista megmozdulások alakjában, szabotálás, munkakerülés stb. stb. 300 munkást foglalkoztató gyárunkból pár hónap alatt 45—50 munkást adtunk át a katonai törvényszéknek, a szakszervezet butításainak eredményeként.

Tűzzel-vassal kell tehát megakadályozni a szakszervezetek minden legkisebb megmozdulását, és semmi körülmények között sem szabad megengedni, hogy a szakszervezetek a bizalmi rendszer felállításával 1918. évhez hasonlóan ismét felboríthassák a rendet.

Még elképzelni is lehetetlen, hogy a hadiüzemekben a levitézlett tiszta vörösszakszervezetek bizalmi rendszer címén ismét szóhoz juthassanak . . .

Véleményünk az, hogy amikor a hatóságok át engedik törni azt az erős falat, amely most a gyárakat a bolsevizmus veszélye ellen védi, és ezek közé a falak közé beengedik bizalmi férfiak álarca alatt a bolsevizmus előcsatárait, úgy aznap egyúttal megkondulnak a magyar ipar fölött a lélekharangok.

Mély tisztelettel kérünk megnyugtatást, hogy a legfelsőbb hatóságoktól a gyárak, legfőképpen pedig a hadiüzemek az ilyen kísérletektől megvédést nyernek.

ISZER hegesztett szerkezetek gyára
Olvashatatlan aláírás

MMI Archivum. Vasas szakszervezet. 1943/2.

---

81. „NEMZETI ÖSSZEFOGÁSRA VAN ÉGETŐ SZÜKSÉG" — HIRDETI A KOMMUNISTA PÁRT ÚJABB KÖRLEVELE

1943 április

Tisztelt Cím!

A negyedik éve tartó világháború döntő szakaszába lépett. Az események döntő válaszút elé állítanak bennünket. Országnak jövője, nemzetünk léte függ attól, hogy milyen irányba fordulunk. A nemzeti katasztrófa fenyegető veszélye arra késztet bennünket, hogy az utolsó órában tettre hívó szóval forduljunk a magyarság jobbjaihoz.

Az elmúlt hetek eseményei kétségen kívül arra mutatnak, hogy a németek elvesztették a háborút. Csak idő, mégpedig rövid idő kérdése a visszavonulásra kényszerült Hitler-fasizmus pusztulása. De tudnunk kell azt is, hogy a hitleri uralom összeomlása maga alá fogja temetni a tengely szövetségeseit is! Ebben a helyzetben minden becsületes magyarnak egy gondja lehet csupán: hogyan lehet megmenteni az országot a háborús vereség katasztrófájától! . . .

Csak az azonnali különbéke és a tengellyel való szakítás mentheti meg az országot a háborús vereség katasztrófájától.

Ennek a politikának útjában áll azonban a Kállaytól a nyilasokig terjedő labanc-reakció. Meg kell semmisíteni ezt a nemzetsorvasztó reakciót! Nem szabad semlkodozni, sem egyezkedni. Vagy megsemmisítjük ezt a reakciós uralmat Magyarországon, vagy a nemzet maga semmisül meg. Csak ez vezet a független, szabad és demokratikus Magyarországhoz.

Nemzeti összefogásra van égető szükség! Ennek szükségét napról napra jobban felismerik a széles néprétegek és nemzetünk jobbjai. A munkásság mindenütt, állandóan ezt követeli. Épp így a parasztság. Országunk e két nagy néprétege mellett értelmiségieink jobbjai szállnak síkra a gondolat mellett. Milliók akarnak egyet, de még külön utakon járnak. A sok szétforgácsolt erő összefogására van szükség. Munkásság, parasztság, polgárság: a nemzet egész egyetemének egy táborban a helye, a magyar függetlenség harcos táborában! Tanuljunk a külföldi magyarok példájából, akik már megteremtették ezt az egységet. Vegyünk példát a finn népről, amelynek békekövetelése már áttörte a reakciót.

A Kommunisták Magyarországi Pártja ennek a nemzeti egységfrontnak megteremtése érdekében harcol szüntelenül. A Kállay-kormány ezért százával börtönzi be és kínozza a legbestiálisabb módon a párt tagjait. Két vezetőjét halálra kínozták, illetve kivégezték, de se börtön, se akasztófa nem tudja a kommunistákat eltántorítani a nemzet érdekében a hitleri járom és az áruló reakció elleni harctól: a nemzeti összefogás programjától. Jól tudjuk, milliók és milliók akarják ezt így. Ebben a harcban azoknak a haladó gondolkozású, vezető szellemiségeknek is részt kell venniük, akik közé Ön is tartozik. Az idő sürget. Ma még meg lehet állni a háborús politika lejtőjén. Cselekedni kell.

Meg vagyunk győződve arról, hogy Ön is átérzi a nemzeti veszedelem sürgető parancsát. Ezért fordulunk Önhöz is, hogy vesse latba minden erejét és harcoljon a nemzeti összefogás érdekében.

Mentsük meg az országot a háborús vereség katasztrófájától!

Semmisítsük meg a hazaáruló, nemzetsorvasztó reakciót!

Teremtsük meg a független, szabad és demokratikus Magyarországot!

Tisztelettel:

A Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. A. IV. 1943/71.

---

82. A KOSSUTH-RÁDIÓ MÁJUSI FELHÍVÁSA A MUNKÁSSÁG TÖRTÉNELMI HIVATÁSÁRÓL ÉS FELADATAIRÓL

1943 április 9

Mialatt a szabad országokban mindenütt seregszemlére gyűl a munkásság, nálunk május 1 fokozott terrort jelent. A rendőrség már hetekkel előbb elkészíti azoknak a névsorát, akiket május 1-ét megelőzőleg

Rajz az Igaz Szo 1943 május 1-i számából

letartóztatnak, hogy mindenesetre lakat alatt legyenek e napon. A gyárak katonai parancsnokai a parancskiadásnál külön fejezetet szenteltek e napnak, s a szokottnál is súlyosabb fenyegetések hangzanak el a munkásság címére. Egy sor intézkedésről tudunk, mely mind azt mutatja, hogy élesebbé vált a politikai levegő. A fasiszta támadások a szervezett munkásság ellen egyszerre megnövekedtek, s a sok náci-zsoldos újra követeli, hogy el kell nyomni minden szabad munkásszervezkedést . . .

A magyar szervezett munkás ma a régi nemzetfenntartó hagyományok, a szabadságszeretet és a németellenesség egyik fő letéteményese, s Hitler bérencei jól tudják, hogy miért elégedetlenek vele. Ez nem jelenti azt, hogy a hazáját szerető magyar nem látja a munkásság gyengéit is. Legfőbb gyengéje a mostani viszonyok között a passzivitás, a tétlenség. Nem elég elutasítani mindazt, amit a magyar reakció mond és tesz. Ez is fontos, de nem elég. A fő dolog a tett, a tényleges harc, a betöltése annak a történelmi feladatnak, amely a magyar munkásokra vár. A Horthy-rezsim megfosztotta a munkásságot mindattól, ami a nemzet keretén belül joggal megilleti. A mostani világháború s a fasizmus elkerülhetetlen veresége módot ad a magyar munkásnak arra, hogy visszaszerezze a neki kijáró helyet. De ehhez aktivitás kell, küzdelem, sokkal bátrabb, szívósabb, áldozatosabb harc, mint az eddigi. Most, május 1 előtt erre gondoljon és eszerint cselekedjen az az öntudatos magyar munkás, aki megérti az idők járását, és bátran vállalja azt a nemzetmentő szerepet, melyet a történelem számára kijelölt[1].

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Május elseje előtt.]
Közli: Magyar május elsejék. 305. old.

---

83. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A VIDÉKEN TERJESZTETT, FASIZMUSELLENES, BÉKÉT KÖVETELŐ KOMMUNISTA RÖPIRATOKRÓL

1943 április 23

1. Április 14-én virradóra Orosháza község középületeire ismeretlen tettesek kommunista jelszavakat tartalmazó papírokat ragasztottak. A kommunista jelszavakat piros irónnal, kézzel írták. A szöveg így hangzik: „Ne felejtsd, a 48-as német elleni szabadságharcot elvesztettük. Vesszen a német! Ha halni kell, hazánkért haljunk, nem a sváb-

[1] A csendőrségi jelentések arról számolnak be, hogy a munkásság reménykedik, hogy 1944 május 1-ét szabadon ünnepelheti meg, mert bízik abban, hogy az 1943-as esztendő meghozza a munkásság számára is a végső győzelmet. [MMI Archívum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról. 1943 május 14.]

bokért!" „Magyarok! Figyelem! 1 000 éves ellenségünk a német. A németek oldalán harcolni hazaárulás!" „Magyarok! Harcoljunk hazánk megmaradásáért és nem idegen nemzetért! Ébredj magyar! Szüksége lesz reánk a hazának. Ne add véred a németért, 1 000 éves ellenségünkért!"

Az ügyben a nyomozás folyamatban van.

2. Április 16-án éjjel Sashalmon nagyobb mennyiségű „Le a németbérenc kormánnyal! Elég volt a Hitler-kosztból! Békét a Szovjetunióval!" feliratú röpiratot szórtak. Eredeti példányát a m. kir. belügyminiszter úrnak ... felterjesztem ...

MMI Archívum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

84. A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ FELOSZLATÁSA

a) *A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága Elnökségének határozata a Kommunista Internacionálé feloszlatásáról*

1943 május 15

A Kommunista Internacionálé 1919-ben a régi háború előtti munkáspártok túlnyomó többségének politikai csődje következtében alakult meg. Történelmi szerepe abban állt, hogy megvédte a marxizmus tanítását attól, hogy a munkásmozgalom opportunista elemei elposványosítsák és elferdítsék, egy sor országban elősegítette a haladó munkások élcsapatának igazi munkáspártba tömörítését, és a dolgozó tömegeket gazdasági és politikai érdekeik védelmére, a fasizmus és háborús készülődései elleni harcra, a Szovjetuniónak, a fasizmus elleni küzdelem legfontosabb bástyájának támogatására mozgósította. A Kommunista Internacionálé idejében feltárta, hogy az „antikomintern-paktum" a hitleristák háborús készülődéseinek eszköze. Már jóval a háború előtt fáradhatatlanul leleplezte a hitleristák idegen államokban végzett aljas aknamunkáját, amelyről azzal próbálták elterelni a figyelmet, hogy azt kiabálták: a Kommunista Internacionálé „beleavatkozik" ezen államok belügyeibe.

De már jóval a háború előtt mindinkább világossá vált, hogy az egyes országok egyre bonyolultabbá váló belpolitikai és nemzetközi helyzetével párhuzamosan egyre leküzdhetetlenebb akadályokba ütközött az, hogy minden egyes ország munkásmozgalmának feladatait egyetlen nemzetközi központ oldja meg.

A világ egyes országainak történelmi fejlődésében mutatkozó óriási különbségek, társadalmi rendszerük jellegének különbözősége, sőt, ellentmondásossága, társadalmi és politikai fejlődésük színvonalában és

ütemében levő különbségek, végül a munkások öntudatának és szervezettségének fokában levő különbségek meghatározták azokat a különböző feladatokat is, amelyek az egyes országok munkásosztályai előtt álltak.

Az elmúlt negyedszázad eseményeinek egész menete és a Kommunista Internacionálé tapasztalatai meggyőzően bebizonyították, hogy a munkások egyesítésének a Kommunista Internacionálé első kongresszusa által választott szervezeti formája, amely a munkásmozgalom újjászületésének kezdeti időszakában megfelelt a követelményeknek, egyre jobban túlélte önmagát, mégpedig olyan mértékben, ahogyan ez a mozgalom növekedett és feladatai az egyes országokban bonyolódtak, sőt, ez a szervezeti forma a nemzeti munkáspártok további erősödésének akadályává vált.

A hitleristák által kirobbantott világháború még jobban kiélezte a különbségeket az egyes országok helyzetében, mivel éles határvonalat húzott a hitleri önkényuralom alá vetett országok, és a hatalmas hitlerellenes koalícióba tömörült békeszerető népek között. Míg a hitleri blokk országaiban a munkások, dolgozók és minden becsületes ember feladata az, hogy minden eszközzel elősegítsék ennek a blokknak a leverését, belülről bomlasszák a hitleri hadigépezetet, hogy hozzájáruljanak a háborús bűnös kormányok megdöntéséhez, addig a hitlerellenes koalíció országaiban a legszélesebb népi tömegek és mindenekelőtt az élenjáró munkások szent kötelessége az, hogy minden módon támogassák ezen országok kormányainak háborús erőfeszítéseit a hitlerista blokk minél gyorsabb szétzúzására és a nemzetek egyenjogúságán alapuló együttműködésének biztosítása érdekében. Emellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy még a hitlerellenes koalícióhoz tartozó egyes országoknak is megvannak a maguk külön feladatai. Így például a hitleristák által megszállt és állami függetlenségüktől megfosztott országokban az élenjáró munkások és a széles népi tömegek fő feladata, hogy kibontakoztassák azt a fegyveres harcot, amely a hitleri Németország elleni nemzeti felszabadító harccá nő át.

Ugyanakkor a szabadságszerető népeknek a hitleri önkényuralom ellen vívott felszabadító harca, amely a legszélesebb néptömegeket mozgásba hozta, amely ezeket pártállásra és felekezetre való tekintet nélkül hatalmas, hitlerellenes koalíció soraiba tömörítette, még szemmelláthatóbban bebizonyította, hogy az össznemzeti felemelkedést és a tömegeknek az ellenség feletti minél gyorsabb győzelemre való mozgósítását úgy lehet a legjobban és a legsikeresebben megvalósítani, ha ezt minden egyes ország munkásmozgalmának élcsapata, saját államának keretei között hajtja végre.

Már a Kommunista Internacionálé 1935-ben összeült VII. kongresszusa — figyelembevéve azokat a változásokat, amelyek a nemzetközi helyzetben és a munkásmozgalomban végbementek, és amelyek a Kommunista Internacionálé szekcióitól az előttük álló feladatok megoldásához nagy rugalmasságot és önállóságot követeltek — hangsúlyozta annak szükségszerűségét, hogy a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága a munkásmozgalom valamennyi kérdésének

megoldásánál „az illető ország konkrét viszonyaiból és sajátosságaiból induljon ki s általában kerülje el a kommunista pártok belső szervezeti ügyeibe való közvetlen beavatkozást"[1].

Ugyanezek a megfontolások vezették a Kommunista Internacionálét, amikor 1940 novemberében tudomásul vette és jóváhagyta az Egyesült Államok kommunista pártjának azt a határozatát, hogy kilép a Kommunista Internacionáléból[2].

A kommunisták — a marxizmus-leninizmus alapítóinak tanításaitól vezérelve — soha sem ragaszkodtak a túlhaladott szervezeti formákhoz, a munkásmozgalom szervezeti formáit és a szervezet munkamódszereit mindenkor alárendelték az egész munkásmozgalom alapvető politikai érdekeinek, az adott konkrét történelmi helyzet jellegzetességeinek, valamint azoknak a feladatoknak, amelyek ebből a helyzetből közvetlenül adódnak. A kommunisták emlékeznek a nagy Marx példájára, aki a haladó munkásokat a Nemzetközi Munkásszövetség soraiban tömörítette, emlékeznek arra, hogy miután az I. Internacionálé betöltötte történelmi szerepét, amely abban állt, hogy lefektette az európai és amerikai országok munkáspártjainak fejlődéséhez szükséges alapokat, Marx, felismerve, hogy most már megérett a helyzet a nemzeti munkástömegpártok megalakítására, feloszlatta az I. Internacionálét, mivel ez a szervezeti forma már nem felelt meg a követelményeknek.

Kiindulva a fent kifejtett megfontolásokból, és figyelembevéve az egyes országok kommunista pártjainak és vezető kádereinek politikai érettségét, valamint számolva azzal, hogy a jelenlegi háború folyamán egy sor szekció felvetette a Kommunista Internacionálénak, mint a nemzetközi munkásmozgalom vezető központjának feloszlatásáról szóló kérdést, a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának Elnöksége, a világháború viszonyai között nem rendelkezvén azzal a lehetőséggel, hogy összehívja a Kommunista Internacionálé Kongresszusát, jóváhagyás végett a következő javaslatot terjeszti a Kommunista Internacionálé szekciói elé:

Fel kell oszlatni a Kommunista Internacionálét, mint a nemzetközi

---

[1] A VII. kongresszus határozatai. A Szovjetunióban élő külföldi munkások kiadóvállalata. Moszkva—Leningrád. 1935. 5—11. old. Közli: Dokumentumok a magyar párttörténet tanulmányozásához. 1929 októberétől 1939 szeptemberéig. IV. köt. Szikra 1955. 171. old.

[2] Az Egyesült Államok elnöke 1940 októberében aláírta az úgynevezett Vorhis-törvényt, amely megfosztotta a kommunista pártot a nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás jogától. A kommunista párt, hogy legális működését megőrizhesse, 1940 november 16—17-én rendkívüli kongresszust tartott, melynek határozata értelmében felbontott minden, az USA határán kívül lévő nemzetközi szervezethez, elsősorban a Kommunista Internacionáléhoz fűződő kapcsolatát. A határozat kijelentette, hogy a párt „megingathatatlanul kitart a proletárinternacionalizmus elvei mellett". Bővebbet lásd *William Z. Foster.* Az Egyesült Államok kommunista pártjának története. Szikra 1953. 484. old.

munkásmozgalom vezető központját, ezzel egyidejűleg felmentve a Kommunista Internacionálé szekcióit azok alól a kötelezettségek alól, amelyek a Kommunista Internacionálé szervezeti szabályzatából és kongresszusainak határozataiból erednek.

A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának Elnöksége felhívja a Kommunista Internacionálé valamennyi hívét, hogy összpontosítsák erejüket a hitlerellenes koalíció népeinek és államainak felszabadító háborújában való aktív részvételre és annak minden módon való támogatására, hogy minél gyorsabban szétzúzhassák a dolgozók halálos ellenségét — a német fasizmust, valamint szövetségeseit és csatlósait.

A Kommunista Internacionálé
Végrehajtó Bizottsága Elnökségének
tagjai

Kommunyisztyicseszkij Internacional. 1943. 5—6. sz. 8—10. old. [A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága Elnökségének határozata (oroszul).]

---

b) *A Kommunisták Magyarországi Pártja Külföldi Bizottságának határozata a Komintern feloszlatása alkalmával*

1943 május 15

A Kommunisták Magyarországi Pártjának Vezetősége támogatja a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága Elnökségének a Kommunista Internacionálé feloszlatásáról szóló javaslatát.

A Kommunista Internacionálé feloszlatása megkönnyíti a harcot Hitler magyar lakájai ellen, akik hazug módon Komintern-ellenességükkel igyekeznek mentegetni a hitleri rablóháborúban való részvételüket. A Kommunista Internacionálé feloszlatása megkönnyíti az ország összes hitlerellenes erőinek tömörülését is. Azon németellenes személyiségek jelentős része, akik készek a fasiszták ellen harcolni, nem voltak hajlandók a magyar kommunistákkal együttműködni, mert úgy látták, hogy a Kominternhez való tartozásuk akadályozza a közös munkát. A Kommunista Internacionálé feloszlatásával a magyar kommunistáknak lehetősége nyílik arra, hogy még nagyobb sikerrel harcoljanak valamennyi nemzeti erő egyesítéséért annak érdekében, hogy kiugrasszák Magyarországot a hitleri rablóháborúból.

Kommunyisztyicseszkij Internacional. 1943. 5—6 sz. 13—14. old. [A kommunista pártok határozatai a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága Elnökségének 1943 május 15-én hozott határozata alkalmából (oroszul).]

---

85. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA KÖZPONTI VEZETŐSÉGÉNEK A PÁRT FELOSZLATÁSÁT BEJELENTŐ RÖPLAPJA

1943 június

Világ proletárjai egyesüljetek!

Munkások! Parasztok! Polgárok!

A proletariátus világpártja, az elnyomott nemzetek és a gyarmati népek egyik nagy szövetségese és barátja, a III. Internacionálé megszűnt. Fennállása óta, 24 éven át az elnyomottakért és szenvedőkért küzdött. Azért, hogy a föld minden országában mindenkinek jusson szabadság, béke és kenyér. Így nemcsak a világ proletariátusának, hanem az egész emberiség fejlődésének élén járt. A III. Internacionálé önmaga feloszlatásával meghozta most a legnagyobb áldozatot — amit csak egy szervezet hozhat — azért az ügyért, amelyért a fennállása óta mindenkor küzdött.

Az Internacionálé feloszlató határozatában felhívta minden hívét, hogy még fokozottabban, mint eddig, minden erejük megfeszítésével küzdjenek a dolgozók és a szabadságszerető nemzetek legnagyobb ellenségének: *a Hitler-fasizmusnak megsemmisítéséért.* Az Internacionálé e harc megkönnyítése végett feloldotta minden pártját az Internacionáléval szemben fennálló minden kötelezettség alól, hogy teljes önállósággal dönthessenek az egyes pártok minden tekintetben.

Országunk helyzetét megvizsgálva, mozgalmunk körülményeit mérlegelve — az Internacionálé által reánk ruházott jognál fogva — határoztunk. Határozatunk a következő[1]:

Megállapítjuk azt, hogy Magyarország felszabadulása a hitlerista iga alól és a munkásosztály felszabadulásának ügye egy és egymástól el nem választható. A Kommunisták Magyarországi Pártja eddig is a békéért és a független, szabad és demokratikus Magyarországért folytatott harcát tekintette itő feladatának. Hirdettük eddig is, hogy a béke

[1] A határozathozatal idején a Magyarországon levő központi bizottsági tagok egy része börtönben volt. Ezt a határozatot, amelyből látható, hogy az elvtársak helytelenül értelmezték a Kommunista Internacionálé határozatát, egy csonka központi bizottsági ülésen hozták. A pártfeloszlatási határozat likvidátori határozat volt, amely megfosztotta a munkásosztályt forradalmi élcsapatától, megnehezítette a demokratikus erők összefogását, az antifasiszta nemzeti front kiszélesítését. A határozat azt mutatta, hogy a párt itthoni vezetőinek nagy része nem értette meg a párt és az antifasiszta népfront viszonyát, nem értette meg, hogy a tömegek fasizmusellenes harca csak akkor válhat számottevő erővé, ha a népfront vezetője a munkásosztály forradalmi pártja.

A párt feloszlatása miatt a magyar munkásosztály több mint egy évig nélkülözte a gyakorlati munkában a kommunista párt vezetését.

A kommunista párt Külföldi Bizottsága, amint ezt a Kossuth-rádión sugárzott további adások bizonyítják, helyes következtetéseket vont le a Kominternfeloszlatásából.

és demokrácia megvalósulásának egyik előfeltétele a munkásosztály egysége, a munkásság, parasztság és a haladó polgárság összefogása, a békéért és demokráciáért mozgósított egységes nemzet. Hogy ezt a magyar nemzet számára létfontosságú legszélesebb nemzeti összefogást megkönnyítsük, *a Kommunisták Magyarországi Pártját feloszlatjuk.*

A Kommunisták Magyarországi Pártjának eddig fennállott szervezeteit a mai nappal megszűntnek nyilvánítjuk; a Kommunisták Magyarországi Pártjába tagot senki fel nem vehet.

Utasítjuk a Kommunisták Magyarországi Pár jának minden tagját, és felhívjuk a párt minden hívét, hogy minden osztályszemponton felülemelkedve: *álljatok az élére az egész nemzetért vívott harcnak.* Fogjatok össze minden becsületes emberrel — társadalmi állásra, világnézetre, vallásra, nemzetiségre nem tekintve —, aki hajlandó harcolni a Hitlerfasizmus megsemmisítéséért. Támogassatok és erősítsetek minden demokratikus pártot, mozgalmat, a munkás-paraszt-polgár összefogás minden harcosát; a függetlenségi sajtó minden orgánumát, minden neves és névtelen munkását; a béke minden hívét. Harcoljatok a Hitlerfasizmus ellen mindenhol és minden eszközzel.

A magyar nemzetet végső pusztulás fenyegeti. Kállay és kormánya, a reakció hazaáruló politikája, a hitlerbérencek munkája juttatta Magyarországot a lejtőre, ők felelősek az idegen érdekért kiontott magyar vérért. Ennek a politikának el kell tűnnie a magyar életből. Nem tűrheti a magyar nemzet, hogy ezt a kárhozatos politikát a végsőkig vigyék, mert ez az ország és a nemzet teljes pusztulásával egyenlő.

Minden hitlerellenes kezdeményezést támogatni kell, bárhonnan is induljon ki. A nemzet nem várhat csodára, önmagának kell megteremteni felszabadulásának, a széles nemzeti összefogásnak feltételeit, az

Azonnali különbékét!
Nemzeti kormányt!
A szabadságjogok és a parlament jogkörének helyreállítását!
Új választást — a nemzet maga döntsön saját sorsáról!
A nemzetiségek teljes egyenjogúságát!
Földreformot!

Munkások!

A háború menetében és az emberiség életében döntő fordulat küszöbén állunk. Ez a fordulat Magyarország helyzetét alapjában érinti, sok múlik azon, hogy a magyar munkásság hol áll, hogy állja meg helyét és mit akar. Nem akarjuk, hogy országunk a kéz- és lábnélküli megcsonkított emberek országa legyen. Nem akarjuk, hogy országunk hadszíntér, a rombadöntött városok és falvak, a felégetett földek országa legyen. Nem akarjuk, hogy földünk termését kivigyék, míg az ország népe, asszonyok, gyermekek éheznek. Azt akarjuk, hogy a magyar föld, a magyar ipar termése, a búza, hús, tej, ruházat és lábbeli a magyar népé legyen. Azt akarjuk, hogy Magyarország a békében élő egészséges emberek szabad hazája legyen. Ezt az ügyet akarjuk előbbre vinni.

Megszűntünk mint párt, de mint egyesek ott leszünk — köztetek és veletek — mindenütt, ahol a békéért, a nemzetért, a független, szabad, demokratikus Magyarországért küzdtök. Igazságos ügyünk győzelmébe

vetett szilárd hittel köszöntünk benneteket. A felszabadulás napja már közel van!

Éljen a béke! Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Üdvözlettel:
a Kommunisták Magyarországi Pártja
Központi Bizottsága

Olvasd és add tovább!

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. A. IV. 4/1943/66.

---

86. AZ IGAZ SZÓ CIKKE: „MIBE KERÜLT MAGYARORSZÁGNAK A HÁBORÚ?"

Két esztendeje, hogy Horthy-Magyarország hitszegően megtámadta a Szovjetuniót. Két év óta vesz részt Magyarország a történelem legigazságtalanabb, leggyalázatosabb háborújában: Hitler rablóháborújában, a munkások és parasztok egyetlen országa ellen.

Ezúttal vizsgáljuk meg azt a kérdést, hogy mibe került Magyarországnak a Hitler rablóhadjáratában való részvétel emberben, anyagban és egyéb javakban.

A legdrágább veszteség minden háborúban az ember. A modern háborút a fegyverek fokozott hatásossága jellemzi s ezzel kapcsolatban az emberveszteségek is nagyobbak: két-háromszorosai az első világháborúnak. A veszteségeken belül a halottak aránya megnőtt a sebesültekhez viszonyítva. A fronton és a megszállt területeken levő honvédegységek veszteségei a 23 hónap alatt kereken 300 000-re tehetők. Ebből legalább 100 000 a halott, 70 000 a fogoly és eltűnt, és soktízezer a többi súlyos sebesült vagy fagyott. Ezek az óriási veszteségek messze túlhaladják a németek átlagos veszteségeit, s mutatják, hogy mit jelentett a voronyezsi katasztrófa. Tekintetbe kell még venni, hogy tavaly áprilisig csak jelentéktelen erők voltak harcban. A tulajdonképpeni nagy veszteségek tavaly júliustól az idei februárig terjedő időre esnek; negyedmillió honvéd dőlt ki a hat hónap alatt a sorból. A január 12-i orosz támadást követő három héten veszett el a 2. hadsereg 85%-a. Minthogy a mostani hadsereg háromnegyed része földművesekből állt, a mezőgazdaságban foglalkoztatott férfilakosság egytizede esett el, megrokkant vagy hadifogságba jutott. A különböző fokú rokkantak száma 60 000-en felül van. Új hadiözvegy és hadiárva is már 100 000-nél több van. Ime, ezek a háború eddigi áldozatai.

Anyagi veszteségek. Itt elsősorban az első világháború tapasztalataira támaszkodhatunk. A német vezérkar az első világháború kiadásait 93 milliárd márkára becsüli. Átlagban 6 millió katona volt egyszerre a hadseregben. Egy-egy katona 15 500 márkába került. Minthogy a háború 51 hónapig tartott, egy hónapra 300, egy napra 10 márka volt

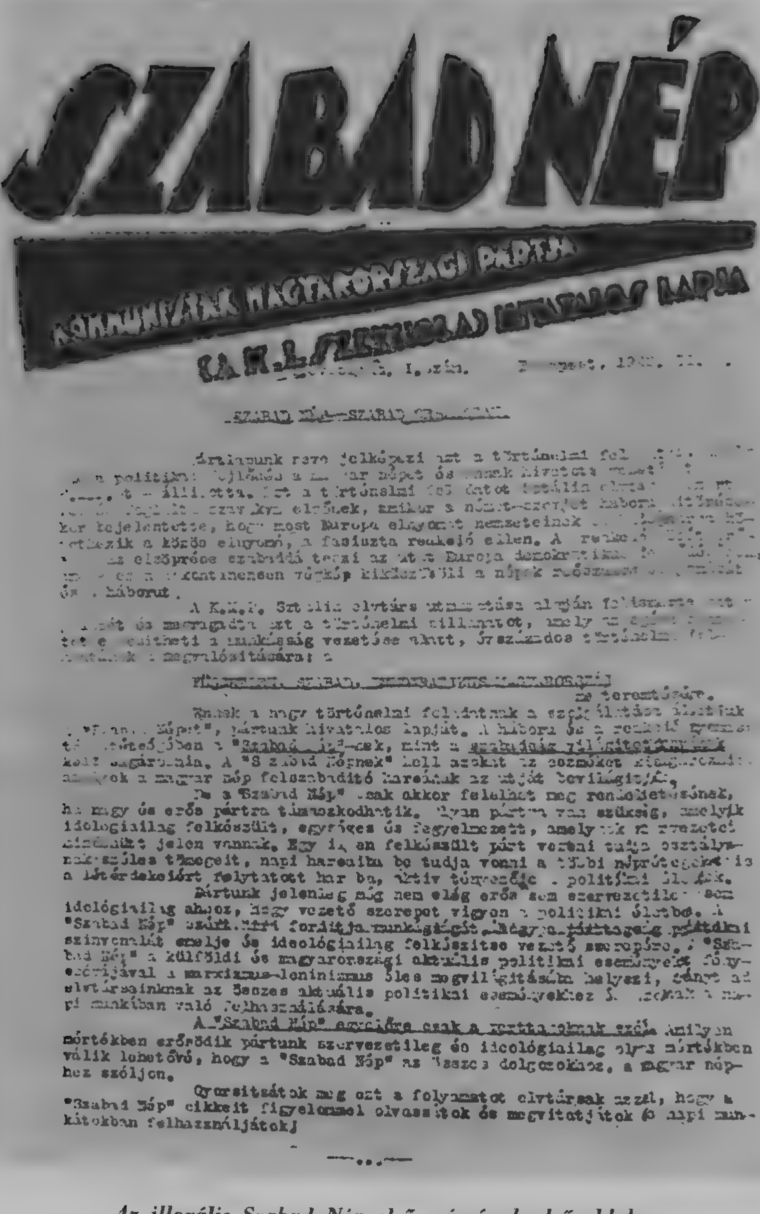
SZABAD NÉP

KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA [illegible] HIVATALOS LAPJA

I. évfolyam, 1. szám. Budapest, 194[illegible]

SZABAD NÉP – SZABAD [illegible]

[illegible] felkészülni azt a történelmi fel[illegible] a politikai fejlődés a magyar népet és [illegible] hivatott [illegible] – állította. Ezt a történelmi feladatot Sztálin elvtárs [illegible] szavaiban előnek, amikor a német–szovjet háború [illegible] kor bejelentette, hogy most Európa elnyomott nemzeteinek [illegible] a közös elnyomó, a fasiszta reakció ellen. A [illegible] elsöprése szabaddá teszi az utat Európa demokratikus [illegible] kontinensen végkép kiküszöböli a népek [illegible] háborut.

A K.M.P. Sztálin elvtárs utmutatása alapján felismerte [illegible] és megragadta azt a történelmi pillanatot, amely [illegible] a munkásság vezetése alatt, évszázados történelmi [illegible] megvalósítására:

[illegible] SZABAD, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG megteremtésére.

Ennek a nagy történelmi feladatnak a szolgálatába állítjuk [illegible] "Szabad Népet", pártunk hivatalos lapját. A háboru és a reakció [illegible] "Szabad Nép"-nek, mint a [illegible] kell [illegible]. A "Szabad Népnek" kell azokat az eszméket [illegible] amelyek a magyar nép felszabaditó harcának az utját bevilágitják.

De a "Szabad Nép" csak akkor felelhet meg rendeltetésének, ha nagy és erős pártra támaszkodhatik. Olyan pártra van szükség, amelyik ideologiailag felkészült, egységes és fegyelmezett, amelyben [illegible] jelen vannak. Egy ilyen felkészült párt vezetni tudja osztályának széles tömegeit, napi harcaiba be tudja vonni a többi néprétegeket is a létérdekeiért folytatott harcba, aktiv tényezője [illegible] politikai [illegible].

Pártunk jelenleg még nem elég erős sem szervezetileg sem ideológiailag ahhoz, hogy vezető szerepet vigyen a politikai életben. A "Szabad Nép" [illegible] forditja munkáját [illegible] szinvonalát emelje és ideológiailag felkészitse vezető szerepére. A "Szabad Nép" a külföldi és magyarországi aktuális politikai események [illegible] a marxizmus-leninizmus éles megvilágitásába helyezi, támpontot ad elvtársainknak az összes aktuális politikai eseményekhez [illegible] napi munkában való felhasználására.

A "Szabad Nép" [illegible] Amilyen mértékben erősödik pártunk szervezetileg és ideológiailag olyan mértékben válik lehetővé, hogy a "Szabad Nép" az összes dolgozókhoz, a magyar néphez szóljon.

Gyorsitsátok meg ezt a folyamatot elvtársak azzal, hogy a "Szabad Nép" cikkeit figyelemmel olvassátok és megvitatjátok és napi munkátokban felhasználjátok!

Az illegális Szabad Nép első számának első oldala

SZABAD, FÜGGETLEN MAGYARORSZÁGOT!

IGAZ SZÓ

MAGYAR HADTOGLYDA LAPJA A SZOVJETUNIÓBAN

1942

A Vörös Hadsereg nagy támadása

A Hitler-hadsereg sulyos vereszége

Sztálingrádnál szétverték a Hitler-hadseregot

A VÖRÖS HADSEREG TÁMADÁSA TOVÁBB FOLYIK

A román hadsereg összeomlása

Az Igaz Szó 1942 december 1-i számának első oldala

a kiadás egy katonára. Csakhogy a mai világháború hasonlíthatatlanul drágább, mint az első. Maga Hitler elmondotta, hogy 1939-ig 90 milliárd márkát költött csak az előkészítésére, szóval szinte annyit, mint amibe az első világháború került. A repülőgép, a páncélkocsi, az önműködő fegyver és a motorizált háború sok más tartozéka sokkal több kiadást okoz. Anglia hadikiadásai az első világháborúban havi 140 millió fontra rúgtak, most ennek a háromszorosát teszik ki. Ha csak a kétszeresét vesszük, akkor most egy német katonára 20 márka a napi kiadás. Ha tekintetbe vesszük, hogy a honvéd ellátása rosszabb, mint a német katonáé, és viszont eltekintünk attól, hogy az otthon levő német katona ennél kevesebbe, a fronton levő ennél jóval többe kerül, akkor napi 20 pengőre tehetjük az egy főre eső kiadást. Ez 300 000 embernél napi 6 millió pengő, egy hónapra 180 millió pengő, 10 hónapra 1 milliárd 800 millió pengő. Ha a 13 hónap kiadásait, amikor ennél jóval kevesebb honvéd volt a fronton, 400 millió pengőre vesszük, akkor a harctérre küldött hadsereg költségei 2 milliárd 200 millió pengőt tesznek ki.

Hiányzanak ebből a háborúval kapcsolatban bevonult, de a frontra nem került katonaság ellátásának költségei. Pedig a 23 hónap alatt ez is megközelíti a félmilliárd pengőt. Nincsenek benne azok a veszteségek, melyek azáltal álltak elő, hogy a 2. hadsereg többszázmilliót érő zsúfolt raktárai orosz kézre jutottak.

Nincsenek benne azok az egyre növekvő kiadások sem, melyeket a németeknek a háborúval kapcsolatban hitelre szállított élelem, nyersanyag, hadianyag, a vasutak, hajók használata jelent, s amelyek természetesen sohasem kerülnek vissza. Pedig ez az összeg is már meghaladja a 2 milliárdot. S nincsenek benne a háborúval kapcsolatos otthoni hadikiadások, erődítmények, légvédelmi berendezések, új hadigyárak költségei sem, holott ezek összege, mint Hitler közlése mutatja, nagyon jelentékeny részét teszi ki a háború költségeinek, és máris messze túl vannak a másfélmilliárd pengőn. Ha mindezt összegezzük, akkor kiderül, hogy az eddigi, nem egészen két év kiadásai már meghaladják a 6 milliárd pengőt. Ezen a pénzen 1 millió kislakást lehetne építeni, vagy földhöz lehetne juttatni a 3 millió koldust. A falvak nincstelenjeit. Ennyibe került eddig Magyarországnak Hitler háborúja. S amellett még senki sem tudja, hogy meddig folytatódik s milyen mélyen sodródik bele. Most kezdik emlegetni a Balkánra küldendő hadsereget. Számolni kell vele, hogy a bombázások Magyarországot is elérik, s akkor természetesen a háború áldozatai ugrásszerűen emelkednek.

Több mint 300 000 halott, rokkant és fogoly, több mint 100 000 új hadiözvegy és hadiárva, a mezőgazdaságban foglalkoztatott férfiak egytizedének pusztulása és jó 6 milliárd pengő hadikiadás: íme ennyibe került eddig a magyar népnek a német rablóháborúban való részvétel.

Ezek a számadatok természetesen csak halvány tükörképét adják annak a nemzeti szerencsétlenségnek, amelybe a Horthy-kormányzat az országot belesodorta. A Horthy-kormányoknak köszönheti a magyar nép, hogy legádázabb ellensége: a német imperializmus a „szövetséges" köntösébe bújva kifosztotta, fiait tízezerszámra kiirtotta vagy rokkanttá tette, és Magyarországot, melynek függetlenségéért nemzedékek harcol-

tak, Hitler-Németország szolgaállamává tette. Ezeket a veszteségeket nem lehet emberben, vérben, pengőben kifejezni.

Itt az ideje, hogy ezt mondjuk: elég! Szakítani Hitler-Németországgal! Pusztuljanak azok, akik elállják az utat a némettől megtisztított, szabad, független Magyarországnak!

Igaz Szó, 1943 június 10. [Mibe került Magyarországnak a háború?]

---

87. A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI RENDŐRKAPITÁNYSÁG JELENTÉSE A PARASZTSÁG ELKESEREDETT HANGULATÁRÓL

1943 június

... A mezőgazdasági munkásság vonakodik a leszerződéstől, a hatóságilag megállapított munkabér ellenében nem szívesen áll munkába... A gazdasági cselédek sorában igen sok a szerződésszegés. A legerélyesebb intézkedéseket kell gyakran igénybe venni, hogy a munka folyamatossága biztosítható legyen ... A gazdatársadalom a Jurcsek-féle beszolgáltatási rendelet[1] végrehajtását jórészben keresztülvihetetlennek és megoldhatatlannak tartja, és sok a bírálat ellene ... Elkeseredést váltott ki a vágóállatok beszolgáltatására való kötelezés. Ez a rendelkezés gyakran olyan kisgazdákat ért, akiknek egyetlen szarvasmarhájukat is át kellett adniuk ...

MMI Archivum. F. M. 62/1943/21. 3461.

---

88. RÁKOSI MÁTYÁS: „MAGYARORSZÁG KÉT HÁBORÚS ÉVE"

1941 június 26-án olasz jelzésű repülőgépek jelentek meg Kassa felett[2] s bombázták a várost. Mire kiderült, hogy ezek a gépek a közelben fekvő szlovákiai Eperjes repülőteréről szálltak fel, német legénységgel,

[1] Az úgynevezett Jurcsek-terv az 1943 január 24-én életbelépett 100 800 sz. rendelet volt. A rendelet meghatározta a mezőgazdasági termelők termelési és beszolgáltatási kötelezettségét. A beszolgáltatás alapjául a kataszteri holdanként megállapított tisztajövedelmet számították aranykoronában, úgy, hogy 20 aranykoronánál nagyobb kataszteri jövedelem is 20 aranykoronának számított, míg a 3 aranykoronánál kisebb kataszteri jövedelmet is 3 aranykoronában számolták fel. A beszolgáltatás ilyen megosztása ismét a nagybirtoknak kedvezett, ugyanakkor a parasztságra súlyos terheket rótt. A Jurcsek-tervről lásd még e kötet 159. old.

[2] Kassa bombázásával foglalkozik a Kossuth-rádió 1941 november 14-i adása. Lásd e kötet 48. old.

Horthyék már megüzenték a kassai bombázás ürügyével a háborút a Szovjetuniónak, miután már két nappal előbb, minden indokolás nélkül, megszakították a diplomáciai viszonyt. Az, hogy Horthyék öt napig tétováztak a hadüzenettel, mutatja, hogy az uralmon levők nem voltak elég biztosak dolgukban. Elvégre mégis olyan háborúról volt szó, melyben az uralkodó réteg nem sokat nyerhetett, ellenben annál többet veszíthetett. Ezenfelül pedig minden előrelátó magyar tudta, hogy német győzelem esetén Hitler nem sokat teketóriázik Magyarországgal, hanem német gyarmattá alakítja át. De ezeknek az aggodalmaskodóknak a hangját túlharsogták azok, akik meg voltak győződve róla, hogy a háború csak néhány hétig tart, s akik ott akartak lenni a győzelemnél, ahol a dús zsákmányt, olcsó babérokat és kitüntetéseket remélték.

A németek kezdetben nem fukarkodtak a győzelmi jelentésekkel; június 29-én, egy héttel az orvtámadás megkezdése után, egyszerre 12 zenés különjelentést adtak ki. A pesti lapok berlini tudósítói áradozó jelentésekben lelkendeztek a német előrelátásról: hogy már készen van az a 100 000 cári lobogó, amivel Moszkvát Hitler bevonulásakor feldíszítik, hogy már ki vannak nevezve a körzetvezetők, nemcsak Moszkvára, de Bakura és Irkutszkra is. Július 14-én a német hivatalos jelentés már a szétvert Vörös Hadseregről beszélt, néhány nappal később az oroszok már „utolsó tartalékaikat vetették harcba".

Nem csoda, hogy a magyar reakció törte magát, hogy a könnyűnek látszó győzelemből kivegye a részét. A budapesti gyorshadtestet néhány határzászlóaljjal együtt a frontra dobták. Ebben az időben a nácik maguk se követelték a katonai segítséget, hanem annál inkább az élelmet. „Az új Európa most elsősorban gazdasági támogatást követel tőlünk" — mondotta a miniszterelnök. S hogy ez a követelés milyen méretű, azt a magyar nép hamarosan tapasztalhatta. Az aratás után még kenyérjegyről szó sem volt, szeptemberben már behozták a 25 dekás fejadagot, ami hamarosan 20-ra, majd 16 dekára csökkent. Eltűnt a hús, a zsír, a vaj, a tojás, a bőr, a gyapjú. Mindezt végeláthatatlan vonatok vitték Németország felé, csakúgy, mint a német katonai parancsnokság alá helyezett gyárak és bányák termékeit.

Közben persze kiderült, hogy a „villámháborúval" nincs valami rendben. A Vörös Hadsereg egyre szörnyűbb csapásokat mért a nácikra. Anglia és Amerika, Hitler minden számítása ellenére, a Szovjetunió mellé állott. Szeptemberben maga Horthy ment el Hitler főhadiszállására, hogy megnyugtatást szerezzen. Ez alkalommal megkapta a vaskereszt lovagkeresztjét, és visszajövetele után csak úgy zengte a nácik dícséretét. „A német hadsereg — mondotta akkor — az egész emberiség háláját és csodálatát érdemelte ki, mikor magára vette ennek a nehéz, véres munkának oroszlánrészét."

December elején a Vörös Hadsereg szétzúzta Moszkva alatt Hitlernek több mint 50 válogatott hadosztályát, s a német hadsereg helyenként 400 kilométert futott vissza. Az „új Európa", azaz Hitler, a megtizedelt náci-csapatok helyére magyar ágyútölteléket követelt és kapott. A népszerűtlen Bárdossy miniszterelnök helyére Kállayt tették, aki győzelmi

jóslatokkal, propaganda-minisztérium felállításával akarta népszerűvé tenni a náci rablóháborút. Kállay is járt Hitler főhadiszállásán, megkapta a porosz vörös sasrendet, s utána „matematikai pontossággal" bejósolta tavaly nyárra a végső győzelmet, és közben a frontra vitte

„A szomszéd háza már ég!" — Gúnyrajz az Igaz Szó 1943 június 17-i számából

a 2. honvédhadsereget. Külön erre a célra megszervezett országmozgósító biztosok gondoskodtak róla, hogy a frontra főleg a szegényember kerüljön ki. A tisztek javarésze is persze tartalékos, de azok se a gazdagok gyermekei, hanem tanítók és egyéb kisemberek, akiknek pusztulásáért ugyan nem fájt Horthyék feje. Nem csoda, hogy ennek a hadseregnek nem volt jó a hangulata. Érezték, hogy német ágyútöltelékeknek adták el őket s az urivi, a tyitcsihai, korotojaki harcokban már tavaly

júliusban, augusztusban tízezrével estek el, amikor német parancsra el akarták foglalni a doni orosz hídfőket.

Mikor pedig beköszöntött a tél, a felváltásnak nyoma sem volt, ellenben a Vörös Hadsereg Sztálingrád alatt körülzárt és megsemmisített két német hadsereget, szétverte a román, az olasz segédhadakat; mindenki tudta a fronton, hogy hamarosan a honvédekre is sor kerül. A parancsnokok közül, aki tehette, már decemberben menekült, mint a süllyedő hajóról a patkányok. Aki megmaradt, annak legnagyobb része a januári támadás első napjaiban vitéz Jány-Hanzinger Gusztáv, a hadseregparancsnok példájára cserben hagyta katonáit. A partizánokkal és a védtelen lakossággal szemben elkövetett embertelenségek és a munkásszázadokkal szembeni szégyenletes barbárság mellett a parancsnokok gyáva menekülése mutatja legtalálóbban a Horthy-rendszer igazi képét. A 2. hadsereg jó 200 000 emberének majdnem teljes pusztulása a magyar történelem egyik legnagyobb veresége.

Kezdetben persze Kállayék igyekeztek tagadni, de ahogy újabb részletek érkeztek haza a voronyezsi katasztrófáról, úgy nőtt a felháborodás a háború, a németek, és a Horthy-rezsim ellen. A 2. hadsereg roncsait hazavitték. Közben a német-olasz haderők Tuniszban is összeomlottak, megkezdődtek a hatalmas légibombázások a német és olasz gócpontok ellen, s a második front közelsége megértette Horthyékkal, hogy a játszma elveszett. A gazdák ellenállása, akik nem akarják beszolgáltatni a náci rablóhadjáratra az élelmet, a munkások ellenállása, akik nem akarnak Hitlernek fegyvert gyártani, egyre nő. Kállayék zsákutcába kerültek. Látják, hogy a háború elveszett, de nem vallhatják be, mert hiszen ez politikájuk csődjének bevallását is jelentené. Így aztán tovább viszik az országot az összeomlás felé, mint 1918-as elődeik tették...

Igaz Szó, 1943 július 1. [Rákosi Mátyás: Magyarország két háborús éve.]

---

89. A KAPOSVÁRI MUNKAÜGYI FELÜGYELŐ JELENTÉSE A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERHEZ A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁRA KIRENDELT DOLGOZÓK TÖMEGES SZÖKÉSÉRŐL

1943 július 6

Tisztelettel kérem, hogy a Mezőgazdasági Vezető Munkatörzs Parancsnokságnál[1] oly irányban közbenjárni szíveskedjék, amint azt vitéz Marjay tábornok úrtól személyes ittléte alkalmával is kértem, hogy a honvédelmi munkára kirendelt és katonai vezetés alá helyezett

[1] A hadügyminisztériumhoz tartozó, a vidéket kerületekbe összefogó katonai parancsnokság; olyan tevékenységet fejtett ki, mint az üzemek katonai parancsnokságai.

munkások fegyelmezése és állandóan tömegesen történő megszökésének megakadályozása érdekében fegyveres katonai karhatalmat bocsássanak sürgősen rendelkezésünkre, illetve a kirendelt járási katonai parancsnokok rendelkezésére, mivel a közigazgatási úton igénybevehető csendőrség esetenkénti kirendelése igen nehézkesen és lassan megy, márcsak a csendőrörsökön rendelkezésre álló alacsony létszám miatt is.

A mezőgazdasági aratási munkálatok halasztást nem tűrnek, s amennyiben a szökések megfelelő karhatalom igénybevétele útján meg nem lesznek gátolva, úgy a mezőgazdasági munkák zavartalan elvégzését a legnagyobb veszély fenyegeti.

MMI Archivum. F. M. 62/1943/21. 3461.

---

90. A KOSSUTH-RÁDIÓ OSTOROZZA A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT VEZETŐINEK PASSZIVITÁSÁT A FÜGGETLENSÉGÉRT VÍVOTT HARCBAN

1943 július 8

A várakozás álláspontja hiba az ellenzéknél, de egyenesen bűn a szervezett munkásságra támaszkodó szociáldemokrata pártnál. A munkásság a legszervezettebb magyar társadalmi osztály, szervezettsége, gazdasági fontossága, öntudata egyaránt hivatottá teszi arra, hogy utat mutasson a tétovázóknak. A munkások maguk tetteket követelnek . . .

Aki a munkásságot passzív várakozásra akarja rávenni, az kikapcsolja a nemzetmentő erők sorából: árt a munkásságnak és árt az országnak.

A passzivitás a gyengeség bevallása, aki tétlen, azzal nem számol sem barát, sem ellenség. A szociáldemokrata párt passzív várakozása azt jelenti, hogy vezetői félnek felelősséget vállalni a háborús katasztrófa elhárításáért. Nem mi, ők kezdték a háborút, fejezzék is ők be — körülbelül ez Peyer Károly álláspontja a háborúról. De ez az álláspont kárhozatos. A függetlenségi front álláspontja ez: ők kezdték, meg kell akadályozni, hogy folytathassák!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [A magyar ellenzék fő gyengeségei.]

---

91. RÉVAI JÓZSEF: „KIK A NYILASOK?"

Hitler közvetlen ügynökei Magyarországon. Hivatásos hazaárulók, német besúgók, a guruló márka haszonélvezői. A magyar dolgozó népnek, a magyar állam függetlenségének, a magyar nemzet önállóságának

Rákosi Mátyás nyomtatásban megjelent előadásának címlapja. 1943

esküdt ellenségei. De ezek a német kémek, ezek a megvesztegetett hazaárulók Magyarországon nem börtönben ülnek, hanem az országgyűlésen, politikai pártot alkotnak, kiterjedt sajtójuk van, szervezetekkel rendelkeznek, politikai programot hirdetnek a nép közt.

Valamikor, 1938-ban, 1939-ben a nyilasok nagy hatalomnak számítottak a magyar politikai életben. Tömegek követték őket, a legutolsó parlamenti választásokon több mint 50 képviselőt hoztak be a képviselőházba, ők voltak a legnagyobb magyar ellenzéki párt. Minek köszönhették ezt a nagy sikerüket? Főleg két körülménynek. Először is annak, hogy nyíltan hirdették: Hitler őket támogatja. Hitler akkor hatalma tetőpontján állt. Hitler Magyarországot egynémely területi gyarapodáshoz „segítette". A kispolgári tömegek nem látták, hogy ezeknek a területi gyarapodásoknak a magyar függetlenség feladása volt az ára. Csak a külszínt látták, azt, hogy a német fasizmus „megsegíti" Magyarországot Trianon elleni harcában, és ezért a felé a párt felé fordultak, amely Hitlert vallotta vezérének. Ehhez járult még, hogy akkor úgy látszott: „A nyilasoké a jövő, 1938. Győzünk!" — ez volt a nyilas jelszó a háború előtti években. Akkoriban ezrével akadtak rendőrök, tisztek, bírák, jegyzők, akik elhitték a nyilasoknak, hogy Hitler segítségével nemsokára az övék lesz a hatalom Magyarországon. Az államhivatalnokok ezrei fordultak a nyilasok felé, mert érdemeket akartak jóelőre szerezni a holnap urai előtt.

Mindez azonban nem magyarázza meg eléggé, hogyan tettek szert a nyilasok tömegbefolyásra. Adjuk ehhez hozzá azt a féktelen s gátlás nélküli demagógiát, amelynek módszereit szintén a németektől tanulták el. Hitlertől sajátították el azt a módszert, hogy jobbra-balra ígértek

mindenkinek mindent, abból kiindulva, hogy gondoskodnak róla, hogy senki ne merje számon kérni ígéreteiket. Demagóg ígéreteik között *a földosztó demagógia* volt az, mellyel leginkább hódítottak tömegeket.

1938-ban a Duna-Tisza közén, a Dunántúlon a szegény- és a középparasztság széles tömegei hallgattak a nyilasokra és elhitték nekik, hogy valóban fel akarják osztani a magyar nagybirtokokat. Matolcsy Mátyás, volt falukutató író, aki a nyilasokhoz csatlakozott, vezette a nyilas pártok falusi agitációját. A nyilasoknak azonban cserben kellett hagyniuk saját földosztó-demagógiájukat, még mielőtt sikerült volna megkaparintaniuk a hatalmat. A nyilas pártot ugyanis a magyar nagybirtokosok legreakciósabb képviselői rángatták dróton, akik megijedtek a földosztó-demagógiától. Az egyik nyilaspártnak egy Festetich gróf, egy másiknak egy Széchenyi Béla nevű gróf volt a vezére. Mindkettő a magyar arisztokrácia lecsúszott részéhez tartozott. El voltak adósodva, birtokuk meg volt terhelve, egyetlen reménységük az volt, hogy a nyilas győzelem visszaadja nekik az elkártyázott, elmulatott földet. Ezek a nyilas grófok nem tűrték, hogy a nyilasagitáció a nagybirtok ellen irányuljon. Ehhez járult még valami.

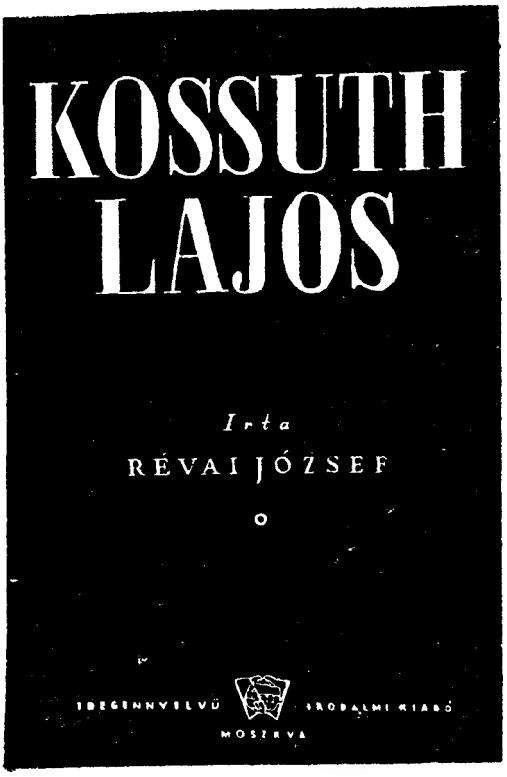

Revai József
Moszkvában megjelent tanulmányának címlapja. 1944

A nyilasok német gazdái sem nézték túl nagy lelkesedéssel magyar ügynökeik földosztó-demagógiáját. A németek Magyarországból mezőgazdasági gyarmatot akartak csinálni, tehát nem paraszti mezőgazdaságot akartak Magyarországon, hanem nagybirtokos mezőgazdaságot. A nagybirtok többet termel, többet lehet kapni tőle. Hitler háborúra készült, és tudta, hogy szüksége lesz a magyar föld termésére. A nagybirtokra épített tehát, és félt, hogy a földosztás túlságos emlegetése

megzavarja gyarmatosító terveit. Ezeket a német terveket már 1938-ban kifecsegte az egyik nyilasvezér, Vágó Pál, aki nyíltan foglalt állást Matolcsyék földreform-terveivel szemben, azt hirdetvén, hogy nem a nagybirtokot kell parasztkézre juttatni, hanem ellenkezőleg: a parasztbirtokot is a nagybirtokosok kezére kell juttatni. Amikor a háború kitört, a német sajtó nyíltan megírta, hogy Magyarországon most már vége legyen a földreform emlegetésének. Magyarországnak be kell illeszkednie Hitler „új Európájába", tehát el kell kerülnie az agrárviszonyok olyan átrendezését, mely „veszélyeztetheti a mezőgazdasági termelés folytonosságát s nyugtalaníthatja a nagybirtokost". Ezzel befellegzett a nyilasok földosztó-demagógiájának, lelepleztek önmagukat és a magyar parasztság otthagyta őket. Hisz kiderült, hogy Hitler nem földosztást akar Magyarországon, hanem beszolgáltatást. Jurcsek Bélát, aki nyíltan megmondta, hogy fel akarja számolni a két és félmillió magyar törpebirtokost, mert a törpegazdaság nem szolgáltat be eleget az államnak, a nyilasok lelkesen támogatják, mert tudják, hogy az ő beszolgáltatási terve Berlinben született meg.

De a nyilasok tömegei elsősorban a háború miatt ábrándultak ki belőlük. A háborúról mindenki érezte Magyarországon, hogy német érdekeket szolgál.

Aki ezt a háborút dicsőíti, az német érdekeket szolgál.

És mert Magyarországon a nyilasok a legvéresebb szájú háborús uszítók, a nép meggyűlölte őket. A háború alatt elemi erővel ébredt fel a néptömegekben a függetlenségi érzés, a magyar állami és nemzeti önállóság megvédésének akarata. Ki kellett tehát ábrándulniuk egy olyan pártból, mely azt hirdeti, hogy Magyarország német fennhatóság alatt alakuljon át nemzetiségek laza föderációjává, hogy Magyarországból legyen „Kárpát-Duna nagyhaza", amelyben az igazi uralkodó nemzet a magyarországi svábság. A nyilasok a háború alatt is „ellenzéki párt" maradtak, de ellenzékiségük abból állt, hogy unos-untalan azt kiabálták a kormány és Horthy felé: nem adtok Hitlernek elég katonát, nem adtok elég kenyeret, adhattok többet is, nem adtok elég jogokat a magyarországi svábságnak! Ezekről a nyilas követelésekről egy mérföldről lerítt, hogy nem egy magyar politikai párt követelései, hanem egy idegen állam politikai mezben fellépő kémirodájának jelszavai.

A háború alatt aztán lelepleződött az is, hogy a nyilasok nemcsak a németeknek, hanem a magyar hadiiparnak is a kitartottjai.

Lelepleződött, hogy rendszeres támogatást kaptak azoktól a magyar hadiszállítóktól, akiknek a háború jó üzlet. Wünscher Frigyes, a Hangya vezérigazgatója bonyolította le a magyar gabonaexportot Németországba. Minden mázsa gabonáért, amit szállított, fix jutalékot, százalékot adott le a nyilasoknak, akik ilymódon a magyar élelmiszerkivitel révén többmilliós haszonhoz jutottak. Így érthető, hogy azt kiabálták, Magyarország adjon még több élelmet a németeknek! Ugyancsak rendszeres támogatást kaptak a különféle nyilas pártok a Juhász-testvérektől, az egyik legnagyobb magyar hadigyár, a Gamma-művek tulajdonosaitól, továbbá Zsilinszky Gábortól, a Pét-Nyilasfüzitő-Veszprémi nagy magyar robbanóanyag üzemek vezérigazgatójától. A magyar hadiiparnak tehát

az a véleménye, hogy a nyilasoknak adott szubvenció jó befektetés!

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a nyilasokra rossz napok járnak Magyarországon. És mert rossz napok járnak: marakodnak, veszekednek egymást közt. Ma már nem könnyű számontartani, hányféle nyilaspárt, csoport, frakció van Magyarországon, hány vezér, alvezér verekszik egymással a fővezérségért, vagyis azért, hogy a németek őt ismerjék el egyetlen és igazi megbízottjuknak és a budapesti német követ, von Jagow, egyedül neki adja minden elsején a márkákat. Szálasi, Imrédy, Hubay, Meskó, Maróthy-Meizler. Ahány nyilasvezér, annyiféle frakció! Nyilvánosan leleplezik egymást, a legpiszkosabb szennyest teregetik a nyilvánosság elé: undorodik tőlük az egész magyar közvélemény.

Varjú varjúnak nem vájja ki a szemét.

És ezzel a hazaáruló, idegenből pénzelt, besúgó társasággal a kormány úgy bánik, mint a hímes tojással. Néha próbálja elhitetni a magyar közvéleménnyel, hogy ő és a nyilasok nem egy húron pendülnek, hogy neki semmi köze ehhez a társasághoz, mely 30 ezüst pénznél olcsóbban adja el a magyar függetlenséget. Hogy ez a kormány részéről látszatkérdés, azt könnyű kipróbálni. Csak meg kell kérdezni: miért nem fogatja el az egész bandát, melynek hazaárulásáról a bizonyítékok mind a kezében vannak! Csakhogy varjú a varjúnak nem vájja ki a szemét.

Igaz Szó, 1943 július 15. [Révai József: „Kik a nyilasok?"]

---

92. A KOSSUTH-RÁDIÓ SZTRÁJKHARCRA HÍVJA FEL A MAGYAR MUNKÁSOSZTÁLYT

1943 augusztus 1

Túl soká és túl sokat tűrt már a munkásság. Tűrte, hogy elkobozták politikai szabadsága nagy részét, eltűrte a katonai parancsnokok basáskodását, eltűrte életszínvonala leszorítását a létminimum alá. Ne mondja senki, hogy nem lehetett harcolni. Harcolt a magyarnál sokkal nehezebb körülmények közt a luxemburgi munkás. A görög munkásság a náci megszállás dacára másfél év alatt most nyúlt ötödször az általános sztrájk fegyveréhez. Több mint 20 éves fasiszta elnyomás után, rendkívüli háborús törvények uralma alatt sztrájkolt idén tavasszal az olasz munkásság. A luxemburgi és a görög munkások engedményeket csikartak ki. Mussolini és rendszere bukásában nagy része van a munkásság harcos fellépésének[1]. Mozduljon meg hát végre a magyar munkásság is.

[1] 1943 július 10-én angol—amerikai csapatok szálltak partra Szicíliában. Ugyanakkor az Olasz Kommunista Párt vezetésével fokozódtak a háború- és a fasizmusellenes népi megmozdulások. Az olasz nagyburzsoázia meggyőződött róla, hogy a fasiszta rendszer bukásának elhárítása lehetetlen. Uralmának fenntartása érdekében Mussolini ellen fordult. 1943 július 25-én letartóztatták Mussolinit, és a király a monarchista Badoglio tábornagyot nevezte ki miniszterelnökké.

Maga Kállay elismerte, hogy a július 1-i rendeletek a reálbérek további csökkenését jelentették. A kormány azonban bízik benne, hogy a munkásság ismét némán fog tűrni és szenvedni. Bizonyítsa be a munkásság, hogy a kormány ezúttal tévedett! Mutassa meg, hogy Kállayék fenyegetései nem riasztják vissza a harctól! Ma még a kormány talán le meri tartóztatni a munkásság egyes vezetőit.

Holnap ezekre a vezetőkre fog hallgatni az egész munkásság... A sztrájk a magyar munkás régi, kipróbált fegyvere, élt már vele sikeresen a mainál nem könnyebb viszonyok közt. Mutassa meg, hogy ez a fegyver még nem rozsdásodott be. Lépjen fel jogos követeléseiért és a nemzet szent érdekéért: a békéért, és támogatni fogja az egész hazafias magyar társadalom.

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Elérkezett a sztrájkharcok ideje!]

---

93. A FASISZTA BÍRÓSÁGOK SOKEZER PARASZTOT ÍTÉLTEK EL A GABONABESZOLGÁLTATÁS MEGTAGADÁSA MIATT

Amint a „Magyar Tudósító" jelenti, a celldömölki járás főszolgabírája mint elsőfokú rendőri büntetőbíró 46 alsósági és 26 izsákfai kisgazdát büntetett meg azért, mert a fejadagon felüli gabonamennyiségüket nem ajánlották fel a Hombárnak.

Minden egyes gazda akkora összegű büntetést kapott, ahány kilogramm gabona felajánlását elmulasztotta.

*

A kiskunfélegyházi közellátási hivatal most tette át azokat az iratokat a rendőrségre, amelyekben azoknak a gazdáknak a nevei szerepelnek, akik nem tettek eleget a gabonabeszolgáltatási kötelezettségüknek. Ezeknek a gazdáknak a száma ezer körül van. Eddig háromszáznál több gazdát büntettek meg 10-től 8 000 pengőig terjedő büntetésre, aszerint, melyik gazda milyen mennyiségű gabona beszolgáltatását mulasztotta el.

*

Csongrád vármegyében — amint a főispán a vármegyei közgyűlésen bejelentette — 4 000, Szentesen magában pedig 1 200 kisgazda ellen indult eljárás, mert nem tettek eleget kukoricabeszolgáltatási kötelezettségüknek.

Eddig 860 szentesi gazdát büntettek meg 200 pengőtől 1 200 pengőig terjedő összegig. A gazdák által befizetendő büntetés 300 000 pengőt tesz ki.

Szabad Szó, 1943 augusztus 1. [Tömeges büntetések a gabona fel nem ajánlása miatt.]

---

94. A KOSSUTH-RÁDIÓ A KISGAZDAPÁRT ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT MEGEGYEZÉSÉRŐL[1]

1943 augusztus 9

A Független Kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt összefogása komoly lépés előre, de csak egy lépés, a célt még nem értük el. A cél: közös frontba, egységes harcra tömöríteni minden németellenes nemzeti erőt. Csak a magyar erőknek egy ilyen széles egyesülése válhat országos hatalommá, mely el tudja távolítani a magyar kibontakozás útjából a háborús kormányrendszert, biztosítani tudja befelé és kifelé a magyar békefordulat végrehajtását.

A kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt összefogását tehát ki kell szélesíteni jobbra és balra. A jobbfelé való kibővítés legfontosabb követelménye: bevonni az összefogásba a keresztény tömegeket, a keresztény politika képviselőit. A katolikus egyház szavára hallgató kisemberek millióinak támogatását nem lehet nélkülözni a békéért való harcban. Természetesen magáról a keresztény pártról van szó. De a keresztény párton belül súlyos belső ellentétek vannak: a keresztény békepárt küzd a fasizmussal kacérkodó háborús irányzattal. Amíg ez a harc nem dőlt el, addig az egész keresztény pártra nem lehet számítani a nemzeti összefogásnál. De hiba lenne a keresztény tömegek képviselőinek bevonásával várni addig, amíg ez a harc eldőlt. A keresztényszocialista szakszervezeteknek, a Jelenkor[2] irányítóinak, a keresztény párt demokratikus és békepárti elemeinek már ma a szociáldemokrata párt és a kisgazdapárt oldalán van a helye a magyar szabadságért, függetlenségért és a békéért folyó harcban.

Ami a balfelé való kiszélesítést illeti: itt a kommunistákról van szó. A munkásság jelentékeny része gyanakodva fogadna egy olyan összefogást, amelyből a magyar kommunisták ki vannak rekesztve. A munkásokban felmerülne a gyanú: nem csupán arról van-e szó, hogy a Horthy-rendszer friss erőket próbál harcbavetni saját megmentésére? Ennek a gyanúnak az eloszlatására az egyetlen mód: a kommunisták bevonása a nemzeti összefogásba. A magyar kommunisták, csakúgy, mint a franciák vagy az olaszok, ebben a háborúban sokszor példát mutattak áldozatos hazafiságban. Nincs ok tehát elzárkózni előlük. Sőt, a nemzeti jövő szempontjából egyenesen káros eltaszítani, ellenzékbe kergetni őket. Hogy a magyar kommunista párt nem törvényes párt? Ez igaz, de magyar hazafiak nem fogadhatják el a hitlerbérencek álláspontját arról, hogy mely politikai irányzat törvényes és melyik törvénytelen ... Érintkezésbe kell tehát lépni a magyar kommunisták képviselőivel! A szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt is tudja, hogy a kommunisták illegalitása nem leküzdhetetlen akadálya a kapcsolatok felvételének.

[1] A megegyezés a két párt között 1943 augusztus első napjaiban jött létre.

[2] Katona Jenő szerkesztésében 1939 októberétől 1944 március 15-ig megjelent, a burzsoázia német fasizmussal szembenálló egyik csoportjának folyóirata.

A szociáldemokrata párt és a kisgazdapárt összefogása csak akkor fogja beváltani a hozzáfűzött reményeket, ha az összes hazafias erők tömörülésének kristályosodási pontjává válik. És ha még nem az, azzá kell tenni!

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [A kisgazda- és szociáldemokrata párt megegyezéséről.]

---

95. A CSENDŐRSÉGI NYOMOZÓOSZTÁLY PARANCSNOKSÁG JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERNEK A MUNKÁSSÁG SZABOTÁZSMOZGALMAIRÓL

1943 augusztus 19

1943 március 2-án kelt 4030/VII. res. 1943. számú rendeletre a munkásmozgalmakkal kapcsolatos újabb adatokat az alábbiakban jelentem:

A várpalotai szénbányában 1943 április havában kb. 1 400 munkás 270 vagon szenet termelt. Ugyanezzel a munkáslétszámmal a termelés július hónap első felére fokozatosan 150 vagonra csökkent. E jelenségben a katonai üzemi parancsnok szabotázst vélt fennforogni, s ezért az ügy felderítését kérte . . .

Az 1 400 bányamunkás közül 360 román, 190 szerb munkaszolgálatos, 100 lengyel menekült, míg a többi várpalotai és környékbeli lakos. A munkaszolgálatosok általában — de különösen a szerbek — igen lassan dolgoztak, s ezért mezőgazdasági munkára osztották be őket. Helyettük 190 zsidó munkaszolgálatost vittek a bányába . . .

A régi, begyakorolt bányamunkások a béreket keveslik s emiatt nyugtalankodnak. Nagy részük szeretne mezőgazdasági munkára vagy más hadiüzemben elhelyezkedni, ahol magasabb munkabért fizetnek. Ezt azonban a bányavezetőség nem engedi meg. A munkások közül a tilalom ellenére többen igazolatlanul elmaradoztak. Ez utóbbi már annyira elharapózott, hogy július 1-től 19-ig összesen 105 munkás maradt el önként a munkából. Ezeket a bányavezetőség elővezettette . . .

A diósgyőri gyári és bányamunkások nyugtalanságát még az is fokozza, hogy a vidékről odaköltözött munkások nem kapnak megfelelő lakást, s ha akad is néha egy-egy lakás, azért olyan magas bért kérnek, hogy azt a munkásember nem tudja megfizetni . . .

Az Országos Földhitelintézet csurgói gazdaságának felügyelője a csurgói őrsön panaszt tett, hogy a gazdaságban dolgozó aratómunkások engedetlenek, követelőzők. Az őrs megállapítása szerint a gazdasági felügyelő panaszának alapja az, hogy a munkások nem voltak hajlandók vasárnap a gazdaságban aratni, hanem egyes kisgazdákhoz mentek aratási munkára. A csurgói járási katonai parancsnok indítványára az ottani főszolgabíró a munkásokat 1943 július 12-én honvédelmi mezőgazdasági munkásokká nyilvánította, a gazdaság felügyelőjét pedig a munkások katonai parancsnoki tisztségével bízta meg. Ebből folyóan Kuzma József munkást, mert a gazdaság felügyelőjével, mint

parancsnokkal szemben fegyelmezetlen magaviseletet tanúsított, a csurgói főszolgabíró internálta. Kollár György, Hederics Márton és Pávics Ferenc munkásokat pedig hasonló cselekmény miatt a gazdaság felügyelője, mint katonai parancsnok, 2—2 napi szigorított fogsággal fenyítette meg...

MMI Archívum. A. XIX. 3/1/1943/9.

---

96. A 100. SZÁMÚ HADIFOGOLY-TÁBOR MAGYAR CSOPORTJÁNAK HATÁROZATÁBÓL

...A mostani sorsdöntő órákban hazánknak szüksége van minden egyes fiára, és arra, hogy tisztában legyünk teendőinkkel. Nekünk is tisztában kell lennünk azzal, hogy kikre számíthatunk, kik barátaink és fegyvertársaink céljaink elérésében, és kik azok, akik ellenünk és hazánk szabad és boldogabb jövője ellen harcolnak.

A tétlenségnek, közömbösségnek, határozatlanságnak többé helye nincs!

Mindenkinek nyíltan színt kell vallania: velünk tart-e a fasizmus elleni élethalálharcunkban, vagy a fasiszták táborában látja-e helyét? Bátor, komoly, férfias kiállást követelünk, ahogy az a hazájukat szerető magyarokhoz illik.

Programunk

1. Minden erőnkkel odahatni, hogy a most folyó háború minél előbb véget érjen.
2. Megakadályozni, hogy a jelenlegi magyar kormány politikája hazánkat a végső pusztulásba döntse, és ezért megszakítani minden kapcsolatot a hitleri Németországgal.
3. Felelősségre vonni mindazokat, akiknek lelkén többszázezer magyar vére szárad, és akik bűnösök népünk mérhetetlen szenvedésének s nélkülözésének előidézésében, és akik felelősek hazánk tönkretételéért és kifosztásáért.
4. Felépíteni a szabad, demokratikus Magyarországot, helyreállítani nemzeti és gazdasági függetlenségünket.
5. Együttműködés az összes szabadságszerető népekkel az elnyomó Hitler-imperializmus ellen, és újból kiharcolni a világ előtt Magyarország tekintélyét és megbecsülését, melyet a Szovjetunió ellen indított esztelen és gonosz rablóháború alaposan megtépázott.
6. Törvénnyé tenni minden magyar állampolgár jogát a munkához, tisztességes megélhetéshez, politikai, társadalmi és jogi egyenlőséghez, tekintet nélkül társadalmi, faji vagy vallási helyzetére.
7. Biztosítani a gyülekezési és sajtószabadságot, és megalkotni a legszélesebb demokratikus alapon nyugvó általános, titkos választójogot.

8. Felülvizsgálni a hadinyereségeket, elkobozni azokat, és teljes egészükben a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák támogatására fordítani.

9. Felkérni a szovjet hatóságokat, hogy tegyék lehetővé a hazánkban alakult Nemzeti Függetlenségi Fronttal való kapcsolatok azonnali felvételét, és azzal való szoros és aktív együttműködésünket.

10. Szellemileg és testileg előkészíteni magunkat arra a percre, mikor a haza hív, hogy segítségére legyünk a belső ellenség elleni végső harcában. Meg akarjuk tanulni, hogy mi lesz a feladatunk és hogyan oldhatjuk azt meg gyökeresen és gyorsan.

Halál a fasisztákra!

Halál a hitlerbanditákra!

Éljen a szabad, független, demokratikus Magyarország!

Igaz Szó, 1943 augusztus 24. [Szint kell vallani!]

---

97. A BÉKEPÁRTNAK[1] A PARASZTSÁGHOZ ÍRT RÖPLAPJA LELEPLEZI A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGOT KIFOSZTÓ HITLERISTÁKAT

1943 szeptember

Magyar földművesek, gazdák! *Békét, szabadságot!*

I.

A hitleristák kirabolják egész Európát. Ahova beteszik lábukat, minden megfoghatót elvisznek. Nekünk, magyaroknak is előírják, mennyi gabonát, marhát, zsírt és minden más élelmet szolgáltassunk nekik. *Mint leigázott országot zsarolják ki nemzetünket.*

És ahogyan szorul a hurok a német rablók nyaka körül, mennél inkább közeledik a hitleristák utolsó órája, a végét érző vadállat megnövekedett dühével és tehetetlenségével tör saját „szövetségeseire" is. *Mind többet és többet követel!*

A parasztoknak egymás után viszik el marháját. Százával az egyes községekből. Most meg a szénát is viszik. Hova viszik? Rövidesen nem lesz itt nálunk Magyarországon sem búza, sem zsír, nem lesz se marha, se széna. Miért van mindez? Mire kell ez?

Ez mind a németeknek kell! Az idegen érdekekért folyó háború folytatásához kell! A magyar élelmet Németországba viszik!

---

[1] A Békepárt 1943 augusztusában, a Kommunisták Magyarországi Pártjának feloszlatása után alakult meg. 1944 márciusától jelent meg a Békepárt lapja, a Béke és Szabadság. A Békepárt 1944 szeptemberében a Kommunista Párt újjáalakulása után szűnt meg.

Emlékezzetek! Tavaly őszön *Göring* német tábornagy azt vágta oda Európának: „Eltántoríthatatlanul ragaszkodom ahhoz az alapelvhez, *hogy az ellátásban először és mindenekelőtt a német nép áll.* És ha az európai országokban élelmezési nehézség áll elő — tette hozzá kegyetlen vijjogással — *mindenkinek tudnia kell, ki fog éhezni, Németország azonban semmi esetre sem!*"

És ez nem maradt üres fenyegetés. *Hogy rablóhadjáratukat folytathassák, kifosztják országunkat.* Ezért nincsen elég kenyér Magyarországon. Ezért nem kapnak hónapok óta húst a magyar falvakban!

A Hitlert szolgáló Kállay-kormány *ezért veszi el erőszakkal a termést a magyar parasztól.*

A mi panaszunkat szólaltatja meg a háborúzó némettől sanyargatott kuruc ősök keserve:

Látod, mely kövér,
Bőrében sem fér,
De mégis mind többet kér,
Alig vagyon országunkban
Miatta kenyér.

II.

Az idén új átok szakadt a magyar parasztra: a Jurcsek-féle terménybeszolgáltatási rend. A rekvirálás csődbe jutott: az összeszedett és kiszállított élelmet Hitlerék keveselték. „Először és mindenekelőtt a német nép" — mondották, s csak az maradhat vissza, amire már nincs szükségük. Ilyen értelemben adtak utasítást Hitler magyarországi helytartóinak. Így született meg a *Jurcsek-terv*, amely *német terv*: Hitler parancsa a magyar parasztnak.

Ez a parancs pedig így szól: Minden magyar gazdálkodó köteles a szántóföld minden holdja után a kataszteri tiszta jövedelem arányában gabonát, zsírt és más terményt beszolgáltatni . . .

A Jurcsek-terv nyomorba dönti a falu népét!

De *anyagi romlást hoz azokra a gazdálkodókra is*, akiket az éhezés nem fenyeget. Oda kell adniuk termésüket, de *nem kapnak ellenértéket.* Amit érte kapnak, az ocsu: mert semmit sem vásárolhatnak a pénzért. Nem kapnak lábbelit, ruhát, szeget, zsákot, a gazdálkodáshoz szükséges eszközöket, *mert a magyar gyárak mind Hitler háborújának dolgoznak.* Hitler magyar csatlósai tudják, hogy a magyar gazdák még nem felejtették el a múlt háború tanulságait: a korona teljesen elértéktelenedett, *de egy mázsa búza egy mázsa búza maradt.* Ezért veszik el most kényszerrel a termést, fenyegetik elzárással, pénzbüntetéssel a magyar gazdát.

A Jurcsek-terv igazságtalan is, mert a beszolgáltatás terhét aránytalanul osztja meg. A nagybirtoknak előnyöket biztosít a parasztság rovására.

III.

Az új beszolgáltatási rend megkárosít minden parasztembert. Bajt és nyomorúságot hoz a kisparasztok és nincstelenek millióinak. *De az egész nemzet létét fenyegeti, mert az élelmet a németeknek akarják kiszállítani. Kállay Miklós és társai továbbra is magyar vérrel és élelemmel segítik Hitler háborúját.* A tengely sorozatos veresége és Mussolini bukása után mindenki tudja, hogy Németország elvesztette a háborút. Kállayék mégis mindenben Hitler kezére járnak, mert nem a nemzet érdekeit tekintik, hanem előjogaikat és nagybirtokaikat védik. Hitler az ő reményük, tudják, ha Hitler megbukik, *szabadságot, jogot, földet kap a magyar nép.* Kállayék nem kerülhetik el sorsukat, bukásuk ideje közeledik, de a nemzet nem pusztulhat velük.

Földművesek! Gazdák!

A magyar nép azonnali különbékét akar. Nem akarjuk, hogy az ország hadszíntér legyen, s egy átvonuló német hadsereg végigrabolja az országot. A háború folytatását, végső romlásunkat megakadályozni mindnyájunknak szent, hazafias kötelessége.

Magyar parasztok! Ne támogassátok Hitler háborúját! Húzzátok-halasszátok a termés beszolgáltatását! Várjatok! Tartsatok ki! Dugjátok el terményeiteket! Hajtsátok el állataitokat! Ezzel harcoltok a békéért, fiaitok, férjeitek életéért és testi épségéért, gyermekeitek egészségéért.

Egy szem gabonát sem Hitlernek és a hitlerbérenc Kállay-kormánynak!

Éljen a béke! Éljen a szabad, független, demokratikus Magyarország!

Testvéri üdvözlettel:

Írd le és add tovább! *Békepárt*

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény III. 16/1943/IX/2346—1.

---

98. A BÉKEPÁRT RÖPLAPJA KÜLÖNBÉKÉT KÖVETEL

1943 szeptember

Ütött az óra!

Az olasz nemzet letette a fegyvert[1]. A német megszállás ellenére leszámoltak a fasisztákkal, végetvetettek az értelmetlen áldozatoknak. Nem folyik többé olasz vér Hitlerért. A szövetségesek fölényes ereje és az olasz nép szabadságharca összetörte a tengelyt; halálos sebet ütött a hitlerista Németországon. Kikerülhetetlen pusztulásuk.

Az új fordulat közelebb hozta hazánkhoz a háborút. Délről az angolszász haderő, keletről a Vörös Hadsereg közeledik határaink felé. A leve-

[1] Az olasz kormány 1943 szeptember 3-án fegyverszüneti szerződést kötött a szövetséges hatalmakkal.

BÉKE és SZABADSÁG

Kiadja: a BÉKEPÁRT

A „Béke és Szabadság”

MAGYAR MÁRCIUS

Küzdj a szabad hazáért!

A Békepárt lapjának 1944 márciusában kiadott első száma

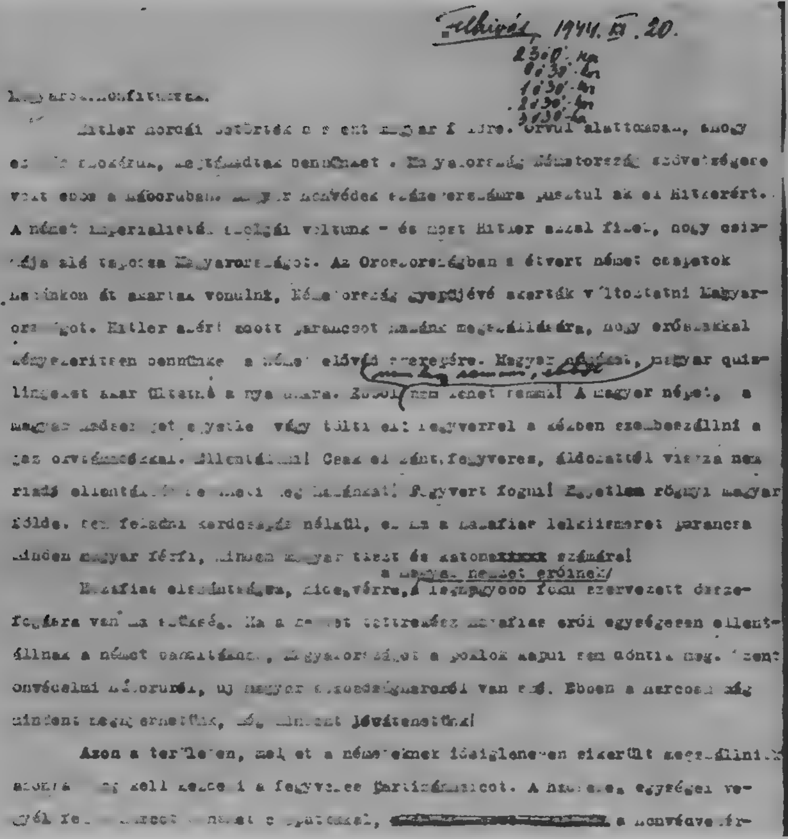

Felhívás 1944. III. 20.
23:00 h
0:30 h
10:30 h
18:30 h
21:30 h

Magyar honfitársak.

Hitler hordái betörtek a szent magyar földre. Orvul alattomosan, ahogy ez [illegible] szokásuk, megtámadtak bennünket. Magyarország Németország szövetségese volt ebben a háborúban. Magyar honvédek százezrei pusztultak el Hitlerért. A német imperialisták szolgái voltunk – és most Hitler azzal fizet, hogy csizmája alá tapossa Magyarországot. Az Oroszországban megvert német csapatok hazánkon át akartak vonulni, Németország gyarmatjévé akarták változtatni Magyarországot. Hitler azért adott parancsot hazánk megszállására, hogy erőszakkal kényszerítsen bennünket a német elővéd szerepére. Magyar [illegible], magyar quislingeket akar ültetni a nyakunkra. [illegible] nem [illegible]! A magyar népet, a magyar hadsereget egyetlen vágy tölti el: fegyverrel a kézben szembeszállni a gaz orvtámadókkal. Ellenállni! Csak ez szent, fegyveres, áldozattól vissza nem riadó ellenállás menti meg hazánkat! Fegyvert fogni! Egyetlen rögnyi magyar földet nem feladni kardcsapás nélkül, ez ma a hazafias lelkiismeret parancsa minden magyar férfi, minden magyar tiszt és katona számára!

Hazafias ellenállásunk sikere /a magyar nemzet erőinek/ a legnagyobb fokú szervezett harcra van szükség. Ha a nemzet [illegible] hazafias erői egységesen ellenállnak a német támadásnak, Magyarországot a poroszok sem döntik meg. Szent honvédelmi háborúnk, uj magyar szabadságharcunk van erő. Ebben a harcban még mindent megjavíthatunk, még mindent jóvátehetünk!

Azon a területen, melyet a németeknek ideiglenesen sikerült megszállni, [illegible] meg kell kezdeni a fegyveres partizánharcot. A hazafias egységek vegyék fel a harcot a német csapatokkal, [redacted] a honvéde[illegible]-

A Kossuth-rádió 1944 március 20-i felhívásának fogalmazványa

gőből az olasz városok sorsa fenyeget bennünket. A békekötés órája ütött; minden késlekedés végzetes lehet.

És mit tesz a Kállay-kormány? Szuronnyal veszi el a termést a magyar parasztról, gépfegyvert küld a béremelést kérő csepeli magyar munkás ellen, hogy tovább szállíthassa Hitlernek a magyar katonát, a magyar élelmet és hadianyagot. Minden nap mélyebbre taszítja Magyarországot a pusztulásba.

A Kállay-kormányt el kell távolítani, mert a nemzet békét akar.

A szociáldemokrata, a kisgazda-, a független polgári, a nemzeti demokrata, a legitimista és a Békepárttól, az összes demokratikus szervezetektől azt várja a nemzet, hogy szervezze meg és vezesse *a nemzeti ellenállást a Kállay-kormány ellen*, hogy Magyarország népei ne teljesítsenek semmiféle szolgáltatást a Kállay-kormánynak. Ne termeljenek Kállaynak hadianyagot, ne fizessenek Kállaynak adót, ne szolgáltassák be Kállaynak a terményt, ne engedelmeskedjenek Kállay behívó parancsainak, mert a Kállay-kormány Hitler kormánya, nem magyar kormány. Alakítsák meg minden községben, városban a demokratikus egység békebizottságait. Nemzeti kormány vegye kezébe a hatalmat és hajtsa végre a nemzet akaratát: kössön azonnal békét.

Éljen a béke! Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Testvéri üdvözlettel:
Békepárt

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény III. 16/1943/IX/2342.

---

99. PEST MEGYE FŐISPÁNJÁNAK JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ A CSEPELI GYÁR MUNKÁSAINAK SZTRÁJKJÁRÓL

1943 október 1

A központi járás főszolgabírájának hozzám tett jelentése szerint a szélsőbaloldali érzelműek elérkezettnek látják az időt az ő napjuk felkelésére. A csepeli Weiss Manfréd-gyárban szeptember hó elején előfordult sztrájkmozgalom is arra vezethető vissza. Kb. 5 000 munkás sztrájkolt a hadiüzemi munkások közellátása miatt, holott nincs még egy hadiüzem Magyarországon, ahol a munkások úgy és olyan pontosan volnának élelmiszerrel ellátva, mint éppen a csepeli hadianyag-gyárban . . . A harcterek eseményei kezdik éreztetni hatásukat . . .

MMI Archívum. A. XVII. 1/1943/9.

---

100. EGY IFJÚMUNKÁS LEVELE A SZABAD SZÓBAN 1943 OKTÓBER 6 MEGÜNNEPLÉSÉRŐL

Tekintetes Szerkesztőség!

Néma kegyelettel adózott október 6-án este 7 órakor a magyar szervezett munkásság a 13 aradi vértanú emlékének.

A Batthyány-emlékmécsnél összegyűlt 5—600 főnyi ifjúság szemében ott izzott az 1848-as szabadságharc minden emléke, az arcokon meglátszott, hogy mindenki a szabadság és függetlenségért vívott sok harcra és arra a rengeteg kiontott vérre gondol, amit szeretett hazánkért azok, akik valóban hajlandók voltak érte harcolni — ontottak.

Mindenki azzal a komoly elhatározással távozott, hogy méltó lesz őseihez, és félelmet nem ismerve, bátran fog továbbra is dolgozni a független, szabad Magyarországért.

Ezen néhány sor közlését kérve, maradok teljes tisztelettel

Barát Sándorné
ifjúmunkás

Szabad Szó, 1943 október 17. [Levelek — válaszok. (Ifjúmunkás.)]

---

101. KOSSA ISTVÁN VISSZAEMLÉKEZÉSE: „AZ ELSŐ IGAZ SZÓ"

Szállásunk vak sötétjét csak a kemencéből kiszűrődő fény törte meg. Karácsony előtti napokban volt, 1942-ben. Az otthoniakról volt szó. A háború végéről, a hazamenetelről.

Kopogtak. Egy jó barátunk a másik munkásszázadból keresett fel bennünket. Ő is bekapcsolódott beszélgetésünkbe. Mikor azután meggyőződött, hogy nincs idegen köztünk, nagy titokzatosan egy összehajtogatott papírlapot húzott ki kabátja béléséből. Agyon olvasott, rongyolódott újság volt. Mint éhes kutyák az odavetett csontra, úgy csaptunk rá valamennyien. Már hónapok óta nem volt újság a kezünkben.

Csodálkozásunk még nagyobb volt, amikor a címét olvastuk. Igaz Szó. Milyen újság ez? Kinek a lapja? Barátunk a lap címe mellett levő sorokra mutatott: „Magyar hadifoglyok lapja a Szovjetunióban."

Na, még ilyet se hallottunk. Most olvastuk igazán mohón. Nem emlékszem már pontosan, mi minden volt ebben az egyetlen számban. Csak azt tudom, hogy a sztálingrádi eseményekről most értesültünk először. Meg az egyéb harctéri hírek is most más, az eddigi hírekkel ellentétes megvilágítást nyertek előttünk. Most kezdett nyiladozni a szemünk. Kezdtünk gondolkodni.

Különösen azon, amit olvastunk: 70 000 német és román hadifogoly

meleg táborban tölti a karácsonyt. Hol és hogyan töltitek ti, magyar katonák?

Ettől kezdve csak egy gondolat foglalkoztatott bennünket, mielőbb átkerülni a Don túlsó oldalára. Fogságba. Ez volt most már a cél.

A rongyos újságot egy héttel később már az egyik tisztes kezében láttam viszont. Ki tudja, milyen tekervényes úton került hozzá. Hallottam, amint társaival sugdolózva tárgyalták az eseményeket. Az Igaz Szó híreit beszélték meg. Hitték is, meg nem is. Nemsokára az események bizonyították be, hogy bizony azok a hírek igazak voltak.

Nekünk sem kellett most már soká várni a megváltásra, január 14-én fogságba estünk. Itt győződtünk meg róla, hogy az első Igaz Szóval kaptuk az első igaz szót.

Kossa István
hadifogoly villamosellenőr,
401. klg. szd. 27/b. tábor.

Igaz Szó, 1943 október 19. [Az első Igaz Szó.]

---

102. A BÉKEPÁRT NYÍLT LEVELE AZ 1943 OKTÓBERÉBEN ÖSSZEÜLŐ PARLAMENTHEZ

1943 október

Békét, szabadságot!

Döntő időkben ül össze a magyar parlament. A háromhatalmi értekezlet idején[1] nemcsak a nemzet, hanem az egész világ figyelme a magyar parlament döntései felé fordul.

A Kállay-kormány politikája Magyarország százezernyi jó katonáját küldte halálba és küldi még mindig. Sorsunkat Hitler sorsához kötötte; vesztett ügyhöz, melyen mindent elveszítünk, de semmit sem nyerhetünk. A kormány ma sem a háborúból kivezető utat keresi: továbbra is a katasztrófa felé vezeti a nemzetet. A nemzet békevágyára a kormány válasza: börtön, lakat...

Most azért hívta össze a parlamentet, hogy a további vérontást a nemzet nevében szentesítse. De a mai parlament reakciós választójog és kinevezés útján jött össze. Ez a parlament nem képviseli a nemzetet.

A magyar nemzet tiltakozik, hogy nevében felhatalmazzák a kormányt a háború folytatására!

*

[1] 1943 október 21-én ült össze a parlament. Ugyanakkor tartották meg Moszkvában a három külügyminiszter értekezletét Molotov, Eden és Hull részvételével.

Nemcsak a magyar nép, hanem a háborútól szenvedő egész emberiség azt várja, hogy a magyar parlament történelmi ülésezésén határozott lépés tétessék a béke érdekében. A magyar demokrácia képviselőinek a feladata, hogy a parlamentben adjanak hangot a nemzet békevágyának és tiltakozzanak a népakarat meghamisítása ellen.

Követeljék a Kállay-kormány lemondását!

Éljen a béke! Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Békepárt

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1943/X/2350.

---

103. A KOSSUTH-RÁDIÓ ADÁSA AZ IGAZI HAZAFIAKRÓL

1943 október 23

A kommunista lefogások, tömegperek, fellebbviteli tárgyalások nem érnek véget. Erdélyben, Budapesten, a Délvidéken a katonai és polgári börtönökben százával (talán ezrével) ülnek munkások, parasztok csak azért, mert kommunisták és a békéért harcoltak. Keresztes-Fischer belügyminiszter tegnapelőtt jelentette be a kormánypárt értekezletén, hogy sikerült ártalmatlanná tenni a „Békepárt köntösében fellépő" kommunista szervezkedést.

A kormány célja ezzel a kommunista hajszával az, hogy a békéért, a magyar függetlenségért és demokráciáért folyó harcot úgy állítsa be, mint a kommunisták ügyét[1]. A kommunizmus kísértetének idézgetésével egyrészt meg akarja rémíteni, másrészt kompromittálni akarja a magyar hazafiakat. A kommunista [ellenes] hajsza célja: a magyar hazafiak egységének megakadályozása és szétzüllesztése.

Aki akárcsak a legkisebb mértékben is enged ennek a hangulatkeltésnek, az már nemcsak a kisujját adta oda a reakciónak, hanem az egész karját. Sőt, többet mondunk! Azok a hazafiak, demokraták, ellenzékiek, akik nem akarják befogadni a magyar függetlenségi tábor közösségébe a kommunistákat, nem jó hazafiak, nem jó demokraták, nem jó ellenzékiek. Azért hangsúlyozzuk ezt, mert sajnos, még ellenzéki körökben is eléggé el van terjedve az a nézet, hogy a magyar ellenzék erőinek össze kell ugyan fogniuk, de a kommunisták nélkül, sőt a kommunisták ellen.

Mi kijelentjük, hogy ezt a nézetet károsnak, a reakciónak való behódolásnak tartjuk. A magyar egységből senkinek sincs joga kirekeszteni azokat, akik tettekkel bizonyították be, hogy a magyar ügyért minden áldozatra készek. Vannak, akik éppen úgy, mint Keresztes-Fischer, azt mondják: a kommunistáknak a nemzeti harc csak köntös, csak ürügy, valójában továbbra is kommunista céljaikat követik ... Tény, hogy a kommunisták tudnak harcolni, áldozni, és ha kell, meghalni azért a

[1] Értsd: mint csak a kommunisták ügyét és nem egyetemes nemzeti ügyet.

magyar ügyért, melyet állítólag csak „köntösként" használnak fel, míg mások, akiknek a magyar ügy szolgálata állítólag öncél, sem harcolni, sem áldozni nem tudnak érte. Nem adja senki oda az életét olyan eszmékért, melyeket nem vall egész lelkével. Schönherz mérnök kommunista volt, de mint a magyar ügy vértanúja halt meg 1942-ben az akasztófán. Aki ilyen bátor, áldozatkész harcosokat ki akar zárni a magyar egységből, az a magyar hazafiak táborát gyengíti meg . . .

Kállayék kommunistafaló hajszájára a mi válaszunk ez: a nemzet hálás lesz a magyar kommunistáknak a magyar ügyért hozott áldozataikért.

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Révai József: A kommunisták: hazafiak.]

---

104. LEVÉL A SZABAD SZÓHOZ KOSSUTH ÉS TÁNCSICS SÍRJÁNAK 1943 NOVEMBER 1-I MEGKOSZORÚZÁSÁRÓL

Tekintetes Szerkesztőség!

A szervezett munkásság az idén is tanúbizonyságát tette annak, hogy mennyire szeme előtt lebeg az az irány, melyet elhúnyt nagyjaink mutattak. 800—1 000 főnyi tömeg zarándokolt el Mindenszentek napján Kossuth, Táncsics és a szervezet néhány elhúnyt vezetője sírjához, és éltetve a szabad, független Magyarországot, megerősítette hitét és akaratát, hogy visszatántoríthatatlanul fog a megkezdett úton haladni. Nagyon jó érzés volt hallani a síroknál felhangzó munkásindulókat, végül Kossuth sírjánál 1 000 torokból egyszerre tört elő: „Ha még egyszer azt üzeni, mindnyájunknak el kell menni, éljen a magyar szabadság, éljen a haza!"

Kovács Mária

Szabad Szó, 1943 november 14. [Levelek — válaszok.]

---

105. A MINISZTERTANÁCS HATÁROZATA A HÁBORÚELLENES MOZGALMAKBAN RÉSZTVEVŐ MUNKÁSOK FRONTRAKÜLDÉSÉRŐL

1943 november 16

A honvédelmi miniszter úr kéri a Minisztertanács hozzájárulását, hogy a hadiüzemek munkafegyelmének megszilárdítása érdekében a csökönyösen visszaeső rendbontó munkásokat — az internálási eljárás lefolytatása után — katonai büntető munkásalakulatokba összevonja, és a hadműveleti területre kiküldje.

Előadja, hogy a kormányzó úr őfőméltósága 1942 tavaszán legfelsőbb parancsával elrendelni méltóztatott, hogy a 2. hadsereg hadműveleti

területre való kiküldésével kapcsolatosan, katonai büntetőalakulatokba szervezve, a hadműveleti területre küldessenek mindazok az elemek, melyek az ország közrendjét veszélyeztető káros tevékenységet fejtenek ki, illetve rendbontó magatartásukkal a háborús gazdasági termelést gátolják. Ezáltal egyrészt ezek káros tevékenysége megszüntethető, másrészt méltányos, hogy az ország véráldozatából részüket kivegyék.

A legfelsőbb parancs alapján fentieknek kiemelése megtörtént, és 1942 tavaszán, három különleges munkásszázadba szervezve, az orosz hadszíntérre küldettek.

A folyó évben sajnálattal kellett tapasztalni, hogy a hadiüzemekben az ellenséges hírverésnek a munkafegyelem megbontására irányuló aknamunkája fokozódik, aminek káros következménye — munkásmegmozdulások formájában — máris jelentkezett.

Az ellenséges hírverés ellensúlyozására és a munkafegyelem megszilárdítására a hadiüzemekben a szükséges intézkedéseket saját hatáskörében előadó miniszter úr megtette, de ezen túlmenőleg okvetlen szükséges a csökönyösen visszaeső rendbontó munkások (ideértve az ilyen szakmunkásokat is) kiemelése és a hadműveleti területre való kiküldése. Csak így lehet ezen rendbontó tevékenységet hatásosan megszüntetni.

Szándéka ezeket az elemeket a hadiüzemekből kiemelni, a belügyminiszter úrral egyetértően internáltatni, majd kellő létszám elérése esetén katonai büntető munkásszázadokba foglalva, a hadműveleti területre kiküldeni.

A belügyminiszter úr az internálási eljárás lefolytatásához 213 000/VII. 1943. számú rendeletével hozzájárult.

Nyilvánvaló, hogy a hadiüzemekben így előálló munkás-(szakmunkás)-kiesés hátránya nem áll arányban azzal a nagy előnnyel, amelyet a munkásfegyelem megszilárdítása révén a termelés zavartalansága terén elérünk.

A Minisztertanács hozzájárul.

O. L. Min. Tan. jkv. 1943 november 16.

---

106. RÉVAI JÓZSEF CIKKE: „A VALÓDI ÉS A TALMI NEMZETI EGYSÉG"

A magyar miniszterek beszédeiket egységre való felhívással kezdik és egységre való felhívással végzik. Csakhogy egységen ezt értik: ne merje senki zavarni, ne merje még csak bírálni se a kormányt! Mindenki engedje át neki a döntést az ország életbevágó kérdéseiben. A kormány még csak ellenőrzést sem tűr, látatlanban követel bizalmat maga iránt.

Aki pedig ebből a „nemzeti egységből" nem kér, annak a kormány beveri a fejét. „Nemzeti egységet" hirdetnek, közben mozgósítják a Nemzetvédelmi Szövetséget, a frontharcosokat, a kisegítő karhatalmat, a rendőrséget és csendőrséget a „belső ellenség", vagyis: a németekkel való szakítást követelő magyar hazafiak ellen. Vizet prédikálnak és bort isznak: egységről szavalnak, közben készülnek a polgárháborúra. De miféle „egység" az, amit szuronyokkal kell biztosítani?

A nemzettől idegen célokért nincs nemzeti egység. A nemzeti egység előfeltétele, hogy a néptömegek ismerjék és helyeseljék azokat a célokat, melyekért összefognak. Nemzeti egységet csak olyan célkitűzések jegyében lehet létrehozni, melyekért a nép lelkesedik, melyekért kész harcolni és áldozni. Képzeljük el, hogy Esterházy herceg a béresei elé lép és azt mondja nekik: védjük meg közösen a 200 000 holdamat a parasztok ellen, akik fel akarják osztani. Nem hisszük, hogy az Esterházy-uradalom béresei hajlandók volnának ezen az alapon „nemzeti egységet" kötni a herceg úrral. De képzeljük el, hogy a budapesti gyárosok felajánlják a munkásaiknak: szálljunk síkra együttesen azért, hogy a kormány nyilvánítsa nyílt várossá Budapestet. Létrejöhet-e ezen az alapon a munkások és gyárosok egységfrontja? Kétségtelenül igen. Egységre felhívni a népet Horthy háborús politikája, a Hitlernek való behódolás politikája mellett, olyasmi, mint felhívni az Esterházy-uradalom béreseit a földosztás elleni közös harcra a herceggel. A haza elárulásáért nem fog össze a nemzet, hanem csak a haza megmentéséért. Reakciós, nemzetellenes célokért nem lehet tömöríteni a nemzet különböző osztályait, csak demokratikus nemzeti célok jegyében.

Az 1918-as katasztrófa döntő oka az volt, hogy a magyar nép függetlenségi s demokratikus erői és szervezetei túl későn, túl bátortalanul léptek rá az összefogás útjára az ellen a maroknyi reakciós feudális klikk ellen, mely tűzön-vízen át ki akart tartani a németek vesztett ügye mellett. Az 1918-as Nemzeti Tanács a nemzeti egységet valósította meg, mert táborában állt a munkásság, a parasztság, a függetlenségi polgárság és a demokratikus értelmiség. A baj az volt, hogy a Nemzeti Tanács csak 1918-ban alakult meg, nem pedig már 1916-ban vagy még korábban. Ha a munkásság, a parasztság, a függetlenségi polgárság, és a demokratikus értelmiség már a háború második vagy harmadik évében megvalósította volna a nemzeti egységet, és a Nemzeti Tanácsban egyesült politikai pártok már akkor harcba szólítják a népet a németektől való elszakadásért, magyar különbékéért, az ország demokratizálásáért és függetlenségéért, a hatalmon levő feudális klikk ellen, akkor 1918-ban nem lett volna összeomlás, Magyarország nem lett volna a legyőzöttek között.

A magyar reakció szerint viszont 1918-ban az volt a baj, hogy a nemzet demokratikus és függetlenségi erői egyáltalában tömörültek és nem hagyták garázdálkodni a Tiszák, Wekerlék, Lukachichok németbarát feudális klikkjét. A magyar reakció szerint ugyanis ez a feudális, németbarát klikk, melynek uralma 1918 októberében egyik napról a másikra mint a kártyavár omlott össze, melyről kiderült, hogy a magyar népben semmiféle támasza nem volt — ez a feudális klikk testesítette meg a

„nemzeti egységet". A valóságban a nemzeti egység a Wekerlék, Lukachichok elleni harc jegyében jött létre, és a baj az volt, hogy túl későn jött létre.

Nemcsak 1918, hanem 1848 tanulságai is azt bizonyítják, hogy a nemzeti egység csak a reakciós hazaárulók, megalkuvók, a behódolók, az „időhúzók" elleni kérlelhetetlen harc jegyében jöhet létre. Az igaz, szilárd nemzeti egység 1848 szeptemberében született meg, amikor a magyarság a fegyveres önvédelem útjára lépett a németek ellen. Addig Táncsics Mihály és vele az alföldi parasztság, Petőfi Sándor és vele a budapesti nép, Perczel Mór, Nyáry Pál, Madarász László, Vasvári Pál, Irányi és velük a nemzet legtettrekészebb, legmozgékonyabb rétegei ellenzékben voltak. A nemzeti egység akkor született meg, amikor a megalkuvók helyett Kossuth Lajos vette kezébe a nemzet vezetését. Ő rá is ráfogták, hogy csak egy „pártot", csak egy „izgató csoportot" képviselt, nem a nemzetet. Valójában csak az ő politikája alapján, a németekkel való elszánt harc, az árulókkal és megalkuvókkal való leszámolás programja alapján tudtak összefogni a nemzet különböző osztályai, Táncsicstól gróf Batthyány Kázmérig, a jobbágyságtól a haza iránt hű nemességig. A haza szabadsága, függetlensége, Magyarország gyarmati helyzetének megszüntetése: ezek voltak azok az érdekek, melyek a különböző néposztályokat a nemzeti célokért folyó harc jegyében összefogták.

A negyvennyolcat megelőző nagy magyar reformkorszak hazafiai, Kölcseytől Kossuthig, tudták, hogy a nemzeti egység alapja csak „érdekegyesítés" lehet. Ezen azt értették, hogy a jobbágyságot csak jobbágyfelszabadítással lehet megnyerni a nemzeti harc számára. A nép ellen, a nép nélkül — nincs nemzeti egység.

Az „érdekegyesítés" gondolata az alapja a függetlenségi front programjának is, melynek tíz pontja egyrészt abból indul ki, hogy a haza megmentéséhez szükség van mindenkire, aki kész harcolni a német háború ellen, másrészt abból, hogy a néptömegek aktív és odaadó támogatása nélkül nem lehet megvívni a harcot Magyarország függetlenségéért. Csak a demokratikus gondolat és a függetlenségi gondolat összefonódása lehet ma a nemzeti egység alapja.

E kettőn kívül még egyre van szükség a nemzeti egység megvalósításához: cselekvésre. Abból, hogy a nemzeti egységet prédikáljuk, nem lesz összefogás. A nemzeti egység harcban születik meg. 1848-ban az hozta létre a nemzeti egységet, hogy a magyar nép fegyvert ragadott. 1918-ban az szülte meg a nemzeti egységet, hogy a munkásság hatalmas tömegsztrájkokban szállt síkra a tömegbékéért. És ma, 1943-ban is, az fogja létrehozni a nemzeti egységet, hogy a magyar nép tettekkel juttatja kifejezésre azt az akaratát, hogy elege volt a német háborúból, a behódolás, a „kivárás" politikájából.

Igaz Szó, 1943 november 30. [Révai József: A valódi és a talmi nemzeti egység.]

---

107. A BÉKEPÁRT RÖPLAPJA HÍRT AD JÓZSA BÉLA MEGGYILKOLÁSÁRÓL

1943 december

Magyarok! Józsa Béla halott!

Józsa Béla székely munkás volt, életében és halálában hű fia népének és nemzetének... A Petőfi-ünnepségek székely szervezője, a magyar munkásgyermekek segélyezésének vezetője. A magyar iskolák, a kisebbségi jogok bátor szószólója. Tanítója, társa, istápolója minden elnyomottnak.

Igaz fia maradt a népének és nemzetének Észak-Erdély visszacsatolása után is. Ugyanazzal a bátorsággal, mellyel a román elnyomás ellen küzdött, harcolt a magyar reakció népellenes háborúja s nemzetiségeket elnyomó politikája ellen. Most is, midőn látta, hogy Hitler háborúja veszélyezteti Erdély népeinek békés jövőjét, nemzetének függetlenségét és népének felemelkedését, követte lelkiismerete parancsát, mert eszményeit életénél is drágább kincsnek tartotta.

Ezt a Józsa Bélát kínozták most halálra Szamosfalván Szombathelyi vezérkari főnök és Újszászi pribékjei!

Józsa Béla meggyilkolásával ismét nőtt a magyar szabadság mártírjainak száma.

De a magyar nép nem felejt!

Rövidesen eljő az ideje, hogy Józsa Béla halálát, ugyanúgy mint a többi vértanúét, számonkérje.

Emléke élni fog!

Békepárt

MMI Archivum. Ropiratgyűjtemény. III. 16/1943/XII/2352.

---

108. A SZABAD SZÓ TUDÓSÍTÁSA A PARASZTSZÖVETSÉG FÖLDMUNKÁS-SZAKOSZTÁLYÁNAK VÉSZTŐI KONGRESSZUSÁRÓL

A vésztői földmunkások elődei, amikor megépítették a földmunkás-egylet székházát, nyilván nemcsak arra szánták, hogy a vésztői földmunkásoknak legyen hol az időt eltölteni, legalább is a többszáz főt befogadó nagyterem azt mutatja, arról is gondoskodtak, hogy ha földmunkás-problémákról esik szó, hallgathassák azt nemcsak az egylet tagjai, hanem az érdekelt földmunkások minél nagyobb számban. A földmunkás-mozgalom székhelyének szánták.

Mégis, mikor a Parasztszövetség földmunkás-szakosztályának kongresszusára gyűlik a hallgatóság, hogy megtárgyalhassa a magyar földmunkásság égető kérdéseit, bizony azt tapasztaljuk, nincs az a nagy-

terem, ami ezt a tömeget befogadhatná. Nemcsak a helybeli földmunkásság vonul fel: két-három megye helyi csoportjai küldték el képviselőiket, hogy jelen legyenek Vésztőn, ahol a földmunkássorsról beszélnek, ahol a földmunkásság és ezen keresztül a magyar parasztság időszerű problémáit, a földmunkás-mozgalom feladatait vitatják meg.

Test test mellett, fej fej mellett. A földmunkásokban nem halt ki az érdeklődés, nem pusztult ki az igény, hogy maguk dönthessenek sorsukról.

Dobi István áll először a kongresszus elé, miután a helyi elnök megnyitotta a gyűlést. A Parasztszövetség földmunkás-szakosztályának elnöke azon kezdi beszédét, ami sorrendben elől következik: öntudat és szervezkedés. A magyar társadalom megszervezésénél nem lehet kihagyni a földmunkásokat... — mondotta.

Amikor pedig a magyar társadalom megszervezéséről beszélünk, akkor senki és semmilyen szűk csoport nem téveszthetí össze magát a magyar nemzeti társadalommal — folytatta beszédét Dobi István. Majd kifejtette, hogy ebből a háborúból, melybe saját akaratunk ellenére kerültünk, a magyarságnak megerősödve, a földmunkásságnak pedig osztályában felemelkedve kell kikerülnie. Szabad, független országnak kell épülnie, amelyben a földmunkásság és minden dolgozó megtalálja a helyét...

Czipó László, a verpeléti földmunkás-csoport elnöke, határozati javaslatot terjesztett a kongresszus elé, mely a földmunkásság gazdasági, társadalmi és kulturális követeléseit tartalmazta. A gyűlés az indítványt egyhangúlag elfogadta.

A gyűlés a résztvevő hallgatóság helyeslése közepette zárult be.

Az esti vonat már vitte a szélrózsa minden irányába a vidéki földmunkás-küldötteket, hogy otthon beszámolhassanak a földmunkásság legutóbbi összejövetelének eseményeiről, megtárgyalhassák a kongresszus határozatait.

Gy. A.

Szabad Szó, 1944 február 20. [Földmunkás-gyűlés Vésztőn.]

---

109. A BÉKE ÉS SZABADSÁG HÍRÜL ADJA: A STANDARD HADIÜZEM MUNKÁSAI SZTRÁJKKAL SZABADÍTOTTAK KI A GYÁR BÖRTÖNÉBŐL KÉT IFJÚMUNKÁST

A Standard vasipari nagy hadiüzem munkásai minden terror és propaganda ellenére megőrizték munkásöntudatukat. Ez a munkásszolidaritás megmutatkozott az elmúlt hetek szép akcióiban. A felnőtt munkások harcos szellemében nevelődött két ifjúmunkás a szabad szakszervezetek és a tűrhetőbb bérek érdekében szép eredménnyel agitált ifjúmunkástársai körében. A felnőttek örömmel támogatták a fiatalokat, buzdították és tanácsokkal látták el őket.

A katonai parancsnok helyettese meg akarta félemlíteni a szervezkedő munkásokat és a két ifjúmunkást a gyár börtönébe záratta. A gyár munkásai erre példamutató egységgel sztrájkba léptek. A parancsnok ezt látva, háromórai sztrájk után megsemmisítette helyettese intézkedéseit. Az ifjúmunkásokat szabadon engedte és kijelentette az elkeseredett munkásoknak, hogy helyettese intézkedése téves volt, a szervezkedés szabad és azt senki sem akadályozhatja meg.

Béke és Szabadság, 1944 március. 1. sz. [Vasas, ne hagyd magad!]

---

110. RÉSZLETEK A BÉKEPÁRT MEMORANDUMÁBÓL[1]

A nemzet ma is háborút visel, most azonban nem szabadságáért harcol, hanem elnyomói vitték harcba saját szabadsága ellen. Ma nem a világ reakciós hatalmai az ellenségei, mint 1848-ban Ausztria és Oroszország; most a világ reakciós hatalmainak csatlósaként harcol a demokratikus és haladó nemzetek ellen. Azoknak a hatalmasoknak oldalán harcol, amelyek nemcsak a magyar népnek, hanem a világ valamennyi szabadságszerető népének ellenségei, s így Magyarország ma a reakciós erők frontján foglal helyet a haladó világgal szemben.

S ma már azt is elmondhatjuk, hogy a vesztesek táborában a győztesekkel szemben...

A szabadságért, a demokráciáért, a haladásért viselünk-e háborút vagy Hitler pángermán imperializmusáért s a magyar reakció megmaradásáért harcolunk — ez a döntő kérdés, nem pedig az, hogy határainkon belül vagy kívül harcolunk?...

Kállay politikája csődöt mondott. A szövetségesek hangja fenyegetőbb irányunkban, mint valaha. A reakció külpolitikájának eredményeként nemcsak a demokratikus nagyhatalmak, hanem még „szövetségeseink" jórésze is ellenségünk. S a nemzet életének ebben a hallatlanul súlyos órájában nincs a világon segítő kéz, melyet megragadhatnánk. Nem is lesz mindaddig, amíg a nemzetet a világ felé ez a reakció képviseli, amelynek elvetemültsége kihívta ellenünk a népek ellenszenvét.

A reakció és a nemzet útja végérvényesen és visszavonhatatlanul kettévált, együtt tovább nem élhetnek, valamelyiknek pusztulnia kell.

Béke és Szabadság, 1944 március. 1. sz. [Részletek a Békepárt memorandumából.]

---

[1] A Békepárt memoranduma 1944 januárjában készült. A Békepárt vezetősége a memorandumot elküldte a szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt, a szakszervezetek vezetőinek és más közéleti személyeknek. A memorandum a nemzeti összefogás szükségességét hirdeti a fasiszta németbérenc kormány ellen. — A memorandum teljes szövege megjelent a Csillag 1947 decemberi és 1948 januári számában.

111. A BÉKE ÉS SZABADSÁG LELEPLEZI A KÁLLAY-KORMÁNY NEMZETELLENES KÜL- ÉS BELPOLITIKÁJÁT

A Békepárt memorandumban foglalkozott Kállayék rendjével. Néhány adalékot közlünk itt kiegészítésül, annak bemutatására, hogy milyen az a rend, amelynek fenntartása Kállayék szerint a nemzet legfőbb érdeke.

Kállay 1942 márciusában lépett kormányra.

1942 áprilisában kb. 600 — legnagyobbrészt keresztény — üzemi munkást, bizalmit, szakszervezeti tagot hívtak be Tápiósülyre munkatáborba. Barmok módjára, mindenüket elszedve hajtották ki őket Ukrajnába, szadista katonai parancsnokok vezetése alatt. Hivatalosan mindmáig „nincs hír róluk". A valóságban nagy részüket halomra gyilkolták.

1942 áprilisától augusztusig kb. 500 szabadságharcost hurcoltak el Szombathelyi vezérkari főnök és Újszászi pribékjei az Andrássy-laktanya kínzókamráiba. Aki megszökött a pribékek elől, annak elhurcolták túszként a feleségét, anyját. A szerencsétlen áldozatokat a legbestiálisabb eszközökkel kínozták . . . Rózsa Ferencet halálra kínozták. Volt, aki beleőrült a kínzásokba. Volt, aki öngyilkos lett. Halálra ítélték és felakasztották azt a Schönherz Zoltánt, aki utolsó szavaival a bitófa alatt is a független Magyarországot éltette.

1942 őszén, a nemzetközi jog sárbatiprásával, felakasztották a hadifogoly Borkanyuk Alekszot, a kárpátukrán nép hős vezetőjét.

1943 februárjában hajtóvadászatot indítottak a voronyezsi véres katasztrófából hazamenekült magyar honvédek ellen. Százával fogdosták össze és akasztották fel őket, mert nem akartak visszamenni a frontra, vérezni Hitlerért.

1943 áprilisától szeptemberig többszáz békeharcost — munkást, parasztot, értelmiségit — köztük sokat a Felvidékről, hurcoltak el a magyar Gestapo vérebei a Soroksáron e célra berendezett kínzókamrákba. Diákokat és munkásifjakat hurcoltak el éjjel otthonukból, mert egy ifjúsági ankéton akarták megvitatni a magyar ifjúság sorskérdését. Vadállati kegyetlenséggel kínozták heteken, hónapokon át az áldozatokat. A nyelvüket, szájpadlásukat árammal villanyozták. A megkínzottak hozzátartozói még ma sem tudják, hol vannak övéik, máig sem engedték meglátogatni őket.

1943 őszén Erdélyből hurcoltak el többszáz békeharcost Szamosfalvára. Itt kínozták halálra Józsa Béla székely munkást.

De nemcsak a szabadság harcosai üldözött vadak, nincs a nemzetnek olyan rétege, nincs az országnak olyan népe, amely ne érezné hátán Kállay rendjének ostorát.

A munkásság a katonai parancsnokok terrorja alatt nyög. Aki szót emel a hadiüzemekben a munkásság jogai mellett, aki nagyobb darab kenyeret követel, azt máris viszik a vérebek a Margit körútra. A parasztok tömegeit internálták és büntették meg, mert nem vonták meg szájuktól a falatot — beszolgáltatni Jurcseknek — Hitler számára. 15 000 mezőgazdasági munkást katonai behívóval hajtottak kényszer-

munkára, mert nem szegődtek el a földesurak kénye-kedvére. 300 mezőgazdasági munkást a kisbéri tarcsapusztai interná ó táborba hurcoltak és ott „tanítják" őket jobb „munkaerkölcsre". Zsidók és kárpátukrán ›k, románok és szerbek tízezrével sínylődnek munkatáborokban. 60 000 zsidó munkaszolgálatost hajtottak ki Ukrajnába.

Éheztették, ütötték-verték őket.

Számtalan pusztult el éhség, fagy által, vagy verték agyon őket. A 60 000-ből csak egy kis töredék érkezett vissza. 18 000 kárpátukrán szökött át a Kárpátokon az állandó üldöztetés és hajtóvadászatok elől. Egész falvak néptelenedtek el. Ungváron nyilvánosan akasztották a kárpátukrán nép harcosait. Körülbelül 100 000 román szökött át a határon a nemzetiségi elnyomás elől. A kolozsvári egyetemen az ablakon dobtak ki román diákokat. A szerbek számára nem volt elég az újvidéki és zsablyai tömegmészárlás — amelyért Kállay vállalta a felelősséget a parlament előtt —, Szombathelyi vértörvényszékei 16 éves fiúkat, lányokat küldöttek akasztófára.

Nincs olyan hazája sorsáért aggódó magyar, nincs olyan szabadságra vágyó fia az országnak, aki békén hajthatná fejét éjjeli nyugalomra és ne kelljen félnie, hogy álmában rátörnek a kémelhárító pribékjei és elhurcolják . . .

Vác, Szeged, Sátoraljaújhely, Margit körút börtöneiben, Kistarcsa, Nagykanizsa internáló táboraiban a névtelen hősök ezrei, a nemzet legjobb fiai éheznek, sorvadnak. Erős férfiak 40 kilogrammra fogynak le a gyalázatos bánásmód és állatoknak való koszt miatt.

Ez hát Kállayék rendje: a nemzet temetője. Ez a rend mocskolja be, gyalázza meg a nagyvilág előtt a magyar nép becsületét. Ez teszi ellenségünkké a szabadságért harcoló nemzeteket és saját nemzetiségeinket. Ha hallgat erről a magyar nép, ha támogatja ezt a rendet: Kállayék cinkosává válik. De ha leleplezi és harcol ellene, ha harcol a kémelhárító rémuralma ellen, a megkínzott és bebörtönzött szabadságharcosok szabadonbocsátásáért: ezzel a harccal az ország becsületét tisztítja meg Kállayék gaztetteinek gyalázatától.

Béke és Szabadság, 1944 március. 1. sz. [Kállayék rendje.]

---

112. SÁGVÁRI ENDRE: „SZABADSÁGOT AZ IFJÚSÁGNAK!"

Minden zsarnoki uralom létkérdésének tartja elnyomott népe ifjúságának béklyóba verését. Így cselekszik a magyar reakció is. A hazaáruló Kállay-kormány retteg a magyar ifjúság szabad megnyilatkozásától. Retteg, hogy a márciusi ifjak szellemi örökségének letéteményesei: diákok, parasztifjak és ifjúmunkások egymásra találnak a szabadság szeretetében és a népelnyomó Kállay-klikk gyűlöletében.

Ezért nem szabad a magyar ifjúságnak politizálnia. Ezért erőszakolják vagy édesgetik „politikamentes", szolgai alázatra idomító kényszerszervezetekbe.

Ezért büntetik börtönnel a magyar fiatalok politikai szervezkedését. Petőfi, Jókai radikális körének ifjúsága, ha ma élne, nem lehetne tényező a magyar közéletben. Megakadályozná őket ebben alkotmányunk nagyobb dicsőségére a leventekötelesek politikai tevékenységét tiltó törvény.

De megakadályozhatja-e? Ahogy nem akadályozhatta meg Petőfiéket a labanc „törvényesség" cenzúrája a „Talpra magyar" és a 12 pont kinyomtatásában, a nemzeti szabadságharc előkészítésében, úgy nem tudja elfojtani Kállayék alkotmánytipró „rendje" sem a magyar ifjúság felkészülését az új szabadságharcra.

Hiába volt az ifjúsági ankét brutális elnyomása[1]. Hiába kínozták meg a diákokat szombathelyi, soroksári kínzókamráikban csak azért, mert nyíltan és bátran, az egész ország nyilvánossága előtt, a cenzúrázott sajtón keresztül meghirdették, hogy szükséges az egész magyar ifjúság egymásratalálása, szükséges közös fellépésük saját jogaikért, hazánk szabadságáért.

Az ifjúság összefogásának gondolata nem irtható ki többé. Jól tudja ezt a nemzetellenes reakció is, és ezért folyik sajtójában a magyar ifjúság megrágalmazása, egy újabb terrorhadjárat szellemi előkészítése.

A magyar ifjúság nem maradhat magára küzdelmében. A demokratikus pártoknak és vezetőiknek látniuk kell, hogy az ifjúság ügye az ő ügyük is. Ha az ifjúságot sújtja a reakció, a csapás az egész demokratikus tábort éri. Ha nem szolgált elég tanulságul az ifjúsági ankét ártatlan áldozatainak megkínzása, világosan mutatja a reakció kassai bérenceinek támadása, hogy a reakció valamilyen vasbokszerrel elérhet mindenkit, aki a magyar demokrácia frontján harcol, világosan mutatja, hogy hová vezet, ha a reakció támadásával már elsőízben nem fordul egységesen szembe — ereje teljes latbavetésével — valamennyi demokratikus párt és az egész szabadságszerető magyar közvélemény.

Jelmondatként írjuk cikkünk végén, de jelmondatként szeretnők minden magyar hazafi lelkébe vésni: nincs demokratikus Magyarország az ifjúság demokratikus nevelése nélkül. Nincs demokratikus nevelés az ifjúság politikai szabadsága nélkül. Nincs szabad nemzet szabad ifjúság nélkül.

Ságvári Endre

Béke és Szabadság, 1944 március. 1. sz. [Szabadságot az ifjúságnak!]

---

[1] 1943 elején a kommunista fiatalok felvetették egy ifjúsági ankét tervét. Az ankét célja az ifjúság összefogása és a függetlenségi harcba való bevonása volt. Az ankétot 1943 augusztus 20-án az Országos Ifjúsági Bizottság hagyományossá vált munkás-paraszt ifjúsági találkozójának napján akarták megtartani. A kommunisták ellen megindult rendőrterror az ankét megtartását lehetetlenné tette.

113. A BÉKE ÉS SZABADSÁG CIKKE: „PUSZTULJANAK AZ ORSZÁGBÓL A NÉMET KATONÁK!"

Mióta a háború közeledik határaink felé, feltűnően szaporodik az országban a német katonák száma. Akármerre megyünk, mindenütt beléjük ütközünk. Mind több szállodát és lakást rekvirálnak részükre Kállayék a lakásínséges Budapesten, mind nagyobb számban látni őket a vendéglőkben, amint tömik magukba azt a kevés ennivalót, ami még visszamarad az országban a nekik küldött szállítmányok után. Ha ezelőtt csak szivárogtak, ma már özönlenek országunkba, és mire felocsudunk, azon vesszük észre magunkat, hogy megszállták az egész országot. Pedig itt van előttünk Olaszország intő példája, amely most hadszíntérré, a szövetségesek szörnyű légitámadásainak célpontjává vált, ahol most véres orgiákat ülnek Hitler hóhérai az olasz hazafiak felett. Csak azért, mert az olasz reakció engedte beözönleni Felső-Olaszországba a német katonákat. Az olasz katonákat pedig délre küldte harcolni az angolszászok ellen, és Hitler így megszállhatta Felső-Olaszországot.

Ezt teszi Kállay is, csak persze hallgat erről...

A magyar katonákat Kállay kiküldi az országból — ugyanakkor a német katonákat beengedi az országba.

Ime, ez Kállay „magyar" politikája a gyakorlatban! Pedig minden magyar katona kiküldése a keleti frontra és minden német katona beengedése az országba, növeli a szövetséges légitámadások lehetőségét, növeli az ország elpusztításának, városaink, falvaink rombadöntésének a veszélyét és közelebb viszi egy lépéssel nemzetünket a katasztrófához.

Kállay hazaáruló politikájával szemben a nemzet érdekét az a követelés fejezi ki, melyért már 96 évvel ezelőtt harcba léptek a márciusi ifjak: Pusztuljanak az országból a német katonák — hozzák haza honvédeinket!

Béke és Szabadság, 1944 március. 1. sz. [Pusztuljanak az országból a német katonák!]

---

114. A KOSSUTH-RÁDIÓ KÖZVETLENÜL A NÉMET MEGSZÁLLÁS ELŐTT SÜRGETI A PARTIZÁNHARCOT

1944 március 14

Múlnak a drága percek, órák, napok és hetek. A háború feltartóztathatatlanul közeledik határainkhoz. Belesodródunk a legszörnyűbb katasztrófába: abba, hogy a vert német seregek hadszíntérré változtassák országunkat. A kormány nemcsak nem tesz semmit, hogy a szerencsétlenséget elhárítsa, hanem ellenkezőleg, már tárgyal a németekkel a katonai együttműködésről a Kárpátokban, s mindent megtesz, hogy a nemzeti közvéleményt a veszéllyel szemben káros és vak illúziókba ringassa, hogy ellenállását leszerelje. Visszahozhatatlan alkal-

makat mulasztunk el a Hitlerrel való szakításra, s ha a nácihadak már hazánkban fognak állni, ha már átvették az ellenőrzést vasutaink felett, s minden fontos helyen ott fognak ülni összekötőik, akkor a szakítást sokkal nehezebb vagy éppen lehetetlen lesz végrehajtanunk. Ilyen körülmények között meg kell gyorsítanunk a partizánharc előkészítését, szervezését, hogy fegyverrel vehessük fel a harcot a németek és magyar cselédeik ellen . . . A hitleri rend nyomában a temető nyugalma szakadna hazánkra: a teljes pusztulás, mezőink felégetése, városaink tönkrebombázása és férfinemzedékünk kiirtása. A bátor és merész, fegyveres partizánharc megakadályozhatja, hogy ez bekövetkezzék. Ne ijesszenek bennünket Jugoszlávia vagy Franciaország példájával, mert ezek a példák is a partizánharc szükségességét bizonyítják . . . Esze Tamás kurucai ismerték a partizánharc igazságát és ismerte Kossuth Lajos is, aki 1848-ban lángoló szavakkal hívott fel partizánharcra, és december 16-i rendeletével ezt a partizánharcot kötelességévé tette minden hazafinak . . . Igaz magyarságát bizonyítja, aki ma felkészül a fegyveres harcra, aki szervezi, előkészíti a magyarországi partizánmozgalmat.

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Friss István: Előkészíteni a partizánharcot!]

IV. A MAGYAR KOMMUNISTÁK HARCA HAZÁNK NÉMET MEGSZÁLLÁSÁTÓL A SZOVJET HADSEREG MAGYARORSZÁGI FELSZABADÍTÓ HARCÁNAK KEZDETÉIG

1944 március 19 — 1944 szeptember

115. A BÉKEPÁRT RÖPLAPJA HARCBA HÍVJA AZ ORSZÁG LAKOSSÁGÁT A FASISZTA ZSARNOKSÁG ÉS ELNYOMÁS ELLEN

1944 március 19

Magyar testvérek!

Pusztuljanak a német megszállók! Kossuth halálának évfordulóján újból gyászbaborult az ország. *A német megszállta hazánkat!* Keveslik eddigi áldozatainkat, teljes pusztulásunkat akarják. Roskadozó uralmukat, vesztett háborújukat a mi pusztulásunk árán akarják meghosszabbítani. A német megszállás jelenti *az ország kifosztását, százezrek halálát, városaink tönkrebombázását, az ország hadszíntérré válását, hazánk és népünk pusztulását.*

Ez a bére a németért kiontott magyar vérnek. A német rablók levetették álarcukat. Az a német hadsereg, amelyik hanyatt-homlok menekül Ukrajnából, és gyászos futását a magyar katonával fedezi, most egy védtelen ország leigázásával akar harci babért aratni. Megszállták a királyi várat, fogva tartják a kormányzót. Megszállták és kirabolták a

szakszervezetek székházait és a Népszava szerkesztőségét. SS-legények elhurcolták a munkásság, parasztság és értelmiség vezetőit. Pártkülönbség nélkül túszként lefogták a függetlenség sok jó harcosát... Sokan elmenekültek a németek elől. Üldözött vad, szabad préda lett a magyar saját hazájában. Ide vezetett az ellenforradalom népellenes politikája, a Hitlerrel kötött szövetség, egy maroknyi szemét ember galád árulása.

Magyarok!

Történelmünk legválságosabb napjait éljük. A közös magyar sorsban egymásra kell találnunk. Testvérként fogjunk össze a megszállók ellen. Csak az egységes nemzet szabadságharca mentheti meg a hazát!

Emeljük magasra a nemzeti ellenállás lobogóját!

Katonák! Harcoljatok az országunkat hátbatámadó német árulók ellen. Ne szolgáltassátok ki fegyvereiteket és laktanyáitokat a fasiszta ellenségnek! Fegyverrel álljatok a szabadságért küzdő nemzet élére!

Munkások! Szüntessétek be a munkát! Rongáljátok meg a gépeket!

Parasztok! Ne szolgáltassátok be a termést, rejtsétek el az élelmet!

Polgárok! Ne fizessetek adót!

Tisztviselők! Szabotáljatok, bénítsátok meg a közigazgatást, ne szolgáljátok a német elnyomót.

Munkások, parasztok, katonák, polgárok, diákok! Szervezzétek a nemzeti ellenállást, alakítsatok harci csoportokat! Gyárakban, bányákban, műhelyekben, irodákban és házakban; egyetemeken, laktanyákban, őrszobákon, falvakban és tanyákon; ketten, hárman, tízen fogjatok össze!

Szabadítsátok ki magyar testvéreinket a németek kezei közül, rejtsétek el és segítsétek a bujdosókat!

Magyar nők és férfiak! Ne álljatok szóba a németekkel, közösítsétek ki, aki érintkezik velük vagy bármiképp segíti őket, pusztítsátok el a hazaárulókat!

Ne legyen se éjjele, se nappala hazánk földjén a német megszállóknak! Ne hagyjatok nekik egy nyugodt pillanatot sem! Gyújtsátok rájuk a házat, *pusztítsátok őket tűzzel-vassal!*

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Éljen az egységes nemzeti front!

Békepárt

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1944/III/2356.

---

116. A KOSSUTH-RÁDIÓ FEGYVERES NEMZETI ELLENÁLLÁSRA SZÓLÍT MINDEN MAGYART A NÉMET FASISZTA MEGSZÁLLÓK ELLEN

1944 március 20

Magyarok! Honfitársak!

Hitler hordái betörtek a szent magyar földre. Orvul, alattomban, ahogy ez már szokásuk, megtámadtak bennünket. Magyarország

Németország szövetségese volt ebben a háborúban. Magyar honvédek százezerszámra pusztultak el Hitlerért. A német imperialisták szolgái voltunk — és most Hitler azzal fizet, hogy csizmája alá tapossa Magyarországot. Az Oroszországban szétvert német csapatok hazánkon át akartak vonulni, Németország gyepűjévé akarták változtatni Magyarországot. Hitler azért adott parancsot hazánk megszállására, hogy erőszakkal kényszerítsen bennünket a német elővéd szerepére. Magyar Hachákat,[1] magyar Quislingeket[2] akar ültetni a nyakunkra. Ebből nem lesz semmi, ebből nem lehet semmi! A magyar népet, a magyar hadsereget egyetlen vágy tölti el: fegyverrel a kézben szembeszállni a gaz orvtámadókkal. Ellenállni! Csak elszánt, fegyveres, áldozattól vissza nem riadó ellenállás mentheti meg hazánkat! Fegyvert fogni! Egyetlen rögnyi magyar földet sem szabad feladni kardcsapás nélkül, ez ma a hazafias lelkiismeret parancsa minden magyar férfi, minden magyar tiszt és katona számára!

Hazafias elszántságra, hidegvérre, a magyar nemzet erőinek a legnagyobb fokú szervezett összefogására van ma szükség! Ha a nemzet tettrekész hazafias erői egységesen ellenállnak a német banditáknak, Magyarországot a poklok kapui sem döntik meg. Szent önvédelmi háborúról, új magyar szabadságharcról van szó! Ebben a harcban még mindent megnyerhetünk, még mindent jóvátehetünk!

Azon a területen, melyet a németeknek ideiglenesen sikerült megszállniuk, azonnal meg kell kezdeni a fegyveres partizánharcot. A hadsereg egységei vegyék fel a harcot a német csapatokkal, a honvédvezérkar és a kormányzó utasítása nélkül is! Fegyverezzék fel a népet! Hadianyag-raktáraknak, fegyvereknek nem szabad német kézre jutniuk! Azokon a területeken, melyeket a németeknek ideiglenesen sikerült megszállniuk, a munkások, a vasutasok lépjenek azonnal általános sztrájkba!

A parasztok rejtsék el minden élelmiszerüket, és ha másképp nem megy, gyújtsanak fel inkább mindent, mintsem hogy engedjék német kézre jutni. A magyar hadsereg azon egységei, melyek a Kárpátokban állnak, azonnal támadják hátba az előttük álló, az oroszok elől visszavonuló német csapatokat. Néhány nap, talán néhány óra alatt jelentékeny magyar haderő veheti fel az érintkezést az orosz hadsereggel — a szabadságharcát vívó magyarság természetes szövetségesével!

Ebben az új magyar szabadságharcban nem állunk egyedül! Fogjon össze minden magyar az új szabadságharcra. A demokratikus függetlenségi magyarok kezüket nyújtják mindenkinek, aki kész résztvenni a magyar nemzet harcában függetlenségéért, szabadságáért, jövőjéért. Aki ma harcol, azzal szemben senki nem fogja felhánytorgatni az el-

[1] Hacha németbérenc csehszlovák politikus, a müncheni egyezmény után, 1938 októberétől a Csehszlovák Köztársaság elnöke.

[2] Quisling, Vidkun norvég őrnagy, fasiszta politikus. Amikor Németország lerohanta Norvégiát, Quisling németbérenc fasiszta kormányt alakított. Neve a második világháborúban a „hazaáruló" fogalmává vált. 1945-ben haditörvényszék elé állították s mint hazaárulót kivégezték.

követett vétkeket. De jaj azoknak, akik magyar Quislingek aljas szerepére vetemednek!

Felhívjuk a magyar hazafiakat, bármely párthoz tartozzanak is, akár jobboldaliak, akár baloldaliak, hogy mindenhol, falun és városban alakítsák meg a nemzeti ellenállás bizottságait a fegyveres harc vezetésére, a nép legszélesebb tömegeinek mozgósítására az ősi német ellenség ellen. Le kell tartóztatni, ártalmatlanná kell tenni mindenütt az ellenség ügynökeit, a nyilasokat, a sváb Volksbundot.

Fel a harcra a magyar szabadságért és függetlenségért! Mindent jóvá lehet még tenni, ha a magyar nép megbonthatatlan egységben, fegyverrel a kézben szembeszáll a német bitangokkal.

Fegyverbe magyar, éljen a haza!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Magyarok! Honfitársak!]

---

117. A SZABAD SZÓ A NÉPELLENES KÖZELLÁTÁSI RENDELETEKKEL SZEMBESZÁLLÓK ELLEN HOZOTT KÚRIAI ÍTÉLETEKRŐL

A Kúria két ítéletében is kimondotta, hogy a honvédelem ellen irányuló izgatás bűntettét követi el az, aki szidalmazza a közellátásra és az élelmiszer-elosztás rendjére vonatkozó rendelkezéseket.

Az egyik eset vádlottja olyan ember volt, aki már három hete nem jutott zsírhoz. A Hangya Szövetkezet boltjában meglátta a közellátás céljára raktározott zsírkészletet, amelyet katonai segédlettel vettek igénybe, s indulatosan fakadt ki a zsírbeszolgáltatásra vonatkozó rendeletek ellen. Kifakadását ezzel kezdte: „Minek az a sok zsír a katonáknak?"

A Kúria megállapítása szerint a vádlott szándéka közvetlenül arra irányult, hogy a hatósági rendelkezéssel szemben érzett haragjának adjon kifejezést. Ebben a tekintetben pedig cselekménye megvalósítja a honvédelem ellen irányuló izgatás bűntettét.

A másik esetben két nő volt a vádlott. Ezek egy üzlet előtti sorbanállás alkalmával, tehát gyülekezetben és nyilvános helyen tették ezt a kijelentést: „Ne fogadjuk el a tengeridarát, etessék meg a disznókkal, ha a lisztet az urak megették, egyék meg a darát is!"

A Kúria a vádlottakat ebben az esetben is a honvédelem ellen irányuló izgatás bűntettéért ítélte el. Az indokolásban kifejti, hogy a háború sikeres befejezéséhez többek között a közellátás biztosítása is szükséges. Aki tehát a hatóságnak az élelmiszerek szétosztására vonatkozó törvényes intézkedései ellen izgat, a honvédelem érdekét veszélyeztető bűncselekményt követ el.

Szabad Szó, 1944 április 9. [Honvédelem ellen irányuló izgatást követ el, aki szidalmazza a közellátási rendelkezéseket.]

---

118. A SZAKSZERVEZETEK ÉS EGYÉB MUNKÁSSZERVEZETEK MEGVÉDÉSÉRE MOZGÓSÍTJA A DOLGOZÓKAT A BÉKEPÁRT RÖPIRATA

1944 április

Pusztuljanak a német megszállók!

Munkások! Magyar Testvéreink!

A német megszállók és hazaáruló cinkosaik rémuralmának első heteit éljük. Német parancsra tízezrével hívják be fiainkat, százezrével hurcolják el honvédeinket ágyútölteléknek a tűzvonalba. Borzalmas légitámadások döntik romba védtelen városainkat, pusztítják el testvéreinket.

Fosztogat, rabol a német, sáskahadként zabálja fel ennivalónkat. Betiltotta a munkásság lapját, a Népszavát, feloszlatta a munkásság pártját, a szociáldemokrata pártot. Gestapo-vérebek hurcolták el a munkásság vezetőit, legjobb harcosait; a gyűlölt sváb az úr hazánk földjén! A magyar munkásnak csak egy jogot hagytak: a halálgyárakhoz láncolva, a nap és éjszaka minden órájában életveszélyben gyárthatja a fegyvert — saját szabadsága ellen — a német banditáknak.

A magyar munkás létérdeke: harc a német megszállók ellen!

A fasiszta rablók maroknyi megszálló serege nem érzi biztosnak uralmát hazánkban. Nem merte nyíltan eltiporni a szakszervezeti mozgalmat, mert félt a munkásság erejétől.

Munkások! Védjétek meg szervezeteiteket!

Ne mondjatok le önként egyetlen szervezetről sem a fasiszta bitangok javára! Ne lépjetek ki a szakszervezetekből, amíg azok az ellenség kezére nem kerültek! Ne engedjétek, hogy a német erőszakkal, munkaközpontos, nyilaskeresztes hazaárulók becsempészésével, vagy egyes szakszervezeti vezetők árulásának segítségével megszerezze a vezetést!

Alakítsatok földalatti (illegális) üzemi és szakmai bizottságokat!

A földalatti szervezetek legyenek a nemzeti ellenállás központjai, a munkásság harcának vezetői! Ezek döntsék el, hogy a szakszervezeteken belül vagy azon kívül van-e helye az egyes szakmák munkásságának?

Munkások! Ma ti vagytok az országban az egyetlen szervezett erő! Tőletek vár vezetést az egész nemzet!

Álljatok a nemzeti ellenállás élére!

Ne termeljetek a németeknek! Ne menjetek be a hadiüzemekbe! Költözzetek el a hadiüzemek, vasútvonalak és hadi célpontok közeléből! Dolgozzatok lassan! Bénítsátok meg a gépeket! Szervezzétek, támogassátok a földalatti mozgalmat! Követeljétek a szabadságharcosok szabadonbocsátását, üldözésük megszüntetését! Védjétek meg a nemzeti ellenállás harcosait, akadályozzátok meg erőszakkal is, hogy a Gestapo pribékjei elhurcolják őket! Szabadítsátok ki a foglyokat a kezeik közül! Rejtsétek el, segítsétek a bujdosókat, támogassátok a politikai foglyokat! Közösítsétek ki a németbarátokat! Bánjatok el a hazaárulókkal!

Munkások! Harcoljatok együtt paraszt- és katonatestvéreitekkel,

a hazájához hű polgársággal, a nemzetiségekkel, mindenkivel, aki kész küzdeni a német megszállók és a hazaáruló Horthy—Sztójay banda ellen.

A halálos veszélynek óráiban közös küzdelemben, egységes Magyar Frontban kell egyesülnie az egész nemzetnek!

A Magyar Front[1] bátor és áldozatkész harca, a szabadságukért küzdő népek — a Kárpátokban diadalmasan előrenyomuló szovjet haderők ... — biztosan meghozzák a magyar nép felszabadulását a német iga alól!

Munkások! Közeleg már a felszabadulás napja!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Éljen a nemzeti ellenállás egységes frontja: a Magyar Front!

Békepárt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1944/IV/2360.

---

119. A BÉKEPÁRT HARCOS ELLENÁLLÁSRA SZÓLÍTJA FEL A MAGYAR PARASZTSÁGOT

1944 április

Pusztuljanak a német megszállók!

Magyar földművesek!

Hitler csapatai megszállva tartják Budapestet, az összes nagyobb vidéki városokat s fontosabb községeket. A megszállás óta a fővárost és a vidéket pusztító légitámadások érik. A német csapatok rabolnak, rekvirálnak országszerte. Békés polgárokat bántalmaznak, nőket meggyaláznak, zabálnak és henyélnek. Viszont a mi fiainknak sok ezreit a frontra küldik, hogy nyomorultul haljanak meg érettük. SS-csapatok hajtóvadászatot folytatnak a nemzeti ellenállás szervezetei és harcosai ellen. Szétverték a Független Kisgazdapártot, a Parasztszövetséget és a szociáldemokrata pártot. Betiltották a Szabad Szót, a Kis Újságot és a Népszavát. Sok író, politikus, újságíró, még több munkás- és parasztvezető ment bujdosásba. Országunkban megszűnt az élet- és vagyonbiztonság: a magyar üldözött vad lett saját hazájában. Ide vezetett az ellenforradalom negyedszázados uralma. Ezt eredményezte Kállaynak és elődeinek nemzetellenes, háborús politikája, a magyar reakció népellenes, önző uralma, amely terrorral nyomta el a magyar dolgozók demokratikus mozgalmait, amely engedte beözönleni mind nagyobb számmal a német katonákat, és megtűrte a német árulók szervezkedését, akik a katonai vezetőséggel karöltve március 19-én utat nyitottak a német megszállóknak. A magyar nemzet ítélőszéke előtt felelni fog a

[1] A Magyar Front a kommunisták kezdeményezésére 1944 áprilisában a Békepárt, a szociáldemokrata párt és a Független Kisgazdapárt összefogásából jött létre. A Nemzeti Parasztpárt csak 1944 szeptemberében csatlakozhatott a Magyar Fronthoz, mivel a Független Kisgazdapárt hosszú ideig nem volt hajlandó együttműködni vele.

magyar reakciónak az a csoportja, amely politikájával hosszú idő óta a németek útját egyengette hazánkban, de felelni fog az a másik csoport is, amely március 19-én galádul eladta az országot.

Hitler azért szállta meg az országot, hogy még az eddiginél is nagyobb áldozatokra kényszerítse nemzetünket. Egymilliós magyar hadsereget akar kidobni a keleti frontra, a szétvert német hadak visszavonulásának biztosítására — utóvédek utóvédjéül, mint tavaly Voronyezsnél. Hadszíntérré akarja tenni országunkat. El akarja venni termésünket, megmaradt készleteinket. A mi népünket és földünket áldozza fel, hogy ideig-óráig késleltesse elkerülhetetlen bukását. Gaz terveinek végrehajtásában Sztójay—Sztojakovics bábkormánya[1] segít, amely a törvényesség látszatával leplezi a német kommandó rideg valóságát. Hitler fél a nemzet ellenállásától, ezért magyar lakájainak segítségével népünk megtévesztésére törekszik ...

Az Európa-szerte ismert náci hazugságok és Sztojakovics úrék bábkormányának ígéretei és fenyegetései nem akadályozhatják meg a magyar nemzeti ellenállás kibontakozását, ha lehetetlenné tették a nyílt szervezkedést, a titkos szervezkedést nem akadályozhatják meg!

Magyar földmunkások, magyar gazdák! Alakítsatok községenként egy vagy több három-négy tagú bizottságot. Csak a bizottság tagjai tudjanak a bizottságról, azt mások előtt felfedni nem szabad. A bizottságok a nemzeti ellenállás helyi szervei. Feladatuk: szervezzék az ellenállást! A német megszállók és hazai csatlósaik ellen szervezett harc kiindulópontjai mindazok a helyek, ahol csoportosan dolgoznak vagy összejönnek az emberek.

Magyar földművesek! Csatlakozzatok egész nemzetünket átfogó szabadságharcunk frontjához ...

1. Ne szolgáltassátok be terményeiteket. Ezzel gyöngítitek legfőképpen a németek erejét, rövidítitek a háborút. Amit beadtok Jurcseknek, azt odaadja a német megszállóknak, amit elrejtetek, az megmarad az országnak. Ezzel elejét veszitek a népünket fenyegető éhínségnek.

2. Ne vessetek olajosmagvakat, mert az a német repülőmotoroknak kell.

3. Ne fizessetek adót, mert a labanckormány azt Hitler háborújára: a nemzet élete ellen fordítja.

4. Mezőgazdasági munkások, cselédek! Szabotáljátok a munkásrobot-törvények végrehajtását.

5. Ne engedelmeskedjetek a behívásoknak. Minden be nem vonult katona egy-egy magyar élet megmentését jelenti, egy lépéssel aláássa a németek erejét. Akik bevonultak, kövessék a 13. honvédhadosztály 44. ezredének példáját, amely átment a szovjet seregekhez, mert nem akart vérezni Hitlerért, a hazánk földjét legázoló német rablókért.

6. Rejtsétek el a bujdosó szabadságharcosokat. Lássátok el élelemmel, ruházattal, fegyverrel őket. Ezzel elősegítitek a nemzeti felkelés gyors kibontakozását.

---

[1] 1944 március 22-én alakult meg Sztójay Döme, volt berlini magyar követ kormánya.

7. Indítsatok irtóháborút a német betolakodók ellen. Semmiféle formában ne támogassátok őket, de ártsatok nekik, ahol csak tudtok. Közösítsétek ki és harcoljatok az olyan nyilas vagy más szélsőjobboldali elemek ellen is, akik a megszállókat és a labancokormányt támogatják . . .

Magyar parasztok! Szalontai György, Esze Tamás híres kuruc jobbágyősök s a negyvennyolcas paraszthonvédek szabadságharcos hagyományai kötelezenek benneteket. Vegyétek fel minden eszközzel a harcot az ősi ellenség: a német rablók tönkretételére — hazánk felszabadítására.

Halál a német megszállókra s az áruló szélsőjobboldali labancokra!

Üdvözlettel:

Békepárt, Magyar Front

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1944/IV/2359—1.

---

120. RÁKOSI MÁTYÁS LEVELE EGY MAGYAR HADIFOGOLY-ISKOLA VEZETŐJÉHEZ AZ ISKOLA HALLGATÓINAK HAZAFIAS NEVELÉSÉRŐL

1944 április 26

. . . A hallgatók elsősorban partizánmunkára készüljenek fel, mégpedig partizánmunkára otthon és közvetlenül a front mögött. Csak egy kis része fog a végzett hallgatóknak frontpropagandával és hasonlóval foglalkozni.

Ezért már most ajánlatos a hallgatóknak a partizánmunka jelentőségét aláhúzni. Rá kell mutatni arra, hogy egy kis partizáncsoport otthon többet jelent, mint tízszer- hússzorannyi katona a fronton, hogy a megszállás óta a magyar nép nem azt követeli, hogy egy magyar ezred vagy egy dandár legyen a fronton, ahol az sokat nem nyom a latban, hanem hogy innen jöjjenek jól kiképzett hazafiak, akik vezetni tudják a nemzeti ellenállást. (A hallgatók külön partizániskolába mennek, ha erre a munkára jelölik ki őket) . . .

Ezúttal nemcsak arról van szó, hogy a hallgatók a maximális politikai nevelést kapják, hanem külön még az előttük álló feladatok szempontjából kell átgyúrni őket. Különösen azokra a tulajdonságokra kell súlyt helyezni, ami a partizánharccal összefügg: bátorság, becsületesség, talpraesettség, hidegvér, kollektivitás, gyors tájékozódás, eszesség és egészség szempontjából kell őket alaposan megválogatni és formálni. Arra kell törekedni, hogy minél több olyan hallgató kerüljön ki a kezük alól, aki otthon kisebb-nagyobb csoportok politikai és katonai vezetője lehessen . . .

MMI Archivum. R.-gyűjtemény. VI/53. [Levélrészlet.]
Közli: Rákosi Mátyás. Az ifjúságról. Ifjúsági Könyvkiadó 1953. 122—123. old.

---

121. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A MAGYAR FRONT PÁRTJAINAK ILLEGÁLIS TEVÉKENYSÉGÉRŐL ÉS A LAKOSSÁG NÖVEKVŐ NÉMETELLENESSÉGÉRŐL

1944 április 28

A német csapatok Magyarországba érkezése, valamint a baloldali politikai pártok, egyesületek feloszlatása, egyes időszaki és napilapok betiltása újabb adatok szerint a baloldali felfogású egyéneket meglepetésszerűen érte. Különösen a szociáldemokrata és a Független Kisgazdapárt, valamint a Magyar Parasztszövetség volt tagjai sérelmezik mozgalmuk felszámolását.

Fenti politikai pártok közismerten baloldali vezetői az elmúlt hetekben ismeretlen helyre távoztak. Megbízható forrásból származó bizalmas hírek szerint az ismeretlen helyen tartózkodó volt funkcionáriusok, népi- és újságírók, valamint a baloldali mozgalmakkal rokonszenvező diákok járják a vidéki városokat és falvakat, hogy az összeköttetést egymással felvegyék és fenntarthassák.

Az eddigi adatok szerint főként a tiszántúli községekben (Mezőtúron és Orosházán), valamint a Dunántúl egyes helységeiben fordultak meg. Megbeszéléseket tartanak, s a kibontakozás lehetőségeit latolgatják.

A baloldali földmunkásság között a németellenes hangulat állandóan erősödik. Hírek szerint az orosházi földmunkásleányok és asszonyok nem állhatnak szóba német katonákkal, mert a férfiak nyílt utcán megszégyenítik őket.

A rendőri hatóságok tiszántúli helységekből internálás végett több egyént őrizetbe vettek. Ezzel kapcsolatban elvbarátaik hangoztatják, hogy ez az eljárás komolytalan, és úgy sem tart soká, mert az oroszok már a Kárpátokban vannak, s azok hamarosan kiszabadítják őket. A tiszántúli földmunkásság általában szovjet győzelmet remél és ebben bízik . . .

MMI Archívum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

122. A KOSSUTH-RÁDIÓ A BÉKEHARCOSOK FELADATAIRÓL

1944 június 4

Békét! Azok a terhek, szenvedések, amelyeket a német háború hozott magával, elviselhetetlen, mázsás súlyként nehezednek népünk vállára . . . Népünk belefáradt a háborúba, torkig van a német megszállással, és egyetemes benne a békevágy. De a béke nem jön magától, a békét ki kell harcolni! A nemzeti ellenállás bizottságainak kell kezükbe venni a békéért folytatott harc ügyét. Mozgósítsák az asszonyokat, a honvédfeleségeket, a kibombázottakat a békéért. Magyarázzák meg nekik, hogy minden szenvedésüknek oka a német háború. Szervezzenek küldött-

ségeket a lakosságból a minisztériumokba, a katonai hatóságokhoz, melyek a honvédek visszahívását, a háború befejezését követelik. Tartsanak repülőgyűléseket, melyeken a békét követelik, rendezzenek a lakosságból tüntetéseket a békéért. A béke az a varázsszó, amely minden magyar szívéhez szól. Ezzel a jelszóval a legszélesebb tömegeket be lehet vonni a hazánk felszabadításáért folytatott harcba.

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Békét!]

---

123. RÁKOSI MÁTYÁS: „VÉGSŐKIG FOKOZNI A NÉMETELLENES HARCOT!"

1944 június 26

A negyedik háborús év küszöbén vessünk egy pillantást az elmúlt három esztendőre és a feladatokra, amiket a közeljövő a haladó magyarság elé tűz. Meg kell vallanunk, hogy azok, akik el voltak szánva, hogy Magyarországot Hitler szekere elé fogják, alapos munkát végeztek. Ha Horthyék a háború kezdetén fogadkoztak, hogy „erejük teljével" fogják támogatni a német nácikat, hogy odaadnak mindent „katonában, vérben, búzában, munkában", úgy most megállapítható, hogy népvesztő szándékukat jórészt keresztül is vitték. Ami élelmet, nyersanyagot a magyar föld megtermett, annak javát a németek kapták. Rájuk dolgozott a magyar ipar. Amennyi katonát fel tudtak szerelni, azt maradék nélkül átadták a németeknek, akiknek kezén el is pusztultak, mint Voronyezs alatt a második honvédhadsereg. S amikor a magyar nép zöme felismerte, hogy idegen rablóérdekekért taszították a német háborúba, és a békét, a nácikkal való szakítást követelte, akkor Horthyék behívták a német megszálló csapatokat, és segítségükkel próbálják az országot tovább is a háborúba kényszeríteni.

Hitlert Magyarország megszállása nem menti meg. Ma, három hónappal azután, hogy csapatai átlépték a magyar határt, katonai helyzete reménytelenebb, mint valaha. Az orosz fronton sorra töri át a Vörös Hadsereg az évek óta megerősített állásokat. A bevehetetlennek hirdetett atlanti védőfal nem állta a szövetségesek rohamát, s Olaszországban is futnak a német csapatok. Három fronton verik a nácihordákat, és a láncravert európai nemzetek ellenállását meghatványozza az a tudat, hogy közeleg a felszabadulás, és meg vannak számlálva a fasiszta rablók órái. Végzetes hiba lenne, ha a magyar hazafiak zöme a német vereség biztos és közeli voltának tudatában csökkentené ellenállását, és kizárólag a külső segítségtől, a Vörös Hadsereg és a szövetségesek csapásaitól várná az ország felszabadítását. A szabadság nem behozatali cikk, még olyan országokban sem, mint Norvégia vagy Görögország. Ott sem várnak ölbetett kezekkel a külső felmentésre, hanem a bilincsek dacára körömmel és foggal harcolnak a hazájukra tört idegen rablók

ellen. A szövetségesek szét fogják verni Hitler hadait, és megszabadítják Magyarországot is a német megszállástól, de az ország további sorsára döntő kihatással lesz az, hogy milyen átfogó, elszánt és sikeres harcot folytatott a magyarság a német rablók ellen. Ezért kell a legközelebbi hetekben és hónapokban a végsőkig megfeszíteni a nemzeti ellenállás erőit.

Ha csak az eddigi iramban folyik az ellenállás, akkor az a veszély fenyeget, hogy a magyar nép nem tudja tettekkel bizonyítani, hogy nem azonos Horthyval és gaz bandájával. Mindenekelőtt a partizánharcot, a népi ellenállásnak ezt a leghatásosabb fegyverét kell hatványozottan igénybevenni. Elsősorban a partizánharc mutatja meg azt, hogy a magyarság akar és tud harcolni a saját szabadságáért. Ez a próbaköve, a fokmérője a magyar szabadságharcos erőknek. Ezért ide összpontosítsa legjobb erőit minden hazafias réteg, párt és szervezet. Aki ebben a harcban vezet, aki meg tudja teremteni a partizánmozgalom tartós bázisát, megnyeri hozzá a parasztság széles rétegeit, az nemcsak népének tesz felmérhetetlen szolgálatot, de egyben bebizonyítja, hogy hivatott a magyarság vezetésére.

Hasonló a helyzet a szabotázs terén is. Magyarország ma Hitler fő éléskamrája és fegyverkovácsműhelye. A szabotázs, ami a gyárakban, a falvakban folyik, zavarja, de nem gátolja meg a náciterveket, s ha az eddigi tempóban megy tovább, akkor az egész új termés Németországba vándorol. Fokozni kell ezért a szabotázst mélységében és szélességében is. Az öntudatos, hazafias munkás arra törekedjék, hogy szabotázsa egész hadiüzemet vagy egy háborús iparág legfontosabb láncszemét tegye tönkre. S a német fasiszták elleni harcba be kell vonni a legszélesebb rétegeket. Millió magyar anya, feleség, menyasszony átkozza a háborút, s a német megszállást, mely rájuk hozta a bombázást. Fiukat, férjüket, vőlegényüket német ágyútöltelékként a biztos pusztulásnak veti oda. Ezeknek a békevágyát is mozgósítani kell: a sokmillió sóhaj hatalmas erővel dagaszthatja a nemzeti ellenállás vitorláit.

Az ellenség, a német rabló, ma ott van belül az országban. Aki harcolni akar ellene, annak nem kell messzire menni, hogy a frontot megtalálja. Ott húzódik ez az arcvonal mindenütt: a sorban álló asszony, a bányász, a földműves csak úgy katonája lehet, mint a honvéd vagy a köztisztviselő. Vizsgálja meg minden hazafi a maga és ismerősei munkáját a német rablók elleni küzdelem szempontjából. A vasutas, aki ma is szorgalmasan és pontosan állítja össze a magyartól elrabolt élelemmel telt vonatot, vagy a köztisztviselő, aki, mintha mi sem történt volna, szigorúan soroztat és rekvirál, az ország ellenségének segít. Ma nincs semlegesség, ma minden tett politikai állásfoglalás a német rablók mellett, vagy ellenük.

Fokozottan áll ez a honvédre. Ma, amikor az ország hemzseg a német katonától, amikor a Gestapo meg az SS-különítmények irtják a magyarság legjobbjait, mikor a honvédelmi minisztériumban a német vezérkar rendelkezik a magyar ezredekkel és ő adja ki a parancsokat, melyeket Horthy és tábornokai szolgailag végrehajtanak, akkor csak a vak nem látja, hogy az ellenség nem a határokon túl van, hanem ott dúl a Duna-

Tisza táján. S az az öntudatos katona, aki tudja, hogy az ellenség rendelkezik vele, az ne hivatkozzon a kapott parancsra, hanem egyedül és kizárólag a saját hazafias, németellenes meggyőződését kövesse. Mikor 1859-ben az olasz hadjárat folyamán a magyar honvédet erőszakkal az osztrák hadseregbe sorozták és a császárra eskették fel, maga Kossuth Lajos, a magyar szabadság lánglelkű vezére szólította fel őket arra, hogy ne harcoljanak ellenségük oldalán, hanem álljanak át oda, ahol a németet verik. Szavára ezrével hagyták ott a honvédek az osztrák hadsereget, úgy, mint most Galíciában teszik azok az öntudatos magyar katonák, akik felismerték, hogy az igazi ellenség a német.

A negyedik háborús év küszöbén a németellenes harc végsőkig való fokozása a magyar nemzeti erők döntő feladata. Ha sikerül erre a harcra minden becsületes, áldozatkész, bátor magyart összefogni és Hitlerék ellen mozgósítani, akkor a legközelebbi hónapok új lapot írnak a magyar történelembe, s megvetik alapját az új, szabad, független, demokratikus Magyarországnak.

Rákosi Mátyás. A magyar jövőért. Szikra 1947. 278—280. old.

---

124. HADÜGYMINISZTERI KÖRRENDELET A HADIÜZEMEK BÜNTETŐ MUNKASZÁLLÁSAINAK FELÁLLÍTÁSÁRÓL

1944 július 3

A Budapesti Közlöny 1944. évi 115. számában közzétett 1850/1944. M. E. számú rendelet 1—3. §-ainak végrehajtására az érdekelt miniszterekkel egyetértésben az alábbiakat rendelem:

A) *A munkaszállás célja*

1. Az ipar, a kereskedelem, a közlekedés vagy a bányászat körében alkalmazott, az 1939 : II. tc. 87. §-a alapján honvédelmi munkára igénybe vett, vagy a 90. §-a értelmében szolgálati vagy munkaviszonyában megmaradásra kötelezett munkavállalók egy részének munkafegyelme az utóbbi időben hanyatlást mutatott. Egyes vállalatoknál a munkateljesítés helyét önkényesen tömegesen elhagyják, vagy onnan önkényesen távolmaradnak.

2. Az 1850/1944. M. E. számú kormányrendelet alapján az ilyen munkavállalókat a vállalathoz kirendelt katonai vezető (hadiüzemi személyzeti parancsnok) a vállalat körében szervezett katonai vezetés alatt álló munkaszállásra utalja be, és így szorítja őket a termelőmunkára.

3. A munkaszállásra beutaltak tehát, nemcsak munkájuk végzése alatt, hanem szabad idejükben is, katonai fegyelmi szabályok alatt állanak.

B) *Beutalás a munkaszállásra*

1. A munkaszállásra való beutalás igen hatásos fegyelmező eszköz

a katonai vezető (hadiüzemi személyzeti parancsnok) kezében. Azzal komoly megfontolással, de határozottan éljen.

2. Rendelkezéseim férfi és női munkavállalókra egyaránt vonatkoznak.

3. A katonai vezető (hadiüzemi személyzeti parancsnok) utalja munkaszállásra mindazokat a munkavállalókat, akik a munka teljesítési helyét önkényesen elhagyták vagy onnan önkényesen távolmaradtak. Ettől függetlenül azonban a bűnvádi eljárás folyamatba tétele iránt is intézkedni kell.

MMI Archivum. Újpesti Bútorgyár. (Muller). Iktatatlan.

---

125. A MAGYAR FRONT A VÖRÖS HADSEREG FELSZABADÍTÓ HARCÁNAK TÁMOGATÁSÁRA HÍVJA FEL A MAGYAR NÉPET

... A végső döntés órája közeleg nemzetünk számára is. Bármelyik nap megindulhat a szovjet támadás a Kárpátokon át. Létünk, egész jövőnk attól függ, hogy mint barát vagy mint ellenség kerülünk-e szembe a Vörös Hadsereggel. Azzal a Vörös Hadsereggel, amely a vele szembeszálló haderőt a Kárpátoknál éppolyan gyorsasággal fogja széjjelzúzni, mint a németek fehéroroszországi frontját. Ha ez a támadás megindul, a Vörös Hadsereg néhány hét alatt Budapesten lehet. Ezt ma már a németek és magyar bérenceik is tudják.

Ezért a fejvesztett pánik és puccskísérletek hazai fasisztáink soraiban. Érzik a vesztüket, azért marják, gyilkolják egymást. De egyben egyetértenek: mind készek honvédeink százezreit, egész népünket ágyútölteléknek a Vörös Hadsereg elé dobni. Készek egész országunkat hadszíntérré tenni, hogy fedezzék a németek visszavonulását, hogy Hitler zsarnokságát és a maguk terroruralmát néhány héttel még meghosszabbíthassák.

A fasiszta hazaárulóknak ezt a tervét, országunk szörnyű pusztulását meg kell akadályoznunk. Csatlakoznunk kell a Vörös Hadsereg felszabadító harcához. El kell pusztítanunk a német bérencek bandáját, ki kell kergetnünk a német megszállókat.

A Magyar Front: a Békepárt, a Független Kisgazdapárt, a Kettőskereszt Szövetség (legitimisták) és a szociáldemokrata párt csatasorba szólít minden magyart, aki kész küzdeni a náci zsarnokság ellen, bárhol is volt, bármit is tett eddig. Ma még mindenki szövetségesünk lehet, aki fegyvert ragad és harcba száll a német elnyomóval...

Csak az egységes nemzet szabadságharca mentheti meg hazánkat a pusztulástól. Csak a munkásság áldozatkész küzdelme biztosíthatja a magyar nép igazi uralmát országunkban...

Béke és Szabadság, 1944 július 15. [Ki a németekkel! Halál a hazaárulókra!]

---

126. A BÉKE ÉS SZABADSÁG A NÉPI ELLENÁLLÁSRÓL

Magyar munkás! Tétlenségeddel a német elnyomót szolgálod! Ha nem harcolsz velünk, a munkásság árulója vagy!

Visszafelé sült el a nácikormány csalása — a munkásság követte a Békepárt felhívását

A Lampart kőbányai üzemében a munkások példát adtak, hogy hogyan kell az öntudatos dolgozónak viselkednie. Az igazgatóság által kijelölt jelölő bizottság olyan embereket jelölt, akik nem képviselhették a munkások érdekeit. Nem is kaptak egyetlen szavazatot sem. Az üzem 250 választásra jogosult munkása saját jelöltjeit írta a szavazólapokra. Az üzemi választmány tagjai mégsem azok lettek, hanem az igazgatóság gerinctelen jelöltjei, holott egyetlen szavazatot sem kaptak a munkásoktól.

A Ganz Vagon munkásainak csak 20%-a szavazott az igazgatóság jelöltjeire, hasonló az arány a Ganz-hajóban is.

A MÁV Gépgyár kőbányai üzemében a szavazás komikumba fulladt. A munkások keresztülhúzták a szavazólapokat. Ez történt az Elektrohegesztő, Első Magyar Gazdasági Gépgyár, Stieber-gyár, Uhry-repülőgépgyár üzemeiben is.

A Hofherr-Schrantz 6 000 emberéből csak 180 szavazott az igazgatóság listája mellett.

A Magyar Optikai Művek üzemeiben az igazgatóság hétpróbás spicliket és talpnyalókat jelölt jó náci szokás szerint. A MOM sokezer embert kitevő munkás létszámából mindössze pár száz nyilas, mintegy 18%-a a munkásságnak szavazott ezekre a jelöltekre.

A Precíziós és Szerszámgépgyárban oly kevesen szavaztak a jelöltekre, hogy a munkaügyi előadó hozzájárult, hogy a munkások maguk jelöljenek újra. A gyárban új választás lesz. Az üzem munkásainak meg kell küzdeniük azzal a helytelen, opportunista iránnyal, hogy az újonnan megválasztott, a munkásság bizalmát bíró üzemi választmányi tagok nem vállalják feladatuk betöltését. Az ő feladatuk lesz kiállni az üzem munkásainak követeléseiért, az üzem munkásainak feladata lesz megvédeni őket.

A Pollák Textilgyár munkásainak 40%-a más listára szavazott, mint amit az üzemi előadó emberei kijelöltek, 3%-a pedig áthúzta a szavazólapot, és különféle jelszavakat írt reá: Nem játszunk bábszínházat! Pusztuljon a náci söpredék! A Vörös Hadsereg már közeledik!

A tatai bányavidék munkássága hatalmas tüntetésre használta fel a Sztójay-banda csalási kísérletét. 15 üzem mintegy 7—8 000 munkásából mindössze 865-en szavaztak az igazgatóság listájára. Ezen a listán többek között egy Herrendi nevű csirkefogó is szerepelt, akit már több tárnából áthelyeztek, mert társai „csilléjét" (akkordtermelését) ellopta. Az igazgatóság ósdi trükkel 17 300-ban jelölte meg a leadott szavazatok számát. Ugyanis minden szavazó 20 jelöltre szavazott. (865 × 20 = 17 300). A többi üzemekből is hasonló eredmény várható. Az igazgatóság listá-

jára csak a MÁK[1] fizetett lakájai, különféle aknászok és előmunkások szavaztak.

A Svéd-gyárban és sok közép- és kisüzemben a munkásság egységes fellépésével elérte, hogy az üzemek vezetősége az ő bizalmi embereit jelölte az üzemi választmányokba.

A munkásság magatartásának hatására sok üzemben, így a Weiss Manfréd üzemeiben is elhalasztották a választás időpontját. A többi üzemekben is elhalasztották a választás időpontját. A többi üzemekből is olyan híreket kaptunk, hogy az üzemi választmányok elleni tiltakozás volt a magyar munkásság nagy tömegének első egységes megnyilatkozása a náci banditák rendszere ellen.

Ha a magyar munkásság a harcban is olyan egységes lesz, mint a tiltakozásban, le fogja rázni magáról elnyomói igáját...

Belső front

Budapest házfalain krétával rajzolva, miniummal festve, a plakátokon kézinyomdával nyomva, mind több felírás hirdeti: „Halál a német megszállókra! Pusztuljanak a hazaárulók! — Ne siess, szabotálj! — Éljen a Magyar Front!" Sok még a „Békét!" felírás is. Pedig most már nem a béke, hanem a nácik elleni harc az időszerű. Biztosra vesszük, hogy azok, akik ma még csak a propaganda eszközeivel küzdenek, meg fogják találni az aktív szabotázs és a fegyveres harc útját is.

A bevonuló egyetemistákat reggel 7 tábornok várta teljes díszben, de mindössze 5 diák jelent meg a Ludovikában. Két tábornok társ nélkül maradt. Estére az utolsó percekben jelent csak meg ezer diák a várt hatezer helyett, és ezek közül is hatszáz nyújtott be felmentési kérvényt.

A Szovjetunió Vörös Hadserege biztosítja a lakosság békés munkáját Románia megszállt részein.

Románia szovjet-megszállta területeinek lakói rádiófelhívásban szólították fel elmenekült honfitársaikat, hogy térjenek haza. Aljas rágalomnak bizonyult Antonescuék propagandája a Vörös Hadsereg kegyetlenkedéséről, a Szovjet hódító szándékairól. Mindenütt, ahol megszabadították a román népet a náci hadseregtől és román zsoldosaiktól, megindult a békés munka. A kiáltványt a legkülönbözőbb foglalkozású személyek, köztük több lelkész írta alá.

A felvidék hősi harca a náci elnyomók ellen

Kárpátukrajna több városában elrettentő például nyilvánosan akasztották fel az asszonyokat és munkásembereket, akik rádióleadó fenntartásával és más módokon támogatták a náci banditák elleni szabadságharcot. Katonai hatóságok minden elfogott partizánt vagy gyanús egyént 24 órán belül kivégeztetnek. De minden terror megtörik a Felvidék népeinek hősi elszántságán. Alig van nap, hogy a hajnali járőr ne találna elszakított villanyvezetéket, kidöntött telefonpóznákat vagy a vasúti sínre helyezett aknákat... A partizánok fegyvereiket nagyrészt

[1] Magyar Általános Kőszénbánya Rt.

a német és magyar csapatoktól zsákmányolják. Huszt környékén magyar csapatok 3 napon keresztül „fésültek át" egy előzőleg bekerített erdőt, amely tele volt partizánokkal. Az akció sikertelenül végződött: egyetlen szabadságharcos sem került a fasiszták kezébe. A környék lakossága megtette kötelességét, és idejében gondoskodott a partizánok biztonságba helyezéséről.

A Beregszászt környező erdőkben is partizán csapatok működnek. A kárpátukrán lakosság mindenben segíti őket. Egyik partizán a közelmúltban 4 csendőrt és 4 fasisztákat támogató polgárt elpusztított. Huszton magyarok is csatlakoztak a kárpátukrán szabadságharcosokhoz. Kassa környékén pedig szlovák partizánok tűntek fel.

Felvidéki testvéreink példája követésre vár!

Béke és Szabadság. 1944 július 15.

---

127. A KOSSUTH-RÁDIÓ A NYILASOK PUCCSTERVEINEK MEGHIÚSÍTÁSÁRA HÍVJA FEL A HAZAFIAKAT

1944 augusztus 9

... Az SS-csapatokat és a Volksbund-különítményeket Budapest körül összpontosítják. A volksbundistákat és nyilasokat felfegyverzik. A nyilaspárt tagjai utasítást kaptak, hogy éjjel-nappal készenlétben álljanak, a párthelyiségben pedig revolveres nyilasok teljesítsenek állandóan szolgálatot. Lesz-e mersze a nyilasbanditáknak a puccsot végre is hajtani vagy nem, ez attól függ, hogy akcióba lépnek-e a hazafias erők! Ne feledjük, hogy a támadás a legjobb önvédelem. Öngyilkosság lenne megvárni, amíg a banditák végrehajtják a puccsot!... Itt az alkalom, hogy a nyilas és volksbundista gazembereket végleg ártalmatlanokká tegyük!

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Meg kell előzni a nyilasbandát.]

---

128. A BÉKEPÁRT RÖPIRATA SÁGVÁRI ENDRE HALÁLÁRÓL

1944 augusztus

Ságvári Endre
1913—1944

Ságvári Endrét, a magyar munkásmozgalom nagy harcosát, pártunk vezető tagját július 27-én délután a csillaghegyi Gestapo csendőrnyomozói meggyilkolták. Mozgalmi munkája közben tört rá a csendőrnyomozók négy pribékje. Ságvári a négy véreb közül hármat tűzharc közben leterített, de több lövés őt magát is halálra sebezte.

Ságvári Endre
1913 — 1944

Ságvári Endrét, a magyar munkásmozgalom nagy harcosát, pártunk vezető tagját július 27-én délután a csillaghegyi Gestapo csendőrnyomozói meggyilkolták. Mozgalmi munkája közben tört rá a csendőrnyomozók négy pribékje. Ságvári a négy vereb közül hármat tűzharc közben lelőritett de több lövés őt magát is halálra sebezte.

Ságvári Endrét a szocialista munkásmozgalom nevelte. Nagy tanítója, harcos vezetője volt a magyar munkásifjúságnak. Önfeláldozó hősiességgel harcolt mindig a proletariátus és az egész magyar nép veszett ellensége: a Hitlerfasizmus ellen. A munkásszervezetek védelmében már 1937-ben harcba vezette a munkásifjúságot a Tompa-utcai nyilas banditák ellen. Emiatt bebörtönözték. 1942 óta a magyar Gestapo elől bujdosva szervezte és vezette a nemzeti felszabadító harcát a németek és bérenceik ellen. A munkásifjúság szeretett vezérét, a munkásmozgalom nagyhivatott katonáját, a magyar szabadságharc vezető harcosát vesztette el benne.

Ságvári Endre úgy halt meg, ahogy élt; harc közben. Utat mutatott életével — példát mutat most halálával. Fegyverrel kell szembeszállnunk a bőrgyilkos söpredékkel, amely a terror és népcsalás minden eszközével taszítja sírba nemzetünket!

Magyarok! munkásifjak! A háború rohamléptekkel közeledik felénk. Nemzetünket csak ti menthetitek meg a végső pusztulástól. harcoljatok kiméletlenül a német megszállók és nyomorult lakáji ellen a békéért, Magyarország felszabadításáért.

Harcoljatok Ságvári Endre szellemében, akit élete és halála a magyar nép szabadsághőseivé avatott.

1944 augusztus

Békepárt

A Békepárt röplapja Ságvári Endre mártírhaláláról

Ságvári Endrét a szocialista munkásmozgalom nevelte. Nagy tanítója, harcos vezetője volt a magyar munkásifjúságnak. Önfeláldozó hősiességgel harcolt mindig a proletariátus és az egész magyar nép veszett ellensége, a Hitler-fasizmus ellen. A munkásszervezetek védelmében már 1937-ben harcba vezette a munkásifjúságot a Tompa utcai nyilas banditák ellen. Emiatt bebörtönözték. 1942 óta a magyar Gestapo elől bujdosva szervezte és vezette a nemzet felszabadító harcát a németek és bérenceik ellen. A munkásifjúság szeretett vezérét, a munkásmozgalom nagyrahivatott katonáját, a magyar szabadságharc vezető harcosát vesztette el benne.

Ságvári Endre úgy halt meg, ahogy élt: harc közben. Utat mutatott életével — példát mutat most halálával. Fegyverrel kell szembeszállnunk a bérgyilkos söpredékkel, amely a terror és népcsalás minden eszközével taszítja sírba nemzetünket!

Magyarok! Munkásifjak! A háború rohamléptekkel közeledik felénk. Nemzetünket csak ti menthetitek meg a végső pusztulástól. Harcoljatok kíméletlenül a német megszállók és nyomorult lakájaik ellen a békéért, Magyarország felszabadításáért.

Harcoljatok Ságvári Endre szellemében, akit élete és halála a magyar nép szabadsághősévé avatott.

Békepárt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1944/VIII/2361.

---

129. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A KMP EREDMÉNYES PROPAGANDAMUNKÁJÁRÓL, A FOKOZÓDÓ PARTIZÁNTEVÉKENYSÉGRŐL, A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK ÚJABB ÁRULÁSÁRÓL ÉS A BÁNYAMUNKÁSOK ELÉGEDETLENSÉGÉRŐL

1944 augusztus 16

... A baloldali erők a szóbeli propaganda fokozása mellett, az ellenük folyó nyílt nyomozás és az egyes vezető funkcionáriusaik elfogása ellenére is, illegális sajtójukat mindjobban erősíteni tudják. Újabban Béke és Szabadság címmel eddig már rendszeresen megjelent és terjesztett kommunista újságon kívül Magyar Front címmel egy másik, újséglapnagyságú és terjedelmű, újságszerű röpiratot adtak ki és terjesztettek az előzőkhöz hasonló módon. Ebben a röpiratban részletesen tárgyalják a háborús és politikai eseményeket és azokkal kapcsolatban féktelenül izgatnak a „hitlerizmus" és az általuk „hitlerbérencnek" nevezett magyar kormány és rendszere ellen.

Ugyancsak kiadtak még legújabban az illegalitásban élt kommunista vezető, dr. Ságvári Endre halálával kapcsolatban is egy gyászjelentés-

szerű röpiratot, amit ugyancsak a már ismert módon terjesztenek. Ebben a röpiratban röviden ismertetik Ságvári halálának körülményeit, méltatják, és követendő példának állítják oda munkásságát és az eszme érdekében kifejtett harcát . . .

A szóbeliség és sajtó útján elkövetett izgatásaikat nem szabad figyelmen kívül hagyni. Országszerte nap nap után fokozódnak a kormányzósértések, az állami és társadalmi rend elleni bűncselekmények, a fegyveres erő, az alkotmány, a hatóságok és hatósági közegek elleni izgatások és a különféle rémhírterjesztések. Ezek számának növekedését, ha nem is teljesen, de bizonyos mértékben minden valószínűség szerint ennek a destruáló erőcsoport munkájának eredményeként lehet elkönyvelni.

Veszélyesebbek azonban ejtőernyővel ledobott partizánok felkutatásával és ártalmatlanná tételével kapcsolatban a közelmúltban történtek. Ennek a jelentőségét fokozza még az, hogy Békés megyében, az ország szívében fordultak elő, ahol a lakosság részéről nem a félrevezetést, hanem a legnagyobb támogatást kellene a hatóságoknak és nyomozó közegeknek kapniuk. A közelmúltban ugyanis szovjet repülőgépről több ejtőernyős partizánt dobtak le Békés megyében. Ezeknek csak egy részét sikerült elfogni, a többi felkutatása és elfogása még folyamatban van. A felkutatás során az a gyanú merült fel, hogy a lakosság bizonyos része rosszindulatúlag félrevezeti a kutatást végző hatósági közegeket, és olyan területeket jelöl meg a partizánok rejtekhelyéül, ahol a legnagyobb gondossággal végrehajtott átkutatásnak során sem tudnak eredményt elérni. Különösen a német katonai és biztonsági szerveket igyekeznek hamis bejelentésekkel félrevezetni és kifárasztani. Ezzel kapcsolatban olyan hangok hallatszottak, hogy „miért segítsünk mi a partizánokat felkutatni, mikor azok a mi segítségünkre jöttek ide?"

Ezek a jelenségek és hangok is kétségtelenül az egyesült baloldal megnövekedését és befolyását igazolják . . .

A kommunista-partizántevékenység a déli határok mentén, de különösen Bácskában fokozódik . . .

*

Az egykori szociáldemokrata párt úgynevezett öreg gárdája, amely olyan erősen összeforrott a múltban a szakszervezetekkel, ma is megtalálja helyét a mai szervezeti életben . . .

Az egykori szociáldemokrata párt ifjabb gárdája akkor is, amidőn a szocdem párt legálisan működött, jelentős számban megtalálta kapcsolatait a föld alatt működő kommunista szervezkedéshez. A szocdem pártnak ezek a fiatalabb munkásokból álló tagjai mindenkor kacérkodtak az illegális, baloldalibb szocialista vállalkozásokkal . . .

Azok a munkásrétegek, az egykori szocdem párt régi tagjai, akik a párt odaadó tagjai voltak és valóban szociáldemokraták voltak — a legális párt szabad levegőjét megszokva — a koekázatot nem vállalják, amelyet egy illegális szervezkedésben való részvétel von maga után. Egyébként is a szocdem párt egykori vezetői, főként a Bethlen-kormányzás idejétől kezdve, az illegális mozgalmak, a baloldali szocialista és

kommunista mozgalmak ellen emeltek szót. Ezt nemcsak elvi meggondolásból tették, hanem attól tartva, hogy a baloldali frakciók megzavarják a szocdem párt egységét és párttagokat visznek el. A szocdem vezetők az illegális kísérleteket mindig komolytalannak és soha eredményre nem vezető vállalkozásnak festették tömegeik előtt...

A Szakszervezeti Tanács Kabók Lajos elnök, országgyűlési képviselő aláírásával a csatolt „Értesítés" című sajtóterméket juttatta el a helyi és vidéki szakszervezetek vezetőihez a tagok közötti szétosztás végett. Az újonnan alakult Magyar Ipari Munkások Országos Szövetsége munkásszervezettel kapcsolatban egyes baloldali beállítottságú egyének máris azt hangoztatják, hogy azt a kormány nem a munkásérdekek képviseletére, hanem a munkásság kizsákmányolása céljából hívta életre.

Azt is hangoztatják egyesek, hogy ennek az új munkásszervezetnek a létrehozásában Kabók Lajosnak és Jellinek Ferencnek is szerepe van. Az a céljuk, hogy ha a kormány annakidején majd a szakszervezeteket végleg felszámolja, az új munkásszervezetben is biztosíthassák vezető szerepüket. Ezért nevezetteket baloldali körökben a munkásság árulóinak tartják, és hangoztatják, hogy az „Értesítésben" foglaltaknak nem tesznek eleget és egyelőre tagdíjat sem fizetnek.

Jellinek Ferenc országos bányásztitkár augusztus 3-án látogatást tett a dorogi szénmedencében. A helyi és környéki bányász szakszervezetek vezetőivel szakmai megbeszélést tartott. Felhívta a megjelent szakszervezeti vezetők figyelmét, hogy tartózkodjanak mindenféle politikai tevékenységtől és megnyilatkozástól, és a többi tagot is ilyen irányban befolyásolják...

*

A dorogi szénmedencében dolgozó munkásság hangulata a rossz kereseti és ellátási viszonyok miatt nagyon nyugtalan. Vannak olyan többéves szolgálattal rendelkező nagycsaládú munkások, akiknek az átlagos havi keresete 200—236 pengő között mozog. Ebből ruházatra és egyéb életszükségleti dolgokra semmit sem tudnak fordítani. A zsírellátásra is panaszkodnak, mert csak margarint és műzsírt kapnak, ami több munkásnál gyomorfájást idézett elő.

A tatai bányamedencében is nyugtalanság észlelhető. A munkások háromtagú küldöttséget választottak, és annak közvetítésével a közeli napokban a szakmánybérek rendezését, a leszállási időpont megállapítását és fenyítések enyhítését fogják kérni az üzemvezetőségtől...

*

Baranyai háromszög: a baranyai háromszögben folyó partizánszervezkedés felderítése, illetve a nyomozás befejezést nyert.

Ennek során 117 fő került őrizetbe. Ebből 36 főt, miután ellenük terhelő adatokat beszerezni nem sikerült, szabadon bocsátottak, míg 81 főt a vezérkari főnökség kikülönített bíróságának adtak át. Ezek közül

14-en Budapestről származtak, 2 pedig francia hadifogoly. 14 férfi és 5 nő az intellektuelek közül való, míg 58 férfi és 4 nő földműves és napszámosokból áll.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

130. A MAGYAR FRONT A FASISZTÁK ELLENI FEGYVERES SZABADSÁGHARC FELTÉTELEIRŐL

a) *Szabadságharcunk elindításának belső feltételei is fennállanak*

Az a maroknyi hazaáruló, akiket a március 19-i események vetettek a hatalom polcára, nem bírja a nemzet egyetlen osztályának bizalmát. A magyar munkásság és parasztság öntudatos része haraggal telve tekint azokra, akiknek első cselekedetük volt a munkásság és parasztság pártjainak, szervezeteinek és lapjainak betiltása; akik ezer és ezer munkás- és parasztvezetőt elhurcoltak és bebörtönöztek. De a magyar nép egészében szembenáll azzal a rendszerrel, amelynek programja nem a béke, hanem az idegen érdekekért folyó háború folytatása, újabb véráldozatok és mérhetetlen szenvedés. A nemzeti érzésű középosztály és értelmiség megvetése kíséri azoknak a kalandoroknak a működését, akik magukat már eleve kizárták a nemzet közösségéből, midőn német kézből és fennhatóság alatt kormány alakítását vállalták. Akiknek uralma azóta is a nemzettel szemben elkövetett merényletek sorozata.

De ennek a talajtalan zsoldos hadnak kisded tábora is ma fejvesztett, széthúz és egymást marcangolja. A hatalomtól és prédától megrészegedve, veszett ebekként törnek egymás életére. Puccsra és orgyilkosságra szövetkeznek, és a koncon való marakodásuktól hangos a szerencsétlen ország.

Az a nap, amely a magyar szabadságharc kibontott zászlajára fog felvirradni, egyedül, saját párthíveitől is elhagyatva találja a magyar Quislingeket. A felszabadulás és megkönnyebbülés érzése fogja áthatni az egész nemzetet, ha majd a német rablókkal együtt a Sztójay—Imrédy—Baky társaság is kitakarodik a magyar életből.

b) *A magyar munkásság és parasztság cselekvésre kész*

Torkig van ezzel az értelmetlen és bűnös háborúval, megelégelte már a Hitlerért hozott mérhetetlen anyagi és véráldozatot. Gyűlölettel néz a német megszállókra, akiknek megjelenése a magyar földön meghatványozta szenvedéseit. Az egész népet összefogja a békevágy és egy olyan demokratikus Magyarország megteremtésének vágya, amely jogokat és

tisztességes megélhetést biztosít a dolgozóknak, és amely kis és nagy szomszédaival egyaránt békességben él. A magyar nép tudja, hogy ezt számára csak egy független és szabad haza biztosíthatja. Ezért a német megszállók és lakájaik elleni aktív harc magyar munkások és parasztok millióinak lelkes és odaadó támogatására számíthat.

A magyar munkásság és parasztság már ma is számtalan jelét adja harckészségének. A legnagyobb terror ellenére, pártjaitól, szervezeteitől, sajtójától megfosztva küzd a megszállók és bérenceik ellen. De ezek az elszigetelt, szétforgácsolt, föld alá szorított megmozdulások önmagukra utalva ma még nem tudnak a megszállók elleni fegyveres harccá kifejlődni.

c) *A magyar hadsereg*

az a tényező, amely szerte az országban parázsló zsarátnokokat már ma lángra lobbanthatja, a nemzeti szabadságharcunk jegyében. Ezért a nemzet jó vagy balsorsa ma a hadsereg kezében van.

A magyar hadsereg előtt két út áll. Az egyik az, amelyen a hadsereg eddig haladt. Hazug frázisoktól, dőre előítéletektől félrevezetve tovább küzd Hitler veszett ügyéért. Ez a hadsereg pusztulását és nemzeti érdekeink elárulását jelentené.

A másik út: szembefordulni a német megszállókkal és kiverni őket a magyar földről. Ez a választás biztosítja egyedül a független Magyarország és annak zálogaként a magyar hadsereg fennmaradását. Csak így mentesülhetne az ország az ellenséges megszállástól, mert szabadságharcunkkal mi is a népek szabadságáért harcolók közösségébe lépünk. Ezzel a lépéssel vívhatjuk ki azt a jogunkat, hogy idegen gyámkodástól mentesen, szabadon rendezhessük be új állami életünket.

Csaknem 100 év múltán ezen az úton találkozhat újból a magyar hadsereg a magyar néppel. 1848-ban a német abszolutizmus elleni harcban született meg az első magyar néphadsereg. Most is a német elnyomók elleni harc tüzében kovácsolódhat ki népnek és hadseregnek olyan megbonthatatlan egysége, mely biztos alapja lesz a jövendő független és demokratikus Magyarországnak. Az a hadsereg, mellyel nem érzett közösséget a nép, mert békében és háborúban egyaránt reakciós célokat szolgált, mindenképp elmúlásra van ítélve. A német megszállók ellen szabadságunkért síkraszálló hadsereg azonban az új demokratikus Magyarország egyik legjelentősebb tényezője lesz.

A magyar hadsereg ma még kezében tartja a helyzet kulcsát — holnap késő lehet. Elérkezett a cselekvés ideje!

Magyar Front, 1944 augusztus. 1. sz.

---

131. AZ ÚJBÓL MEGALAKULT KOMMUNISTA PÁRT RÖPLAPJA HÍRÜL ADJA A MAGYAR DOLGOZÓKNAK: A KOMMUNISTÁK ÚJULT ERŐVEL FOLYTATJÁK HARCUKAT A FÜGGETLEN, SZABAD, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁGÉRT

1944 szeptember 12

A Kommunista Párt megalakult!

A háború ellen — a békéért, az elnyomás ellen — a szabadságért, a német megszállás ellen — Magyarország felszabadításáért!

Munkások! Emlékezzetek!

A Kommunista Párt vezette népünk harcát 1919 tavaszán, amikor a magyar Vörös Hadsereg a fiatal Szovjetunió oldalán, fegyverrel a kezében küzdött a közös ellenség: a népelnyomó reakció ellen. A forradalom bukása után egyedül a Kommunista Párt vette fel a harcot Európa legelső ellenforradalmi diktatúrája ellen. A fasizmus előretörésének sötét éveiben, a nemzet öntudata, élniakarása csak a Kommunista Párt akcióiban, röpirataiban, a függetlenségi mozgalomban világított. A Kommunista Párt indította útjára a független, szabad, demokratikus Magyarországért azt a mozgalmat, amely a nemzet élő erejét közös arcvonalba szólította a reakció háborúja ellen a békéért. Huszonöt esztendő alatt kommunista munkások vére öntözte a Horthy-rendszer kínzókamráinak padlóját, a börtönök és az internáló táborok a mi elvtársainkkal teltek meg, legjobbjaink sorsa kötél, golyó, agyonverés és bujdosás volt . . .

A fasizmus és a háború elleni harcban kikovácsolódott a kommunista és szociáldemokrata munkásság egysége. A testvérharccal leszámoló munkásság szövetségre lépett a parasztsággal és a haladó értelmiséggel.

Pártunk nemcsak a proletariátus, hanem nemzetünk szabadságharcának vezetője lett!

A munkásosztály egysége, a munkásosztály szövetsége a parasztsággal és a haladó polgársággal, a Szovjetunió és az európai munkásmozgalom hatalmas előretörése megteremtette annak a lehetőségét, hogy országunk demokratikus átalakulás révén is eljuthasson a szocializmushoz. Ezért pártunk a munkásosztály elé a demokratikus Magyarország megteremtését állította közvetlen feladatul. Pártunk neve azonban a múltban összeforrott a proletárdiktatúra célkitűzésével. A Kommunista Internacionálé megszűnése után, 1943 júniusában a Kommunisták Magyarországi Pártja is elhatározta feloszlatását, főleg azért, hogy a munkásságnak a kispolgársággal és a polgári elemekkel való széles antifasiszta összefogását ne akadályozza[1]. Kommunista munkások később meg-

[1] A párt feloszlatásáról lásd e kötet 141. oldalán levő jegyzetet.

alakították a Békepártot, amely a demokratikus pártoknak a Magyar Frontba való tömörítésével történelmi szerepet töltött be ...

A Vörös Hadsereg teljes félkörben veszi körül határainkat. Ebben a helyzetben az ország vezetői a legszörnyűbb árulást követik el. Huszonötéves ellenforradalmi multjukhoz híven, a megvert német hadosztályok maradványaira támaszkodva, nem létező angolszász rokonszenvben bízva, az egész magyar honvédséget áldozatul vetik a legyőzhetetlen Vörös Hadseregnek. Ugyanakkor a német hódítók elleni belső harcunk végzetesen elmaradt Európa többi népei mögött. Ennek következménye csak egy lehet. Országunk óriási csatatérré válik, és a közeli béke már csak füstölgő romokat, romlásba döntött népet fog itt találni.

Csak a munkásság háríthatja el ezt a veszélyt nemzetünk felől! Egész Európában a munkásság áll, a kommunista pártok vezetése alatt, a nemzeti felszabadító harcok élén. A rabszolgaságra szánt európai népek fegyverrel verik ki a németet, mint Párizs népe, vagy sztrájkkal, tüntetéssel kényszerítik átállásra kormányaikat, mint az olasz, román, bolgár, finn munkásság. Nálunk is a Kommunista Párt vezetésével kell a munkásságnak utat mutatni osztályunk és országunk történelmének legdöntőbb pillanatában.

A munkásságnak haladéktalanul szakítania kell várakozó magatartásával. Az ország vezetőitől, Horthytól és társaitól nem várhatunk egyebet, mint árulást és újabb árulást. De nekik is tudniuk kell: ha nem követik Mannerheim példáját, ha rászabadítják most a háború poklát az országra, ugyanaz a sors vár rájuk, mint a német háborús bűnösökre.

A munkásság jórésze azért tétlen, mert egyedül a Szovjetunióra bízná felszabadítását. Csak a munkásság harca alakíthatja testvérivé viszonyunkat a Szovjetunióval és a környező népekkel, melyek ma még bizalmatlanul tekintenek a magyarságra, a sokszázéves nemzetiségi elnyomás, uralkodó osztályunk züllöttsége és népünk tétlensége miatt.

Munkások! A Kommunista Párt harcba hív benneteket! Ne várjatok külön utasítást vagy szervezeti kapcsolatot! Ne dolgozzatok! Sztrájkoljatok, szabotáljatok! Menjetek az utcára, tüntessetek a béke mellett! Készüljetek az általános sztrájkra és a fegyveres felkelésre a németek ellen!

Parasztok! Ne tűrjétek terményeitek elrablását! Akadályozzátok meg a németek átvonulását! Rongáljátok meg a vasutakat, torlaszoljátok el az utakat. Üssétek a németet, ahol éritek!

Polgárok! Ne hajtsátok végre a hazaáruló kormány rendelkezéseit! Bénítsátok meg a termelést és a közigazgatást! Viszonyotokat a munkásséghoz az fogja eldönteni, hogy a mai élethalálharcunkban a nép vagy a német mellé álltok!

Katonák! Fel a fegyveres harcra a németek ellen, a Vörös Hadsereg oldalán! Fegyverezzétek le a német csapatokat! Adjatok fegyvert a munkások és parasztok kezébe!

Halál a német megszállókra!

Pusztuljon a németbérenc kormány!

Éljen a demokratikus népek harca a fasizmus ellen!
Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!
Éljen a demokratikus pártok szövetsége: a Magyar Front!

Kommunista Párt[1]

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/IX/1755/—1.

---

132. A KOMMUNISTA PÁRT KIÁLTVÁNYA A MAGYAR NÉPHEZ

1944 szeptember

...A Kommunista Párt a munkásosztály élén az egyetlen, mely képviselte és képviseli a magyar nép egyetemes nemzeti érdekeit!

A Kommunista Párt a munkásosztály élén az egyetlen, mely gerincet adhat a magyar nép egyetemes küzdelmének, és biztoskezű vezetéssel kivezetheti népünket a végső pusztulás és összeomlás előtt a szörnyű világégésből!

Ezért alakult meg újra éppen most a Kommunista Párt, immár a széles magyar tömegek bizalmát bírva! Azért, mert ez a tizenkettedik óra! Ma már nem elég pusztán az erőgyűjtés! Most, a tizenkettedik órában támadásba kell lendülni a magyar társadalom minden egyes pontján a nemzetgyilkos reakciós klikk megdöntésére, a háború azonnali befejezésére, a békéért, a független, szabad és demokratikus Magyarországért!

A Kommunista Párt — szoros szövetségben a Magyar Fronttal — magasra emeli a zászlót, és felszólítja és utasítja összes párttagjait s mindazokat, kik a párt és a Magyar Front politikáját magukévá teszik:

Előre! Veszélyben népünk és hazánk!

Támadunk és győzünk, mert mellettünk a nép a békéért, a független, szabad és demokratikus Magyarországért!

Mit akar a Kommunista Párt?

A legszélesebb magyar nemzeti erők összefogását és csatasorba állítását a Magyar Front mögé! A magyar nép legközvetlenebb történelmi célkitűzésének megvalósítására! Ez a harc éppen olyan nemzeti, szent ügy, mint 1848-as nemzeti szabadságharcunk! Ne tűrjük, hogy a nemzeti erők széthúzása, a feladatok tisztázatlansága és zűrzavarossága, valamint az egységes vezetés hiánya miatt még egyszer utolérje Magyarországot az a mélységes gyász, ami elborította 1848 után hosszú időre országunkat. A Kommunista Párt éppen ezért szükségesnek látja, hogy világosan, félre nem érthető módon leszögezze minden egyes kérdésben álláspontját, és ezt a magyar nép tudomására hozza, hogy ezáltal

[1] Az illegális Szabad Nép 1944 szeptemberi száma „A Kommunista Párt újra az élen" című cikkében szintén foglalkozik a párt ujjáalakulásának jelentőségével. [Lásd Az illegális Szabad Nép. 98. old.]

a magyar nép összes demokratikus erői között az összhangot megteremtse és biztosítsa.

A Kommunista Párt a magyarság köztudatában szorosan össze van nőve a proletárdiktatúrára való törekvéssel. A csalás, félrevezetés és pártjának átfestése nem tartozik a Kommunista Párt politikai eszközei közé. A Kommunista Párt a munkásosztály forradalmi pártja! Ezt a jelleget nem adtuk fel és nem is adjuk fel soha! Tudjuk — a Szovjetunió léte is bizonyítja —, hogy egyes-egyedül a szocializmus képes megoldani az egész emberiség s így a magyar társadalom problémáit is. Ezért a szocialista magyar társadalom megteremtéséről mint politikai végcélról nem mondtunk le és nem is mondunk le soha!

De a Kommunista Párt és a forradalmi munkásosztály nem a napimádók együgyűségével hódol a szocializmusnak. A Kommunista Párt és a forradalmi munkásosztály mindenkor és mindenekelőtt az egész magyar dolgozó társadalom egyetemes érdekeit képviseli! A nemzetközi munkásmozgalom és a Szovjetunió előretörése, az a támogatás, amelyet az egységessé váló munkásosztály a parasztságtól és kispolgárságtól kap, lehetővé teszi a szocializmus kiharcolását, a fasizmus elleni harc, a demokratikus átalakulás állomásain keresztül. A magyar népnek először szabaddá kell lennie, hogy szabad akaratból dönthessen további társadalmi és gazdasági berendezése felett! Ez a magyar dolgozó társadalom, a magyar nép közvetlen történelmi és politikai programja:

Nemzeti felszabadító harc a német megszálló, rabló, imperialista hatalom kiűzésével a béke azonnali megteremtésére!

A német megszállás, országunknak a háborúba taszítása a magyar reakció műve, mely sok-sok évtizede idegen testként él a magyar nép nyakán, a könyörtelen terrorral évtizedek óta tartja gazdasági és politikai rabszíjon a magyar nép túlnyomó nagy többségét.

Ennek a reakciónak pusztulnia kell!

Nemzeti szabadságharcunknak kettős a jellege s a kettő elválaszthatatlan egymástól:

Harc a megszálló imperialista hatalom kiűzésével a független Magyarországért!

Harc a magyar reakció megdöntésével a demokratikus Magyarország megteremtéséért!

Olyan demokratikus Magyarországot akarunk, ahol a demokratikus emberi jogok legmesszebbmenő biztosításával a magyar dolgozó társadalom minden egyes rétege: a munkásság, a parasztság, a kispolgárság és értelmiség, tekintet nélkül fajra vagy nemzetiségre, egyformán megkapják annak a jogát, hogy osztálysúlyuknak megfelelően résztvehessenek a törvényhozásban, a magyar társadalom építésében és kialakításában, sokévtizedes gazdasági, társadalmi és kulturális perüknek rendezésében, összhangban a nemzet akaratával! A demokratikus Magyarország nem irányul a magántulajdon megdöntésére. De igenis, irányul a magántulajdon olyan kinövésének megnyírbálására, mely a magyar dolgozó társadalom óriási többségét feneketlen gazdasági nyomorba taszította, és elesettségükben, aggkorukban mint ócskaságot az út szélére dobta.

Nemzeti felszabadító harcunk legfőbb segítője, országunk felmentője a Szovjetunió.

A Szovjetunió, mint szocialista állam, nem a rabságot, hanem a szabadságot hozza. A Szovjetuniónak nem érdeke, tehát nem is célja, hogy megfosszon politikai és állami függetlenségünktől. A Szovjetunió szétzúzza a német fasizmust és a vele szövetséges magyar reakciót, de nem formálja a maga képére az országot. Ezt mutatja Románia, Bulgária és Finnország esete. A Szovjetunió meghagyja a magyar nép szuverén jogát, hogy saját maga döntsön saját gazdasági és társadalmi berendezkedésének kérdéseiben. A magyar nép tehát nem a Szovjetunió ellen, hanem vele harcol a német imperializmus kiűzéséért, vele együtt a magyar reakció megdöntéséért, a békéért, a független, szabad, demokratikus Magyarországért!

Ebbe sűríti össze a Kommunista Párt a magyar nép közvetlen politikai feladatait. Ennek a programnak az alapján vezényel ma általános támadást a Kommunista Párt a társadalom minden egyes pontján. S ez általános támadás előestéjén felhívással fordul legeslegelsősorban a munkásosztályhoz és parasztsághoz.

Munkások! Harcunk kemény lesz! Sikere attól függ, hogy osztályunk teljes harcos egységének megteremtésével ki tudjuk-e alakítani azt a szilárd, megbonthatatlan frontot, melyhez bizalommal csatlakozhasson a magyar nép túlnyomó nagy többsége. Ezen a területen még sok elvégeznivaló van. A szociáldemokrata és kommunista munkások között még mindig nem teljes az egyetlen harci frontba tartozás érzése. Nemcsak osztályunk, hanem a magyar nép nevében is felhívással fordulunk a szociáldemokrata párthoz, a szakszervezetekhez, a szociáldemokrata munkásság és vezetőség legszélesebb tömegéhez: haladéktalanul teremtsük meg a szociáldemokrata és kommunista munkásság szoros, harcos és szervezeti egységét! Egységes vezetés! Egységes és egytempójú támadás! Ez a legelső előfeltétele harcunk sikerének! Haladéktalanul teremtsétek meg mindenütt, legelsősorban az üzemekben, a szociáldemokrata és kommunista munkások együttműködését! Vissza a szakszervezetekbe! Meg kell szállni az összes sáncokat, ahonnan kiindulhatnak elsöprő támadásaink! A Kommunista Párt világosan, félreérthetetlen módon leszögezte a munkásosztály egyedül helyes programját. Legyetek éberek! Minden más felhívás a proletárforradalomra, proletárdiktatúrára vagy a rendőrség cselvetése, hogy okot találhasson soraink megtizedelésére és a magyar nép elidegenítésére harcos táborunktól, vagy jóhiszemű, de hatásában éppen olyan kártékony tévedésből származik. Fokozzátok a szabotálást, a termelés megzavarását. Sztrájkoljatok és tüntessetek a fegyverszünet mellett! Ki az utcára! Készüljetek az általános sztrájkra és a fegyveres harcra a németek ellen!

Parasztok! Ezer esztendeje folyik nagy peretek a földért! Föld helyett csendőrszuronyt kaptatok! Harcaitokban egyedül a munkásosztály támogatott őszintén és becsületesen hosszú évtizedek óta. Közös volt mindig a harcunk a magyar reakció megdöntésére, de nem találtuk meg a közös utat. Egymástól elszigetelt harcunk a sok véráldozat ellenére sem járhatott sikerrel soha. A munkásság és parasztság ökle együtt

hatalmas erő. Itt az ideje, hogy ütésre lendüljön ez az ököl! Fel a harcra, a támadásra, a munkásosztállyal szoros szövetségben! Egy szem gabonát sem Hitleréknek! Ne szolgáltassátok be a terményeiteket! Akadályozzátok a németek felvonulását! Torlaszoljátok el az utakat és vasutakat! Segítsétek a szökevényeket! Szerezzetek fegyvert és használjátok a német ellen! Alakítsatok partizáncsoportokat!

Honvédek! Tisztek, altisztek, legénység! Fordítsátok fegyvereiteket a német ellen! A Vörös Hadsereggel együtt szabadítsátok fel országunkat! Fel a harcra a Budapestet körülzáró német erők ellen! Fel a harcra a Dunántúlon megbújó német csapatok ellen. Juttassatok fegyvert a munkásságnak és parasztságnak.

Felhívással fordulunk a Magyar Frontba tömörült demokratikus szervezetekhez. A Kommunista Párt világosan és félre nem érthető módon leszögezte programját, ami a Magyar Front programja is és az egész magyar nép programjává kell hogy váljék. A bizalmatlanság elhintésével nap nap után arra fog törekedni azután is a „szegedi tábor"[1], hogy megbontsa harci szövetségünket. Ha az elmúlt két évben meg tudtuk volna akadályozni a függetlenségi mozgalom szétbontását, a magyar nép nem ismerte volna meg soha a hadviselés szörnyű következményeit. Az út világosan áll előttünk. Lépjünk rá bátran és vezessük közösen döntő támadásra a nemzet összes demokratikus erőit. Támadásra támadással kell válaszolni, szervezeti erőink teljes mozgósításával! Követeljük a kormány azonnali lemondását! Követeljük, hogy a kormány adja át helyét a Magyar Frontnak! Követeljük a honvédség segítségét, hogy a néppel és a felszabadító szovjet csapatokkal együttműködve, kisöpörjük az idegen, rabló, megszálló csapatokat. Követeljük a munkásság és parasztság felfegyverzésével a demokratikus nemzetőrség szervezését! Követeljük a nemzetiségi elnyomás azonnali megszüntetését, hogy a fasizmus elleni közös harcban visszaszerezhessük a környező népek barátságát! Követeljük a politikai foglyok azonnali szabadonbocsátását! Követeljük a magyar népnek a békéért, a független, szabad és demokratikus Magyarországért folyó harca ellen irányuló rendőrségi üldözésnek azonnali leállítását! A magyar Gestapo (Csillaghegy, Svábhegy) azonnali megszüntetését, tagjainak és vezetőinek azonnali letartóztatását és bíróság elé állítását!

A Kommunista Párt tudatában van annak, hogy a Magyar Front korántsem egyesíti még mindig magában a nemzet összes demokratikus erőit. A Kommunista Párt mélyen átérezve a jelenlegi történelmi helyzetet, s felelősségének tudatában éppen ezért kezét nyújtja a kispolgárságnak és értelmiségnek, a katolikus és protestáns egyházaknak, a zsidóságnak, az országunk területén élő összes nemzetiségeknek, sőt még a jobboldalnak és nagypolgárságnak is, és felhívja:

Mindenki, aki becsületesen, őszintén szereti népünket, tömörüljön a Magyar Front mögé egyetlen hatalmas nemzeti frontban!

Mindenki, aki becsületesen magyar, be kell hogy álljon a támadók közé! Mindenki, aki becsületesen magyar, az ma harcol, úgy, ahogy tud!

[1] Értsd: Horthy-fasizmus.

Szét kell züllesztení az egész németbarát közigazgatást! Meg kell bénítani az egész németet szolgáló államgépezetet!

A Kommunista Párt programja nemcsak a munkásosztály és a parasztság zárt osztályprogramja! A Kommunista Párt programja nemcsak a Magyar Front programja! A párt programja az egész magyar nép, minden egyes becsületes magyar programja.

Előre a népért!

Támadunk és győzünk, mert mellettünk a nép a békéért, a független, szabad, demokratikus Magyarországért! Halál a német megszállókra! Halál a szegedi nemzetgyilkosok bűnszövetkezetére!

Kommunista Párt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/IX/1784—1.

---

133. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A NÉPTÖMEGEK HÁBORÚELLENES HANGULATÁRÓL ÉS A SZOVJET HADSEREGBE VETETT BIZALOMRÓL

1944 szeptember 15

Az ipari és mezőgazdasági munkások rétegeiben baloldali erős propaganda hatása folytán azon általános hangulat uralkodik, hogy a háborút csakis az angolszász-szovjet szövetséges nagyhatalmak nyerhetik meg. Ez a hangulat mindjobban erősbödik, ami összefüggésben áll még az ellenséges propagandának rádió útján való terjesztésével, továbbá a katonai helyzetnek a Szovjet Hadsereg részére való előnyösebb alakulásával. Ma már nemcsak a szervezett munkásság hirdeti a szovjet győzelmet, hanem azok is, akiket a baloldali agitációnak ezideig nem sikerült céljainak megnyerni. Tapasztalható, hogy a munkásság nagy része egységes a háború kimenetelének kérdésében. Kinyilatkozásukban azonban a legmesszebbmenő óvatosságot tanúsítják, mert tartanak a kommunista meggyanúsítástól.

Beszédtémájuk a háborús helyzet okozta megélhetési és ruházkodási nehézségek, s mindezeket a hivatalos körök rossz vezetésének tudják be. Meggyőződéses kijelentések hangzanak el, hogy „a háborús nehézségek csak a nincsteleneknél és a munkásságnál vannak. Az urak ma is jól élnek, mindenük van, de az urak az árdrágítók is, mert a feleslegeiket a munkásságnak fekete piacon adják el, olyan árakon, amit a munkásság vagy egyáltalán nem tud megfizetni, vagy ha meg is vásárolja kényszerhelyzetében, akkor egyéb életszükségleti cikkeit nem tudja keresetéből beszerezni." Hangzanak el olyan kijelentések is, hogy „nemsokáig kell már nélkülözésben élni, mert a Szovjet Hadsereg felszabadítja őket s jaj lesz akkor az uraknak . . ."

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

134. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A TATAI SZÉNMEDENCÉBEN FOLYÓ KOMMUNISTA SZERVEZKEDÉSRŐL ÉS A KOMMUNISTA BÁNYÁSZOK LETARTÓZTATÁSÁRÓL

1944 szeptember 15

A székesfehérvári nyomozó alosztály megállapította, hogy a tatai szénmedence községeiben (Felsőgalla, Bánhida, Környebánya, Oroszlány) Budapestről irányított kommunista szervezkedés folyik. A mozgalom vezetői augusztus 24-én Környebányán megbeszélést tartottak, s arra a német katonai parancsnokság felügyelete alatt álló és ott elhelyezve levő ukrán és orosz nemzetiségű 200 fő hadifogoly 2 képviselőjét is meghívták azzal a céllal, hogy a kommunista mozgalmat a hadifoglyok között is megindítsák. Az összejövetelről a székesfehérvári német biztonsági rendőrség is tudomást szerzett és a megbeszélésen résztvevőket őrizetbe vette. Ez az őrizetbevétel a nyílt nyomozás megindítását tette szükségessé, mert tartani lehetett attól, hogy a vezetők illegalitásba mennek. A nyílt nyomozást szeptember 8-án a nyomozó alosztály megindította és a szénmedence községeiből 58 főt vett őrizetbe, akik közül azokat — 18 főt —, akik a mozgalmat anyagilag támogatták, a helyszínen kikérdezték és szabadonbocsátották, 40 főt pedig a csillaghegyi nyomozócsoporthoz szállítottak, ahol a további kikérdezésük folyamatban van. A mozgalom vezetői közül az őrizetbevétel elől 6 személy megszökött. Ezek felkutatása folyamatban van.

Fentieket a csillaghegyi nyomozócsoport a m. kir. belügyminiszter úrnak ... részletesen jelentette.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

135. A KOMMUNISTA PÁRT BÁNYÁSZBIZOTTSÁGÁNAK FELHÍVÁSA A TATAI BÁNYÁSZOKHOZ

1944 szeptember 15

Tatabányai bányamunkások!

A német és magyar Gestapo pribékjei garázdálkodnak a bányatelepeken. A bányamunkásság vezetőit kínzókamráikba hurcolják. Ezt azért teszik, hogy a bányamunkásságot megfosszák azoktól a harcosaiktól, akik a bányamunkásság érdekeiért, a békéért és népünk szabadságáért harcolnak a náci bitangok és a németbérenc Horthy—Lakatos-banda ellen[1].

[1] Sztojay Döme kormányát 1944 augusztus végén váltotta fel a Lakatos-kormány.

Ne nézzétek tétlenül, hogy legjobbjaitokat elhurcolják! Ne tűrjétek, hogy belétek gázoljanak! A meghunyászkodás csak arra vezet, hogy védtelenül kiszolgáltatjátok magatokat a náci rablóbanda kényének-kedvének. Rajtatok a sor, hogy cselekedjetek! A ti munkátok nélkül a végsőket rúgó magyar fasizmus nem folytathatja tovább a gyilkos háborút.

Védjétek meg elhurcolt társaitokat! Ők értetek harcoltak! Harcoljatok most ti érettük! Szabotáljatok! Minden eszközzel akadályozzátok a termelést! Hagyjátok abba a munkát!

Vonuljatok a katonai parancsnoksághoz! Követeljétek társaitok szabadonbocsátását!

Harcra hív
a *Kommunista Párt bányászbizottsága*

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/IX/1756—1.

---

136. A BÉKEPÁRT RÖPIRATBAN JELENTI BE FELOSZLATÁSÁT

1944 szeptember 20

Magyarok!

A Békepárt vezetősége kimondotta a párt feloszlatását.

A Békepártot 1943 augusztusában a kommunista munkások alakították. A Vörös Hadsereg diadalmas nyári offenzívája és az olasz fasizmus bukása világosan megmutatta, hogy a háború addigi menetében döntő fordulat következett be. A szövetséges hatalmak fölénye kibontakozott, és előrevetette árnyékát a tengelyhatalmak veresége. Magyarország érdeke azt követelte, hogy szakítsunk a tengelyhatalmakkal, és vessünk véget a háborúnak, amely a reakció népellenes és áruló politikája következtében szakadt ránk.

A béke kivívása az egész nemzetnek egyetemes érdekévé vált; ezért a párt, osztályra, nemzetiségre, világnézetre nem tekintve, útmutatást kívánt nyújtani mindazoknak, akik a békéért és a független, szabad, demokratikus Magyarországért következetesen és bátran harcolni akartak. Munkások, parasztok és értelmiségiek ezrei — osztályuk legkiválóbb fiai — vállalták ezt a harcot. Szorosan a párthoz csatlakozva vagy a párt kereteitől függetlenül vívták áldozatos küzdelmüket a kíméletlen terror ellenére is, az üzemekben, a falvakban, a demokratikus pártokban és tömegszervezetekben. A következetes és hősies harc eredményeként a párt zászlóvivője lett a Magyarország békéjéért és a demokráciáért folyó küzdelemnek.

Pártunk kezdeményezte a demokratikus pártok egységfrontjának megteremtését. Megalakulásának percétől hirdette, hogy a békéért folyó harc megvívásának előfeltétele a dolgozó néposztályok egységes

arcvonala a reakcióval szemben. Programjának ez a része megvalósult, midőn létrejött a magyar demokratikus pártok szövetsége: a Magyar Front.

Az ország megszállása és az a tény, hogy a háború átcsapott határainkon, nyilvánvalóvá tette, hogy azok az eszközök és harci formák, amelyekkel a Békepárt küzdött, nem elégségesek. Az eddig folytatott nagyarányú felvilágosító munka mellett ma elsősorban a tömegek mozgósítására és csatasorba állítására van szükség. Ennek a feladatnak a megvalósítására az újonnan megalakult Kommunista Párt alkalmasabb, ezért a Békepárt elhatározta feloszlását.

A Békepárt vezetősége felhívja minden tagját és hívét, hogy a Kommunista Pártot mint a magyar nép sorsdöntő harcának hivatott vezetőjét, minden erejével támogassa! Vértanúink: Józsa Béla, Ságvári Endre, Semmler István[1] szellemében, a német Gestapo és a magyar reakció kínzókamráiban és börtöneiben sínylődő hős harcosaink példáját követve, előre: a békéért és szabadságért!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!
Éljen a Magyar Front!
Halál a német megszállókra!

Üdvözlettel:
a Békepárt vezetősége

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 16/1944/IX/2362.

---

137. A MISKOLCI CSENDŐRPARANCSNOKSÁG JELENTÉSE A DIÓSGYŐRI VASGYÁR MUNKÁSAINAK HÁBORÚELLENES TÜNTETÉSÉRŐL

1944 szeptember 22

A folyó hó 21-én történt munkásmegmozdulással kapcsolatban a diósgyőri vasgyárba kiszálltam, és ott a hadiüzemi személyzeti parancsnokkal és az illetékes diósgyőri rendőrkapitányság vezetőjével érintkezésbe léptem. A diósgyőri rendőrkapitányság az eddig lefolytatott nyomozás eredményét a belügyminiszter úrhoz a mai napon írásban megtette, mely szerint a D. 9. szerelde munkásainak 2—300 főnyi csoportja eddig ismeretlen személy kezdeményezése folytán a gyárigazgatóság épülete felé vonult. Útközben a munkások nagy tömege csatlakozott hozzájuk, úgyhogy mire a tömeg az igazgatósági épület elé érkezett, száma már 2 000—2 200 főnyire szaporodott... A tömegből senki sem állott elő szónokként, hanem felkiáltásokat lehetett hallani:

[1] A vasas ifjúmunkásmozgalom egyik résztvevője. 21 éves volt, amikor a Gestapo elfogta és kivégezte.

„Kövessük a finn testvérek példáját, lépjünk ki a háborúból, békét akarunk!" „Nem akarunk többé bombázást, mi dolgozunk szívesen, ha béke lesz, de így nem vagyunk hajlandók, ki szavatolja számunkra a munkát. Le a barna blaskásokkal!" (Barna blaskások alatt az üzemi és gyári tisztviselőket értik.) Dr. Kazinczy igazgató megnyugtató beszédet tartott a munkássághoz, mely alatt és után különböző bekiáltások hangzottak el, amelyekből a megmozdulás baloldali eredetére lehet következtetni. A rendőrkapitányság vezetője és a hadiüzemi személyzeti parancsnok közlése alapján megállapítható, hogy a munkásság a tüntetés terén oly módszert alkalmazott, amelyből egyes emberekre pillanatnyilag hátrány nem származhat. Amennyiben látszólag sem szervezője, sem vezetője nem volt a tömegnek, a bekiáltozók úgy foglalták el helyüket, hogy a tömegben felismerhetők ne legyenek...

MMI Archivum, A. IV. 10/62.

138. CSENDŐRSÉGI JELENTÉS A KOMMUNISTA RÖPLAPOK TERJESZTÉSÉRŐL

1944 szeptember 30

A munkásrétegek általában, de a kézművesek, kisiparosok, kiskereskedők és tisztviselők jelentős része is elvesztette a német győzelembe vetett hitét. Ennek magyarázata abban keresendő, hogy a harchelyzet alakulása és a Szovjet Hadsereg területi térhódítása ellene szól a német hivatalos körök által beígért új harceszközök bevetési lehetőségének. A baloldali elemeknek ma ez a legnagyobb propagandaanyaguk, és kishitű, megrendült elemeket nemcsak szóban akarják meggyőzni, hanem nap nap után alakulnak a kommunista pártvonaltól függetlenül csoportok, egyéni kezdeményezésből részben primitív módon sokszorosított, részben pedig nyomdai úton előállított hangzatos tartalmú röpiratok terjesztése útján igyekeznek a szovjet rendszer előnyeit és a Németországgal való szövetség hátrányait propagálni. Dacára az országos viszonylatban folyó nyílt nyomozások eredményeinek, az egyéni csoportok mellett a KMP sem tétlen. Ezen a vonalon is újabb és újabb röpiratok kerülnek forgalomba...

*

A Kommunisták Magyarországi Pártja állandóan terjeszti posta útján és más módon különböző tartalmú röpiratait...

1944 szeptember 16-án a perkupai körjegyzőség címére érkezett postán „A Kommunista Párt megalakult" című és „Kommunista Párt" aláírású röpirat. 1944 szeptember 22-én Szakács Ádám dégi lakos címére érkezett posta útján „A Kommunista Párt megalakult" című és „Kommunista Párt" aláírású röpirat.

1944 szeptember 25-én Felsőgallára 12 bányász címére érkezett posta útján „A Kommunista Párt megalakult" című és „Kommunista Párt" aláírású kommunista röpirat...

A röpirat készítőinek és terjesztőinek felderítését a nyomozó csoport folytatja...

1944 szeptember 7-én Csurgó község utcáin részben széjjelszórva, részben pedig a kerítésekre rajzszeggel felerősítve ismeretlen tettesek „Magyar Testvéreim" című, írógéppel sokszorosított német- és háborúellenes tartalmú röpiratot terjesztettek. A terjesztők kilétének felderítésére a pécsi nyomozó alosztály a nyomozást folyamatba tette.

*

1944 szeptember 17-én a dorogi szénmedencében „Tatai bányamunkások" című és „Kommunista Párt bányászbizottsága" aláírású röpiratot ismeretlen tettesek az utcákon elszórtak. A röpiratot sokszorosítás útján állították elő. A terjesztők kilétének felderítésére a székesfehérvári nyomozó alosztály a nyomozást folyamatba tette...

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

V. A KOMMUNISTA PÁRT VEZETTE ELLENÁLLÁSI MOZGALOM A MAGYARORSZÁGI FELSZABADÍTÓ HARCOK IDEJÉN[1]

1944 szeptember — 1945 április

139. A NEMZETI FELSZABADÍTÓ HARC HÍREI

A csepeli magnézium-gyár munkásai az elmúlt éjszakák egyikén légiriadó alatt felgyújtották a gyár magnéziumkészletét. Tettük, amely egyben a hitlerista hadigépezetnek komoly károkat okozott, követendő példaképe a magyar munkásságnak.

*

Budapesten, a Soroksári út melletti vasúti töltésen kisiklattak egy német katonavonatot. Két vagon lefordult a töltésről.

*

[1] Ebben a fejezetben csak néhány, legfontosabb dokumentumot közlünk, mert a Magyar Munkásmozgalmi Intézet és a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete közös kiadásában megjelent a Magyarország felszabadulását bemutató dokumentumgyűjtemény. (Lásd Felszabadulás. 1944 szeptember 26 — 1945 április 4. Dokumentumok hazánk felszabadulásának és a magyar népi demokrácia megszületésének történetéből. Szikra 1955.)

A Telefongyár termelése 84 százalékkal csökkent. Még ez is kevés! Egy töltényt se Hitlernek!

*

Se szeri, se száma Budapest utcáin a németellenes felírásoknak, pecsételeknek, tábláknak, röpcéduláknak és egyéb sajtótermékeknek. Pártunk és a Magyar Front munkáján kívül is rengeteg kis csoport szolgálja ezzel a magyar nép ügyét. Munkájuk helyes és eredményes. Nem várhat senki tétlenül, míg a mozgalom szálai eljutnak hozzá. Felhívás és kapcsolat nélkül is megtalálhatja mindenki a harc ezer lehetőségét.

*

A tata-felsőgallai szénmedence bányászait néhány nap alatt ezerszámra fogdosták össze a „magyar" csendőrség nyomozói. Pártunk bányászbizottsága már válaszolt a németbérenc merényletre és röpcédulák ezrével adta tudtul Tatabányán, Felsőgallán és egyebütt az aljas támadást, amely a bányászokat érte. — Ez természetesen csak az első lépés. Sztrájk, szabotázs legyen a bányászok válasza a kihívásra. Magyar szén ne hajtson német mozdonyt, magyar szénnel ne vigyék fiainkat a nácik vágóhídjára!

*

Hazafias diákok elhurcolása. Móricz Zsigmond halálának második évfordulóján rendezett temetői ünnepségről a magyar Gestapo pribékjei elhurcolták Sipos Gyulát, a Győrffy-kollégium volt igazgatóját. Ezzel egyidejűleg letartóztatták a fővárosi diákság több derék harcosát. Magyar diákok! Ne tűrjétek vezetőitek elhurcoltatását! Fogjatok össze a hitlerbanditák ellen. Vonuljatok együtt az egyetemi hatóságok elé! Követeljétek közbenjárásukat az elfogottak érdekében.

Szabad Nép, 1944 szeptember. [A nemzeti felszabadító harc hírei.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 102. old.

---

140. AZ ILLEGÁLIS SZABAD NÉP HÍRÜL ADJA: A FELSZABADÍTÓ VÖRÖS HADSEREG MAGYAR FÖLDRE ÉRKEZETT

A felszabadító Vörös Hadsereg Románia és Bulgária után magyar földre lépett. Hitlert szolgáló reakciós uraink, Horthy és társai soraiban persze nagy a riadalom, siránkoznak, hazudoznak, és úgy tesznek, mintha az ország sorsáért fájna a fejük. Pedig csak a maguk bőrét féltik. Rémmeséket terjesztgetnek arról, hogy a Szovjetunió kényszermunkára hurcolja a román munkásság millióit, és hangoztatják, hogy ez a sors vár a magyar dolgozókra is, ha nem tartanak ki Hitler oldalán. Most azután a szovjet-román fegyverszüneti megállapodás[1] tönkrezúzta a német

[1] 1944 szeptember 12-én Moszkvában írták alá a fegyverszüneti szerződést a Szovjetunió és Románia között. A Szovjetunió nem kötelezte Romániát a háborús károk teljes megfizetésére, és beleegyezett abba, hogy a román hadsereg harcoljon a Vörös Hadsereg oldalán a német fasizmus teljes megsemmisítéséért.

lakájok hazudozásait. Kiderült, hogy szó sincsen román munkások elhurcoltatásáról, ellenben annál inkább a népnyúzó reakció elpusztításáról. A fegyverszüneti megállapodás szerint a *Vörös Hadsereg együttműködik a román néppel a háborús bűnösök megbüntetésében, segíti a román népet a fasiszta pártok és szervezetek végleges kiirtásában.* A Vörös Hadsereg ellensége a román reakciós uraknak és a fasisztáknak, de barátja a román népnek. És így van ez, így lesz ez a többi országokban is, ahová a hitleri fenevad üldözése során a Vörös Hadsereg bevonul. Mert a *Szovjetunió nem imperialista, hanem szocialista hatalom*, a szovjet népek és dolgozók szabad hazája, és azért hadserege, a legyőzhetetlen Vörös Hadsereg, nem nyomja el a népeket, hanem felszabadítja őket a náci rablók és bérenceik járma alól.

Nem csoda hát, hogy a Hitlert szolgáló reakciós urak, Horthyval az élen, szűkölnek, és a háborús bűnösöknek lúdbőrzik a hátuk; a munkásság azonban nem fél a Vörös Hadseregtől, hanem az egész magyar néppel együtt barátként és fegyvertársként üdvözli a felszabadulásért folytatott harcban.

Szabad Nép, 1944 szeptember. [A felszabadító Vörös Hadsereg.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 99. old.

---

141. A FELSZABADÍTÓ VÖRÖS HADSEREG FELHÍVÁSA A MAGYAR NÉPHEZ

1944 október eleje

Magyarok!

A Vörös Hadsereg csapatai az ellenség üldözése közben magyar földre léptek.

Amikor a Vörös Hadsereg magyar területre lép, nem az a cél vezérli, hogy annak bármely részét elfoglalja, vagy hogy megváltoztassa Magyarország jelenlegi társadalmi rendjét.

A szovjet csapatok bevonulását Magyarország területére kizárólag az a katonai szükségszerűség tette elkerülhetetlenné, hogy a német csapatok és a Németországgal szövetséges Magyarország hadereje továbbra is ellentállnak.

A Vörös Hadsereg teljesíti Legfelsőbb Hadvezetőségének azt a parancsát, hogy az ellenséges csapatokat azok teljes megveretéséig és fegyverletételéig üldözze.

A hitlerista rablók és magyar bérenceik rémítgetnek benneteket a Vörös Hadsereg bevonulásával Magyarországba. Semmi okotok sincs a félelemre!

A Vörös Hadsereg nem mint hódító jött Magyarországba, hanem mint a magyar nép felszabadítója a német-fasiszta iga alól.

A Vörös Hadseregnek nincs más célja, mint az, hogy összezúzza az

MAGYAROK!

A Vörös Hadsereg nem mint hódító jön hozzátok, hanem mint olyan hadsereg, amely a német elnyomók igája alól szabadít fel benneteket.

A felszabadító Voros Hadsereg felhívása a magyar néphez

ellenséges német hadsereget, és megsemmisítse Hitler-Németország uralmát az általa leigázott országokban.

A szovjet katonai hatóságok nem szándékoznak Magyarország mai társadalmi rendjén változtatni, és a maguk rendjét meghonosítani az általuk elfoglalt területeken.

A polgárok magántulajdona érintetlen marad, és a szovjet katonai hatóságok védelme alatt áll.

A helyi hatóságok és a helyi önkormányzat összes szervei, amelyek a Vörös Hadsereg bevonulásáig működtek, helyükön maradnak.

Polgárok!

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága felszólít benneteket, hogy őrizzétek meg nyugalmatokat, tartsatok rendet, és teljesítsétek pontosan a szovjet katonai hatóságok által a háborús viszonyok figyelembe vételével kibocsátott rendeleteket.

Maradjatok helyeteken és folytassátok békés munkátokat!

Gondoskodjatok az ipari, kereskedelmi, községi és egyéb üzemek, valamint a hatóságok zavartalan működéséről!

Földművelők, férfiak és asszonyok! Járjatok nyugodtan dolgotok után!

Munkások és iparosok! Bátran folytathatjátok munkátokat a gyárakban és műhelyekben!

Kereskedők és vállalkozók! Intézzétek ügyeiteket minden aggodalom nélkül!

Tisztviselők! Biztosítsátok valamennyi hivatal és igazgatási ág zavartalan működését!

A lelkészek és hívők akadálytalanul végezhetik vallásos szertartásaikat.

Magyarok!

Hitler-Németország elvesztette a háborút. A német-fasiszta hadsereg helyzete reménytelen, az összeomlás előtt áll.

Segítsétek mindenben a Vörös Hadsereget! Siettetitek ezzel a német-fasiszta hadsereg összezúzását. Ezzel pedig közeledik az óra, amikor a háború magyar földön véget ér, és a német rablókat végképpen kiűzzük országotokból.

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. IV.1/1944/X/4403—1.

142. A KOMMUNISTA EGYETEMISTÁK RÉSZVÉTELE AZ ANTIFASISZTA SZABADSÁGHARCBAN

a) *A rendőrség letartóztatja a Szabad Diákfront szerkesztőit és terjesztőit*

1944 szeptember

Csillaghegy: A csillaghegyi nyomozócsoport őrizetében jelenleg 105 fő van. A legutóbb őrizetbe vett egyének között van a Békepárt egyik sajtósa, egy új stenciles sokszorosítóval és a sokszorosítóhoz szükséges

anyagokkal, a Szabad Diákfront sajtósa ugyancsak egy stenciles sokszorosítóval és kb. 500 darab kész röpirattal.

Az őrizetbe vett egyének legnagyobb része a tatai szénmedencében megindított kommunista szervezkedés nyílt nyomozása során elfogott bányászok — 40 fő — közül került ki. A Szabad Diákfront című illegális sajtóterméket a Győrffy-kollégiumba tartozott egy hallgató készítette. Eddig kb. 1 600 példányát állították elő, s abból kb. 900 darabot Balyó Mária postán szétküldött kizárólag egyetemi hallgatók részére Budapestre és vidékre.

A Szabad Diákfront című röpiratot két egyetemi hallgató készítette ugyan, de a Békepárttal a kapcsolatuk megvolt. A békepárti kapcsolatot nekik egy másik Győrffy-kollégiumbeli közgazdászszakos egyetemi hallgató hozta. A kapcsolatok kiépítése ellenére az ismeretlen egyénnek a Szabad Diákfront című illegális sajtótermék előállítására befolyása nem volt.

Ezek az adatok meggyőzően bizonyítják, hogy a Győrffy-kollégiumban lakó egyetemi hallgatók legnagyobb része kapcsolt tagja a kommunista mozgalomnak.

MMI Archivum. A m. kir. csendőrség nyomozóosztály parancsnokságának heti összesítő jelentései a baloldali mozgalmakról.

---

b) *A katonai bíróság rendelkezése az egyetemeken folytatott kommunista szervezkedés résztvevői ellen*

1944 október 26

Az 1944. évi szeptember hó 1-től előzetes letartóztatásban levő *Hegedűs András* szilsárkányi születésű, illetőségű és budapesti (VIII., József-krt. 72. sz.) lakos, 21 éves, nőtlen, vagyontalan, egyetemi hallgató, I. rendű és az 1944. évi augusztus hó 30-tól előzetes letartóztatásban levő *Balyó Mária* beregszászi születésű, illetőségű és lakos, 21 éves, hajadon, egyetemi hallgatónő, vagyontalan, II. rendű gyanúsított ellen, az 1930. évi III. tc. 59. §. 1. bekezdésének 4. pontjába ütköző hűtlenség bűntette miatt, melyet azáltal követtek el, hogy Budapesten 1944. év június havától letartóztatásukig terjedő időben — tehát háború idején — abból a célból, hogy Magyarországot a háborúból kivonják, az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására és megsemmisítésére irányuló kommunista, illetve ezzel teljesen azonos elvű „Magyar Front"-mozgalomban, de különösen az egyetemi ifjúságban tengelyellenes propagandával és a háború elvesztésének bizonygatásával Magyarországnak a háromhatalmi egyezményben vállalt kötelezettségével szemben ellenszenvet keltsenek, s e szervezkedés keretében

I. rendű gyanúsított több alkalommal illegális utcai találkozón vett részt, a mozgalom több tagjával kapcsolatot tartott fenn, a mozgalom egyik tagjával a Szabad Diákfront című, négy oldal terjedelmű illegális sajtóterméket elkészítette, azt 1 600 példányban lesokszorosította és részben postán való küldés, részben utcai szórás útján terjesztette,

annak előállítására pénzt gyűjtött, azonkívül még több mozgalmi, sőt békepárti sajtóterméket is terjesztett, a mozgalomba II. rendű gyanúsítottat beszervezte, és nevezett, valamint a mozgalom egy másik tagja között illegális találkozót közvetített,

II. rendű gyanúsított több alkalommal illegális utcai találkozón vett részt, mozgalmi sajtóterméket közvetített, ilyent postázott, e célra bélyeget és borítékot vásárolt, a szükséges címjegyzéket összeállította,

mely cselekményükkel a nemzet háborús akaratának megtörése útján a magyar állam fegyveres erejének szándékosan hátrányt okozni törekedtek,

a Kbp. 137. §-ának utolsó bekezdéséhez képest, a Kbp. 242. (Hsbp. 22.) §-a alapján közvetlenül büntető indítvány készítését rendelem el.

Egyben a Kbp. 171. §-ának 2. és 4. pontjaihoz képest, a Kbp. 176. §-a alapján gyanúsítottak vizsgálati fogságba helyezését is elrendelem.

dr. vitéz Gyüre László s. k.
hadbíró alezredes, bíróságvezető

MMI Archivum. József Nádor Műszaki Egyetem iratai. 1944—2751.

---

143. A KOSSUTH-RÁDIÓ ISMÉT A NYILAS PUCCSKÍSÉRLETEK MEGAKADÁLYOZÁSÁRA HÍVJA FEL A MAGYAR DOLGOZÓKAT

1944 október 7

Megint szemtelenül felütötték fejüket a nyilasok. Mindig akkor bújnak elő ezek a lepénzelt hazaárulók, amikor legjobban lehet ártani az országnak. Népünk megelégelte az értelmetlen vérontást, tüntetéseken követeli a békét.

De épp ez az, amit a nyilasok meg akarnak akadályozni. Nekik csak addig szüret, amíg a német ül a nyakunkon és pénzeli őket. Ha népünk a békét akarja, ők a háborút akarják. Ha népünk békés, rendezett viszonyok után áhítozik, hogy újra szabadon lehessen lélegzenie, a nyilas martalócok a háború zűrzavarát akarják, hogy a zavarosban halászhassanak. Olyanok ezek, mint a mérgesgomba, mely sötét, szeméttel teli helyen virul, dögletes levegőben, és halált terjeszt maga körül. Félve attól, hogy népünk nyomása kikényszeríti a békét, puccsra készülődnek. Ha a nyilasok fel merték ütni a fejüket, ez nemcsak azért van, mert a németek állnak a hátuk mögött, hanem, mert közveszélyes üzelmeik a kormányon belül is támogatásra találnak. A kormány, mely vaskézzel jár el a hazafiak ellen, üres szócséplésnél egyebet nem tesz a nyilas gazemberek ellen. Hogy is tenne, mikor ügynökeik ott ülnek a bársonyszékekben, és kezüket dörzsölve nézik, hogy a nyilasok új, még olyanabb március 19-ét készítenek elő, hogy náci-nyilas rémuralom alá kényszerítsék az országot és tovább folytassák a pusztító háborút. Szét kell zúzni a nyilasok bandáját. Balgaság lenne bármit is várni

ezirányban a kormánytól. Népünknek magának, a munkásságnak, a helyőrségek katonáinak kell elbánni velük: szét kell verni a nyilas szervezeteket, le kell fegyverezni őket. Ki kell szimatolni fegyverkészleteiket és elvenni tőlük. Le kell fogni és ártalmatlanná kell tenni a vezető nyilas gazembereket. Csírájában el kell fojtani puccskísérleteikét. Ha a nyilas puccs sikerülne, ezzel végleg becsapódna a kapu egy jobb magyar jövő előtt. Halál a nyilasokra!

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Konyortelenül végezni kell a nyilasokkal.]

---

144. A KOMMUNISTA PÁRT RÖPIRATA BUDAPEST FELSZABADÍTÁSÁRA MOZGÓSÍTJA A FŐVÁROS LAKOSSÁGÁT[1]

1944 október

Az egymással marakodó nyilas csoportok, német parancsra, közösen ellenkormányt alakítottak. A nyilas söpredék felfegyverzése folyik a Svábhegyen, Szentendrén és egyebütt. Nyilas bérgyilkosokkal, szabad rablás engedélyezésével akarják a németek megtörni a magyar nép békevágyát.

A legszörnyűbb merénylet készül Budapest ellen. Szálasi, Baky és társai a békét akaró nép kiirtását tervezik. Német csapatok árasztják el Budapest utcáit és környékét, hogy a nyilasokkal együtt ontsák a magyar vért. Varsó sorsát szánták nekünk, mitsem törődve azzal, hogy majd a város üszkös romjai sok millió magyar temetőjévé válnak.

Mindezért a gyáva Horthy—Lakatos-kormányzatot terheli a felelősség!

Három honvédhadsereg vérzik el a frontokon, miközben a németek Budapest körül és a Dunántúlon vonulnak fel — nem a Vörös Hadsereg —, hanem a magyar nép ellen. A kormány ellenforradalmi „nemzetőrséget" tervez és karszalagocskákat osztogat, miközben a német fegyvert, golyószórót juttat a nyilas banditáknak.

Budapest népe!

Mentsük meg városunkat és életünket!

Munkások!

Nekünk kell példát mutatni és elöljárni a harcban! Sztrájkokkal, tüntetésekkel követeljük az azonnali fegyverszünetet!

A honvédséggel és a Vörös Hadsereggel közösen verjük ki a németet városunkból és országunkból!

Jól jegyezze meg a Horthy—Lakatos-kormányzat és mindenki, aki nagyobb vagy kisebb poszton felelős tényező: a háború minden órájáért és percéért, a hiábavaló és őrült vérontás folytatásáért felelősséggel

---

[1] Ezt a röplapot a Kommunista Párt közvetlenül a nyilas puccs előtti napokban bocsátotta ki.

tartozik. A háborús bűnösség bélyegétől akkor sem menekülnek, ha úgy kérnek fegyverszünetet, hogy csak a saját bőrüket mentik, Budapestet és a Dunántúlt pedig sorsára hagyják. Nem meneküléssel, csak harccal, a nép mellé állással tehetik jóvá bűneiket!

Követeljük a honvédelmi minisztertől a frontról Budapestre való irányítását, a német gyűrű széttörését, a város felszabadítását!

Követeljük a munkásságnak és Budapest népének azonnali felfegyverzését!

Követeljük a nyilas puccsisták lefegyverzését és letartóztatását!

Követeljük a politikai foglyok azonnali szabadonbocsátását!

Működési szabadságot követelünk a Magyar Fronthoz tartozó minden pártnak!

Halál a német megszállókra!

Pusztuljon a gyilkos nyilas ellenkormány!

Pusztuljon a háborút folytató Horthy—Lakatos-kormány!

Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!

Éljen a fegyverszünet!

Kommunista Párt

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III.1/1944/X/1757—1.

---

145. A SZABAD NÉP KÖZLI A KOMMUNISTA PÁRT ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT VEZETŐSÉGEINEK HATÁROZATÁT A FÜGGETLEN, SZABAD, DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG KIALAKÍTÁSA ÉRDEKÉBEN LÉTREHOZOTT AKCIÓEGYSÉGRŐL

1944 október 10

A Szociáldemokrata Párt és a Kommunista Párt vezetőségeinek határozata

Határozat

1. A magyar nép harcának sikerét a békéért és a háború gyors befejezésével az új, demokratikus Magyarország kialakításáért egyes-egyedül a munkásosztály harcos, forradalmi egysége, határozottsága és vezetése biztosíthatja. Ezért az SZDP és a KP megállapítja, hogy elengedhetetlenül szükség van a magyar munkásosztály harcos, forradalmi egységének megteremtésére.

2. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy a magyar munkásosztály harcos, forradalmi egységének továbbfejlesztése szükségessé teszi a két párt egyesülésével az egységes és egyetlen forradalmi szocialista munkáspárt megalakítását. A jelenlegi körülmények között azonban a két párt egyesülési feltételeinek kidolgozása csak gátolná a két pártot a közvetlen és közös harci feladatok elvégzésében, ezért a két párt az egyesülés kérdésének megoldását a háború utáni időre halasztja.

3. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy mindkét párt végcélja a szocializmus megvalósítása Magyarországon. Magyarország jelenlegi történelmi adottságaiban ezt a célt a magyar munkásosztály és a magyar dolgozó társadalom a háború azonnali befejezése és egy független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtésén keresztül érheti el.

4. Az SZDP és a KP a békéért és a független, szabad, demokratikus Magyarország kiharcolásáért politikailag és szervezetileg a legteljesebben együttműködik.

5. Politikai és szervezeti együttműködésének biztosítására az SZDP és a KP azonnali hatállyal „Összekötő Bizottságot" alakít a két párt vezetősége között. Az „Összekötő Bizottságnak" a két párt megbízottai részéről egységes hozzájárulással meghozott döntései mindkét pártra kötelezőek és minden változtatás nélkül mindkét párt részéről különkülön is teljes egészében végrehajtandók.

6. Az SZDP és a KP megállapodott abban, hogy a két párt egymástól független sajtótermékeinek és lapjainak meghagyása mellett az „Összekötő Bizottság" ellenőrzése mellett közös szerkesztéssel egy újságot (lapot) alapít közös anyagi hozzájárulással. A lap hivatása: egyrészt gondosan őrködni afölött, hogy a magyar munkásosztály és dolgozók soraiban semmiféle ideológiai-taktikai zűrzavar, vagy bizonytalankodás fel ne üthesse fejét — és másrészt, hogy a két párt közösen vívott harca, tapasztalatainak összegezésével elősegítse az egységes, forradalmi szocialista munkáspárt szellemének kialakítását.

Éppen a fenti célok szem előtt tartása alapján a lap mindkét párt számára biztosítja jóakaratú, őszinte és építő kritika gyakorlását.

7. Az SZDP és a KP megtartja politikai és szervezeti önállóságát, függetlenségét, szabadságát, úgyszintén kritikai függetlenségét, szabadságát és nyilvánosságát egymással szemben is.

8. Az SZDP és a KP megállapítja, hogy a két párt egyesülési időpontjától függetlenül, haladéktalanul megvalósítandó a magyar munkásosztály egysége a szakszervezetek életében. A szakszervezetek a munkásság gazdasági szövetségei érdekeik megvédésére, helyzetük javításának kiharcolására. A magyar munkásság szakszervezeteinek magába kell tömörítenie a magyar munkásság minden egyes rétegét és tagját, tekintet nélkül párt, vagy politikai állásfoglalására.

9. A két párt kötelezi magát arra, hogy e határozatot mindkét párt külön-külön is meghirdeti tagsága felé[1] s felszólítja és utasítja párttagságát, hogy az „Összekötő Bizottság" mindenkori döntéseit haladéktalanul és minden változtatás nélkül hajtsa végre a magyar nép harca sikerének érdekében.

Szociáldemokrata Párt
Kommunista Párt

Szabad Nép, 1944 október. [A Szociáldemokrata Párt és a Kommunista Párt vezetőségeinek határozata.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 113—114. old.

[1] A határozatot a Kommunista Párt nyilvánosságra hozta, a Szociáldemokrata Párt azonban nem.

146. A KOMMUNISTA PÁRT SZTRÁJKRA, SZABOTÁZSRA, TÜNTETÉSEKRE HÍVJA FEL A VASMUNKÁSOKAT

1944 október 11

Vasas ne hagyd magad!
Vasasok! Szaktársak!

A Horthy—Lakatos-banda becsukatta székházunkat. El akarnak némítani minden hangot, amely a békéért harcol. El akarnak némítani minden megmozdulást, amely a magyar munkás érdekét védi.

Arculcsaptak bennünket! Vissza kell ütnünk!

Vasasok! Szaktársak!

Mutassátok meg a hazaárulóknak, hogy él még a vasas önérzet!

Sztrájkoljatok! Tüntessetek! Szabotáljatok!

Követeljétek: *azonnal nyissák ki székházunkat!*

Ki a németekkel!

Éljen az országmentő népkormány!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Éljen a Kommunista Párt!

A Kommunista Párt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/X/1758.
Közli: Az illegális Szabad Nép. 112. old.

---

147. A KOSSUTH-RÁDIÓ RIADÓJA A NYILAS PUCCS UTÁN: „A HAZA VESZÉLYBEN VAN! ELŐRE A HAZA MEGMENTÉSÉRE!"

1944 október 16

A gyalázatos árulás megtörtént[1]. A nyilas banda német segítséggel orvul hátba támadta a nemzetet. Meg akarja hiúsítani, hogy hazánk mint szabad, független ország élhessen. A maroknyi nyilas söpredék, melyet az egész magyar nép megvet, s melytől undorral fordul el az egész ország, a németek kezére akarja játszani Budapestet. Hadseregünket ágyútöltelékül akarja odadobni Hitlernek. Azt akarja, hogy egészen elvérezzen és elpusztuljon az ország a vesztett német háborúban. — De Szálasi és nyilas bandája nem az ország! Az ország élni akar és élni

[1] 1944 októberében Horthy — látva, hogy helyzete reménytelen — fegyverszünetet kért a szövetséges hatalmaktól. Október 15-én délben hangzott el a rádióban Horthy proklamációja, amelyben ezt tudtul adta. A horthysta klikk még ebben a helyzetben sem mert a népre támaszkodni, nem merte a demokratikus nemzeti erőket igénybe venni, inkább átengedte a hatalmat Szálasi nyilas vezérnek. A nyilasok német szuronyokra támaszkodva fosztogattak, raboltak, gyilkoltak, és kiszolgáltatták az országot a német fasisztáknak.

fog. El kell seperni, szét kell zúzni az árulókat és német gazdáikat! Mozgósítani kell az egész népet! Támadásba kell átmenni, azonnal, egy percnyi időveszteség nélkül. A harcot mindenütt a nemzeti bizottságoknak kell szervezni és vezetni. Álljanak hát mindenütt a nemzeti bizottságok a honmentő szabadságharc élére! Szervezzék meg az általános sztrájkot! Szerezzenek fegyvert! Alakítsanak fegyveres csapatokat. Lépjenek azonnal összeköttetésbe a honvédség csapataival, tisztjeivel és katonáival, hogy a hadsereg és a nép együtt harcoljanak a németek és a német zsoldban álló nyilas és egyéb hazaárulók ellen. Teremtsenek együttműködést a partizánokkal! Szervezzenek új partizánosztagokat, és azonnal vessék harcba azokat! Fegyverezzék le és tegyék ártalmatlanná a hazaárulókat, a nyilasokat, a Volksbund tagjait és fegyveres alakulatait. Legyenek a nemzeti bizottságok mindenütt az a motor, mely a nemzeti szabadságharcot feltartóztathatatlan erővel és minden akadályt elsöprő lendülettel előre hajtja. A németek és zsoldosaik dögrováson vannak. Egy erős csapás és végük. De hogy így legyen, teljes elszántsággal kell cselekedni.

Most össze kell fognia minden magyar hazafinak, pártállásra, társadalmi állásra való tekintet nélkül. Egy az ellenség: a német és a németbérencek. Egy a cél: a haza megmentése.

Nemzeti bizottságok! Előre! A haza veszélyben van! Előre a haza megmentésére!

MMI Archívum. A Kossuth-rádió adásai. [Rákosi Mátyás: Nemzeti bizottságok! Támadásba a németek és a németbérencek ellen!]

---

148. A KOMMUNISTA PÁRT LELEPLEZI HORTHYÉK FELELŐSSÉGÉT A NYILAS RÉMURALOM LÉTREJÖTTÉBEN

1944 október

Magyarok! Halál a német megszállókra!

Népünk békevágya és országunk katasztrofális katonai helyzete arra indította a kormányzót, hogy végre fegyverszünetet kérjen. Horthyék felelőtlensége következtében a fegyverszünet bejelentése nem a békét, hanem a legsúlyosabb megpróbáltatást hozta a magyar népnek.

A német hadvezetőség a Magyarországra küldött erőinek zömét nem a frontra küldte, hanem a Dunántúlon és Budapestre összpontosította, hogy megakadályozza kiválásunkat a háborúból. Titokban már hetek óta folytatta a nyilasok felfegyverzését, és csak az alkalmat várta, hogy a számukra megbízhatatlanná vált Horthy-rezsim helyébe saját, mindenre kész lakájait juttassa hatalomra.

A Magyar Frontba tömörült demokratikus pártok két emlékiratot is eljuttattak a kormányzóhoz, melyekben világosan feltárták előtte ezt a helyzetet. Rámutattak arra, hogy a német megszállás alatt álló

ország számára csak a hadsereg és a demokratikus erők szoros együttműködése biztosíthatja a háborúból való kiválás sikerét.

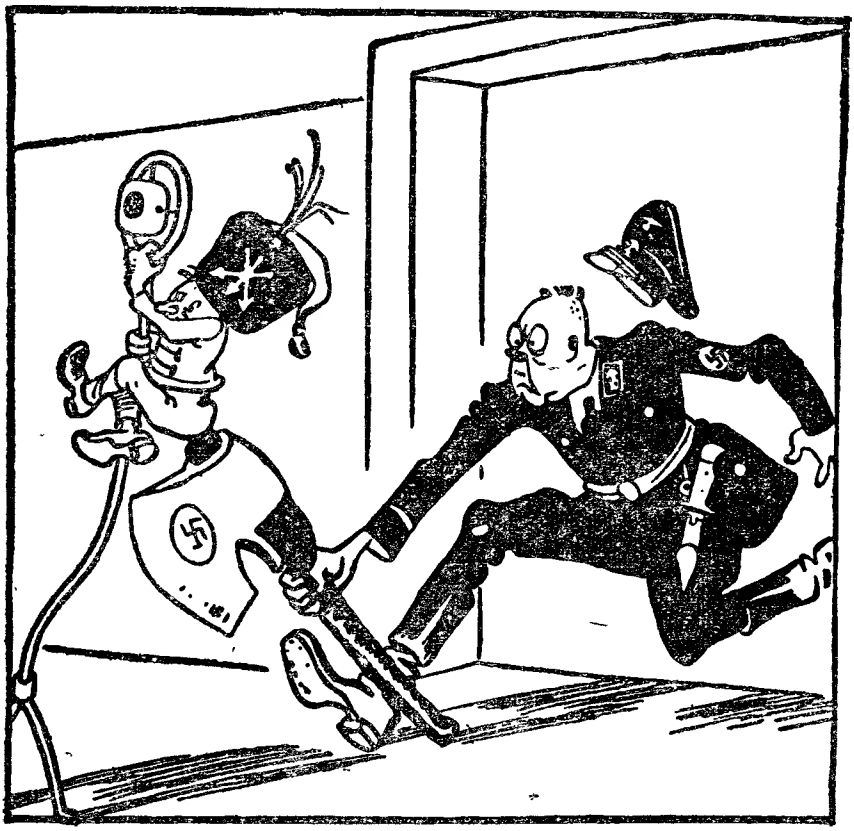

„Himmler támogatja a Szálasi-kormányt." — Gúnyrajz az Igaz Szó 1944 október 24-i számából

Horthyék azonban elutasították a demokratikus erők közreműködését, és még ezt a lépést is a magyar nép kizárásával hajtották végre. Azóta kiderült, hogy a fegyverszünetet nemcsak politikailag, hanem katonailag sem készítették elő. Horthyék politikailag és katonailag csatát veszítettek a németekkel szemben, mert ismételt figyelmeztetéseink ellenére a honvédség és a karhatalom élén meghagyták a nácibarát tiszteket, mert nem gondoskodtak megbízható magyar haderőnek a fővárosba való hozataláról, nem fegyverezték fel a munkásságot, sőt továbbra is üldözték a békéért harcoló demokratikus erőket. Horthyék végzetes korlátoltsága és az a reakciós elképzelésük, hogy rendszerüket átment-

hetik, ha a demokratikus erők közreműködése nélkül, egyedül teszik meg ezt a lépést, vezetett október 15. katasztrófájához.

A fegyverszünet meghiúsulásáért Horthyék viselik a felelősséget!

Szálasival és társaival a magyar közélet söpredéke került hatalomra. Programjuk: a háború végsőkig folytatása a német határok védelmében és a zsidók kiirtása. Békét kívánó népünkkel szemben ezt a programot terrorral érvényesítik.

Rémuralmuk napjai azonban meg vannak számlálva!

A magyar nép ellenállása és a Vörös Hadsereg előrenyomulása rövidesen véget fog vetni a német szuronyokra támaszkodó gyilkosok garázdálkodásának. A felszabadító Vörös Hadsereg Budapest előtt áll, és nincs az az erő, amely feltartóztathatná!

Munkások!

Fokozzátok a harcot a háború és a nemzetgyilkos terroristák ellen! Bénítsátok meg a termelést! Szegüljetek ellen a nyilas huligánok intézkedéseinek! Szervezzetek gazdasági sztrájkokat! Minden üzemben létesítsetek Szervező Bizottságokat, folytassátok az általános sztrájk előkészítését! Gyilkoljátok a németeket és a nyilasokat, ahol éritek! Pusztítsátok el járműveiket, felszerelésüket! Ragadjátok magatokhoz fegyvereiket!

Katonák!

Ne engedjétek magatokat vágóhídra hurcolni! Kövessétek Miklós vezérezredes és a sokezernyi magyar honvéd példáját: álljatok át a Vörös Hadsereghez! Adjatok fegyvert a munkásság kezébe! Ne esküdjetek fel a németbérenc Szálasira! Ne vonuljatok be egységeitekhez!

Polgárok!

Ne engedelmeskedjetek a hazaárulóknak! Szabotáljatok! Adjatok menedéket az üldözötteknek, és támogassátok a bujdosókat!

Halál a német megszállókra! Halál a nemzetgyilkos nyilas banditákra!

Éljen a kommunista és szociáldemokrata párt akcióegysége!

Éljen a Magyar Front! Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!

Kommunista Párt

MMI Archívum. Ropiratgyűjtemény. III. 1/1944/X/1762—1.

---

149. GERŐ ERNŐ CIKKE AZ IGAZ SZÓBAN A NYILAS PUCCS OKAIRÓL ÉS A MAGYAR NÉP FELADATAIRÓL

... A Horthy fellépését követő események megmutatták, hogy ahhoz, hogy Magyarország a kibontakozás útjára lépjen, nem elég fegyverszünetet kérni, hanem teljes eréllyel, egy percnyi veszteség nélkül meg kell indítani a fegyveres harcot a németek és bérenceik ellen. Nem passzívan kivárni, hogy a német nácik és bérenceik ellenrendszabályokat foganatosítsanak, hanem merészen támadásba átmenni és szétzúzni az

ellenséget. Horthy és a Lakatos-kormány ezt nem tették meg. Ellenkezőleg: tétovázásukkal, tétlenségükkel a németek és a nyilas orgyilkosok malmára hajtották a vizet. Horthy erélyes és határozott volt mindaddig, míg arról volt szó, hogy letörje a magyar nép ellenállását, amely szakítást és nyílt harcot követelt a németekkel. Kíméletlenül elnyomta, bebörtönöztette, akasztotta a magyar hazafiakat, akik az ország megmentéséért küzdöttek. De azonnal elvesztette erélyét és határozottságát, mihelyt az események korbácsától űzve, nagynehezen rászánta magát, hogy a németekkel való szakítás útjára lépjen. Pedig nem volt titok, hogy Hitlerék és nyilas bérenceik puccsot készítenek elő. A magyar hazafiak titkos rádióállomása, a Kossuth-rádió napról napra figyelmeztetett rá, hogy Hitler és cselédei napirendre tűzték a puccsot. A Magyar Nemzeti Bizottság a Kossuth-rádió útján követelte, hogy azonnal tartóztassák le és tegyék ártalmatlanná a nyilas banditákat, fegyverezzék le a német csapatokat, foglalják el a stratégiailag fontos pontokat, szállják meg a pályaudvarokat, biztosítsák a Duna-hidakat, távolítsák el a hadseregből a németbérenceket. A magyar hazafiak titkos rádióállomása felszólította a magyar munkásságot, hogy azonnal lépjen sztrájkba a német fasiszták galád terveinek és a nyilas gonosztevők puccskísérletének meghiúsítására. Felhívta az összes demokratikus és németellenes pártokat, szervezeteket és csoportokat, a magyar népet, hogy összefogva a nemzethű hadsereggel, csírájában fojtsák el a náci-nyilas puccskísérletet.

A néptömegek tényleg meg is mozdultak. Azonban azok, akiknek kezében volt a hatalom, az egész államgépezet, a hadsereg, elmulasztották megtenni azokat a lépéseket, amelyeket a helyzet megkövetelt, s melyeket a magyar hazafiak sürgettek. Így történhetett meg, hogy a német-náci bandíták s a szolgálatukban álló maroknyi nyilas söpredék, amelyet undorral taszított el magától és kivetett az egész magyar társadalom, egyelőre megakadályozhatták, hogy Magyarország szakítson Hitler-Németországgal, és fegyveresen átmenjen a szabadságszerető nemzetek oldalára. A náci-nyilas puccs célja világos: kényszeríteni az országot arra, hogy végleg elvérezzen Hitler-Németországért, hogy átengedje Hitlernek az egész magyar hadsereget az utolsó szál katonáig, és a teljes összeomlásig szolgálja Hitlert . . .

Úgy tesznek, mintha „magyar" kormány volnának. De minden szavukból, minden parancsukból, minden cselekedetükből kiérzik, hogy napjaik meg vannak számlálva. Ez a gyalázatos, hazaáruló, aljas népség nem sokáig fog garázdálkodni Magyarországon.

De a magyar nép számára nem mindegy, hogy hogyan kerülnek a szemétdombra. Hogy vajon a Vörös Hadsereg fogja-e őket odaseperni, vagy pedig a magyar nép a saját erejéből teszi meg azt.

A magyar nemzet talán még soha nem volt annyira egy véleményen, mint amennyire egységes ma, párt- és társadalmi állásra való tekintet nélkül, a hatalmat bitorló nyilas gazemberekkel és német fasiszta gazdáikkal szemben. Azonban a magyar népnek ez az egysége jelenleg még elsősorban érzelmi és véleménybeli, de nem főként cselekvési egység. Márpedig most cselekedni kell. Most arra van szükség, hogy mindenki

összefogjon, aki nem akarja, hogy továbbra is német hadszíntér legyen Magyarország, hogy továbbra is romokba dőljenek a magyar városok, hogy hiába pusztuljanak tovább a magyar katonák, hogy Magyarország elveszítse állami önállóságát.

A történelem adott nekünk, magyaroknak egy utolsó lehetőséget arra, hogy bebizonyítsuk, jóvá akarjuk és képesek vagyunk legalább részben jóvátenni azt a bűnt, amit a német háborúban való részvételünkkel a szabadságszerető népek ellen elkövettünk. A németek és nyilas cinkosaik elleni elszánt, bátor harccal a magyar nép még megmentheti becsületét és biztosíthatja állami önállóságát. Ha most az összes németellenes erők, a magyar munkásság, parasztság, az értelmiség, a középosztályok, a hadsereg nemzethű zöme és a többi hazafias rétegek és csoportok cselekvő egységfrontot teremtenek, ha az egész ország népe elszántan szembefordul a németekkel, és teljes erejéből támogatja a magyar nemzetnek felszabadítást hozó Vörös Hadsereget, akkor Magyarország helyzete és jövő kilátásai egycsapásra megjavulnak...

Magyarország sorsa függ attól, vajon megragadja-e a magyar nép ezt a kínálkozó utolsó alkalmat.

Igaz Szó, 1944 október 17 [Az utolsó lehetőség.]

---

150. A KOMMUNISTA PÁRT BÁNYÁSZBIZOTTSÁGA HARCI CSOPORTOK MEGALAKÍTÁSÁRA HÍVJA FEL A HONVÉDEKET ÉS A MUNKÁSOKAT

1944 október

Honvédek! Munkások! Bányászok!

A bánhidai légvédelmi tüzérek megtagadták az eskü letételét Szálasi banditavezérre. A tatabányai leventék kiűzték a nyilas banditákat a leventeotthonból. A magyar honvédek alaposan elbántak Boda és Hoffmann nevű nyilas urakkal, mikor azok kibombázott katonavonatot fosztogattak. A magyar honvédség mindenütt ellenáll a nyilas huligánoknak, mert tudja, hogy ezek végső pusztulásba viszik az országot.

Tegyetek ti is így!

Honvédek! Minden magyar honvédnek kötelessége fegyverrel a kézben támogatni a németek elleni szabadságharcot! Vessétek meg lábaitokat az erdőkben és a hegyek között, pusztítsátok a német banditákat, a magyar falvak népe veletek van! Adjatok fegyvert a munkásságnak, harcolni fog mellettetek!

Munkások! Bányászok! Támogassátok a magyar hadsereg fegyveres harcát a rabló német ellen! Pusztítsátok el a nekik termelő üzemeket, szervezzétek a falvak népét, hogy a magyar szabadságharcosoknak juttassa az élelmet és ne táplálja a nácik sáskahadát! Teremtsétek meg a magyar honvédek és munkások harcoló csoportjait!

Rajz az Igaz Szó 1944 július 24-i számából

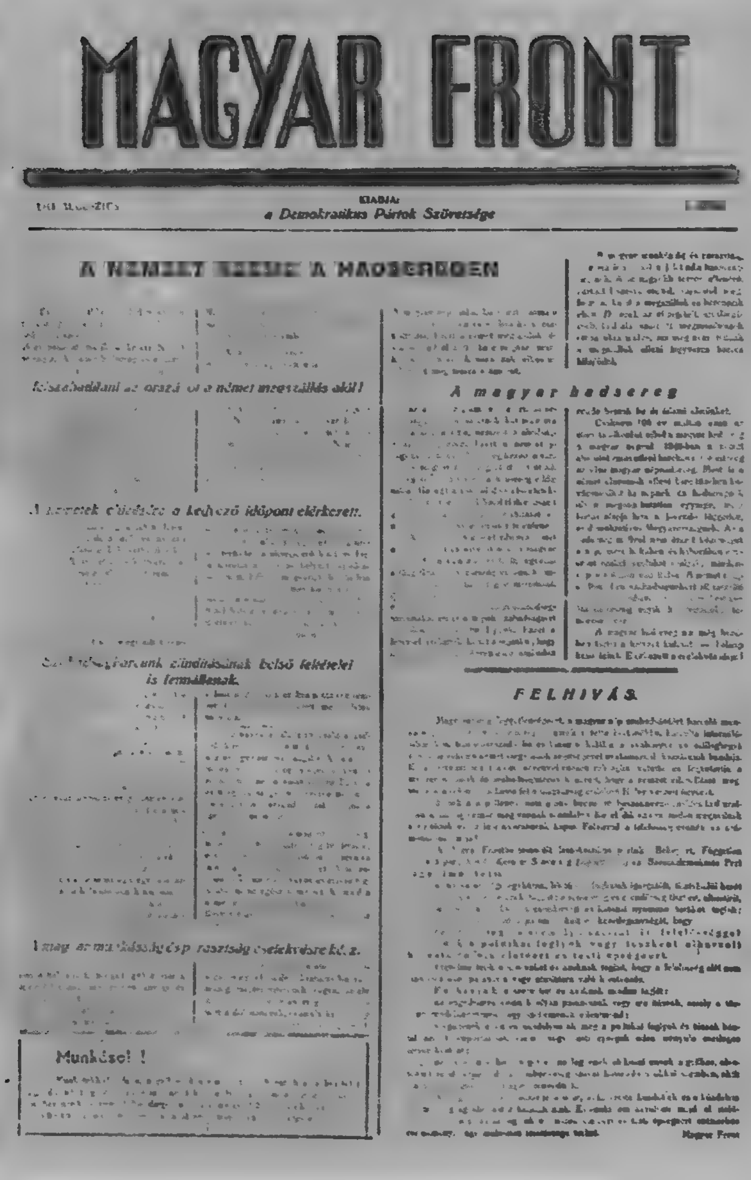

A Magyar Frontba tömörült demokratikus pártok újságának első száma

Éljen a náci elnyomás ellen harcoló magyar honvédség!
Éljenek a munkás szabadságharcosok!
Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!
Halál a német megszállókra!

A Kommunista Párt Bányászbizottsága

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/X/17 59.

151. A KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG ÚJJÁALAKULÁSA ÉS PROGRAMJA

1944 október 28

. . . Az 1944 október 15-i események után a kommunista ifjúmunkásság képviselői, az előttük álló roppant feladatokat és a magyar szabadságharc lehetőségeit mérlegelve, megállapítják, hogy szervezkedésük eddigi módszere és tempója elégtelen és katasztrofálisan gyenge. Különösen végzetes mozgalmunknak ez a gyengesége ma, amikor nemcsak kötelességeink, hanem lehetőségeink is páratlanul nagyok, mert mind szélesebb tömegek ismerik fel a német megszállás borzalmas következményeit. A munkásifjúságnak öntudatos nemzeti harcra kell indulnia, széles fronton, a magyar ifjúság valamennyi rétegével együtt . . .

Ezért a kommunista ifjúmunkásmozgalom képviselői elhatározzák, hogy az ifjúság szabadságharcának folyamatos és lendületes vezetésére újjáalakítják a Kommunista Ifjúmunkás Szövetséget. E szövetség vezetői teljes mértékben felelősek azért, hogy a multbeli hibák a jövőben elő ne fordulhassanak többé, és hogy az ifjúmunkásmozgalom tömegekkel rendelkező szervévé nőjön. Október 15 tanuságai, a Vörös Hadsereg közeledése és Budapest népe deportálásának terve sürgető munkára kényszerít. Ezért a Kommunista Ifjúsági Szövetség elhatározza, hogy haladéktalanul megkezdi az ifjúmunkásság mozgósítását az alábbi program alapján:

A Kommunista Ifjúmunkás Szövetség közvetlen feladata és célja a német megszállók és bérenceik kiűzése, kipusztítása hazánk földjéről és az ország teljes felszabadítása. Ez ma elsősorban Budapest megvédésében, a lakosság elhurcolásának megakadályozásában konkretizálódik. Elő kívánjuk segíteni a háború azonnali befejezését és a Szovjetunió és a szövetségesek győzelmét a fasizmus eltiprásával és a németek és az árulók kipusztításával hazánk földjéről. Magyarország nem lesz utolsó talpalatnyi földjéig a német utóvédek hadszíntere! A közvetlen célok elérése fogja eredményezni a szabad, demokratikus, független Magyarország megszületését, amely szomszédaival, elsősorban a Szovjetunióval, barátságban és békességben kíván élni. A demokratikus ország felépítésének célja természetesen nem jelenti a szocializmus végcéljának feladását, csak azt, hogy e végcél felé az út a demokratikus átalakuláson keresztül vezet.

Feladatunk az egész ifjúmunkásság mozgósítása a Kommunista Párt

zászlója alatt, minden harcrakész ellenálló erővel együtt a szabadságért, az új Magyarországért.

Elsőrendű fontossággal bír munkánk számára a hadiüzemekben dolgozó ifjúmunkások megszervezése. Ebből a célból elsősorban üzemi kapcsolatok megszervezése és a meglevők kiépítése válik szükségessé. Az üzemeken belül a nemzeti ellenállás harci gárdáinak képzése a fő szempont. Minden gyárban, minden műhelyben legyen néhány tagú keretünk, amely hivatva van az ott dolgozó ifjúmunkásság hangulatát és harcát irányítani, a fasizmus ellen felvértezni őket, és az illető üzemben bármikor általános vagy részletsztrájk megindítását előkészíteni. Mindez a szervezkedés nem folyhat tisztán csak agitáció útján. Minden üzemi ellenállási harci gárdánk egyúttal akciós káder is kell legyen, amely a gyárat ellátja sajtónkkal, a nyilasok és gyári spiclik munkáját lehetetlenné teszi, szükség esetén azokat kiközösíti, megveri vagy eltávolításukat követeli, továbbá állandó akciókat folytat. Üzemi gárdáink tekintsék állandó feladatuknak a fasiszta hadviselés érdekében folyó minden munka meggátolását, lehetetlenné tevését, az elnyomók és árulók céljait szolgáló gépek, fegyverek, munkadarabok megrongálását, megsemmisítését.

Mozgalmunk további bázisa és a tömegek felé való kapcsolatok kiépítésének további lehetősége minden harcos ifjúsági szervezettel a kapcsolatok felvétele, a reakciós és félkatonai alakulatokba a behatolás. Tekintettel a fegyverszerzés és fegyveres képzés fontosságára, itt legelsősorban a nemzetőr- és a levente-szervezetek jelentik számunkra a fő terepet...

Feladatul tűzzük ki valamennyi tagunk és harcosunk számára, hogy amennyiben ezt konspirációs körülményei lehetővé teszik, valamilyen ifjúsági tömegszervezet tagja legyen és egyéb mozgalmi munkája mellett ott is szervezzen, agitáljon, akciózzon.

Kapcsolatot kell teremtenünk a katonaságnál levő ifjúmunkás társainkkal is. E kapcsolatok sok szempontból lehetnek mozgalmunk értékes és nagyjelentőségű támaszai. A mi sorainkból bevonulókkal fenn kell tartani, a bentlevő ifjakkal meg kell teremteni ezt a kapcsolatot. Meg kell nyerni őket harcunk számára, mert a mai helyzetben bármikor döntő jelentősége lehet annak, hogy a reakció urai képesek-e a bevonult ifjúság fegyverét ellenünk fordítani. Ennek nem szabad megtörténnie. Ellenkezőleg, a katonaság nemcsak harci szövetségesünkké kell váljon, hanem nekik kell a munkásság felfegyverzését is elvégezniük.

Munkánk célja a munkásifjúság harci gárdákba való szervezése és előkészítése a nemzeti szabadságharc készülő, döntő ütközetére. Fel kell készülnünk arra is, hogy káderein és tömegeink a sztrájkokon és tömegtüntetéseken túl, a fegyveres ellenállásban is vezessék a magyar népet. Éppen ezért szükséges az egyes gárdáknál politikai vezető mellett arról is gondoskodni, hogy sorainkba legalább egy, a fegyverekhez értő ifjúmunkás is helyet kapjon. Ennek feladata lesz szükség esetén, de lehetőleg már jóelőre, társait a fegyverkezelésben kioktatni...

Munkánk folyamatos és gyors haladásának biztosítására elkerülhe-

tetlenül szükségesnek tartjuk, hogy minden egyes harci gárdánk felfelé felelős vezetővel bírjon, aki tagjai fegyelméért és munkájáért a Kommunista Ifjúmunkás Szövetség vezetőségével szemben felelősséggel tartozik, ugyanakkor azonban munkáját általános irányítás és támogatás mellett, önállóan végzi. A kínálkozó szervezési, akció vagy egyéb lehetőségeket, utasítás bevárása nélkül, saját területén kihasználja, embereit harcra és önállóságra neveli, és munkával szüntelenül ellátja. Ennek a módszernek ügyes alkalmazásával kereteink és kapcsolataink páratlan mértékben és gyorsasággal növekedhetnek.

A gyors eredmények elérése érdekében le kell térnünk arról az eddig követett módszerről, hogy munkánkkal oda hatoljunk be, ahova éppen kapcsolatot találunk. Ez opportunista munka és kényelmi szempontok követése. Munkánknak céltudatosnak kell lennie, és mozgalmi terepeinket nekünk kell meghatároznunk. A megszervezendő területeken kapcsolatot kell keresni, vagy mozgalmunk harcosait kell a kiszemelt terepre kiküldeni.

A munkásifjúság felvilágosítására, harcunk szellemi vezetésére és propagálására mulhatatlanul szükséges az önálló munkásifjúsági sajtó megindítása. Ennek megszervezése egyik égetően sürgős feladatunk. Sajtónk termékeit, lapunkat és röpcéduláinkat valamennyi harcosunk fogja terjeszteni, ugyancsak természetes feladatunk a Kommunista Párt és a Magyar Front lapjának és röpiratainak terjesztése az ifjúság soraiban.

Harcunk megvívásában számítunk valamennyi magyar szabadságszerető ifjúmunkásra, tekintet nélkül pártállására, múltjára.

Egyet követelünk tőle: bátran és elszántan harcoljon velünk, mert sorainkban ingadozásnak, tétovázásnak helye nincsen.

Célunk azonban nemcsak a munkásifjúság célja. A Kommunista Párt vezetése alatt együtt harcolunk az egész munkássággal és a magyar szabadságharcos pártok és mozgalmak harci csoportjának, a Magyar Frontnak vezetése mellett együtt az egész magyar nemzettel.

Az ifjúmunkásság ezért közös munkára, együttes harcra hívja fel a magyar szabadságharcos ifjúság valamennyi rétegét, várjuk harci társaink sorába a fiatal értelmiséget és a diákságot! Harcba szólítjuk a katolikus és protestáns ifjúsági szervezeteket. Hívó szóval fordulunk a parasztifjúsághoz! Testvéri jobbot nyújtunk mindnyájuknak, meg kell teremtenünk az egész magyar ifjúság harci frontját. Minden ifjú, aki kész harcbaszállni a szabad Magyarországért, szövetségesünk. Az árulók és mindazok, akik még ma is a harc elodázását kívánják, ellenségeink!...

A Kommunista Ifjúmunkás Szövetség[1]

MMI Archivum. A. IV. 20/11.

[1] A Kommunista Ifjúsági Szövetség állandóan erősítette kapcsolatait más ifjúsági csoportokkal. Két haladó egyetemi csoport összefogásával létrehozta a Magyar Diákok Szabadságfrontját, majd 1944 novemberében a KISZ vezetésével megalakult a legkülönbözőbb társadalmi rétegek ifjúságának egységes hazafias szervezete: a Magyar Ifjúság Szabadságfrontja.

152. A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT AKCIÓGÁRDÁINAK HARCA BUDAPESTEN

1944 október—december

... A Szir-csoport kézigránátra specializálta magát és az ősz folyamán igen sok esetben hajtottak végre sikeres vállalkozásokat csapatszállító német katonai autók ellen. Kedvelt célpontjaik voltak a kerületi nyilas székházak (a XII. ker. és a VIII. ker. székház), többször megkézigránátolták az Antibolsevista Ifjúsági Tábor (ABIT) központi székházát is. Legjelentősebb ilyenfajta akciójuk volt a nyilasok központi székházának, a „Hűség Házának" megkézigránátolása november végén.

A Marót-csoportnak november elején az újpesti hídnál levő német robbanóanyag-raktárból hamis katonai paranccsal sikerült több mázsa robbanóanyagot elszállítania. Ennek birtokában a csoportok most már hozzáfoghattak nagyobb lélegzetű robbantási akciók végrehajtásához. Első ilyen vállalkozás volt a déli összekötő vasúti híd és a Kelenföldi-pályaudvar közti vasúti vonalszakasz megrongálása. A Marót-, a Szir- és a Laci-csoport valamennyi tagja részt vett a robbantásban egyik november eleji ködös estén, s mintegy 20 helyen egyidőben felrobbantották a vasúti vonalakat. Ugyanezt a vállalkozást megismételték egy héttel később. Ekkor már tágabb területen: a Marót-csoport a kelenföldi vonalon robbantott, a Laci-csoport a Körvasúton Zuglóban, a Szir-csoport pedig a váci vonalon, az újpest—rákospalotai vasútállomástól valamivel északra. Ezt a vállalkozást is a legteljesebb siker koronázta. Ekkortájban a német front már Budapest alatt állott, s a németek számára már csak két vasúti utánpótlási vonal állt rendelkezésre. E két szakasznak, elsősorban a kelenföldi vonalnak kétízben való sikeres megrongálása nem lebecsülendő kiesést jelentett a német utánpótlásban, és egyenértékű segítést is a felszabadító szovjet seregeknek.

A Marót-csoport lassanként robbantásban specializálta magát. Számos német katonai autót robbantott fel Budapest utcáin. November elején egy este a csoport vezetője, Padányi Mihály Óbudán egyedül robbantotta fel a bánhidai villanyvezetéket, amelynek következtében a villanyvilágítás félóráig szünetelt Budapesten és leálltak a villamosok. Ez az akció még szintén propagandisztikus élű volt: harcbahívás az ipari munkásság felé a nyilas rendszerrel való szembeszállásra.

A Marót-csoport egyik legszebb fegyverténye volt a Városi Színházban december 3-án tartott nyilas nagygyűlés széjjelrobbantása. Jól álcázott, 20 percre időzített trikettő csomagokat úgy helyeztek el a különböző páholyokban, hogy azok közvetlenül a gyűlés megkezdése után robbanjanak. A lépés ki is jött pontosan. Gera József nyilas pártvezető alig kezdett el beszélni, máris felrobbant az egyik földszinti páholy. Nem sokkal utána robbant egy emeleti páholy is. A földszinti páholyban bekövetkezett robbanástól elpusztult többek között az újpesti nyilas főkörzetvezető „testvér". A Szálasi-uralom idején a városi színházi nagygyűlés volt az első és utolsó hivatalos nyilas gyűlés: utána a

nyilasok nem mertek sem Budapesten, sem vidéken többé gyűlést tartani.

A Marót-csoport utolsó fegyvertényei közé tartozik a nyilasok budapesti fő könyvesboltjának (Kossuth Lajos utca) világos nappal való felrobbantása. Az egész könyvesbolt leégett. A csoport utolsó vállalkozása volt a Ferenc József- és Erzsébet-híd budai hídfőjénél a földbe beépített hatalmas vasbunkerek felrobbantása. A németek a két hídfőnél 2—2 hatalmas vaserődöt eresztettek be a földbe. A gyárakban külön erre a célra öntötték ki ezeket. Felülről csapóajtóval és lőtoronnyal voltak ellátva. Ezekből az erődökből akarták lőni a pesti oldalról előnyomuló szovjet csapatokat. Közvetlenül karácsony előtt egyik este a Marót-csoport valamennyi tagja kivonult a vaserődökhöz, s sikerült is a négy közül három vasbunkert időben felrobbantaniuk.

A Laci-csoport, vezetője Jamrich Mihály ifjúmunkás, utolsó fegyvertényei: újabb, több mázsa anyag felvételezése az újpesti hídnál hamis katonai parancsra, továbbá az Alkotmány utcában két német hernyótalpas páncélkocsi felrobbantása, amelynek híre futótűzként járta be a fővárost.

A Szir-csoport utolsó kiemelkedő akciója volt a Metropol-szálló robbantása, amely a német SS-ek egyik központja volt Budapesten. A robbantás kívülről, az ablakból történt. A robbanás erejétől sok német katona és SS-tiszt elpusztult a szállóban . . .

Magyar szabadsagharcosok a fasizmus ellen. Adatok a magyar partizánmozgalom történetéhez. Athenaeum 1946. 12—13. old.

---

153. A NEMZETI FELSZABADÍTÓ HARC HÍREI

A *budapesti Wesselényi utcai* iskolában elhelyezett német laktanyába[1] két kézigránátot dobtak. Első komoly példája a németek elleni *fegyveres* ellenállásnak.

*

Budapest külső kerületeiben megkezdődtek a röpgyűlések. Lelkes és derék ifjúmunkások munkásházak udvarán szólítják fel a munkásokat a németellenes harcra. Példájukat minden ifjúmunkás kövesse!

*

A horthy-ligeti repülőgépgyárat a kőbányai sziklapincében helyezték el. A gyár azonban már hosszú ideje képtelen új helyén teljes gőzzel megindulni, mert a legfontosabb gépek mindig felmondják a szolgálatot.

*

[1] Az említett német laktanya a Wesselényi u. 52. számú házban volt.

Debrecenből lázasan menekülnek a közhivatalnokok és a reakciós polgári rétegek. Szajolnál azonban kellemetlen kalandban van részük. A német katonaság „megvizsgálja" a menekülők poggyászát, és tetemes részét elrabolja. Nem egy utasnak utolsó szálig elveszik a csomagját. Nem kellett hozzá jóstehetség, hogy már a múltban meg tudjuk mondani: a magyar vagyon is a zsidó vagyon sorsára fog jutni.

*

Hódmezővásárhelyen 104 munkást és munkásnőt fogtak eddig össze, akik nem engedelmeskedtek a munkaszolgálati behívónak.

*

Kolozsvárott szabadonbocsátották a politikai foglyokat. Már nemcsak Bukarest, Szófia, Helsinki példáját kell követnünk. Kolozsvártól is tanulhatunk.

*

Harcos Bányász címmel megjelent pártunk bányászbizottságának lapja.

*

A Gestapo részére a belügyminisztérium túszlistát készített. A listán a haladó értelmiség — írók, újságírók, papok, tanárok stb. nevei szerepelnek.

Szabad Nép, 1944 október.
Kozli: Az illegális Szabad Nép. 108—109. old.

---

154. PARTIZÁNESKÜ

Én, aki szabad elhatározásomból, önként léptem be a magyar szabadságharcosok soraiba, esküszöm, hogy minden erőmmel és tudásommal harcolni fogok a magyar nép teljes felszabadulásáért, ősi ellenségünk: a németek és a hazaáruló Horthy és követői ellen. Mint a nemzeti függetlenség katonája, hűségesküt teszek a szabad, független és demokratikus Magyarországra — történelmünk nagy szabadságharcosainak e szent eszméjére. E cél elérése érdekében kész vagyok a harccal járó minden viszontagságot és veszélyt fegyelmezetten vállalni, és ha kell, életemet is feláldozni. Fogadom, hogy a szabadságharcosok csoportjában ingadozás nélkül végrehajtom feljebbvalóim parancsait, hogy társaim mellett a végsőkig kitartok, és szigorúan megőrzöm a szabadságharcos népmozgalom minden titkát. Ha netán mégis, bármilyen oknál

fogva árulóvá vetemednék szent ügyünkkel és bajtársaimmal szemben, úgy kérlelhetetlenül sújtson le rám a szabadságharcos népmozgalom szigorú törvénye!

H. I. L. Partizángyűjtemény.

---

155. A SÁRISÁPI BÁNYÁSZOK PARTIZÁNCSOPORTJÁNAK TEVÉKENYSÉGE

1944 október—1945 március

A németek bejövetele után a sárisápi bányászszakszervezeti vezetők kiadták a jelszót, hogy mindenre fel kell készülni. Fegyverek szerzéséhez kezdtek. Október 16-án, a Horthy-kiáltvány után a nyilasok vették át a hatalmat és a letartóztatási parancs elől a szakszervezet választmányi tagjainak — Zgyerka János bajtárssal az élükön — el kellett tűnniük. Ezután alakult meg a partizáncsoport, amely első megbeszélését a falun kívül eső Gurin bajtárs lakását képező régi vizimalomban tartotta. A megbeszélésen Gurin Lajost választották vezetőnek, aki felvette a kapcsolatot az üldözött Zgyerkával és társaival. Ezután a csoport megkezdte működését.

Először katonák szöktetésénél segédkeztek. A faluban 400 katona állomásozott, akiket Németországba akartak irányítani. Ezek közül csak 160-an mentek el, a többit ellátták civilruhával, élelemmel és elbujtatták őket. Így jutottak fegyverekhez. A nyilasok nagy bizonytalanságban érezték magukat a faluban, és egymás után tartóztatták le a bajtársakat. A letartóztatottak hősiesen viselkedtek és semmit sem vallottak.

Közben az átvonuló németek ellen egymás után követték el az akciókat. A Vörös Hadsereg előnyomulása során a falut elfoglalta, majd a Budapest visszafoglalásáért indított német ellentámadás során a németek visszafoglalták. Ekkor kezdődött csak meg a csoport igazi munkája. Az orosz tüzérségnek állandóan jelezték a német állásokat. A bányán keresztül állandó kapcsolatot tartottak fenn a Vörös Hadsereggel. A német szállásokat aláaknázták és felrobbantották, úgy hogy az állandó támadások miatt a németek március 22-én kénytelenek voltak kiüríteni a falut. Ez a bányász partizáncsoport fegyverrel és aknával többszáz németet pusztított el, megmentette a bányafelszerelést az elhurcolás elől. Megérdemlik, hogy nevüket a legjobb magyar hazafiak között említsük.

Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen. 29—30. old.

---

156. A MAGYAR FRONT RÖPLAPJA A KIÜRÍTÉSI RENDELET SZABOTÁLÁSÁRA ÉS BUDAPEST ÉRTÉKEINEK MEGMENTÉSÉRE HÍVJA FEL A FŐVÁROS LAKOSSÁGÁT

1944 november 3

Munkások! Magyarok! Budapest népe!

A kiürítés veszélye továbbra is fenyeget bennünket!

A nácik és a nyilas hazaárulók, látva a nép felháborodását, úgy akarják kijátszani éberségünket, hogy a nyílt kiürítés helyett, 16—60 éves korig katonai behívással akarják deportálni a főváros férfilakosságát.

Senki se engedelmeskedjék a behívó parancsnak!

Ne engedjétek magatokat elszakítani családotoktól!

Ne tűrjétek, hogy anyátokat, feleségteket és gyermekeiteket az ostromlott városban sorsukra hagyják!

A nyilas banditák tehetetlenek, ha senki sem engedelmeskedik a behívó parancsnak!

A Magyar Front — Független Kisgazdapárt, Kommunista Párt, Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt, a katolikus és református egyház társadalmi szervezetei — önvédelmi harcra hív fel benneteket!

Munkások! Polgárok! Minden üzemben, lakóházban, hivatalban, intézményben alakítsatok ellenállási bizottságot.

Ha kell, erőszakra erőszakkal válaszoljatok! Az életünket védjük!

Nem akarunk barmok módjára elpusztulni a náci hadviselés érdekében. Ha Budapest milliós népe összefog a párezer nyilas banditával szemben, megmentjük családunkat, otthonunkat, fővárosunkat. Jelszavunk:

Budapest legyen nyílt város!

Magyar Front

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 18/1944/XI/2387.

---

157. A MAGYAR FRONT RÖPLAPJA ELLENÁLLÁSI HARCRA SZÓLÍTJA PESTKÖRNYÉKE DOLGOZÓ NÉPÉT

1944 november

Halál a német megszállókra!

Pestkörnyék halálraítélt népéhez!

Munkások! Polgárok! Katonák! Rendőrök!

Pestkörnyék munkás népe a legsúlyosabb megpróbáltatásokat éli át. Kenyér, zsír, liszt, cukor, tüzelő nélkül tengődnek százezrek. Nyilas uraink a legszükségesebbről sem gondoskodnak, de házról házra járva

terrorizálják a dolgozó népet. Most ásni, most fát vágni hajtanak bennünket. Katonaszökevényeket, robbantóanyagot keresnek rajtunk éjjel és nappal. A nyilasok védtelen munkásokat vernek agyon Kispesten a Hofherr-gyárban, a németek pedig kis munkásházak sorát robbantják fel Pestszentlőrincen, s együttesen hajtják el a férfilakosságot Németországba.

A felszabadító Vörös Hadsereg elől hátráló német hordák fronttá tették Pestkörnyéket. Ágyútűzben, bombazáporban, gyáraink, vasutaink, hidaink robbantása közben a német megszállás és a nyilas rémuralom utolsó napjait éljük.

A német banditák és nyilas bérenceik halálra ítéltek bennünket!

Munkások!

Nem tűrhetjük, hogy Pestkörnyék népe nyomorultul elpusztuljon! Harcolnunk kell az életünkért! Fegyverrel szálljunk szembe nyilas hóhérainkkal!! Általános sztrájkkal és tüntetéssel forduljunk szembe a német megszállókkal és segítsük a Vörös Hadsereget, hogy megrövidítsük szenvedéseinket!

Magyar katonák!

Ne tűrjétek tovább családotok és életetek céltalan pusztítását! Fordítsátok a fegyvert a német megszállók ellen, álljatok a harcoló magyar nép mellé!

Rendőrök!

A ti helyetek is a nép mellett van, amelyből származtok! Ne szolgáljátok a német elnyomót és a nyilas zsarnokságot!

Pestkörnyék dolgozói!

Kövessétek Csepel, Miskolc, Pécs munkásait, akik fegyverrel a kézben harcoltak a németek ellen!

Éljen a nemzeti felkelés!

Éljen a fölszabadító Vörös Hadsereg!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

Kispest, Erzsébet, Lőrinc
Magyar Front Vezetősége

MMI Archivum. Ropiratgyűjtemény. III. 18/1944/XI/2371.

---

158. A MAGYAR PARTIZÁNPARANCSNOKSÁG FELHÍVÁSA AZ ORSZÁG TERÜLETÉN MŰKÖDŐ PARTIZÁNEGYSÉGEKHEZ

1944 november 5

A magyar partizánparancsnokság október 16-a után azt az utasítást adta az országban működő partizánosztagoknak, hogy jöjjenek ki az erdőkből és a hegyekből, lépjenek fel támadóan és vonuljanak az ország belseje, Budapest felé!

A partizánosztagoknak, működésük kezdetén, mikor még nem volt szilárd bázisuk, bújniuk, rejtőzniük kellett. De ez az elbújás, az elrejtőzés nem öncél. Az a partizánosztag, amely a maga bázisán jól berendezkedik és nem hagyja el azt akkor sem, ha a politikai helyzet bátor, támadó fellépést követel meg, nem teljesíti feladatát. Az a partizánosztag, amely többé-kevésbé biztonságos bázison bevárja, amíg odaér az orosz hadsereg, nem teljesíti feladatát. A partizánosztagok nem arra valók, hogy őket szabadítsa fel a Vörös Hadsereg, hanem arra, hogy ők segítsenek felszabadítani Magyarországot a német igája alól! Ezért adta ki a magyar partizánparancsnokság azt az utasítást, hogy a partizánosztagoknak a közeledő orosz hadsereget nem szabad bevárniuk, hanem az ország belseje felé kell vonulniuk!

A partizánparancsnokok egy pillanatra sem téveszthetik szem elől, hogy a partizánosztagoknak nemcsak katonai, hanem *politikai* feladataik is vannak. A partizánok a magyar nép felvilágosítói, a magyar szabadságharc vezetői. A partizánoknak kell segíteniük létrehozni a maguk működési területén a németek és a nyilas csürhe elleni harcra, a nemzeti bizottságokat. A partizánok feladata elérni, hogy egész vidékek tagadják meg az engedelmességet a budapesti nyilas bitorlóknak! De ezeket a feladatokat a partizánok csak úgy teljesíthetik, ha bátran és nyíltan érintkezésbe lépnek a néptömegekkel, a nemzethű közigazgatással, a hadsereg és a karhatalom hazafias részével. Ha elbújnak az erdőkben és a hegyekben, akkor ezeket a feladatokat nem teljesíthetik! Ha a lakossággal csak felderítés céljából lépnek érintkezésbe és nem azért, hogy felvilágosítsák és bevonják a harcba a Szálasi-banda ellen, akkor sose válnak azzá, amivé válniuk kell: a magyar szabadságharc szervezőivé!

A magyar partizánoknak ki kell venniük részüket Budapest felszabadításából!

A német hadvezetés legsebezhetőbb pontja ezidőszerint Budapest.

Mindez nagy és nagyon fontos feladat elé állítja a partizánokat és a magyar hazafiakat. Ennek felismerésében a magyar partizánparancsnokság elrendelte:

1. Azok a partizánosztagok, amelyek még nincsenek útban Budapest felé, rögtön induljanak, s fokozzák minden erővel harcukat.

2. A már Budapest környékén működő partizánosztagok figyelmüket a Budapestre és a Budapestről induló vasútvonalak, országutak rendszeres elpusztítására és a dunai hajózás zavarására, a német szállítások minden eszközzel való megakadályozására összpontosítsák. Ebbe a munkába az utak melletti lakosság, a vasutasok, dunai hajósok és a gépkocsivezetők minél szélesebb tömegeit kell bevonni.

3. A partizánok lépjenek összeköttetésbe a visszavonuló honvédegységekkel. Világosítsák fel a honvédeket arról, hogy Ausztriába akarják őket vinni. Segítsenek a honvédeknek a németek elleni harcban és vonják be őket a partizánharcba.

4. Fokozni kell a németek és a hazaárulók irtását! A nyilasok elleni halálos ítéleteket múlhatatlanul végre kell hajtani.

5. A lakosságot idejében figyelmeztetni kell, hogy a németek a magán-

lakások kirablására is készülnek. Segíteni kell a polgárságnak megszervezni a lakónegyedek és a falvak éber őrzését a német és a nyilas rablók ellen.

Budapest és környéke a partizánharc gyújtópontjába került. A partizánosztagoknak arccal Budapest felé kell fordulniuk!

Igaz Szó, 1944 november 5. [Magyar partizánok — arccal Budapest felé!]

---

159. A WOLFNER-GYÁR KATONAI PARANCSNOKA A LEGKISEBB MULASZTÁSÉRT IS STATÁRIÁLIS BÍRÓSÁGGAL FENYEGETI A GYÁR DOLGOZÓIT

1944 november 15

Felhívom a parancsnokságom alá rendelt I/42. és I/46. hadiüzemcsoportba tartozó hadiüzemek összes tisztviselőinek és munkásainak figyelmét az érvényben levő statáriális rendeletre. Eszerint minden igazolatlan mulasztás, mégha a legrövidebb időtartamú is, statáriális bíróság elé tartozik.

A mai igen komoly idők nem engedik meg számomra azt a fényűzést, hogy elnéző lehessek. Épp azért nyomatékosan és felelősségem teljes tudatában felszólítok mindenkit, hogy munkahelyére pontosan járjon be, munkáját a leglelkiismeretesebben végezze el, mert parancsom van rá, hogy mindenféle elnézéstől tartózkodjam. Eszerint, ha a parancs kihirdetése, illetve kifüggesztése után valakinél a legcsekélyebb mulasztást is tapasztalom, könyörtelenül statáriális bíróság elé fogom utalni. Miheztartás végett közlöm, hogy a statáriális bíráskodás két órán belül kivégzést jelent.

Remélem és egyben elvárom, hogy erre a szomorú lépésre senki sem kényszerít. De egyben legutoljára figyelmeztetek mindenkit, hogy a munkafegyelem fenntartása érdekében, az illető személyiségét nem tekintve, ettől a lépéstől sem fogok visszariadni.

MMI Archívum. Wolfner-bőrgyár iratai. Iktatatlan.

---

160. PEST MEGYE ALISPÁNJÁNAK JELENTÉSE A BELÜGYMINISZTERHEZ: SOROKSÁR, DUNAHARASZTI ÉS PESTSZENTIMRE LAKOSSÁGA MEGTAGADTA A KIÜRÍTÉSI RENDELET VÉGREHAJTÁSÁT

1944 november 17

Soroksár, Dunaharaszti és Pestszentimre teljes kiürítését a német katonai parancsnokság, a magyar katonai parancsnoksággal egyetértve, elrendelte.

A községek lakossága azonban azt kérte küldöttségileg, hogy a kiürítéstől a hatóságok tekintsenek el. A lakosság hangulata olyan, hogy ellenállástól lehet tartani a kényszerű kiürítés foganatosításánál. A lakosságot megnyugtatni a legnagyobb igyekezet mellett sem lehet.

A lakosság körében rámutattam azokra a rendkívül fontos harcászati, katonai okokra, amelyek a kiürítés szükségességét indokolják. A kiürítést a hazafias lakosságnak ellenszegülés nélkül teljesíteni kell. Mindez a figyelmeztetés a lakosság körében semmit sem használ . . .

Olvashatatlan aláírás
alispán

MMI Archivum. Pestm. alisp. eln. 1944—401.

---

161. A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG POLITIKAI OSZTÁLYÁNAK JELENTÉSE A BELÜGYI ÁLLAMTITKÁRHOZ A BUDAPESTI KOMMUNISTA FEGYVERES ELLENÁLLÁSI CSOPORTOK MŰKÖDÉSÉRŐL

1944 november 23

A főkapitányság politikai készenléti csoportjához jelentették, hogy folyó hó 28-án este kb. 3/4 10 óra tájban a Kresz Géza utca 8. számú ház előtt több német teherautó állt, amikor az utolsó kocsira ismeretlen tettesek egy kézigránátot dobtak. A kocsi megrongálódott, emberéletben kár nem esett. A tettest a nagy sötétségben elfogni nem tudták. A nyomozás megindult.

Osztályom detektívjei 12 rendbeli vasútrobbantás, illetve megrongálás kísérlete tárgyában folytatnak nyomozást.

A nyomozás eddigi adatai és megállapításai szerint egy szabotázscsoport működik Nagy-Budapest területén. Ez a csoport megbízottai útján megbízható fiatal kommunistákat szervezett be és képzett ki a sinek megrongálásához szükséges robbanótöltetek szakszerű elhelyezésére. A robbantáshoz egyenként 200 grammos robbanótestek használatosak, melyeket párosával, csomag formában helyeznek el . . .

Hain Péter

MMI Archivum. A. IV. 4/1944/157.

---

162. A KOMMUNISTA PÁRT ÁLTALÁNOS SZTRÁJKRA HÍVJA FEL CSEPEL DOLGOZÓIT

1944 november 27

Csepel népe!

A felszabadulás küszöbén álltok!

A Vörös Hadsereg átlépte a Kis-Dunát, elfoglalta Csepel-sziget déli részét. Hitler rabló és gyilkos hordái a legszégyenteljesebb szerepre ítéltek benneteket. Arra kényszerítenek, hogy a már ágyútűzben álló üzemekben tovább kovácsoljátok a fegyvert felszabadítóitok ellen. Arra kényszerítenek, hogy segítsetek a gyárak, üzemek leszerelésében és elvitelében Németországba. Utána pedig elűznek lakóhelyeitekről, éppúgy, mint a többi városok és falvak lakóit, hogy szabad prédának vessék oda kis vagyonkátokat a fosztogató német hordáknak.

Csepel dolgozói! Csepeli vasasok!

Csepel a magyar ipar büszkesége, a dolgozók jövő Magyarországának legfontosabb gazdasági alapja. Meg kell menteni Csepelt! Sorsotok össze van kötve vele! Ha elpusztul, kenyér nélkül maradtok, koldusbotra juttok! Várakozás helyett támogassátok a Vörös Hadsereget Csepel megmentésében és felszabadításában. Pártotok, a Kommunista Párt magasra emeli a harc zászlaját, és kiadja a jelszót:

Lépjetek azonnal sztrájkba a hadiüzemi termelés leállítására, a Vörös Hadsereg támogatására!

Szervezzétek meg azonnal munkásosztagaitokat az üzemek megvédésére, a gépek leszerelésének megakadályozására és az útnak indított szállítmányok visszaszerzésére vagy azok felrobbantására!

Erőszakra erőszakkal! Az erőszakos kiürítésnek erőszakkal álljatok ellen!

A Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vezetése mellett Budapest és környéke munkássága, a katonaszökevények és üldözőik elől bujkálók tömege fegyvertársaitok lesznek harcaitokban. A magyar dolgozók s Budapest munkásságának szeme rajtatok függ! A Vörös Hadsereg figyeli minden lépéseteket! Az elsők között voltatok mindig a harcban. A dolgozók milliói szívükbe zártak és neveteket indulókba foglalták. Gyáva lapulást és szolgalelkűséget soha nem ismertetek.

Csepel népe! Vasas ne hagyd magad!

Éljen a csepeli gyárak általános sztrájkja!

Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!

Éljen a csepeli munkásság és harci osztagai!

Halál a német megszállókra és a nyilas banditákra!

Kommunista Párt

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/XI/1763—1.

---

163. SZIGORÚAN BIZALMAS BELÜGYMINISZTERI KÖRRENDELET A PARTIZÁNOK ÉS SZÖKEVÉNYEK HOZZÁTARTOZÓINAK INTERNÁLÁSÁRÓL

1944 november 27

Hozzám beérkezett számos jelentés szerint egyes vidékeken a partizánok és a szökevények hozzátartozói a honvédelem érdekei ellen káros tevékenységet fejtenek ki, azokat rejtegetik, támogatják. Ezért, valamint a partizánmozgalom továbbterjedésének megelőzhetése végett utasítom, hogy hatósága vagy működése területén kutassa föl a partizánok és szökevények hozzátartozóit, és azokat vonja közigazgatási eljárás alá és helyezze őket rendőrhatósági őrizetbe.

A miniszter helyett:
Láday
államtitkár

MMI Archivum. KÜM. Vegyes res. 64.

---

164. A KOSSUTH-RÁDIÓ A VÖRÖS HADSEREG FELSZABADÍTÓ HARCAINAK TÁMOGATÁSÁRA HÍVJA FEL BUDAPEST DOLGOZÓIT

1944 november 28

Az oroszok elfoglalták Hatvant. Ezzel elvágták a salgótarjáni szénmedencét a fővárostól. A harcok Budapesttől délre, a Csepel-szigeten folynak. A Dunántúl felől, miután az orosz csapatok Kiskőszegnél és Apatinnál átkeltek a Dunán, szintén megkezdődtek a Budapest bekerítését célzó hadműveletek. A felszabadító orosz hadsereg lépésről lépésre haladva készíti elő a döntő csapást a német náci erőddé tett főváros és az itt garázdálkodó hungarista bűnszövetkezet ellen. Mindenki tudja, hogy Budapest és környékének munkássága szívrepesve várja a németverő, felszabadító orosz hadsereget. De a baj az, hogy sokan csak várják, maguk azonban semmit, vagy igen keveset tesznek azért, hogy az orosz csapatok útját egyengessék, és ezzel segítsenek megmenteni magukat, családjukat és fővárosukat a pusztulástól. Sőt, bár kényszer hatása alatt, de a budapesti és környéki munkások azzal, hogy a gyárakban és üzemekben termelnek, a gyűlölt németeket és gyalázatos nyilas cinkosaikat segítik a felszabadító orosz hadsereg ellen. Óriási felelősség hárul most a főváros munkásságára, a szakszervezetek vezetőire, a demokratikus munkáspártokra, valamint a Magyar Frontra. Budapest munkássága hatalmas erőt képvisel. A döntő azonban az, hogy ez a hatalmas erő működésbe lépjen. Hogy a náci-nyilas terror körülményei között,

amikor az összes munkásszervezetek a föld alá szorultak, ez nem könnyű feladat, nem szorul bizonygatásra. De a munkásságnak meg kell mozdulnia, ha még olyan nehéz is, ha még olyan áldozatokkal jár is. Az áldozatok százszor nagyobbak lesznek, ha fővárosunk munkásai a tétlen kivárást, az engedelmes továbbdolgozást választják. Meg kell hát szervezni minden üzemben a rendszeres szabotálást. Hol itt, hol ott álljon le a gyár, a műhely. A szállítómunkások és vasutasok tegyék lehetetlenné, hogy a nácik és zsoldosaik használhassák vasutainkat és egyéb szállítóeszközeinket! Legyen minden üzemben, gyárban 3—5 tagú titkos harci bizottság, mely kezébe veszi a mozgalom szervezését és vezetését. A budapesti munkásság bátor, cselekvő fellépésétől nemcsak a fővárosnak a sorsa függ, hanem jelentékeny mértékben az egész országé is.

Ha Budapest munkássága teljesíti hivatását, ha cselekedeteivel megkönnyíti az ország fővárosának felszabadítását, akkor az orosz csapatok Budapest népében fegyvertársukat fogják látni a közös ellenség elleni harcban. S akkor a béketárgyalásokon nem Hitler-Németország utolsó csatlósaként fogják kezelni Magyarországot, hanem olyan országként, amely — ha későn is — de elég erőt talált magában, hogy szakítson a múlttal és bekapcsolódjék a demokratikus népek dicső szabadságharcába.

MMI Archivum. A Kossuth-rádió adásai. [Budapest munkásainak feladatai.]

---

165. A KP ÚJABB FELSZÓLÍTÁSA BUDAPEST DOLGOZÓIHOZ: AKADÁLYOZZÁK MEG A FŐVÁROS ELPUSZTÍTÁSÁT

1944 november 28

Te is támogatod a gyilkosokat?!

Százezer magyar életébe került eddig Szálasiék pár hetes uralma. Vérbe és lángba borították a fél országot, és most ezt a sorsot készítik elő a Dunántúl és Felvidék számára. A nyilas brigantik a németekkel versengve rombolják, pusztítják hazánkat. Milliókat tesznek földönfutóvá, hajtanak kényszermunkára Németországba. Mezőgazdaságunkat kifosztják, ipari gépeinket Németországba szállítják, esztendőkig tartó munkanélküliséget, nyomort és éhínséget zúdítanak a magyarságra. Az eszelősök megrögzöttségével gyilkolják a zsidókat, a politikai foglyokat, a társadalom minden rétegéből származó magyar hazafiakat. Még Németországban is ismeretlen az a példátlan újabb gaztettük, hogy nemcsak a Hitlerért harcolni nem akaró katonákat öldösik le, hanem a „szökevények" hozzátartozóit is halállal fenyegetik. Szálasiék uralmának minden napját az értelmetlenül kioltott életek ezrei szennyezik, Szálasiék minden cselekedetükkel a nemzet gyilkosai. Ezért: *aki végrehajtja vagy követi a Szálasi rendeleteket, aki ma lapul és nem harcol a rémuralom ellen, az a gyilkosokat támogatja és viseli a felelősséget!*

Budapest népe!

Az őrültek és elvetemült gonosztevők nyilas bűnszövetkezete most Budapest kétmilliós lakosságának lemészároltatásával, az ország pótolhatatlan gazdasági, szellemi és társadalmi központjának megsemmisítésével, a magyar főváros elpusztításával készül megkoronázni a nemzet ellen elkövetett gaztetteit.

Az orosz nehéztüzérség és a szövetséges légierő bombázásának megsemmisítő tüze eddig megkímélte a magyar fővárost. Ezt azonban nem a németek „védelmének" köszönhetjük, akiknek éppen ellenkezőleg az az elhatározásuk, hogy utcai harcokat vívjanak és a város rombadöntésével késleltessék a Vörös Hadsereg előnyomulását. Budapest eddig megmenekült, és megmenekülhet, mert az orosz hadvezetőség elhatározott szándéka, hogy lehetőleg nem egy romhalmazt, hanem egy épségben maradt fővárost szabadítson fel. De ez csak akkor teljesülhet, ha mi is haladéktalanul mindent megteszünk, hogy megakadályozzuk a német és nyilas tervet Budapest elpusztítására.

A hitleristák Budapestet ki akarják üríteni, hogy szabaddá tegyék hadműveleteiknek a város belterületét. Budapest népét a téli országutakon akarják a biztos pusztulásba meneteltetni, s elhagyott hajlékaink, városaink kifosztását tervezik.

Ne engedelmeskedjetek a kiürítési rendeletnek!

Ne hagyjátok el hazátokat, ne távozzatok Budapestről!

A hitleristák katonai szolgálatra és munkaszolgálatra hívják be a férfiakat, hogy így annál könnyebben végrehajtsák ördögi tervüket a magukra maradt nőkkel, gyermekekkel, öregekkel szemben. Aki ma munka- vagy katonai szolgálatra bevonul, azt a hitleristák magukkal hurcolják Németországba, és örökre elszakítják családjától, otthonától, hazájától!

Ne engedelmeskedjetek a behívásoknak!

Senki ne hagyja el hazáját!

Szálasiék rendeleteit Budapest népének többsége eddig sem követte. De a passzív ellenállás ma már nem elégséges. Erőszakra erőszakkal kell válaszolnunk! A hitleristák halálra ítéltek bennünket, s nekünk fegyverrel kell megvédelmeznünk életünket, családunkat, országunkat, magyar jövőnket.

Tisztek, altisztek, legénység! Nyissátok meg a frontot a németek oldalába és hátába! Kötelékenként menjetek át, és csatlakozzatok a Vörös Hadsereggel együtt harcoló magyar csapatokhoz! Adjatok fegyvert a munkásoknak és partizánoknak. Egyetlen honvédalakulat se harcoljon a hitleristák mellett.

Munkások! Munkásnők! Ne termeljetek a németeknek dolgozó hadianyaggyárakban! Rongálással, szabotázzsal, sztrájkkal bénítsátok meg a termelést! Minden üzemben alakítsatok ellenállási bizottságot és védőőrséget az üzemek lerombolásának, a gépek elvitelének megakadályozására! Lépjetek kapcsolatba a németellenes honvédalakulatokkal! Sztrájkoljatok, készüljetek fel az általános sztrájkhoz, a fegyveres felkeléshez!

Polgárok! Bénítsátok meg a hitlerista közigazgatást! Minden hivatal-

Halál a német megszállókra!

SZABAD NÉP

1944 szeptember hó. Kiadja: a KOMMUNISTA PÁRT I. évf.

A KOMMUNISTA PÁRT ÚJRA AZ ÉLEN

Minthogy hat és fél év telt el a Szabad Nép utolsó számának megjelenése óta. A háború hónapja voltak. A németek akkor indították gyalogságukat az Északi-tenger felé. Szállongtak a hírek. Némák is nyugatról, a tengerek felől. Zagyvák is: „Kész Európa itt vagyunk . . .” és elég volt, aki azt mondta, hogy magyar honvédek mászerai pusztítanak el a Don mellett a németekért.

Csak a mi pártunk kiáltott, csak a mi lapunk emelt szót ez ellen. Csak a mi akcióinkban, felszólításaink, „egy magyar katonát sem többet!”, „Ki a frontokból, mielőtt késő!” — csak azokban a napokban a nemzet fiainak az a legfőbb feladata. Jóformán hősök és hősi volt. Schobert Zoltán a hősök után utolsó szavalója a Független Magyarországért címen. Lapunk első szerkesztője Rózsa Ferenc az Andrássy-iskolának nagyon szimpatikus, pozitívan új hallgatója. Hősök és hősi volt, utolsó szavalója a meggyötört tanult történet: „vívós szénhidrát fel a gyözelemre . . .”

A győzelem itt van. A győzelem, amiért Rózsa és még annyian életüket adták, legtöbb hősök hordoz.

Ezek a hősök azonban hozzánkhoz hasonlók és többé szerencsések, pusztuló hullatnak, mint az ellenforradalmi reakció huszonöt éve.

Az egész fegyverben álló világ harca a nemzetekben hívő, Hitlerből, mint csak a tömlöcből magyarság ellen irányul. Az ország legnagyobb munkás-centruma, Budapest, szinte két hónap alatt romhalmazzá. Az időközi nemzet most országukat változtatja „felperzselt föld”-dé.

E döntő pillanatban a Kommunista Párt szerkesztői és szerkesztői élén ismét mutatja az utat előre.

Csak a munkásság lelkesedő harca, szívós, makacsos, történő hozzáértéssel az ingadozó Horthyékat fegyverszünet kérésére. Csak a munkásságvédő szervezetek a nemzet nemzetellenes erőit döntő csapásra, — be kell a nemzet védő Horthyék ellen is. Csak a nemzet és a demokratikus átalakulás élére álló munkásvezetők mérkőzése el a kitörő hatalmi pusztulástól és természeti bűnöktől, barbárságot a szervezőtes népekkel.

A munkásság hőharcát bolgárok és új világot építő szabadságért küzdő népek oldalán, itt a végső pillanat, hogy minden munkást, minden magyar ellenállókat harcosokhoz

Ujonc bevonulás

Az utóbbi napokban legtávolabb korosztályunk tömegesen kapják kézhez az úgynevezett A behívókat. Ha behívóról van szó, mindig valami szörnyű, amely szorítja a hasunkat körülbelül egy rendi jó erős rúgást, hallgatag, sőt csöndet és egyedül, végül egy történet lejátszó vagy lejtsen. Hadseregünk nagyobb részükségére a Szovjetunió Szovjet hadsereg már határaink. Ingatlan hajtják hát harcukat? Erről tájékozódni akarjuk-e országaink a város tanácsok gyorsaságát előkészítésére? Úgy látszik, a „magyar” hozzánk már nem is úgy ehetik, mint tőlünk azt, hogy frankul csak mészárszékra küldi, hogy csak a tömeg. Tudjuk végig és a nemzet reakciós tömegében. Ha kell, az utolsó emberig magyar proletariátusig! Hadd lássa a magyar, hogy Hitler és a magyar reakció egy pár napnál tovább élen.

A felszabadító vöröshadsereg

Romániát és Bulgáriát olyan meggyorsított földrengés pattintotta Hitler szolgáló reakciós uralmát, Horthy és társai szemében pánikszerű ingatlanságot, hazudoznak, és úgy tesznek, mintha az ország sorsáért hívta a fejük. Pedig csak a magukét féltik. Rémeiknek terjesztgetnek arról, hogy a Szovjetunió kényszerszámára harcolja a román munkásság milliói és hangoztatják. Nyugat a szemükben a magyar dolgozókra is, ha nem tartanak ki Hitler oldalán. Most azonban a szovjet-román hadseregvezetnek megállapodásokat a német hídjaik harcolnunk. Kiderült, hogy azt az erőt a román munkások elhatározásából, ellenben annál inkább a népgyűlő reakció elpusztításából. A fegyverszünet megállapodásában a Vörös Sereg együttműködik a román néppel a háború befejezésében, segítik a román nép sorsát a fasiszta pártok és szervezetek végleges kiirtásában. Kiderült, hogy a vörös hadsereg elsősorban a román reakciós uralmak és a fasizmus ellen harcba a román néppel. És ugyan ez az, ami ezt a többi országokban is, ahová a Hitler-fasizmus szára a vérbefojtásra hívott. Mert a Szovjetunió nem imperialista, hanem szocialista hatalom, a szovjet nép és dolgozók uralmát hozza, ez ezért hódítóra, a legyőzhetetlen vörös hadsereg nem agresszió ellen népeket, hanem felszabadítás ellen a náci rabság és terrorista járma alól.

Nem csoda hát, hogy a Hitler-szolgáló reakciós uralmak Horthy-rakta élén szálnak és a háború kitörésének hírére a hímek, a munkásság azonban nem fél a vörös hadseregtől, hanem az egész magyar néppel együtt harcolnak és fegyverszünetért követ a vörös hadsereg parancsnokságával folytatott harcban.

Bocsássák szabadon a politikai foglyokat!

Úgy látszik. Magyarország reakciós vezetői nem akarnak tudomást venni arról, ami Romániában, Bulgáriában történt. Eddig igen sokat hivatkoztak arra az időre. Most csak mint örökérő írnak róla. Miért? Mert volt erőük és hitük arra, hogy a szabadságot: Mert nem akarták fel népük szuverenitását Hitler hűbéresének. Mindig kis még érzik Magyarországon az, aki nem hajlandó Hitlerért vérezni? A magyar munkás, parasztok és a haladó értelmiség legjobbjai ma a bortékokban és kínzókamrákban sínylődnek. Akik az erőszak elszánt ellenségének, csak szabadon járnak, de akik Magyarország szabadságáért harcolnak, azokat csöndőrségi kínzókban, börtönt, bevégezni tartogat az a rend.

Munkások! Legjobb vezetőink, akik mindig ott álltak harcban, a börtönök és kínzókamrák mélyén szánnak rád. Legtermészetesebb törülközővek most várják, hogy kiszabadítsák és harcoltunk. Tőlünk függ, mennyi ember még raboljon. Nem csak értünk, munkásokért, vagy most szabadságért harcolunk, hanem a nemzet egy tisztes erőért érzi hívásunkat. Harcolunk hazánk függetlenségért! Szabadságot a rabok, akik harcolnak magyar nemzet harcosai! Kész lelkes a politikai foglyok szabadon bocsátásáért!

Az újra kiadott illegális Szabad Nép 1944 szeptemberi száma

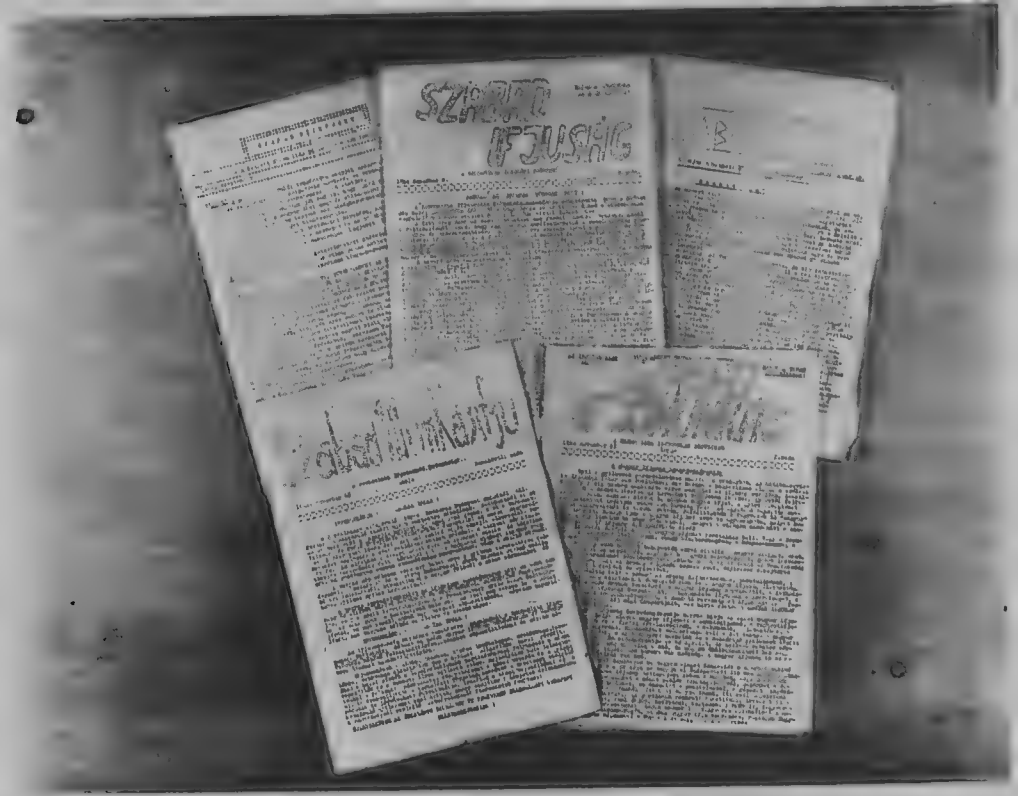

A Kommunista Ifjúsági Szövetség 1944-ben megjelent illegális lapjai

ban, intézményben, lakóházban szervezzétek meg az ellenállás bizottságait a kiürítés és a hitlerista erőszak ellen! Nyújtsatok menedéket a nyilas hóhérok mindenfajta üldözötteinek! Rejtegessétek és lássátok el élelemmel, ruházattal! A bujdosók támogatása ma a polgárság legszentebb kötelessége!

Halál a német megszállókra!
Halál a hazaárulókra!
Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!
Éljen a Magyar Front!
Éljenek a hős partizánok!

Kommunista Párt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/XI/1761.

166. A MOKAN-KOMITÉ[1] RÖPLAPJA SZERVEZETT HARCRA SZÓLÍT FEL MINDEN HAZAFIT

1944 november

Katonák! Munkások! Polgárok!

Csak közös összefogással, erőink közös harcbavetésével vehetjük fel a sikeres harcot a nácizmus ellen.

A MOKAN-komité az öntudatos magyar katonák, munkások, parasztok és polgárok szabadságharcos szervezete, felvette a küzdelmet a gyűlölt megszállók és a népünket halálba kergető nyilasok, a fasiszta gyilkosok és háborús bűnösök ellen.

Minden becsületes magyar férfi és magyar nő csatlakozzon a MOKAN-komitéhoz, hogy szervezetten vehessük fel a harcot a fasiszta gyilkosok és bérenceik, a hazai háborús bűnösök ellen, és megakadályozzuk városunk kifosztását.

Nincs idő a tétovázásra, mert minden elvesztegetett perc késlelteti győzelmünket és meghosszabbítja szenvedéseinket.

A harc csak szervezett formában vezethet sikerre. Keressétek az összeköttetést a MOKAN-komitéval, mely minden becsületes magyar harcos szervezete.

Fel a közös harcra a gyűlölt megszállók ellen!
Pusztuljanak a fasiszta gyilkosok!
Halál a háborús bűnösökre!
Éljen a szabad, demokratikus, népi Magyarország!

Harcos felhívással
MOKAN-komité

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 180/1944/XI/2470—1. (Részlet.)

[1] MOKAN-komité = Magyar Kommunisták Antináci Bizottsága, Miskolcon és Diósgyőrött működő partizáncsoport.

167. A MAGYAR NEMZETI FÜGGETLENSÉGI FRONT[1] PROGRAMJA

1944 december 3

I

1. A magyar nép létérdeke, Magyarország újjáépítésének elengedhetetlen feltétele a nemzet cselekvő részvétele az ország felszabadításában a német iga alól. Azonnal szakítanunk kell Németországgal és ellene fordulni! Minden késlekedés halálos! A magyar népnek minden erejét meg kell feszítenie, az ország minden erőforrását mozgósítania kell, hogy hozzájáruljon a szabadságszerető népek győzelméhez, a barbár német fasizmus megsemmisítéséhez.

A legmesszebbmenő támogatást kell nyújtani a Vörös Hadseregnek, mely kiűzi a magyar földről a német elnyomókat.

2. A hazaárulókat, a háborús bűnösöket le kell tartóztatni és átadni az erre a célra létesítendő népbíróságoknak. Vagyonukat el kell kobozni.

3. Fel kell oszlatni az összes fasiszta, népellenes, német zsoldban álló szervezeteket. Vagyonukat el kell kobozni, sajtójukat be kell tiltani. Szigorú rendszabályokat kell foganatosítani a feloszlatott és betiltott népellenes és hazaáruló szervezetek bármilyen formában való feltámasztása ellen.

4. A közigazgatási szerveket, a bíróságot, a honvédséget, a karhatalmat meg kell tisztítani a nyilas, hazaáruló s egyéb népellenes elemektől.

5. Hatályon kívül kell helyezni mindazokat a törvényeket és rendeleteket, melyeknek célja a reakciós rendszer védelme a néppel szemben, s melyeknek szelleme és rendelkezései ellentétesek a demokráciával.

6. Ki kell engedni a börtönökből és gyűjtőtáborokból a hazafiakat és a nép ügyének harcosait.

7. Meg kell valósítani az általános, titkos, egyenlő, községenkénti, arányos, nőkre is kiterjedő választójogot a parlamenti és önkormányzati választásoknál.

8. Biztosítani kell a sajtó-, gyülekezési és egyesülési szabadságot.

9. Vissza kell állítani és széleskörűen alkalmazni kell az esküdtbíráskodást.

10. Biztosítani kell a teljes vallásszabadságot.

11. A sajtóból, az oktatásból, a kultúrából, a közéletből ki kell küszöbölni a fasiszta mételyt, a népellenes szellemet, a faji és nemzeti gyűlöletet.

---

[1] A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front 1944 december 2-án alakult meg Szegeden a kommunista párt, a szociáldemokrata párt, a kisgazdapárt, a parasztpárt, a polgári demokrata párt és a szakszervezetek részvételével. Feladata az új demokratikus rend megteremtése volt. Programját, melyet a Magyar Kommunista Párt dolgozott ki, 1944 december 2-án fogadták el. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja alapján kezdte meg tevékenységét.

II

1. A mezőgazdasági munkások és cselédek, a törpe- és kisbirtokosok, a magyar nép e legszámosabb és legszegényebb rétegének felemelésére, a magyar demokrácia alapjainak megszilárdítására a legrövidebb határidőn belül, a földigénylők közreműködésével, széleskörű földreformot kell végrehajtani, mely sokszázezer földnélkülit és szegényparasztot tesz életképes kisgazdaság tulajdonosává.

2. A földreform céljaira igénybe kell venni a hazaárulók, a háborús bűnösök, a Volksbund-tagok, a német hadseregben szolgáltak birtokait, és teljes egészükben, minden felszereléssel együtt el kell kobozni.

3. El kell törölni a parasztságot kiszipolyozó Jurcsek-tervet, és fokozatosan szabaddá kell tenni a mezőgazdasági termékek piaci forgalmát. Olyan állat- és terményárakat kell biztosítani, melyek jövedelmezővé teszik a mezőgazdasági termelést, és előmozdítják a kisbirtokosok gazdasági megerősödését.

III

1. Hazánk gazdasági önállóságának megszilárdítása és fokozása érdekében erőteljes ipar- és kereskedelemfejlesztő politikát kell folytatni. A fogyasztók millióit és az egész nemzetgazdaságot károsító, élősdi egykézvállalatokat meg kell szüntetni. A kartelleket és a nagybankokat állami ellenőrzés alá kell helyezni.

2. Állami tulajdonba kell venni a föld mélyének kincseit és azokat az iparvállalatokat, melyeknél a köz érdeke a nyerészkedés kiküszöbölését követeli meg: a villanytelepeket, a kőolajforrásokat, a bauxit-, a szén- és ércbányákat. Államosítani kell a biztosítást.

3. Hatásosan elő kell mozdítani a magánkezdeményezést és a magánvállalkozást, az egész nép általános érdekeinek javára.

4. A háború által elpusztított lakóházakat, gyárakat, közlekedést egységes központi terv alapján állami támogatás és irányítás mellett kell újjáépíteni.

5. Szakítani kell a háborús kormányok inflációs pénzügyi politikájával, mely a dolgozó népet sújtja. Biztosítani kell az államháztartás egyensúlyát és az értékálló pengőt. Az állami adópolitikának a jövedelmek progresszív megadóztatása és az adómentes létminimum elvét kell követnie. A nép vére és verejtéke árán szerzett hadinyereségeket el kell kobozni.

IV

1. A munkásság évtizedes szociálpolitikai követeléseinek megvalósítására és helyzetének megjavítására törvényesen biztosítani kell a nyolcórás munkanapot, az évenkénti fizetett szabadságot, a női és gyermekmunka messzemenő védelmét, a kollektív szerződéseket.

2. Vissza kell állítani a munkásbiztosítás teljes önkormányzatát, és a biztosítás valamennyi ágát ki kell terjeszteni a mezőgazdasági munkásokra és cselédekre.

3. A jövő munkásnemzedék egészséges testi és szellemi fejlődésének biztosítására törvényes védelemben kell részesíteni a tanoncokat.

4. A munkanélküliség megelőzésére munkaalkalmakat kell teremteni, és a munkanélkülieket addig is állami segélyben kell részesíteni.

5. A német háború érdekében folytatott munkásellenes bérpolitikát meg kell szüntetni, és a béreket, a fizetéseket a drágaság arányában fel kell emelni.

6. El kell törölni mindazokat a törvényeket és rendeleteket, melyek a mezőgazdasági munkások szabad munkavállalását korlátozzák.

7. Törvényben kell biztosítani a sztrájkjogot, a munkások érdekeinek védelmét.

V

1. Magyarország demokratikus átalakulása elválaszthatatlan a demokratikus külpolitikától. Ezért gyökeresen szakítanunk kell a német imperializmushoz igazodó külpolitikával, mely egy negyedszázad alatt kétízben sodorta az országot háborús vereségbe és nemzeti összeomlásba. Szakítanunk kell a magyar imperialista rögeszmével, Nagy-Magyarország reakciós ábrándjával. Egyszer és mindenkorra szakítani kell azokkal a törekvésekkel, melyek a „magyarság vezető szerepének" ürügye alatt a Duna-medencében élő népek feletti uralomra irányultak, s melyeknek egyetlen eredménye, hogy Magyarország német gyarmattá, a magyar nép a németek szolganépévé vált. Gyökeresen szakítani kell a Szovjetunió-ellenes politikával, mely egyedül és kizárólag a magyar reakció népellenes politikájának folyománya volt, romlásba döntötte az országot, ellenségünkké tette az egész haladó emberiséget, s szöges ellentétben áll a magyar nemzeti érdekekkel.

2. Jószomszédi viszonyt és őszinte együttműködést kell teremteni az összes környező országokkal, valamint Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal, és szoros barátságot a hatalmas Szovjetunióval, a népek szabadságának és függetlenségének védelmezőjével, mely segít bennünket a német iga lerázásában.

A német elnyomók és magyar cinkosaik elleni harcban, a fasiszta és feudális reakció szétzúzására és a demokratikus átalakulás biztosítására községenként és városonként a demokratikus pártok megbízottaiból és kipróbált Hitler-ellenes hazafiakból nemzeti bizottságokat kell teremteni. A nemzeti bizottságok a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervei, melyek egyesítik a demokratikus, hazafias erőket, és vezetik a harcot a demokratikus, népi Magyarországért.

Az új, magyar demokratikus rend megszilárdítására és betetőzésére össze kell hívni az alkotmányozó nemzetgyűlést. Az egybehívandó nemzetgyűlésnek felelős a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front bizott-

ságaira támaszkodó Ideiglenes Kormány, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front kormánya.

Demokratikus Polgári Párt
Független Kisgazdapárt
Magyar Kommunista Párt
Nemzeti Parasztpárt
Szociáldemokrata Párt szegedi szervezete
Szegedi Szabad Szakszervezetek

Délmagyarország, 1944 december 3.

---

168. A MAGYAR PARTIZÁNCSAPATOK PARANCSNOKSÁGÁNAK FELHÍVÁSA A DOLGOZÓ NÉPHEZ

Magyar munkások, parasztok!

Meddig tűritek még a gaz németbérenc Szálasi hungarista-nyilas hatalombitorlók garázdálkodását?

Meddig hagyjátok magatokat összeterelni, mint a szelíd birkanyáj, és Németországba rabszolgamunkára vagy ágyútölteléknek a frontra hurcolni?

Ne várjatok, amíg az ágyból szednek ki éjnek idején, mint a rejtőző zsiványt, a labanc németügynök Szálasit is vakon szolgáló kakastollasok.

Elég a gyáva tétlenségből és várakozásból.

Ma minden becsületes, igaz magyar hazafinak kötelessége harcolni a gőgös, rabló német és segítőtársai ellen.

Aki Németországba hagyja magát hurcolni, éhen pusztul, vagy a bombák szaggatják szét! Aki a frontra megy, azt orosz gránát és golyózápor fogadja!

Csak egy helyes út van. Maradjatok itthon. Szerezzetek fegyvert, és erdeinkben, félreeső falvainkban húzódva, keressétek velünk az összeköttetést.

Csatlakozzatok hozzánk, Rákóczi kurucai, Kossuth szabadságharcosainak követőihez: magyar partizánokhoz!

Alakítsatok új partizánosztagokat!

Irtsuk a németet és cinkostársaikat, mert ők zúdították hazánkra is a pusztulást!

Katonák!

Beszéljetek össze és a németbérenc, hazaáruló tisztjeiteket megsemmisítve, vegyétek fel a harcot a német ellen . . . A német csak kihasznált minket mindig.

Most falvainkat, városainkat rabolja, pusztítja, követi rommá. Csatatérré változtatják hazánkat, hogy ideig-óráig feltartóztassák a népeket felszabadító Vörös Hadsereget, amely a megsemmisítésig fogja üldözni. . . a német-fasiszta hódítókat.

Éljen a szabadságszerető népek szövetsége!
Éljen a szabad, független, demokratikus Magyarország!
Halál a német megszállókra és magyar cinkosaikra!

A Magyar Partizáncsapatok Parancsnoksága

MMI Archivum. Ropiratgyűjtemény. III. 180/1944/2472—1.

---

169. CSEPEL MUNKÁSSÁGA MEGTAGADTA A KIÜRÍTÉSI PARANCS TELJESÍTÉSÉT

December 4-én hétfőn, a kora reggeli órákban ragasztották ki Csepelen a hirdetményeket, amelyek tudtul adták, hogy a község déli felét még aznap ki kell üríteni. A csepeli gyárakban dolgozók a község északi felébe menjenek, a többiek induljanak el gyalog a bécsi országúton Komárom felé. A lakosság, amely alig egy pár napja saját szemével látta a német rablást és fosztogatást a kiürített Soroksáron, mély felháborodással fogadta a rendelkezést. Tudták jól, hogy a kiürítés otthonukat, munkáséletük minden eredményét zsákmányul dobja oda a fasiszta német és nyilas hordáknak, rájuk pedig a hajléktalanság, az étlen-szomjan kínlódás, a hideg és a kietlen téli országút minden borzalma vár. A lakosság, az asszonyok vezetésével, leszaggatta a hirdetményeket, később a községháza körül összegyülekezve az ablakokat betörte és tüntetett a rendelet, a németek és a nyilasok ellen. A magyar honvédek és rendőrök a tömeggel együttérezve védték és támogatták őket. Azt mondták a munkásoknak: „Ne hagyjátok magatokat, ne féljetek a nyilas csürhétől, itt vagyunk mi és megvédünk titeket!" A kivonult nyilas karhatalom a teherautókról nézte tehetetlenül az eseményeket. Egy autón érkező nyilas vezért kődobásokkal űzött el a tömeg. Két másik nyilast, kik a honvédek közül akartak egyet elfogni, az asszonyok megvertek és a katonát kiszabadították. A tüntetők egy másik csoportja fegyverrel szabadított ki a nyilas székházból nyolc munkást. Azt a néhány lakost, akik az egységet megbontva el akartak költözni, ebben megakadályozták. Holmijukat szétszórták, három bútorral megrakott kocsit felborítottak, egy negyediket felgyújtottak. A nyugtalanság másnap folytatódott, 6-án pedig tetőfokra hágott. Ezen a harmadik napon a község segédjegyzője, később a főjegyző is kiment a tömeg elé és kijelentette, hogy igazuk van az embereknek, ők sem mennek. Mind a kettőt letartóztatták. A nép követelte szabadonbocsátásukat.

Szerdán, 6-án délben, döntő fordulat állt be. A németek és nyilasok látták a nép állhatatos harcát, közben hírül vették, hogy a honvédek a Királyerdőn fegyvert osztogatnak a munkások között, látták a dolgozók és a katonaság együttérzését, látták a rendőrök néppárti hangulatát: takarodót fújtak. Kihirdették, hogy a kiürítést visszavonják, minden marad úgy, mint volt.

Így védték meg a hős csepeli asszonyok tűzhelyüket, a férfiak ön-

magukat és családjukat, a csepeli honvédek és rendőrök pedig a népet és a nép előtt a becsületüket.

Ez a győzelem a német és a nyilas erőszak felett történelmi jelentőségű. Példa, mely *követésre vár.* Bebizonyosodott, hogy *csak a harcoló és egységes nemzet elől hátrál meg a fasiszta erőszak.*

Csak így menthetjük meg otthonunkat, családunkat, népünket.

Csak így mentjük meg Budapestet és ezer sebből vérző hazánkat.

Szabad Nép, 1944 december 10. [Csepel ismét az élen.]
Közli: Az illegális Szabad Nép. 124—125. old.

---

170. A HONVÉDVEZÉRKAR FŐNÖKSÉGE JELENTI A BELÜGYMINISZTERNEK: KARHATALMAT AKAR IGÉNYBEVENNI A KIÜRÍTÉSI PARANCS TELJESÍTÉSÉT MEGTAGADÓ MISKOLCI ÉS ÓZDI MUNKÁSSÁGGAL SZEMBEN

1944 december 8

A Wöhler-hadseregcsoport parancsnokság mellett működő magyar közigazgatási és gazdasági összekötő törzs parancsnoka a következő jelentést terjesztette fel:

„Jelentem, hogy a mai napon a Wöhler-hadseregcsoport szállásmesteri hivatalából Erdmann vezérkari főhadnagy az alábbi kívánalmat adta elő:

A Miskolc környéki magyar ipari művek német megítélés szerint erősen kommunista érzésű munkásságának zöme, a kiürítést és a lakosság elköltöztetését megakadályozandó, kivonult a Miskolc környéki erdőségekbe.

A Wöhler-hadseregcsoport szállásmesteri hivatalának az a sürgős kérelme, hogy a lehetőség szerint a Miskolc környéki erdőkben tartózkodó munkásság megfelelő karhatalommal arra kényszeríttessék, hogy a kiürítési rendelkezéseknél a parancsnak eleget tegyen, a továbbiakban pedig azon nagyobb ipartelepek munkásságának, melyek a Wöhler-hadseregcsoport területén vannak, szükség esetén való kitelepítése előkészíttessék. Elsősorban Ózd kiürítésének szoros előkészítése lenne kívánatos."

Fenti jelentést az Országos Elhelyezési Kormánybiztos Úrral közöltem, aki arról értesített, hogy Ózd személyi kiürítésére a rendelkezések megtörténtek. Közlése szerint azonban a miskolci munkásság összegyűjtése miniszter úr hatáskörébe tartozik.

Kérem tehát miniszter urat, hogy ez ügyben a szükséges intézkedéseket megtenni, és azok lényegét velem is közölni szíveskedjék.

A m. kir. honvédvezérkar főnökének rendeletéből:

Henkey s. k.
vezérkari ezredes

MMI Archívum. A. VII. 2/24.

---

171. AZ 1. HONVÉDHADTEST PARANCSNOKSÁG PARANCSA A KATONASZÖKEVÉNYEK MEGBÜNTETÉSÉRE

1944 december 20

Tudomásomra jutott, hogy a 2. hadsereg működési területén sok katonaszökevénynek tekinthető egyén bújkál.

A hozzám beérkezett jelentések szerint eme szökevények egy része polgári ruhát öltve a falvakban tartózkodik.

Utasítsa a területén levő összes csendőr-, rendőr- és egyéb karhatalmi alakulatokat, a polgári közigazgatási szerveket, valamint a kerületnek alárendelt összes katonai szerveket és hatóságokat, hogy a szökevények felkutatását és előállítását a legnagyobb eréllyel és gondoskodással végezzék el.

Az érintett kerületi parancsnokságok gondoskodjanak a felkutatott szökevények gyűjtéséről és a 2. honvéd kerületi parancsnokság honvédbírósága elé (Komárom) való állításukról, ahol a legkíméletlenebb, illetve legszigorúbb büntetés kiszabását követelem.

H. I. L. A m. kir. 1. honvédhadtest parancsnokság különített törzs iratai. 2. sz. parancs.

---

172. A KOMMUNISTA PÁRT FELHÍVÁSA AZ OSTROMLOTT BUDAPEST NÉPÉHEZ

1944 december 26

Honvédek! Budapest népe!

A Vörös Hadsereg kiragadja városunkat a fasiszta gyilkosok karmai közül. A háború egyik legszebb győzelme útján, körülzárta Budapestet és rövidesen véget vet népünk kirablásának és elhurcolásának, a nácinyilas éhséguralomnak.

Segítsük a Vörös Hadsereget városunk, életünk megmentésében!

Honvédek!

Fel a harcra a német ellenség ellen! Az itthagyott német utóvédek feladata, hogy a magyar erők bevetésével gyáraink, közüzemeink, hídaink felrobbantásával néhány nappal késleltessék Bécs ostromát. Akadályozzátok meg a Budapest másfélmilliós népe ellen készülő merényletet! Fegyvert a munkásoknak! Nyissátok meg a frontot a Vörös Hadseregnek!

Munkások! Polgárok!

Elérkezett családunk, üzemeink, városunk fegyveres megvédésének ideje. A meggyengült fasiszta utóvéd elleni harcban nem hiábavaló véráldozat, hanem a biztos győzelem és a szabadság vár ránk. Kezdjék el működésüket az üzemek fegyveres védőrségei! Lépjetek kapcsolatba

a laktanyákkal, a honvédség helyi alakulataival! Partizánharccal vagy nyílt támadással pusztítsátok a csapdába esett fasisztákat.

Budapest népe!
Fegyverbe!!!
Halál a fasiszta gyilkosokra!
Éljen a szabad Budapest!
Éljen megmentőnk, a győzelmes Vörös Hadsereg!

Magyar Kommunista Párt

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/XII/1771.

---

173. A KOMMUNISTA PÁRT RÖPIRATA AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY MEGALAKULÁSÁRÓL ÉS A SZOVJET HADSEREG GYŐZELMES FELSZABADÍTÓ HARCÁRÓL

1944 december 27

Halál a német megszállókra!

Magyarok!

A Vörös Hadsereg által felszabadított területeken megalakult az Ideiglenes Magyar Kormány! December 13. és 20. között a felszabadított városok és falvak lakossága megválasztotta képviselőit az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. A Debreceni Református Kollégium épületében, a magyar függetlenség e régi fellegvárában már össze is ült 230 képviselője a független, szabad Magyarországnak ... A nemzetgyűlésen elfogadott kiáltvány megállapítja, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés a legfelsőbb állami és végrehajtó hatalom letéteményese. Hitet tesz a demokrácia elvei mellett, amely jogot és szabadságot biztosít a népnek, hogy nélküle a jövőben ne dönthessenek. Hirdeti a magántulajdon fenntartását és sokszázezer ember földhözjuttatását. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztotta az Ideiglenes Magyar Kormányt ... A kormány programjában meghirdeti az ország mozgósítását a németek és nyilasok ellen, és egy új nemzeti fegyveres hadsereg felállítását.

Magyarok!

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztása és összeülése Debrecenben, az új független kormány megalakulása nemcsak felszabadító harcunknak nyitja meg új fejezetét, de történelmi fejlődésünknek is mérföldköve lesz. Porba omlottak a fasiszta gyilkosok gyalázatos hazugságai a Vörös Hadseregről. Mialatt a németek az általuk megszállt területekről barmok módjára elhajtják a népet és könyörtelenül kifosztják az országot — addig a Vörös Hadsereg által felszabadított területen a béke és szabadság áldását élvezi és szabadon választja meg képviselőit a nemzetgyűlésbe. Mialatt a németek által megszállt területen Szálasiék bandája véres terrorral gyilkolja, pusztítja a legjobb hazafiakat, és odalök népet,

országot egyaránt a német rablók prédájául — addig a Vörös Hadsereg által felszabadított területen nemzetgyűlés ül össze szabad választás alapján, és független magyar kormány alakul. A választások és a kormány összetétele bizonyítják: a Vörös Hadsereg megszabadítja a népet a német gyilkosok uralmától, de nem szól bele az ország belső ügyeibe és berendezésébe, hanem a nemzet kezébe adja a hatalmat, hogy szabad választás útján maga döntsön sorsa és jövője felett. A Vörös Hadsereg lehetővé tette a felszabadított területen, hogy a nép 25 ellenforradalmi év után először választhassa meg szabadon képviselőit, és megvethesse egy szebb jövő, egy szabad és demokratikus Magyarország alapjait. Az Ideiglenes Kormányban helyet foglalnak a nemzet összes rétegeinek, demokratikus pártjainak képviselői . . .

Az ország területének nagy része felszabadult, már független magyar kormány vezeti népünk harcát a német megszállók és nyilas bérenceik ellen. A Kommunista Párt felszólítja a munkásságot és az egész nemzetet: minden magyar tömörüljön az Ideiglenes Kormány mögé, és fogjon fegyvert harcba hívó szavára. Ebben az órában még jóvá teheti bűnét az is, akit eddig a Vörös Hadseregről terjesztett fasiszta propaganda hazugsága a németek pórázán tartott. De nincs kegyelem annak, aki továbbra is kitart a német mellett.

Magyarok!

A győzedelmes Vörös Hadsereg felszabadította Székesfehérvárt és Bicskét, elvágta a Bécs felé vezető vasútvonalat. Budapest körül a gyűrű bezárult. A nyilas gyilkosok rémuralmának napjai már meg vannak számlálva. Megindult a végső roham fővárosunk felszabadításáért. Már a város területén tombol a csata. Választanunk kell: vagy elpusztulunk a náci gyilkosok védelmében — vagy fegyvert ragadunk és harcba szállunk Budapest felszabadításáért.

Eljött a fegyveres nemzeti felkelés ideje!

Munkások, parasztok, polgárok, értelmiségiek!

Ragadjatok mindnyájan fegyvert! A honvédekkel együtt kezdjétek meg a fegyveres harcot, nyújtsatok segítséget a Vörös Hadseregnek!

Honvédek! Engedelmeskedjetek az Ideiglenes Kormánynak. Nyissátok meg a frontot, támadjátok hátba a németet, pusztítsátok, irtsátok a fasiszta gyilkosokat! Ha most harcba szállunk, néhány nap és kiűzhetjük a német rablókat, néhány nap és mindnyájan szabadok leszünk.

Fel a fegyveres harcra!

Éljen a fegyveres nemzeti felkelés!

Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!

Éljen az Ideiglenes Nemzetgyűlés!

Éljen az Ideiglenes Nemzeti Kormány!

Éljen a független, szabad, demokratikus Magyarország!

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/XII/1634—1.

174. A KOMMUNISTA PÁRT ÚJPESTI TERÜLETI BIZOTTSÁGA FEGYVERES HARCRA HÍVJA FEL ÚJPEST NÉPÉT

1944 december

Újpest népe!
Munkások! Polgárok, katonák!

A felszabadított magyar földön, Debrecenben, az áruló Szálasi-kormánnyal szemben, megalakult az új magyar kormány. Az új kormány szabadságharcra hívja fel az egész magyarságot a fasiszta német rablók és a hazaáruló nyilas banda ellen. Ebben a harcban Újpest népére és elsősorban munkásságára sorsdöntő szerep vár.

Munkások!

A város sorsa, a nemzet becsülete és jövője kezetekben van. Nemcsak az ország, hanem az egész szabadságért és békéért küzdő világ kérdő szeme függ rajtatok.

A diadalmas Vörös Hadsereg gyűrűje bezárult a város körül. A németek visszavonták fő erőiket, s nyilas cselédeik fejvesztetten menekülnek a számonkérés elől. A németek megritkult és tépett sorai már csak vékony láncként veszik körül a várost.

Munkások! Polgárok! Katonák!

Üssétek, pusztítsátok a németeket! Szabadítsátok fel magatokat és egyesüljetek a Vörös Hadsereggel.

Harcoljatok! Csak a harc menthet meg benneteket, családotokat, otthonotokat, üzemeteket, városotokat az utcáról utcára menő ostromtól, a biztos pusztulástól.

Rendőrök! Csendőrök! Nemzetőrök!

Ha itt akartok élni, segítsétek az új és szabad Magyarországért küzdő népeket.

Katonák! Ne feledjétek, hogy magyar katonák vagytok. A magyar hazát, a magyar népet kell védenetek a német rabló ellen.

Asszonyok! Támogassátok a férfiak küzdelmét.

Fegyverre! Előre a szabad Újpestért!
A szabad Magyarországért! Éljen a felszabadító Vörös Hadsereg!

A Kommunista Párt
Újpesti Területi Bizottsága

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 1/1944/1781.

---

175. HADÜZENET A FASISZTA NÉMETORSZÁGNAK

1944 december 28

A magyar nép kezdettől fogva elítélte azt a bűnös háborút, melyet a Bárdossy-kormány törvénytelenül, a parlament megkérdezése nélkül indított meg a Szovjetunió és más demokratikus hatalmak ellen. Ez a háború,

melyben a magyar katonák százezrei véreztek el, szöges ellentétben áll a magyar nép érdekeivel és hagyományaival, kizárólag német ügyet szolgál. Ehhez járul, hogy Németország 1944 március 19-én orvul megtámadta és megszállta Magyarországot. A hazánk ellen elkövetett orvtámadást Németország betetőzte azzal, hogy 1944 október 15-én fegyveres puccs útján hatalomra juttatta a magyar nemzettől gyűlölt hazaáruló Szálasit, hogy ilymódon megakadályozza a fegyverszünet megkötését Magyarország és a demokratikus hatalmak között.

A németek megfosztották Magyarországot függetlenségétől, sárbataposták a magyar nemzeti szuverenitást, börtönbe vetették és kivégezték a magyar hazafiak ezreit, elrabolták a magyar nemzeti vagyont, kifosztották és feldúlták az országot. A magyar fiatalságot elhurcolják Németországba, a magyar asszonyokat sáncmunkára parancsolják, magyar honvédalakulatokat beolvasztanak a német hadseregbe és német ügyért kényszerítik vérezni.

Mindezeket figyelembe véve, az Ideiglenes Nemzeti Kormány, a felhatalmazás alapján, melyet programja megvalósítására az Ideiglenes Nemzetgyűléstől kapott, érvényre juttatja a magyar nép akaratát, semmisnek nyilvánítja a Németországgal kötött szerződéseket, megszakít vele mindennemű kapcsolatot, és ezennel hadat üzen Németországnak. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány kijelenti, hogy a háborút a Szovjetunió és szövetségesei oldalán, az ország összes erőforrásainak mozgósításával mindaddig folytatni fogja, míg a szövetséges hatalmak ki nem vívják a teljes győzelmet Németország felett, mert csakis ez a győzelem biztosíthatja Magyarország függetlenségét. Egyben az Ideiglenes Nemzeti Kormány tudomására hozza a magyar népnek, hogy a fegyverszünet megkötése céljából a Szovjetunió, valamint a vele szövetséges hatalmak kormányaihoz fordult.

A minisztertanács 1944. évi december hó 28-i ülésének egyhangú határozatából:

az Ideiglenes Nemzeti Kormány

Néplap, 1944 december 30. [Hadüzenet Németországnak. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány kiáltványa a magyar néphez.]

---

176. A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT ELSŐ FELHÍVÁSA A FELSZABADULT BUDAPEST NÉPÉHEZ

1945 január

Minden hálánk és köszönetünk a Vörös Hadseregé, mely felszabadított bennünket. A Vörös Hadsereg nem akarta elpusztítani fővárosunkat. Nagylelkű ajánlatot tett Budapest védőrségének, melyben szabad elvonulást biztosított minden magyar katona számára.

A németek válasza az volt, hogy a hadtörténelemben is példátlanul galád módon legyilkolták a fehérlobogós orosz parlamentereket.

Ekkor indult meg Budapest igazi ostroma.

• 20 fillér.

SZABADSÁG

DEMOKRATIKUS NAPILAP

Hálával és szeretettel

köszöntjük fővárosunkban a felszabadító Vörös Hadsereget, mely a náci horda leverésével megszabadított bennünket az elnyomatás és rabság minden borzalmától és lehetővé tette számunkra, hogy végre szabadon kezünkbe vehessük sorsunk intézését.

Soha nem felejtjük el, hogy a Vörös Hadsereg vérét áldozta a mi népünk szabadságáért is, hogy ágyúinak pusztító tüzével szétverte a szabadságszerető népek bestiális ellenségét, a fasiszta reakciót és ezzel szabad utat nyitott azoknak a demokratikus népi erőknek, melyek kibontakozása és megerősödése lesz az egyedüli biztos záloga a független, szabad Magyarországnak.

1941 június 22. óta nagy utat tett meg a Vörös Hadsereg. Sztalingrád óta csapást-csapásra mérve nemcsak kiverte a Szovjetunió területére betolakodó fasiszta hordákat, hanem felszabadította Románia, Bulgária, Jugoszlávia, Finnország és most Magyarország népét is. A halálos gyűrű egyre jobban szorul a fasiszta dúvad fészke: Németország körül és közeledik a nap, amikor a szabadságszerető népek vasöklöllel megadják majd neki az utolsó csapást és kitűzik Berlinben a győzelem lobogóját.

Hála és szeretet száll szívünkben Sztalin marsall, a nagy hadvezér felé. Az ő páratlan hadvezéri talentuma biztosította a fasizmus feletti győzelmet. Az ő bölcs kormányzása tette lehetővé, hogy mi magyarok, akik annyit vétettünk a szovjetnép és a Vörös Hadsereg ellen, mégis az ő kezükből kaptuk vissza szabadságunkat, az élethez való jogunkat.

A magyar nép élni akar ezzel a joggal és szabadsággal. Vissza akarja szerezni helyét a szabadságszerető népek családjában. Azt kívánja, arra törekszik, hogy ismét úgy beszéljenek róla, mint 48-ban, amikor a szabadságért hullatta a vérét és nem a zsarnokságért. Most is, mint akkor harcba száll a magyar nép, szent németellenes harcba és vére hullásával bizonyítja be, hogy mélto a szabadságszerető népek testvéri bizalmára.

Magyar Nemzeti Függetlenségi Front

A felszabadított Pesten megjelent első napilap első száma

Budapest népe!

Minden hálánk és köszönetünk a Vörös Hadseregé, mely felszabadította bennünket. A Vörös Hadsereg nem akarta elpusztítani fővárosunkat. Nagylelkű ajánlatot tett Budapest védőrségének, melyben szabad elvonulást biztosított minden magyar katona számára.

A németek válasza az volt, hogy a hadtörténelemben is példátlanul gaád módon fegyverkeltek a fehérlobogós orosz parlamenterekre.

Ekkor indult meg Budapest igazi ostroma.

A fasiszta banditák. Szálasiék tették tönkre fővárosunkat. Minttuk hever évtizedek munkája romokban. Nincs kenyér, nincs víz, nincs villany, sokunk legközelebbi hozzátartozóját siratja.

Ily tragikus helyzetben, mint a mienk, nem volt még ország.

De élni akarunk és élni fogunk!

Budapest ismét főváros lesz. A szabad, demokratikus, független Magyarország fővárosa.

Hogy így legyen, könyörtelen harcot kell vívnunk a fasisztákkal. Meg kell valósítanunk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban kibontakozó legszélesebb nemzeti összefogást és erőink minden megfeszítésével kell dolgoznunk hazánk újjáépítésén.

E feladatok elvégzéséhez hív harcba minden igaz magyart a

Magyar Kommunista Párt

A központi vezetőség címe:

Tisza Kálmán-tér 27

Az MKP kiáltványa a felszabadult Budapest népéhez

A fasiszta banditák, Szálasiék tették tönkre fővárosunkat. Miattuk hever évtizedek munkája romokban. Nincs kenyér, nincs víz, nincs villany, sokunk legközelebbi hozzátartozóját siratja.

Ily tragikus helyzetben, mint a mienk, nem volt még ország.

De élni akarunk és élni fogunk!

Budapest ismét főváros lesz. A szabad, demokratikus, független Magyarország fővárosa.

Hogy így legyen, könyörtelen harcot kell vívnunk a fasisztákkal. Meg kell valósítanunk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban kiteljesedő legszorosabb nemzeti összefogást és erőnk minden megfeszítésével kell dolgoznunk hazánk újjáépítésén.

E feladatok elvégzéséhez hív harcba minden igaz magyart a

Magyar Kommunista Párt

MMI Archivum. Ropiratgyűjtemény. III. 1/1945.
Kozli: Az illegális Szabad Nép. 131. old.

---

177. RÁKOSI MÁTYÁS LEVELE A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT BUDAPESTI KÖZPONTI VEZETŐSÉGÉNEK A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ FELADATOKRÓL

1945 február 1

Kedves Elvtársak!

Felhasználom az első alkalmat, hogy meleg üdvözletemet küldjem Önöknek és a fővárosi elvtársaknak. A hős Vörös Hadsereg győzelmének nyomán több mint negyedszázados üldözés és földalatti munka után pártunk végre szabadon léphet a magyar nép elé, és hozzáfoghat annak a célnak megvalósításához, melyért annyi jó elvtársunk szenvedett börtönt és mártírhalált: a szabad, független, demokratikus Magyarország megteremtéséhez.

Az átmenet a hosszú földalatti munkából az új helyzetbe nem könnyű, és súlyos feladatokat ró pártunkra. Szinte egyik napról a másikra le kell vetkezni a 25 esztendős illegalitás sok, mélyen begyökerezett szokását, s egyik napról a másikra rá kell térni nemcsak a kommunista tömegpárt felépítésére, hanem egyidejűleg ránk hárul az a feladat, hogy a legjelentősebb részt vállaljuk ezer sebből vérző hazánk megmentéséből. Azokban a rövid hetekben, amikor pártunk végre szabadon fejthette ki működését, az egész nemzet meggyőződött róla, hogy mi vagyunk azok, akik nemcsak a célt látjuk, hanem a hozzávezető utat is. Ha a magyar népnek újra nemzetgyűlése van, ha nemzeti kormány áll ismét az élen és megindult azon az úton, mely visszavezeti a szabadságszerető, haladó nemzetek sorába, úgy ebben az országmentésben a Magyar Kommunista Pártot oroszlánrész illeti meg. Jól tudjuk, hogy

mindez még csak az első lépés, hogy az ellenség, a fasiszta fenevad még itt dúl hazánk földjén, hogy még csak ezután kerül sor arra, hogy mi is új hadsereggel vegyük ki részünket a náci barbárság elpusztításából. Mégcsak ezután fogunk ahhoz, hogy kiirtsuk országunkból a fasiszta métely maradványait, hogy segítsük földhöz juttatni a falvak nyomorgó népét, és mindenekelőtt megvalósítsuk, hogy az öntudatos munkásság végre elfoglalja a nemzet vezetésében azt a helyet, mely méltán megilleti.

E célokért a Magyar Kommunista Párt mindenkivel együtt halad, aki részt vesz a német rablók elleni harcban, és híve az új, demokratikus Magyarországnak. A mi pártunk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front legrégibb, leghűbb katonája, s a nemzeti bizottságokban a legaktívabban küzd azért, hogy tömörítse és egységessé kovácsolja az Ideiglenes Nemzeti Kormány mögött álló széles, hazafias tömegeket, ellenőrizze a nemzetgyűlés és a kormány intézkedéseinek megvalósítását és bátor kezdeményezéssel támogassa az új Magyarország felépítését.

A Magyar Kommunista Pártnak minden lehetősége megvan arra, hogy a demokratikus fejlődésnek az eddigieknél is hatásosabb hajtóereje legyen. A marxizmus és leninizmus vezérli, az a tan, melyet oly bölcsen és győzelmesen alkalmazott a szovjet nép nagy vezetője, Sztálin elvtárs. Legsürgősebb kommunista feladatunk, hogy pártunk elméleti felkészültségét a legmagasabb fokra emeljük, s gyorsan pótoljuk e téren a hosszú illegalitás következtében előállott hiányokat. Fokozzuk minden erővel a pártfegyelmet, s kommunista áldozatkészséggel mutassunk példát minden téren annyi szenvedésen átment nemzetünknek. Tartsuk távol sorainktól a korrupciót, s kíméletlenül taszítsuk ki magunk közül azokat, akik ebben vétkeznek. Fel kell használni minden erőt, mely hajlandó a nemzeti összefogást szolgálni. Aki a múltban helytelen utakon járt, de most őszintén akarja a demokratikus pártokkal az együttműködést, annak lehetővé kell tenni, hogy tettekkel bizonyítsa be, hogy megváltozott. Egyetlen kezet sem szabad ellökni, mely becsületesen nyúl a nemzet újjáépítésének munkájához.

Jól ismerem azokat a szörnyű nehézségeket, melyek között ma a budapesti elvtársak küzdenek. De azt is tudom, hogy ezeknek a nehézségeknek leküzdésében erőt ad nekik az a meggyőződés, hogy a legsúlyosabb megpróbáltatásokon már túl vannak, hogy az út már felfelé vezet. A magyar munkásság, az egész magyar nép jókívánságai és támogatása kísérik a budapesti elvtársak erőfeszítéseit. Remélem, hogy magam is rövidesen soraik között leszek, hogy együtt küzdjünk, s hogy együtt építsük fel az új, szabad hazát.

Addig is forró elvtársi üdvözletemet küldöm, s erőt, kitartást, eredményes munkát kívánok mindannyiuknak.

Rákosi Mátyás

MMI Archivum. P. K. 5/24/II/16.

---

178. A SZABAD NÉP MAGYARORSZÁG FELSZABADULÁSÁRÓL

a) Késő éjszaka kaptuk a hivatalos jelentést, mely szerint immár Magyarország egész területe felszabadult a német iga alól. A Vörös Hadsereg diadalmas csapatai teljesen megtisztították hazánkat a hitlerista német hadseregtől és nyilas csatlósaiktól, akik rendetlenül vonulnak vissza Ausztria fővárosa: Wien falai alá, ahol azonban, a jelek szerint, szintén nem számíthatnak tartós megállásra, mert, úgy látszik, ott is forró már lábuk alatt a talaj.

Egy pillanatra meg kell állnunk e hírnél. Történelmi pillanat ez: 400 év óta várva várt pillanat, amely a németek Magyarország feletti uralmának végét jelenti. A felszabadulás a Vörös Hadsereg diadalmas harcai közepette következett el. El kell ismernünk, hogy a magunk erejéből viszonylag csak kevéssel járultunk hozzá ehhez a felszabaduláshoz. De hogy ez a felszabadulás tartós és teljes legyen, az most már a mi kötelességünk lesz.

Szabad Nép, 1945 április 5.

*

b) Magyarország földjét nem tapossa többé egyetlen terrorlegény csizmája sem.

Bukarest, Szófia, Belgrád, Varsó és Budapest diadalmas megvívása után a Vörös Hadsereg Bécs és Berlin kapuit döngeti.

Most már Magyarország, a német imperializmus utolsó csatlósa is végképp kihullt Hitler vazallusai sorából.

Ha négy keserű évszázad nem volt elég, hogy megtanuljuk gyűlölni a német elnyomást, az utolsó esztendőben minden magyar megtanulta, hogy mi a német iga, a fasiszta rabság. Az elmúlt esztendőben, főleg pedig az elmúlt hónapok alatt az egész nemzet újra megtanulta e szavak értékét: szabad Magyarország, magyar szabadság.

Szertefoszlottak a rágalmak és a hazugságok. Nemzetünk saját, véres tapasztalatai és nyomorúsága árán tanulta megismerni az igazi ellenséget és az igazi barátot. Nem volt förtelem és szenny, amelyet a magyar reakció 25 esztendőn keresztül ne fröcskölt volna a Szovjetunióra, és ma, a háború dúlásaitól szenvedett népünk a Szovjetunióban és Vörös Hadseregében üdvözli a felszabadítót és megváltót.

A Vörös Hadsereg felszabadította hazánkat katonailag a német elnyomás alól. Most, amikor Hitler vert hadainak utolsó maradványai menekülnek az osztrák határon át a magyar földről, köszöntjük a Vörös Hadseregben azt a páratlan katonai erőt, amelynek segítsége nélkül népünk nem lett volna képes lerázni nyakáról az idegen hódító igáját.

A Szovjetunió nemcsak katonailag, hanem politikai tekintetben is támogatta hazánkat. Emlékszünk még azokra a külföldi sajtó- és rádióhangokra, amelyek Magyarországot a Sztójay- és Szálasi-rémuralom idejében azzal fenyegették, hogy végleg elveszti állami függetlenségét és egy sorsra jut Németországgal. A Szovjetunió azonban fegyverszünetet kötött az Ideiglenes Nemzeti Kormánnyal, és ezzel elismerte Magyar-

ország önállóságát. Anélkül, hogy az ország előzetesen kiérdemelte volna, fegyvertársává fogadta hazánkat, és módot adott ezzel az új felemelkedéshez.

Mikor pedig azt látta, hogy az új magyar demokrácia haladéktalanul hozzálát a nagybirtokrendszer megszüntetéséhez és népünk földhözjuttatásához, még gazdaságilag is támogatott bennünket. Az éhínséggel és nyomorúsággal küszködő magyar demokráciának a Szovjetunió jelentős segítsége biztosította azt a lehetőséget, hogy a földreformot végrehajthassa — anélkül, hogy az ország teljes gazdasági katasztrófába zuhanjon. A Szovjetuniónak köszönhetjük, hogy a földreform, az ország demokratizálásának ez az alapvető lépése éhínség nélkül megtörténhet, és a magyar parasztság milliói végre saját földjükön dolgozhatnak.

Magyarország teljes felszabadulásának napja történelmünk legjelentősebb dátuma lett. A Vörös Hadsereg szuronyai hegyén a szabadságot hozta népünknek. Csak ki kell nyújtani kezünket érte.

Ez a szabadság még nem teljes. De történelmünk folyamán még sohasem adódtak olyan páratlan lehetőségek szabadságunk teljessé tételére, mint ma. A felszabadult Dunántúlon a tízezer holdak már várják új gazdáikat. Lerombolt városaink az építő kezeket. Egész nemzetünk pedig a békét és szabadságot.

Az ország teljes felszabadulásának dátuma jelenti a német imperializmussal és a belső fasizmussal való végleges szakítást. A felszabadult és a háború tanulságán okult népünk sohasem fogja megengedni többé, hogy országunkat még egyszer láncára fűzze a német hódító akarat. Amit nem sikerült elérni 1848-ban, 1918-ban, azt el fogjuk érni 1945-ben: Magyarország független ország lesz, és az is marad, mert megszabadul attól a „történelmi osztálytól", amely előjogai védelmében kiszolgáltatta állami önállóságunkat az idegen hódítóknak és megnyeri a független ország őréül a szabad magyar népet.

A harmadik birodalom összeomlása nem várat már sokáig magára. A náci Németország eltűnésével és a revíziós kalandokat hajszoló reakció megsemmisítésével eltűnnek azok az akadályok, amelyek a szomszéd népekkel való együttműködésünket lehetetlenné tették. Eltűnik az a hatalom, amely a maga imperialista szándékai érdekében egymásnak ugrasztotta a Duna-medence kis nemzeteit. S a történelem szemétdombjára kerül az a klikk, amely néhány vármegyéért az egész országot eladta. A demokratikus államokhoz most csatlakozik Magyarország. A Duna-medence általános demokráciája módot nyújt minden kis országnak arra, hogy népeik elnyomás nélkül, üldöztetés nélkül, szabadon élhessenek egymás mellett.

Ezt a Vörös Hadsereg hozta nekünk. Ezt köszönhetjük a Szovjetuniónak.

Szabad Nép, 1945 április 5. [Losonczy Géza: Szabad ország.]

---

179. A FELSZABADULT MAGYAR NÉP ÜDVÖZLI SZTÁLINT ÉS A SZOVJETUNIÓ NÉPEIT!

Sztálin marsallnak, Moszkva.

Az április 4-i napiparancsból a magyar nép örömmel értesült arról, hogy a Vörös Hadsereg teljes egészében felszabadította Magyarország területét. Az a véráldozat, amelyet a szovjet föld fiai hoztak azért, hogy a német fasiszta hordákat országunk területéről kiűzzék, örök hálára kötelez bennünket. Engedje meg, Tábornagy Úr, hogy az egész magyar nép és az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány nevében ennek a hálánknak kifejezést adjunk, és kérjük Önt, tegye lehetővé, hogy ha már hazánk felszabadításából nem vehettük ki részünket, legalább a hitleri fenevad végső ledöntésénél jelenhessenek meg az új, magyar demokratikus hadsereg csapatai.

Éljen a Vörös Hadsereg! Éljen a nagy Sztálin marsall! Éljen a Szovjetunió szabadságszerető népe!

Néplap, 1945 április 6. [A miniszterelnök távirata Sztálin tábornagyhoz az ország teljes felszabadítása alkalmából.]

IDŐRENDI ÁTTEKINTÉS

1939	szept. 1	Német fasiszta csapatok megtámadják Lengyelországot. A második világháború kezdete. A Teleki-kormány életbe lépteti a kivételes állapotot.
	szept. 3	Anglia és Franciaország hadat üzen a fasiszta Németországnak.
	szept. 17	A szovjet kormány kölcsönös segélynyújtási egyezményeket köt a balti államok kormányaival.
	szept. 23	A diplomáciai kapcsolat helyreállítása Magyarország és a Szovjetunió között.
	nov. 30	A finn-szovjet háború kezdete.
1940	jan. 22	A Szakszervezeti Tanács nyilatkozata, amelyben a jobboldali szociáldemokrata vezetők ismét felajánlják szolgálataikat a fasiszta kormánynak.
	márc. 12	A szovjet-finn békeszerződés aláírása Moszkvában.
	márc. 30—31	A Földmunkásszövetség közgyűlése.
	ápr. 9	A fasiszta német csapatok megtámadják és megszállják Dániát, valamint Norvégiát.
	márc.—ápr.	Tömeges letartóztatások a munkásszervezetekben. Letartóztatják Kulich Gyulát, az Országos Ifjúsági Bizottság titkárát is.
	ápr. 16	Nagyarányú építőmunkássztrájk Budapesten.
	máj. 9	Német fasiszta csapatok megtámadják és megszállják Hollandiát, Belgiumot és Luxemburgot, majd megtámadják Franciaországot.
	jún. 1	Életbe lép a „legkisebb mezőgazdasági munkabérek megállapításáról" szóló törvény.
	jún. 10	A fasiszta Olaszország Hitler-Németország oldalán háborúba lép Anglia és Franciaország ellen.
	jún. 22	Franciaország kapitulációja.
	aug. 23	Megállapodás Németország és Magyarország között, amelynek alapján a mezőgazdaságot átállítják a német szükségletek kielégítésére.

1940	aug. 30	A második „bécsi döntés": Erdély egy részét Magyarországhoz csatolják.
	szept. 3	Szovjet-magyar kereskedelmi egyezmény megkötése Moszkvában.
	szept. 27	Az agresszív német-olasz-japán „háromhatalmi egyezmény" aláírása Berlinben.
	okt. 3	A KMP Központi Bizottságának határozata: meg kell őrizni az ország függetlenségét a német imperializmussal szemben.
	okt. 30	A Szovjetunió kiszabadítja Rákosi Mátyást a börtönből, és szovjet földön menedékjogot ad neki.
	okt.	A német csapatok megszállják Románia egész területét.
	okt.—nov.	Bányászsztrájk az ország minden nagyobb szénbányájában.
	nov. 20	Horthy-Magyarország csatlakozik a „háromhatalmi egyezményhez".
	nov. 29	Bajcsy-Zsilinszky Endre tiltakozik a parlamentben a magyar kormánynak a „háromhatalmi egyezményhez" való csatlakozása ellen.
	dec. 12	Aláírják Belgrádban a magyar-jugoszláv „örök barátsági" szerződést.
1941	eleje	Megalakul Budapesten a KMP Központi Bizottsága és Titkársága, Schönherz Zoltánnal az élén.
	febr. 15—20	A Szovjetunió Kommunista Pártjának XVIII. Össz-szövetségi Konferenciája.
	márc. 1	Német fasiszta csapatok megszállják Bulgáriát.
	márc. 23	Budapestre érkeznek a Szovjetuniótól visszakapott 1848-as zászlók.
	márc. 30—ápr. 4	Faipari sztrájk Újpesten.
	ápr. 2	Részleges mozgósítás Magyarországon.
	ápr. 4	Gróf Teleki Pál, Magyarország miniszterelnöke, öngyilkosságot követ el. Megalakul a Bárdossy-kormány.
	ápr. 6	Német fasiszta csapatok vonulnak be Görögországba és Jugoszláviába.
	ápr. 10	Magyarország, megszegve az „örök barátsági" szerződést, megtámadja Jugoszláviát. A KMP Központi Bizottsága megvitatja az új helyzet adta feladatokat.
	máj. 2—12	Nemzetközi vásár Budapesten. A vásáron a Szovjetunió is részt vesz.

1941	máj. 6	A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének Elnöksége Sztálint nevezi ki a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának elnökévé.
	máj. 21	A magyar kormány szerződésben kötelezi magát, hogy a háború végéig Bácska minden termésfeleslegét a fasiszta Németországnak és Olaszországnak adja át.
	jún. 22	Német fasiszta csapatok hitszegő támadása a Szovjetunió ellen. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának kezdete. A fasiszta Olaszország és Románia hadat üzen a Szovjetuniónak.
	jún. 23	Magyarország megszakítja a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval. A Szovjetunió a moszkvai magyar követ útján semlegességre szólítja fel a magyar kormányt.
	jún. 26	A magyar és a német hadvezetőség hamis felségjellel ellátott repülőgépekről bombáztatja Kassát.
	jún. 27	Magyarország Hitler-Németország csatlósaként megtámadja a Szovjetuniót.
	jún. 28	A KMP Központi Bizottságának ülése Budapesten.
	jún. 30	Megalakul Moszkvában az Állami Védelmi Bizottság Sztálin elnökletével.
	júl. 2	Kína megszakítja a diplomáciai kapcsolatot a tengelyhatalmakkal.
	júl. 3	Sztálin történelmi jelentőségű rádiófelhívása.
	szept. 1	A kommunista párt Központi Bizottságának ülése.
	szept.	A KMP Külföldi Bizottsága által létrehozott Kossuth-rádió megkezdi adásait a Szovjetunióból.
	okt. 3	Kivégzik Kiss Ernőt, a dél-baranyai parasztmozgalom vezérét.
	okt. 6	A kommunista párt vezetésével budapesti munkásifjak és főiskolai hallgatók tüntetnek a Batthyány-örökmécsesnél a fasizmus és a háború ellen.
	okt. 28	Megalakul a Parasztszövetség.
	nov. 1	A budapesti dolgozók, munkások, értelmiségiek a kommunista párt vezetésével tömegtüntetést rendeznek Kossuth és Táncsics sírjánál a fasizmus ellen, a különbékéért, a független, szabad, demokratikus Magyarországért.
	nov. 18	Szabadkán 24 kommunistát elítélnek. 15-öt azonnal kivégeznek, a többit 10—15 évi fegyházbüntetéssel sújtják.
	dec. 7	Anglia hadat üzen Magyarországnak.

1941	dec. 8	A japánok megtámadják Pearl Harbor kikötőjét. Megkezdődik a háború Anglia, az Egyesült Államok és Japán között.
	dec. 11	Hitler-Németország hadat üzen az Egyesült Államoknak.
	dec. 24	Egynapos eredményes sztrájk az újpesti Müller-bútorgyárban.
	dec.	A német fasiszta seregek nagy veresége Moszkva alatt.
1942	jan. 6—9	Ribbentrop német birodalmi külügyminiszter látogatása Magyarországon, melynek „eredménye": frontra küldik a 2. magyar honvédhadsereget.
	jan. 13	Belügyminiszteri rendelet biztosítja a kormány jogát a szakszervezetek belső életének ellenőrzésére.
	febr. 1	Megjelenik a KMP lapja, az illegális Szabad Nép.
	febr. 6	A kommunista párt röplapja leleplezi a délvidéki vérengzéseket, azonnali békét, földosztást, magasabb munkabéreket követel.
	febr.	A Szovjetunióban élő magyar hadifoglyok első konferenciája.
	febr. vége	A kommunista párt kezdeményezésére és vezetésével megalakul a Történelmi Emlékbizottság.
	márc. 1	Megjelenik a Történelmi Emlékbizottság első felhívása.
	márc. 9	A szakszervezeti aktivisták értekezlete állást foglal a Történelmi Emlékbizottság március 15-e hazafias megünneplésére felszólító határozata mellett.
	márc. 10	Lemond a Bárdossy-kormány és megalakul a Kállay-kormány. A fasiszta Németország példájára a kormány rendeletet ad ki, amely szerint azok a mezőgazdasági munkások, akik eddig nem szerződtek el, kötelesek az elöljáróság által kijelölt munkahelyet és munkabért elfogadni.
	márc. 14	A szociáldemokrata párt jobboldali vezetősége határozatban tiltja meg a párttagok részvételét a március 15-i tüntetésen.
	márc. 15	Nagy tüntetés Budapesten a Petőfi-szobornál a békéért, a független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtéséért.
	márc. 31	A Szakszervezeti Tanács közgyűlése.
	márc.	Az első demokratikus ifjúsági konferencia Balatonszárszón.

1942	ápr. 18	A vas- és fémmunkások székházában munkásszínjátszók bemutatják Katona József „Bánk bán"-ját.
	ápr.	Többszáz baloldali szakszervezeti és szociáldemokrata funkcionáriust hívnak be büntető munkaszolgálatra és Ukrajnába szállítják őket.
	máj. 5	A kormány rendeletben tiltja meg a leventeköteles ifjaknak, hogy bármilyen politikai tevékenységben részt vegyenek.
	máj. 26	Molotov elvtárs Angliában aláírja a szovjet-angol „Szövetségi szerződést a Hitler-Németország és európai cinkosai elleni háború tartamára".
	máj.	Feloszlik az Országos Ifjúsági Bizottság.
	máj.—jún.	A rendőrség többszáz kommunistát tartóztat le. Elfogják Rózsa Ferenc és Schönherz Zoltán elvtársakat is.
	jún. 5	Az Egyesült Államok megszakítja a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal.
	jún. 11	Az Egyesült Államok egyezményt köt a Szovjetunióval „Az agresszió elleni háborúban egymásnak nyújtandó segítség elveiről".
	jún. 13	A horthysta rendőrség halálra kínozza Rózsa Ferenc elvtársat.
	aug. 1	Német-magyar megállapodás: Magyarország köteles 25 év alatt 1 millió tonna bauxitot szállítani Németországnak.
	okt. 3	Kivégzik Borkanyuk Alexet, a kárpátukrán nép hősét.
	okt. 9	Kivégzik Schönherz Zoltánt, a KMP Központi Bizottságának titkárát.
	okt. 10	Megjelenik az Igaz Szó, a Szovjetunióban élő magyar hadifoglyok lapja.
	nov. 19	Megindul Sztálingrádnál a Vörös Hadsereg ellentámadása.
	dec. 13	A szociáldemokrata párt XXXIII. kongresszusa.
	dec. 28	A Kossuth-rádió ismerteti a Nemzeti Függetlenségi Front programját.
1943	jan. 8	Megkezdődik az északerdélyi kommunisták elleni per főtárgyalása.
	jan. 12	Megindul Voronyezsnél a Vörös Hadsereg ellentámadása, amelynek során megsemmisült a 2. magyar hadsereg.
	jan. 24	Hatályba lép a mezőgazdasági termelők termelési és beszolgáltatási kötelezettségét szabályozó hírhedt Jurcsek-terv.

1943 febr. 2	A Sztálingrádnál körülzárt német hadsereg megmaradt része leteszi a fegyvert.
febr. 9	A kormány a dolgozó tömegek erősödő ellenállásának letörésére csendőrkarhatalmi zászlóalj felállítását tervezi.
febr. 15	A vasas szakszervezet felhívása a vasmunkásokhoz: minden gyárban építsék ki a bizalmi rendszert.
máj. 1	A mecsekszabolcsi és vasasi bányászok egy része munkaszünettel ünnepli május elsejét.
máj. 9	A Parasztszövetség keretein belül megalakul a földmunkás szakosztály.
máj. 15	A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága kimondja a Komintern feloszlatását.
jún. 10	A KMP csonka Központi Bizottsága kimondja a párt feloszlatását.
jún. 28	Megalakul a kisgazdapárt polgári tagozata.
júl. 10	Angol-amerikai csapatok partraszállása Szicíliában.
júl. 25	Olaszországban letartóztatják Mussolinit. Helyébe a monarchista Badoglio alakít kormányt.
júl. 25	Moszkvából partizántevékenységre indul Kilián György; néhány nap múlva lengyel földön hősi halált halt.
júl.	A Szovjet Hadsereg nagyjelentőségű győzelme a kurszki csatában.
aug. 6	A Független Kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt közös nyilatkozatban foglal állást a háború továbbfolytatása ellen.
aug. 20	A kisgazdapárt országos értekezlete.
aug. 23—28	A második demokratikus ifjúsági konferencia Balatonszárszón.
aug.	Megalakul a Békepárt.
szept. 3	Olaszország kapitulációja.
szept. 7	A Szovjetunióban levő egyik magyar hadifogolytáborban Rákosi Mátyás „Ki a felelős?" című előadásában leleplezi Horthy szerepét a szovjet-magyar háború kirobbantásában.
szept.	Ötezer munkás sztrájkja Csepelen.
okt. 19—30	A Szovjetunió, az Egyesült Államok és Anglia külügyminisztereinek moszkvai értekezlete.
nov. 24	Halálra kínozzák Józsa Bélát, az erdélyi kommunista mozgalom egyik vezetőjét a szamosfalvi börtönben.

1943 nov. 28—dec. 1	Háromhatalmi értekezlet Teheránban.
1944 jan. 27	A Vörös Hadsereg felszabadítja Leningrádot a fasiszta blokád alól.
febr.	A Békepárt öt vezetőjét a honvédvezérkar különbírósága Székesfehérvárott halálra ítéli.
márc. eleje	Megjelenik a Béke és Szabadság, a Békepárt lapja.
márc. 19	Német fasiszta csapatok megszállják Magyarországot.
márc. 24	Sztójay Döme vezetésével új kormány alakul.
márc. 29	Feloszlatják a szociáldemokrata pártot, a kisgazdapártot és a Parasztszövetséget.
ápr. 8	A Vörös Hadsereg eléri Románia, Kárpát-Ukrajna és Szlovákia határát.
ápr.	Megalakul a Magyar Front.
máj. 13	A szövetséges hatalmak felhívják Magyarország, Románia, Bulgária és Finnország kormányait a hitlerista blokkból való kilépésre és a háború beszüntetésére.
jún. 6	Angol-amerikai csapatok szállnak partra Franciaország normandiai partvidékén.
jún. 20	Német tábornokok sikertelen puccskísérlete Hitler eltávolítására.
júl. 17	A sachsenhauseni (Németország) koncentrációs táborban kivégzik Alpári Gyulát, az Internationale Presse-Korrespondenz volt főszerkesztőjét.
júl. 27	Budapesten, csendőrnyomozókkal vívott tűzharcban hősi halált halt Ságvári Endre.
júl. 31	Megszüntetik a szakszervezetek munkaközvetítői jogát.
aug. 8	Megkezdi tevékenységét Kárpát-Ukrajnában a „Rákóczi"-partizánegység.
aug. 18	A párizsi felkelés.
aug. 23	Románia felszabadul és csatlakozik a fasisztaellenes blokkhoz.
aug. 25	A magyar minisztertanács értekezlete a szovjetellenes háború folytatása mellett foglal állást.
aug. 29	A szlovákiai felkelés kezdete. Megalakul a Lakatos-kormány.
aug.	A Magyar Front című újság megjelenése.
szept. 4	Finnország kapitulál.
szept. 8	Letartóztatják a bányász ellenállási mozgalom tagjait.

1944 szept. 9	Bulgária felszabadul a fasiszta iga alól és hadat üzen a fasiszta Németországnak.
szept. 12	Újra megalakul a Kommunista Párt. Feloszlik a Békepárt.
szept. 15	A Kommunista Párt Bányászbizottsága felhívást bocsát ki a lefogottak kiszabadítására.
szept. 21	A diósgyőri vasgyár munkásainak tömegtüntetése a békéért.
szept. 26	A 2. Ukrán Hadseregcsoport csapatai átlépik Magyarország határát és felszabadítják Makót. Megjelenik Lvovban a Szovjet Hadsereg magyar nyelvű lapja, a Magyar Ujság, utóbb Új Szó.
szept. 29	A szovjet csapatok támadása Belgrád irányában. Megalakul a Magyar Front intézőbizottsága.
szept. vége	Az újjáalakult Kommunista Párt kiáltványt intéz a magyar néphez. Újra megjelenik az illegális Szabad Nép.
szept.	Megjelenik a Szabad Diákfront, a Nemzeti Ellenállás Diákmozgalmának lapja.
okt. eleje	A Magyar Front memorandumokkal fordul a kormányhoz.
okt. 1	Moszkvába érkeznek Horthy megbízottai, hogy tárgyalásokat kezdjenek a szovjet kormánnyal.
okt. 6	A „kilencedik csapás" kezdete. Magyar partizánok felrobbantják Gömbös Gyula budapesti szobrát.
okt. 10	A Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vezetősége megállapodást köt a két párt együttműködéséről a munkásegység létrehozására.
okt. 11	A 2. Ukrán Hadseregcsoport csapatai felszabadítják Szegedet. Horthy megbízottai Moszkvában előzetes nyilatkozatot írnak alá, amelyben elfogadják a szövetséges hatalmak fegyverszüneti feltételeit.
okt. 15	A német-nyilas puccs. Horthy lemond Szálasi javára.
okt. közepe	Megkezdi tevékenységét a Nógrádi Sándor által vezetett partizáncsapat.
okt. 18	Miklós Béla, az 1. magyar hadsereg parancsnoka és tisztikarának egy része átáll a Szovjet Hadsereghez. A 4. Ukrán Hadseregcsoport csapatai áttörnek a Kárpátok vonalán és benyomulnak Csehszlovákia területére.

1944	okt. 19	A 2. Ukrán Hadseregcsoport csapatai felszabadítják Debrecent.
	okt. 20	A 3. Ukrán Hadseregcsoport, a jugoszláv partizánok közreműködésével felszabadítja Belgrádot.
	okt. 28	A Kommunista Ifjúsági Szövetség újjáalakulása.
	okt. 29	A Budapest felszabadítására irányuló hadműveletek megindulása.
	nov. eleje	Radnóti Miklós antifasiszta költő mártírhalála.
	nov. 4	Szolnok felszabadítása.
	nov. 5	A Magyar Kommunista Párt Külföldi Bizottságának hazaérkező tagjaiból Szegeden Központi Bizottság alakul a felszabadított területek kommunista pártszervezeteinek irányítására.
	nov. 12	Megjelenik a Szabad Ifjúság, a KISZ illegális lapja.
	nov. 18	Megalakul Budapesten a Magyar Ifjúság Szabadságfrontja.
	nov. 22	Letartóztatják Budapesten a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága Katonai Vezérkarát.
	nov. 29	A 3. Ukrán Hadseregcsoport csapatai felszabadítják Pécset.
	nov.	Egész Albánia felszabadul. Erősödik a KMP és a KISZ fegyveres gárdáinak harca a nyilasok és a németek ellen. Megalakul az újpesti és a kispesti-kőbányai partizáncsapat. Létrejön a Miskolc—diósgyőri MOKAN-komité ellenállási mozgalma.
	dec. 2	A felszabadult Szegeden megalakul a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front.
	dec. 3	A szegedi nagygyűlésen elfogadják a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programját. A KMP egyik akciógárdája felrobbantja a nyilasok nagygyűlését a Városi Színházban. Miskolc felszabadulása.
	dec 4—6	A csepeli munkások megakadályozzák Csepel kiürítését.
	dec. 9	A nyilasok kivégzik Kiss János altábornagyot, Nagy Jenő ezredest és Tarcsay Vilmos századost, a Magyar Front katonai vezérkarának elfogott tagjait.
	dec. 20	A Szovjet Hadsereg felszabadítja Ózdot.
	dec. 21	Debrecenben összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés.
	dec. 22	Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakítja az Ideiglenes Kormányt.

1944	dec. 24	Sopronkőhidán kivégzik Bajcsy-Zsilinszky Endrét, Pesti Barnabást, Pataki Istvánt és Kreutz Róbertet.
	dec. 26	A 2. és 3. Ukrán Hadseregcsoport egységei Esztergomnál egyesülnek. Bezárul a gyűrű a Budapesten és környékén rekedt fasiszta haderő körül.
	dec. 28	Az Ideiglenes Kormány hadat üzen Németországnak és delegációt küld Moszkvába a fegyverszüneti megállapodás megkötésére.
	dec. 29	A fasiszták aljas módon meggyilkolják Osztapenko és Steinmetz kapitányt, a Szovjet Hadsereg parlamentereit. Megkezdődik a körülzárt Budapest ostroma.
	dec. 31	Újpesti partizánok megakadályozzák, hogy a németek felrobbantsák a víztornyot és a Phoebus-gyárat.
1945	jan. 9	Az újpesti partizánok felrobbantják a nyilasházat, megmentenek 48 kommunistát.
	jan. 10	Bán Tibor újpesti partizán belehalt a nyilasház felrobbantásánál kapott sebébe.
	jan. 17	A Szovjet Hadsereg felszabadítja Varsót.
	jan. 18	Pest felszabadítása.
	jan. 19	Megjelenik a Szabadság című napilap.
	jan. 20	A szovjet-magyar fegyverszüneti egyezmény aláírása Moszkvában. A debreceni Ideiglenes Kormány „toborzási felhívása".
	jan. 26	Braun Éva és Rónai Ferenc mártírhalála.
	jan. 30	Rákosi Mátyás a Szovjetunióból hazatér Magyarországra.
	febr. 4—13	A jaltai konferencia.
	febr. 13	A Szovjet Hadsereg Budapest egész területét felszabadította a német-nyilas uralom alól.
	márc. 6—15	A Szovjet Hadsereg balatoni védelmi hadművelete.
	márc 16	A 2. és 3. Ukrán Hadseregcsoport bécsi hadműveletének kezdete.
	márc. 23	Veszprém és Székesfehérvár felszabadítása.
	márc. 25	Megjelenik Budapesten a Szabad Nép első legális száma.
	márc. 28	A Szovjet Hadsereg felszabadítja Győrt, Komáromot, Sárvárt és Kőszeget.
	ápr. 4	A Szovjet Hadsereg befejezi Magyarország felszabadítását.

IRODALOMJEGYZÉK

a magyar párttörténet 1939 szeptember 1-től 1945 április 4-ig terjedő szakaszához

A marxizmus-leninizmus klasszikusai

Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949.

— Rádióbeszéd. 1941 július 3. (5. old.)

— A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 24. évfordulóján. (14. old.)

— A Honvédelmi Népbiztos parancsa. 1942 február 23. (37. old.)

— Sztálin elvtárs válasza a Reuter angol hírügynökség tudósítójának kérdésére. (102. old.)

— A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulója. (104. old.)

— A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója. (146. old.)

— A Legfelsőbb Főparancsnok parancsa. 1945 február 23. (171. old.)

Sztálin. A békéért. 1946—1952. 2. kiad. Szikra 1952.

— Beszéd Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén. 1946 február 9. (7. old.)

Sztálin. A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. 3. kiad. Szikra 1953.

— A kapitalista országok közti háború elkerülhetetlenségének kérdése. (84. old.)

Összefoglaló munkák

Horváth Márton. A KMP harca a második világháború időszakában. (Sajtó alatt.)

Kállai Gyula. A magyar függetlenségi mozgalom (1936—1945). (Sajtó alatt.)

Mód Aladár. 400 év küzdelem az önálló Magyarországért. Szikra 1954.

Nemes Dezső. Magyarország felszabadulása. Szikra 1955.

A magyar nép története. Művelt Nép 1953.

Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás.) Szikra 1951.

N. I. Szomin. A második világháború (1939—1945). Az SZK(b)P Pártfőiskolájának anyaga. Egyetemes történet tanfolyam. Legújabbkori történelem. Szikra 1952.

I. F. Ivasin. A második világháború kezdete és a Szovjetunió külpolitikája. Az SZK(b)P Pártfőiskolájának anyaga. A Szovjetunió nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikájának története tanfolyam. Szikra 1951.

I. F. Ivasin. A Szovjetunió döntő sikerei a Nagy Honvédő Háborúban. Az SZK(b)P Pártfőiskolájának anyaga. A Szovjetunió nemzetközi kapcsolatainak és külpolitikájának története tanfolyam. Szikra 1951.

I. F. Ivasin. A sztálingrádi csata nemzetközi következményei. Az SZK(b)P Pártfőiskolájának anyaga. Nemzetközi kapcsolatok tanszéke. Szikra 1953.

Dokumentumgyűjtemények

A Rákosi-per. Szikra 1950.

Az illegális Szabad Nép. Előszót írta Horváth Márton. Szikra 1954.

Magyar május elsejék. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Réti László. Szikra 1953.

„Előre, harcra ifjúmunkás!" Szerkesztette és bevezető tanulmányokkal ellátta Svéd László. Ifjúsági Könyvkiadó 1954.

Felszabadulás. 1944 szeptember 26—1945 április 4. Dokumentumok hazánk felszabadításának és a magyar népi demokrácia megteremtésének történetéből. Szikra 1955.

A németek magyarországi politikája titkos német diplomáciai okmányokban (1937—1942). Bevezetőt írta dr. Bolgár Elek. 2. kiad. Szikra 1950.

Monográfiák — tanulmányok. Beszédek és cikkek

N. A. Bulganyin beszéde a Szovjetunió Kommunista Pártjának XIX. kongresszusán. Az SZKP XIX. kongresszusának anyaga. Szikra 1953. 225. old.

Rákosi Mátyás. A magyar jövőért. Szikra 1950.

Rákosi Mátyás. Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1952.
— Ki a felelős? (9. old.)
— Föld, kenyér, szabadság. (38. old.)
— A Magyar Kommunista Párt a mártírok pártja. (79. old.)
— Harmincéves a Magyar Kommunista Párt. (244. old.)

Révai József. Élni tudtunk a szabadsággal. Szikra 1949.
— 1941 június 22. (325. old.)
— Miért harcol a KP a független, szabad, demokratikus Magyarországért? (425. old.)
— Harmincéves a magyar kommunista mozgalom. (495. old.)

Révai József. Marxizmus és magyarság. Szikra 1946.
— Eckhardt Tibor. (149. old.)
— „Pánszlávizmus" és „szellemi honvédelem". (157. old.)
— „Birodalom" és „hivatástudat". (174. old.)
— Magyarország európai hivatása. (191. old.)
— Magyarország — egyedül. (194. old.)
— Horthy Miklós felelőssége. (201. old.)

Révai József. Marxizmus, népiesség, magyarság. Szikra 1949.
— Kossuth Lajos. (129. old.)

Farkas Mihály. A béke arcvonalán. Szikra 1949.
— Köszönet és hála a felszabadító Vörös Hadseregnek. (382. old.)

Horváth Márton beszéde a Szabad Nép megjelenésének 10. évfordulóján rendezett díszünnepségen. Szabad Nép, 1952 február 2.

Réti László. A magyar szociáldemokrácia a második világháborúban. Társadalmi Szemle. 1950 október. 768. old.

Illés Béla. Magyar csapatok a második világháborúban. Társadalmi Szemle. 1951 június. 443. old.

Zsigmond László. Adalékok a magyar ellenforradalmi rendszer külpolitikájához 1929—1945. Szikra 1953.

M. M. Sejnman. A Vatikán a második világháborúban. Szikra 1952.

Orbán Sándor. A szovjetellenes háború klerikális támogatói. Művelt Nép 1954.

Szépirodalom

Illés Béla. Fegyvert s vitézt éneklek. 4. kiad. Révai 1950.
— A vígszínházi csata. Révai 1950.
— Történelmi lecke. Művelt Nép 1952.
— Honfoglalás. Szépirodalmi Könyvkiadó 1955.

Aczél Tamás. A szabadság árnyékában. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954.

Karinthy Ferenc. Budapesti tavasz. Szépirodalmi Könyvkiadó 1955.

Darvas József. Város az ingoványon. Szikra 1949.

Fehér Lajos. Harcunk Budapestért. Szikra 1955.

Fekete Mihály. Partizánok az Avas alján. (Egy diósgyőri munkás visszaemlékezései) Szikra 1955.

Dékán István. Partizánutakon. Szikra 1955.

Dobozy Imre. A fegyverek beszéltek. Szikra 1955.

Földes Mihály. Pillanatképek az újpesti partizánharcokról. A Magyar Kommunista Párt újpesti szervezete. 1945.

Magyar partizánok a salgótarjáni szénmedencében. Szikra 1945.

Hegedüs Géza. A sötétség utolsó órái. Szépirodalmi Könyvkiadó 1955.

Sólyom László. Hazatérés. Ifjúsági Könyvkiadó 1952.

T. Szerémi Borbála. Schönherz Zoltán. Ifjúsági Könyvkiadó 1952.
Sz. Szmirnov. Harcban Budapestért. Új Magyar Könyvkiadó 1955.
Vészi Endre. A küldetés. Ifjúsági Könyvkiadó 1954.
Szabadság. Magyar Írók Antológiája. Szépirodalmi Könyvkiadó 1951.
— *Réti László.* Hol az igazi boldogság? (207. old.)
— *Rózsa Irén.* Rózsa Ferencről. (210. old.)
— *Illés Béla.* Találkozás a Volgaparton. (217. old.)
— *Heltai Jenő.* Szabadság. (244. old.)
— *Szabó Pál.* A csata. (246. old.)
— *Szüdi György.* Felszabadulás. (257. old.)
— *Gellért Oszkár.* A felszabadult a szabadítónak. (272. old.)
— *Juhász Ferenc.* Kezek. (273. old.)
A. A. Fagyejev. Ifjú gárda. Szikra 1949.
A. Beck. A volokalamszki országút. Új Magyar Könyvkiadó 1949.
K. M. Szimonov. Nappalok és éjszakák. Új Magyar Könyvkiadó 1955.
A. P. Fjodorov. Partizánok élén. Szikra 1950.
Ilja Markin. A Duna partján. Új Világ 1955.
A. T. Goncsar. Zászlóvivők. Új Magyar Könyvkiadó 1955.
E. G. Kazakevics. Tavasz az Oderán. Új Magyar Könyvkiadó 1951.
Hét évszázad magyar versei. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954. IV. köt.
Gábor Andor. Magyar ifjak hősi temetője. (36. old.)
Balázs Béla. Emigrációs karácsonyi ének 1939-ben. (41. old.)
— Tábortűz mellett vörös őrségen. (43. old.)
Várnai Zseni. Kopogtatok! (47. old.)
Illyés Gyula. Rendet. (350. old.)
Radnóti Miklós. Tétova óda. (463. old.)
— Mint észrevétlenül. (464. old.)
— Nem tudhatom. (465. old.)
— Nem bírta hát . . . (466. old.)
— Ó, régi börtönök. (468. old.)
— Majális. (469. old.)
— Töredék. (470. old.)
— Hetedik Ecloga. (471. old.)
— Levél a hitveshez. (472. old.)
— La recherche. (473. old.)
— Erőltetett menet. (475. old.)
— Razglednicák. (476. old.)
Zelk Zoltán. Ágyrajárók. (540. old.)
— Mint farkas emlőin. (542. old.)
— Ha nem tudnálak. (545. old.)
— Egy vöröskatona sírjánál. (547. old.)
— Zuglói reggel. (548. old.)
Kis Ferenc. Szelíd húrokon. (603. old.)

Devecseri Gábor. Az első szovjet katonához. (634. old.)
Benjámin László. Óda a fiatal költőkhöz. (638. old.)
— Szegedi-út. (642. old.)
— Túlélem. (646. old.)
Kónya Lajos. Évgyűrűk. (696. old.)
Pilinszky János. Harbach 1944. (725. old.)
Csanádi Imre. A megszállás után. (773. old.)
Lányi Sarolta. Kései ajándék. Szépirodalmi Könyvkiadó 1951.
Gábor Andor. Válogatott művei. Versek. Szépirodalmi Könyvkiadó 1955.
Radnóti Miklós. Válogatott versek. Műfordítások. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954.

Felhasznált napilapok és folyóiratok jegyzéke

Béke és Szabadság	A Békepárt 1944 márciusában és júliusában Budapesten megjelent illegális lapja.
Délmagyarország	A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front Szegeden, 1944 november 19-én megindult lapja.
Igaz Szó	A magyar hadifoglyok lapja a Szovjetunióban. Megjelent Moszkvában 1942 október 10-től 1946 március 28-ig.
Kanadai Magyar Munkás	A Kanadai Magyar Munkásszövetség 1930-tól megjelent lapja. (Montreal, Toronto.)
Kommunyisztyicseszkij Internacional	A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának folyóirata. Megjelent Moszkvában 1919 májusától 1943 júniusáig.
Magyar Front	A Demokratikus Pártok Szövetségének 1944 augusztusában Budapesten megjelent lapja.
Magyar Ujság	Kiadja a hadrakelt Vörös Hadsereg politikai osztálya. Megjelent 1944 szeptember 26-tól. Megjelenési hely: Lemberg, Ungvár, Munkács.
Néplap	Az MKP 1944 november 15-től Debrecenben megjelent első legális napilapja.
Népszava	Az SZDP Központi Közlönye, megjelent Budapesten.
Pravda	Az SZKP Központi Bizottságának lapja, megjelenési hely: Moszkva.

Szabad Nép	1944 február-májusban és 1944 szeptember-decemberben a KMP Budapesten, illegálisan megjelent lapja. 1945 március 25-től a kommunista párt központi lapja.
Szabad Szó	A Nemzeti Parasztpárt Budapesten megjelent lapja.
Uj Hang	Irodalmi és társadalmi folyóirat. Megjelent Moszkvában 1938 januártól 1941 júniusig.

TARTALOM

I. A Kommunisták Magyarországi Pártjának harca a második világháború első szakaszában
1939 szeptember 1 — 1941 június 22

1. A Teleki-kormány kivételes hatalmat életbeléptető rendeletei 5
   a) A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 100. M. E. számú rendelete a háború idejére, vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetére megállapított kivételes hatalom hatályba lépéséről (1939 szeptember 1) 5
   b) A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 110. M. E. számú rendelete az egyesülési jog korlátozásáról (1939 szeptember 1) 5
   c) A m. kir. minisztérium 1939. évi 8 120. M. E. számú rendelete a gyülekezési jog korlátozásáról (1939 szeptember 1) 6
2. Az Országos Ifjúsági Bizottság cikke a dolgozó ifjúságnak a háborúval kapcsolatos állásfoglalásáról (Népszava, 1939 szeptember 2) 7
3. Csendőrségi és rendőrségi jelentések a munkásság hangulatáról 7
   a) A vidéki rendőrfőkapitányság jelentése a belügyminiszterhez a gyöngyösi építőmunkások kommunista agitációjáról (1939 október 26) 7
   b) Csendőrségi jelentés a belügyminiszterhez: Peyer Károly 1939 november 7-én tartott beszéde a munkásság felháborodását váltotta ki (1939 november 17) 8
4. Csendőrségi jelentés a belügyminiszterhez: a pécsi jobboldali szociáldemokrata vezetők igyekszenek a hadiüzemek termelésének zavartalanságát biztosítani (1939 november 17) 8
5. A Kommunisták Magyarországi Pártjának röplapja nemzeti összefogásra, egységes háborúellenes harcra hívja fel a dolgozókat (1940 első fele) 9
6. Csendőrségi jelentés a belügyminiszterhez a KMP szervezkedésének irányelveiről (1940 január 16) 10
7. Révai József cikke a fasiszta Mannerheimet dicsőítő jobboldali szociáldemokrata képviselőről (Új Hang, 1940 február) 11
8. Az Új Hang leleplezi: a Szakszervezeti Tanács nyilatkozata a jobboldali szociáldemokrácia újabb árulása (Új Hang, 1940 március) 13

9. A Földmunkásszövetség 1940 március 30—31-én tartott közgyűlésének résztvevői a munkás-paraszt szövetségről 15

a) Részlet Darvas József ünnepi beszédéből 15
b) Kulich Gyula felszólalása 16
c) Fehér János felszólalása 17
d) Fári László felszólalása 17
e) Vajda Imre felszólalása 18
f) Szabó János felszólalása 18

10. Május 1 megünneplése 1940-ben 18

a) A Belügyminisztérium körlevélben megtiltja a május 1-i népgyűléseket és biztonsági intézkedéseket tesz az esetleges tüntetések leverésére, de engedélyezi a szociáldemokrata párt ünnepségeit (1940 április 27) 18
b) Az Országos Ifjúsági Bizottság 1940 május 1-i röpirata harcba hívja az ifjúságot a „békéért, szabadságért — független és demokratikus Magyarországért!" (1940 április vége) 19

11. A budapesti rendőrfőkapitányság jelentése a belügyminiszterhez Kulich Gyula és Schönherz Zoltán mozgalmi munkájáról (1940 május 5) 20
12. Az 1940 októberi bányászsztrájk. 1940 október 7 — október 25 21

a) Jelentés a m. kir. honvédség vezérkari főnökségéhez a sztrájk lefolyásáról 21
b) A magyar királyi 7. honvéd kerületi parancsnokság hirdetményben közli a bányászsztrájkban résztvett munkások ellen hozott ítéleteket (1940 október 26) 25
c) Visszaemlékezés az 1940-es tatabányai bányászsztrájkra (Igaz Szó, 1944 október 3) 27

13. A Pravda Rákosi Mátyás és Vas Zoltán Moszkvába érkezéséről (Pravda, 1940 november 7) 28
14. A Népszava cikke a Szovjetunió gazdasági sikereit ismerteti (Népszava, 1941 január 15) 29
15. Csendőrségi jelentés a KMP eredményes propagandamunkájáról a Szovjetunió népszerűsítése érdekében (1941 február 7) 30
16. A Szovjetunió visszaadja a cári hadsereg által 1849-ben zsákmányolt honvédzászlókat 31

a) A moszkvai magyar követ távirata a magyar külügyminiszternek (1941 január 6) 31
b) A Szovjet Távirati Iroda jelentése az 1848-as honvédzászlók ünnepélyes átadásáról (Népszava, 1941 március 22) 31
c) Csendőrségi jelentések a honvédzászlók visszaadásának hatásáról a munkásság körében (1941 március 28, 1941 április 4).. 32

17. Somlay Artur színész a magyar munkások kultúraszeretetéről (Népszava, 1941 április 13) 32
18. Csendőrségi jelentés a kommunista előadók agitációs munkájáról (1941 április 25) 33

19. A Szovjetunió kiállítása az 1941-ben Budapesten rendezett Nemzetközi Vásáron 34
a) Csendőrségi jelentés a munkások készülődéséről a kiállítással kapcsolatban (1941 február 21) 34
b) A Népszava cikke a szovjet külkereskedelemről és a Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjáról (Népszava, 1941 április 26)..... 34
c) A bajai rendőrkapitányság jelentése a belügyminiszterhez: vidékről is sokan utaznak Budapestre a szovjet kiállításra (1941 április 29) 36
d) Bizalmas rendőrségi jelentés a Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjának látogatókönyvéről (1941 május 8) 37
e) „Kéthónapi fogház a szovjet pavilon látogatókönyvébe írt emléksorokért" (Népszava, 1942 március 7) 37
f) Egy magyar katona beszámolója az Igaz Szó hasábjain a Budapesti Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjáról (Igaz Szó, 1943 november 9) 37
20. Az Új Hang cikke ismerteti a dolgozók fokozódó nyomorának és a tőkések egyre növekedő hasznának adatait (Új Hang, 1941 május) 38
21. Józsa Béla cikke a Szabad Szóban a munkás-paraszt összefogásról (Szabad Szó, 1941 június 1) 40
22. Rendőrségi jelentés a szakszervezetekben folyó orosz nyelvtanfolyamokról (1941 június 7) 42
23. Csendőrségi jelentés a munkásság körében végzett kommunista agitációs munka hatásáról (1941 június 13) 42
24. A Szabad Szó a parasztság és a nemzeti egység kérdéséről (Szabad Szó, 1941 június 15) 43

II. A Kommunisták Magyarországi Pártjának harca a Szovjetunió elleni háború kezdetétől a sztálingrádi fordulatig 1941 június—1943 január

25. Werth Henriknek, a honvédvezérkar főnökének szigorúan bizalmas tájékoztatója Bárdossy külügyminiszterhez a Szovjetunió elleni háború előkészületeiről (1941 június 14) 44
26. A Kossuth-rádió leleplezi a kassai fasiszta provokációt és a Szovjetunió ellen indított háború népellenességét (1941 november 14) 48
27. Rendőrségi jelentés a jobboldali szociáldemokrata vezetők 1941 június 27-i körrendeletéről (1941 június 28) 49
28. A jobboldali szociáldemokrata vezetők a Népszavában fegyelmezett munkára szólítják fel a dolgozókat (Népszava, 1941 július 1) 50
29. Peyer Károly Boór Aladár államtitkárhoz írt levelében feljelenti a szakszervezetekben dolgozó kommunistákat (1941 július 1) 50
30. Rákosi Mátyás: „Magyarország a fasiszta Németország hűbérese" (Pravda, 1941 július 10) 51

31. Internálási határozat a jogaikat követelő és sztrájkoló mezőgazdasági munkások ellen (1941 július 18) 53
32. A budapesti rendőrfőkapitány helyettesének jelentései a belügyminiszterhez a német finánctőke növekvő térfoglalásáról a magyar gazdasági életben (1941 július 25) 54
33. A szentesi gazdasági felügyelőség jelentése: fokozódnak a mezőgazdasági munkások bérmozgalmai (1941 augusztus 1) 56
34. A budapesti helyettes rendőrfőkapitány jelentése: terjednek a kommunista eszmék a szakszervezetekben (1941 augusztus 21) 57
35. A KMP Központi Bizottságának határozata a német fasizmus elleni harcról (1941 szeptember 1) 58
36. Rendőrségi jelentés: Szamai Lajos szociáldemokrata párttitkár az SZDP legalitásának megőrzése érdekében a fasiszta háború támogatására buzdítja a munkásságot (1941 október) 60
37. Rendőrségi jelentés az ifjúmunkások 1941 október 6-án a Batthyány-emlékmécsesnél tartott tüntetéséről (1941 október 13) 61
38. A haladó ifjúság 1941 november 1-i tüntetése Kossuth és Táncsics sírjánál 62
a) Tudósítás a Kossuth és Táncsics sírjánál tartott tüntetésről (Szabad Szó, 1941 november 9) 62
b) A Szabad Szó cikke a Kossuth és Táncsics emlékét gyalázó nyilasokról (Szabad Szó, 1941 november 16) 62
39. Rendőrségi jelentés a belügyminiszterhez: a Szakszervezeti Tanács segítségével nyomják el a munkásság harcát a nyilas gyárvezetők ellen (1941 november 30) 64
40. A Kossuth-rádió a németek Moszkva alatt elszenvedett vereségéről (1941 december 13) 64
41. Kállai Gyula cikke a Népszavában a budapesti Vigadóban megtartott Petőfi-estről (Népszava, 1941 december 16) 65
42. Szemelvények az 1941-es „karácsonyi Népszavából" 67
a) Szekfű Gyula: „A szabadság fogalma" (Népszava, 1941 december 25) 67
b) Bajcsy-Zsilinszky Endre: „Kossuth és a magyar külpolitika" (Népszava, 1941 december 25) 68
c) Az OIB a magyar ifjúság feladatairól (Népszava, 1941 december 25) 69
43. Munkáslevelek a „karácsonyi Népszaváról" (Népszava, 1942 január 1., 1942 január 3) 70
44. A belügyminiszter a közigazgatási, rendőr- és csendőrhatóságokhoz intézett körrendeletében hívja fel a figyelmet, hogy a harctérről visszatért katonák szovjet jelvényeket osztogatnak (1942 január 31) 72
45. A Szovjetunióban lévő magyar hadifoglyok első konferenciájának kiáltványa (1942 január) 73

46. Az illegális Szabad Nép megmutatja a független, szabad, demokratikus Magyarország megteremtéséhez vezető utat 75
a) „Szabad nép — szabad országban" (Szabad Nép, 1942 február 1) 75
b) „Munkásegységet!" (Szabad Nép, 1942 február 1) 76
c) „Együtt a parasztsággal és a haladó polgársággal!" (Szabad Nép, 1942 február 1) 78
d) A kommunista párt szervezeti és politikai megerősítésének fontosságáról (Szabad Nép, 1942 február 1) 79
e) „El a kezekkel a szakszervezetektől!" (Szabad Nép, 1942 február 1) 80
47. A KMP röpiratában az ország ellenségei és árulói elleni közös harcra hívja fel a magyar népet (1942 február 6) 82
48. Az illegális Szabad Nép az újpesti Müller bútorgyárban lezajlott sztrájkról (Szabad Nép, 1942 február 1) 84
49. A Kossuth-rádió harcba hívja a magyar népet a békéért, kenyérért, az új, független Magyarországért (1942 február 15) 85
50. Újsághír a kommunista szervezkedéssel gyanúsított 25 délbaranyai munkás perének tárgyalásáról (Népszava, 1942 február 20) 86
51. A budapesti dolgozók háborúellenes tüntetése 1942 március 15-én 87
a) A Magyar Történelmi Emlékbizottság 1942 március 1-i felhívása (Népszava, 1942 március 1) 87
b) Kállai Gyula: A felemelkedés útján 87
c) Munkáslevél az illegális Szabad Népben az 1942 március 15-i tüntetésről (Szabad Nép, 1942 április 1) 90
52. Ságvári Endre levele a Szabad Szó szerkesztőségéhez a parasztifjúság önképzéséről és az ifjúsági egységről (Szabad Szó, 1942 március 15) 91
53. A KMP röpiratban ismerteti Sztálinnak a Vörös Hadsereg fennállása 24. évfordulóján kiadott parancsát, s nemzeti kormány megalakítására hívja fel a magyar népet (1942 március) 92
54. A Szovjetunióban élő magyarok 1942 márciusi kiáltványa a magyar néphez (Kanadai Magyar Munkás, 1942 április 22).. 95
55. Munkáslevél a jutagyáriak bérlevonás elleni harcáról (Szabad Nép, 1942 március) 98
56. A kommunista párt májusi röplapja felszólítja a magyar munkásságot: tegye az egész nemzet szabadságharcának napjává a proletariátus nemzetközi ünnepét (1942 április 25) 100
57. Győrffy-Bengyel Sándor közellátási miniszter a Minisztertanács ülésén jelenti, hogy a magyar parasztság nem szolgáltatja be a hitleri Németországnak szánt gabonát (1942 május 5) 101
58. A budapesti rendőrfőkapitány helyettesének jelentése a belügyminiszterhez a kommunisták szakszervezetekben folytatott munkájáról (1942 május 25) 101

59. Csendőrségi jelentés: a Vörös Hadseregnek a magyar katonákhoz intézett felhívásait a munkásság körében is terjesztik (1942 június 17) 103
60. A Magyar Távirati Iroda közleménye a rögtönítélő bíráskodásról (Szabad Szó, 1942 július 19) 103
61. Német lap Magyarország háborús életéről (Szabad Szó, 1942 július 26) 104
62. A Kossuth-rádió a függetlenségi front szervezeteinek megteremtésére hívja fel a magyar hazafiakat (1942 augusztus 25) 105
63. A Kommunisták Magyarországi Pártjának körlevele nemzeti összefogásra, hazafias helytállásra szólít fel (1942 szeptember) 106
64. A Fejér megyei gazdasági felügyelőség jelentése a földművelésügyi miniszterhez a mezőgazdasági munkások munkamegtagadásáról (1942 szeptember 14) 108
65. Schönherz Zoltán mártírhaláláról 108
a) Hadbírósági vádindítvány Schönherz Zoltán és társai ellen (1942 augusztus 11) 108
b) Részletek Schönherz Zoltán búcsúleveleiből (1942 október 8) 109
c) A KMP röpiratban tudatja a dolgozókkal Schönherz Zoltán és Rózsa Ferenc mártírhalálát, és harcba hív a Kállay-kormány s a fasiszta terror ellen (1942 október—november) 110
66. Rendőrségi jelentés a Kossuth-rádió felhívásának a salgótarjáni bányamunkások közötti hatásáról (1942 november 5) 113
67. Csendőrségi jelentés a Budapesten és Pest környékén terjesztett kommunista röplapokról (1942 december 11) 113
68. A függetlenségi front programja (Magyar Újság, 1944 október 3) 114
69. Ihász Kovács Sándor levele bajtársaihoz (Igaz Szó, 1942 december 5) 114
70. Csendőrségi jelentés a KMP fokozódó tevékenységéről (1942 december 18) 115
71. A Szabad Szó cikke követeli: a Parasztszövetségben alakuljon meg a földmunkás-tagozat (Szabad Szó, 1943 január 10) ... 116
72. A szegedi rendőrkapitányság jelentése a belügyminiszterhez a rendőrség és a szociáldemokrata vezetők együttműködéséről (1943 január 25) 118

III. A magyar kommunisták harca a sztálingrádi fordulattól Magyarország német megszállásáig terjedő időszakban 1943 január — 1944 március 19

73. A sztálingrádi fordulat. A 2. magyar hadsereg voronyezsi katasztrófája 119
a) A Kossuth-rádió a háború fordulópontján harcra mozgósítja a demokratikus nemzeti erőket (1943 január 17) 119

b) A Kommunisták Magyarországi Pártjának röpirata a Szovjet Hadsereg sztálingrádi győzelméről és a magyar hazafiak kötelességeiről (1943 január) 119
c) A Kossuth-rádió a 2. magyar hadsereg voronyezsi vereségéről (1943 január 26) 120
d) A Kossuth-rádió a magyar függetlenségi mozgalom megnövekedett feladatairól (1943 február 4) 122
e) A Minisztertanács a dolgozó tömegek erősödő mozgalmának fékentartására csendőr-karhatalmi zászlóalj felállítását határozza el (1943 február 9) 123
f) A hadügyminiszter jelentése a Minisztertanácsnak a 2. magyar hadsereg voronyezsi súlyos veszteségeiről (1943 február 23)... 124
g) A KMP a sztálingrádi és voronyezsi csaták után újra azonnali különbékét követel (1943 március) 124

74. Dolgozó parasztok levelei a Szabad Szóban: mit várnak az 1943-as esztendőtől? (Szabad Szó, 1943 március 14) 126
75. A szociáldemokrata párt jobboldali vezetői a belügyminiszterhez írt levelükben ismételten kifejezik hűségüket a Kállay-kormány iránt (1943 március 19) 127
76. Szőnyi Márton és Povázsay György, két hadifogoly tiszt elmondja, miért lett antifasiszta (Igaz Szó, 1943 március 25) 128
77. Csendőrségi jelentések kommunista röpiratok terjesztéséről és az építőmunkások között folyó kommunista agitációról (1943 március 26., 1943 április 9) 129
78. Munkáslevél a Szabad Szóhoz 1848 március történelmi példájának követéséről (Szabad Szó, 1943 március 28) 130
79. Révai József: „Magyarország Hitler «új Európájában»" (Igaz Szó, 1943 április 8) 131
80. Egy gyár igazgatóságának levele az iparügyi miniszterhez a munkásság háborúellenes szabotázsakcióinak fokozódásáról (1943 április 8) 132
81. „Nemzeti összefogásra van égető szükség" — hirdeti a kommunista párt újabb körlevele (1943 április) 133
82. A Kossuth-rádió májusi felhívása a munkásság történelmi hivatásáról és feladatairól (1943 április 9) 134
83. Csendőrségi jelentés a vidéken terjesztett, fasizmusellenes, békét követelő kommunista röpiratokról (1943 április 23) .. 135
84. A Kommunista Internacionálé feloszlatása 137
a) A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága Elnökségének határozata a Kommunista Internacionálé feloszlatásáról (1943 május 15) 137
b) A Kommunisták Magyarországi Pártja Külföldi Bizottságának határozata a Komintern feloszlatása alkalmával (1943 május 15) 140
85. A Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Vezetőségének a párt feloszlatását bejelentő röplapja (1943 június) .. 141
86. Az Igaz Szó cikke: „Mibe került Magyarországnak a háború?" (Igaz Szó, 1943 június 10) 143
87. A hódmezővásárhelyi rendőrkapitányság jelentése a parasztság elkeseredett hangulatáról (1943 június) 145

88. Rákosi Mátyás: „Magyarország két háborús éve" (Igaz Szó, 1943 július 1) 145
89. A kaposvári munkaügyi felügyelő jelentése a földművelésügyi miniszterhez a mezőgazdasági munkára kirendelt dolgozók tömeges szökéséről (1943 július 6) 148
90. A Kossuth-rádió ostorozza a szociáldemokrata párt vezetőinek passzivitását a függetlenségért vívott harcban (1943 július 8) 149
91. Révai József: „Kik a nyilasok?" (Igaz Szó, 1943 július 15) 149
92. A Kossuth-rádió sztrájkharcra hívja fel a magyar munkásosztályt (1943 augusztus 1) 153
93. A fasiszta bíróságok sokezer parasztot ítéltek el a gabonabeszolgáltatás megtagadása miatt (Szabad Szó, 1943 augusztus 1) 154
94. A Kossuth-rádió a kisgazdapárt és a szociáldemokrata párt megegyezéséről (1943 augusztus 9) 155
95. A csendőrségi nyomozóosztály parancsnokság jelentése a belügyminiszternek a munkásság szabotázsmozgalmairól (1943 augusztus 19) 156
96. A 100. számú hadifogoly-tábor magyar csoportjának határozatából (Igaz Szó, 1943 augusztus 24) 157
97. A Békepártnak a parasztsághoz írt röplapja leleplezi a magyar mezőgazdaságot kifosztó hitleristákat (1943 szeptember) 158
98. A Békepárt röplapja különbékét követel (1943 szeptember) 160
99. Pest megye főispánjának jelentése a belügyminiszterhez a csepeli gyár munkásainak sztrájkjáról (1943 október 1) 161
100. Egy ifjúmunkás levele a Szabad Szóban 1943 október 6 megünnepléséről (Szabad Szó, 1943 október 17) 162
101. Kossa István visszaemlékezése: „Az első Igaz Szó" (Igaz Szó, 1943 október 19) 162
102. A Békepárt nyilt levele az 1943 októberében összeülő parlamenthez (1943 október) 163
103. A Kossuth-rádió adása az igazi hazafiakról (1943 október 23) 164
104. Levél a Szabad Szóhoz Kossuth és Táncsics sírjának 1943 november 1-i megkoszorúzásáról (Szabad Szó, 1943 november 14) 165
105. A Minisztertanács határozata a háborúellenes mozgalmakban résztvevő munkások frontraküldéséről (1943 november 16) 165
106. Révai József cikke: „A valódi és a talmi nemzeti egység" (Igaz Szó, 1943 november 30) 166
107. A Békepárt röplapja hírt ad Józsa Béla meggyilkolásáról (1943 december) 169
108. A Szabad Szó tudósítása a Parasztszövetség földmunkásszakosztályának vésztői kongresszusáról (Szabad Szó, 1944 február 20) 169

109. A Béke és Szabadság hírül adja: a Standard hadiüzem munkásai sztrájkkal szabadítottak ki a gyár börtönéből két ifjúmunkást (Béke és Szabadság, 1944 március) 170
110. Részletek a Békepárt memorandumából (Béke és Szabadság, 1944 március) 171
111. A Béke és Szabadság leleplezi a Kállay-kormány nemzetellenes- kül- és belpolitikáját (Béke és Szabadság, 1944 március) 172
112. Ságvári Endre: „Szabadságot az ifjúságnak!" (Béke és Szabadság, 1944 március) 173
113. A Béke és Szabadság cikke: „Pusztuljanak az országból a német katonák!" (Béke és Szabadság, 1944 március) 175
114. A Kossuth-rádió közvetlenül a német megszállás előtt sürgeti a partizánharcot (1944 március 14) 175

IV. A magyar kommunisták harca hazánk német megszállásától a Szovjet Hadsereg magyarországi felszabadító harcának kezdetéig 1944 március 19 — 1944 szeptember

115. A Békepárt röplapja harcba hívja az ország lakosságát a fasiszta zsarnokság és elnyomás ellen (1944 március 19) ... 176
116. A Kossuth-rádió fegyveres nemzeti ellenállásra szólít minden magyart a német fasiszta megszállók ellen (1944 március 20) 177
117. A Szabad Szó a népellenes közellátási rendeletekkel szembeszállók ellen hozott kúriai ítéletekről (Szabad Szó, 1944 április 9) 179
118. A szakszervezetek és egyéb munkásszervezetek megvédésére mozgósítja a dolgozókat a Békepárt röpirata (1944 április) 180
119. A Békepárt harcos ellenállásra szólítja fel a magyar parasztságot (1944 április) 181
120. Rákosi Mátyás levele egy magyar hadifogoly-iskola vezetőjéhez az iskola hallgatóinak hazafias neveléséről (1944 április 26) 183
121. Csendőrségi jelentés a Magyar Front pártjainak illegális tevékenységéről és a lakosság növekvő németellenességéről (1944 április 28) 184
122. A Kossuth-rádió a békeharcosok feladatairól (1944 június 4) 184
123. Rákosi Mátyás: „Végsőkig fokozni a németellenes harcot!" (1944 június 26) 185
124. Hadügyminiszteri körrendelet a hadiüzemek büntető munkaszállásainak felállításáról (1944 július 3) 187
125. A Magyar Front a Vörös Hadsereg felszabadító harcának támogatására hívja fel a magyar népet (Béke és Szabadság, 1944 július 15) 188
126. A Béke és Szabadság a népi ellenállásról (Béke és Szabadság, 1944 július 15) 189

127. A Kossuth-rádió a nyilasok puccsterveinek meghiúsítására hívja fel a hazafiakat (1944 augusztus 9) 191
128. A Békepárt röpirata Ságvári Endre haláláról (1944 augusztus) 191
129. Csendőrségi jelentés a KMP eredményes propagandamunkájáról, a fokozódó partizántevékenységről, a jobboldali szociáldemokrata vezetők újabb árulásáról és a bányamunkások elégedetlenségéről (1944 augusztus 16) 193
130. A Magyar Front a fasiszták elleni fegyveres szabadságharc feltételeiről (Magyar Front, 1944 augusztus) 196
131. Az újból megalakult Kommunista Párt röplapja hírül adja a magyar dolgozóknak: a kommunisták újult erővel folytatják harcukat a független, szabad, demokratikus Magyarországért (1944 szeptember 12) 198
132. A Kommunista Párt kiáltványa a magyar néphez (1944 szeptember) 200
133. Csendőrségi jelentés a néptömegek háborúellenes hangulatáról és a Szovjet Hadseregbe vetett bizalomról (1944 szeptember 15) 204
134. Csendőrségi jelentés a tatai szénmedencében folyó kommunista szervezkedésről és a kommunista bányászok letartóztatásáról (1944 szeptember 15) 205
135. A Kommunista Párt Bányászbizottságának felhívása a tatai bányászokhoz (1944 szeptember 15) 205
136. A Békepárt röpiratban jelenti be feloszlatását (1944 szeptember 20) 206
137. A miskolci csendőrparancsnokság jelentése a diósgyőri vasgyár munkásainak háborúellenes tüntetéséről (1944 szeptember 22) 207
138. Csendőrségi jelentés a kommunista röplapok terjesztéséről (1944 szeptember 30) 208

V. A Kommunista Párt vezette ellenállási mozgalom a magyarországi felszabadító harcok idején
1944 szeptember — 1945 április

139. A nemzeti felszabadító harc hírei (Szabad Nép, 1944 szeptember) 209
140. Az illegális Szabad Nép hírül adja: a felszabadító Vörös Hadsereg magyar földre érkezett (Szabad Nép, 1944 szeptember) 210
141. A felszabadító Vörös Hadsereg felhívása a magyar néphez (1944 október eleje) 211
142. A kommunista egyetemisták részvétele az antifasiszta szabadságharcban 213
a) A rendőrség letartóztatja a Szabad Diákfront szerkesztőit és terjesztőit (1944 szeptember) 213
b) A katonai bíróság rendelkezése az egyetemeken folytatott kommunista szervezkedés résztvevői ellen (1944 október 26) 214

143. A Kossuth-rádió ismét a nyilas puccskísérletek megakadályozására hívja fel a magyar dolgozókat (1944 október 7) 215
144. A Kommunista Párt röpirata Budapest felszabadítására mozgósítja a főváros lakosságát (1944 október) 216
145. A Szabad Nép közli a Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vezetőségeinek határozatát a független, szabad, demokratikus Magyarország kialakítása érdekében létrehozott akcióegységről (Szabad Nép, 1944 október 10) 217
146. A Kommunista Párt sztrájkra, szabotázsra, tüntetésekre hívja fel a vasmunkásokat (1944 október 11) 219
147. A Kossuth-rádió riadója a nyilas puccs után: „A haza veszélyben van! Előre a haza megmentésére!" (1944 október 16)... 219
148. A Kommunista Párt leleplezi Horthyék felelősségét a nyilas rémuralom létrejöttében (1944 október) 220
149. Gerő Ernő cikke az Igaz Szóban a nyilas puccs okairól és a magyar nép feladatairól (Igaz Szó, 1944 október 17) 222
150. A Kommunista Párt Bányászbizottsága harci csoportok megalakítására hívja fel a honvédeket és a munkásokat (1944 október) 224
151. A Kommunista Ifjúsági Szövetség újjáalakulása és programja (1944 október 28) 225
152. A Magyar Kommunista Párt akciógárdáinak harca Budapesten (1944 október—december) 228
153. A nemzeti felszabadító harc hírei (Szabad Nép, 1944 október). 229
154. Partizáneskü 230
155. A sárisápi bányászok partizáncsoportjának tevékenysége (1944 október — 1945 március) 231
156. A Magyar Front röplapja a kiürítési rendelet szabotálására és Budapest értékeinek megmentésére hívja fel a főváros lakosságát (1944 november 3) 232
157. A Magyar Front röplapja ellenállási harcra szólítja Pest-környéke dolgozó népét (1944 november) 232
158. A magyar partizánparancsnokság felhívása az ország területén működő partizánegységekhez (Igaz Szó, 1944 november 5) . 233
159. A Wolfner-gyár katonai parancsnoka a legkisebb mulasztásért is statáriális bírósággal fenyegeti a gyár dolgozóit (1944 november 15) 235
160. Pest megye alispánjának jelentése a belügyminiszterhez: Soroksár, Dunaharaszti és Pestszentimre lakossága megtagadta a kiürítési rendelet végrehajtását (1944 november 17) 236
161. A budapesti rendőrfőkapitányság politikai osztályának jelentése a belügyi államtitkárhoz a budapesti kommunista fegyveres ellenállási csoportok működéséről (1944 november 23) 236
162. A Kommunista Párt általános sztrájkra hívja fel Csepel dolgozóit (1944 november 27) 237
163. Szigorúan bizalmas belügyminiszteri körrendelet a partizánok és szökevények hozzátartozóinak internálásáról (1944 november 27) 238

164. A Kossuth-rádió a Vörös Hadsereg felszabadító harcainak támogatására hívja fel Budapest dolgozóit (1944 november 28) 238
165. A KP újabb felszólítása Budapest dolgozóihoz: akadályozzák meg a főváros elpusztítását (1944 november 28) 239
166. A MOKAN-komité röplapja szervezett harcra szólít fel minden hazafit (1944 november) 241
167. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja (Dél-magyarország, 1944 december 3) 242
168. A magyar partizáncsapatok parancsnokságának felhívása a dolgozó néphez 245
169. Csepel munkássága megtagadta a kiürítési parancs teljesítését (Szabad Nép, 1944 december 10) 246
170. A honvédvezérkar főnöksége jelenti a belügyminiszternek: karhatalmat akar igénybevenni a kiürítési parancs teljesítését megtagadó miskolci és ózdi munkássággal szemben (1944 december 8) 247
171. Az 1. honvédhadtest parancsnokság parancsa a katonaszökevények megbüntetésére (1944 december 20) 248
172. A Kommunista Párt felhívása az ostromlott Budapest népéhez (1944 december 26) 248
173. A Kommunista Párt röpirata az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulásáról és a Szovjet Hadsereg győzelmes felszabadító harcáról (1944 december 27) 249
174. A Kommunista Párt újpesti területi bizottsága fegyveres harcra hívja fel Újpest népét (1944 december) 251
175. Hadüzenet a fasiszta Németországnak (Néplap, 1944 december 30) 251
176. A Magyar Kommunista Párt első felhívása a felszabadult Budapest népéhez (1945 január) 252
177. Rákosi Mátyás levele a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének a párt előtt álló feladatokról (1945 február 1).. 255
178. A Szabad Nép Magyarország felszabadulásáról (Szabad Nép, 1945 április 5) 257
179. A felszabadult magyar nép üdvözli Sztálint és a Szovjetunió népeit (Néplap, 1945 április 6) 259
Időrendi áttekintés 260
Irodalomjegyzék 270

Összeállították:
SVÉD LÁSZLÓ
SZABÓ ÁGNES

A címlapot tervezte: Csillag Vera
Sajtó alá rendezte: Iványi Béla. Műszaki vezető: Szécsi Andor.

A könyv szedését 1955. III. 12-én kezdték meg. Megjelent V. 9-én, 15 000 példányban.
Tartalmaz 22,4 szerkesztői ívet. Terjedelem 18 (A/5) ív + 1/2 ív melléklet.

6997. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.

Fűzve: 11.— Ft
Kötve: 16.— Ft